

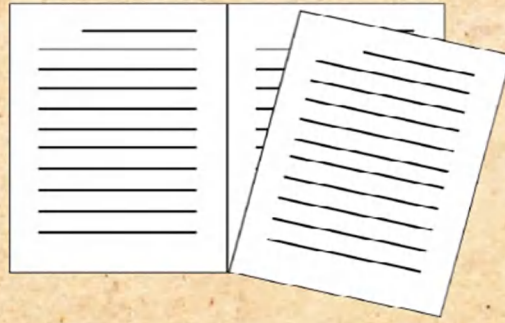

Augustinus de Trinitate.

Inc. 368

W woluminie kolejno współprawne sygnatury:

Inc. 367

Inc. 368

Augustinus de Trinitate. 2.

Inc. 368

Inc. 368

1431592 (12)

Aurelij Augustini hipponensis
epi in libros de trinitate: Argumē-
tum opis totius ex libro retracta-
tionum.

Libros de trinitate: que deus est
q̄decim sc̄psi p̄ aliquot annos:
Sed cum eorū duodecimū nō-
dū p̄fecissem: et eos diutius tene-
rem q̄ possent sustinere qui vehemēter ha-
bere cupiebāt: subtracti sunt mihi minus
emēdati q̄ deberēt ac possent quādo eos
edere voluissem. Quod posteaq̄ compi-
q̄ et alia eorū apud nos exemplaria reman-
serūt: statuerā eos iam ip̄e nō edere: sed sic
habere vt in alio aliq̄ opusculo meo q̄d mi-
hi de his euenerit dicerē: vt gentibus tamē
fratribus q̄ resistere non valui: emendauī
eos quantū emendandos putauī: et cōple-
ui et edidi: adiungens eis a capite epistolā
quā scripsi ad venerabilē Aurelium ep̄m
carthaginensis ecclesie: quo tanq̄ p̄logo
exposui: et q̄d accidisset: et quid facere mea
cogitatione voluissem: et quid fratrū carita-
te cōpellente fecissem. In quorū libro vn-
decimo cum de corpore visibili agerē: di-
xi: quocirca id amare alienari est: q̄d sc̄dm
eū morē dictū est quo aliquid sic amatur
vt eo fruendo existimet beatū se esse q̄ hoc
amat. Nam nō est alienari in laudē creato-
ris amare speciē corporalem: vt ip̄o crea-
tore fruens quisq̄ vere beatus sit. Itēq̄ in
eodē vbi dixi: Nec auē quadrupedē me-
mini q̄ nō vidi: sed phantasiā talē facil-
lime intueor dū alicui forme volatili qua-
lē vidi: adiungo alios duos pedes quales
itidē vidi. Nec dicēs nō potui recolere vo-
latilia quadrupedia que lex cōmemorat.
Necq̄ em̄ cōputat in pedibus duo posteri-
ora crura quibus locuste saliant: q̄s dicit
mundas: et ideo discernit ab imundis tali-
bus volatilibus qui nō saliant illis crurib⁹
sicut sunt scarabei. Omnia q̄ppe huiusmodi
volatilia q̄drupedia vocantur in lege. In
duodecimo velut expositor vborū aposto-
li vbi ait: Omne peccatū quodcūq̄ fece-
rit homo extra corp⁹ est: nō mihi satisfacit:
nec sic puto intelligendū q̄d dictū ē: Qui
aut fornicat in corpus ppriū peccat: tāq̄
ille hoc faciat qui p̄pter adipiscēda ea que
p̄ corpus sequunt: vt in his finem boni sui
ponat: aliquid agit. Hoc em̄ longe plura
peccata cōplectit: q̄ illa fornicatio que cō-
cubitu p̄petrat illicito: de qua locutū cum
hoc diceret apostolū apparet.

Epistola Augustini Aurelij hip-
ponensis epi ad Aurelium ep̄m
carthaginensis ecclesie.

Omino beatissimo et sincerissi-
ma caritate: venerabili fratri et
cōsacerdoti pape Aurelio: Au-
gustin⁹ in dño salutem. De tri-
nitate que de⁹ et sūmus et verus est: libros
iuuenis inchoauī: senex edidi: dimiseram
quippe hoc opus posteaq̄ cōperi p̄reptos
mihi esse siue surreptos anteq̄ eos absol-
uerē: et retractatos vt mea dispositio fuerat
expolirem. Non em̄ singulatim sed oēs si-
mul edere ea ratione decreuerā: qua prece-
dentibus p̄sequētes inquisitione necterē-
tur. Cum ergo p̄ eos homines qui priusq̄
vellē ad quosdam illorū puenire potuerēt:
dispositio mea nequisset impleri: interrup-
tā dictationē reliquerā: cogitās hoc ipsum
in aliquibus meis scriptis cōqueri: vt sci-
rent qui possent nō a me fuisse eosdē libros
editos: sed ablatos: priusq̄ mihi editione
mea digni viderent. Verum multorū fra-
trum vehementissima postulatione et maxi-
me tua iussione cōpulsus: opus tam labo-
riosum: adiuuāte domino terminare cura-
ui: eosq̄ emendatos nō vt volui: sed vt po-
tui: ne ab illis q̄ surrepti iam in manus ho-
minū exierant: plurimū discreparēt: vene-
rationi tue p̄ filiū nostrū diaconum carissi-
mū misi. Et cuicūq̄ audiendos: describē-
dos: legendosq̄ p̄misi: in quibus si seruari
mea dispositio potuisset: essent p̄fecto et si
easdem sententias habentes: multo tamen
enodatiores atq̄ planiores quantū rerū
tantarū explicandarū difficultas et facul-
tas nostra p̄aret. Sunt autē qui primos
quattuor vel potius q̄nq̄ etiā sine p̄misijs
habent: et duodecimū sine extrema parte
nō parua. Sed si eis hec editio potuerit in-
notescere: omnia si voluerint emendabūt.
Peto sane vt hanc epistolā seorsum qui-
dem: sed tñ ad caput eorundē librorum iu-
beas anteponi. Vale.

ExPLICIT epistola.

Incipiūt capla libri p̄mi de trinitate.
De triplici causa erroris falsa de deo
opinantiū.

¶ Ordo disputadi de trinitate diuina.
¶ De diuerso iudicio legentiū et capa-
citate dissimili.
¶ Que esse ppria diuine trinitatis sen-
serint catholici tractatores.

- v De questionibus quib⁹ mouent de trinitate querētes.
- vi De trinitate patris et filij et spūs sancti q̄ sunt vn⁹ et solus et ver⁹ deus.
- vij Quid vnigenit⁹ dei fili⁹ ppter formā serui minor patre dicat⁹: qui in forma dei equalis est patri.
- viii De subiectione qua filius subijciendus est patri.
- ix Quid vtile credētib⁹ fuerit vt ad patres in forma serui christus ascēderet.
- x Quod traditur⁹ sit regnū filius patri.
- xj Qua discretionē intelligēdus sit nūc eq̄lis patri fili⁹: nūc autē minor.
- xij Qua rōne filius nescire dicat⁹ diem et horā: quā scit pater.
- xiii De vnitāte p̄sone filij dei et filij hoīs siue in gloria siue in humilitate.
- Aurelij Augustini episcopi de trinitate liber primus incipit.
- De triplici cā erroris falsa de deo opinantiū.
- Ca. i.

I Acturus hec q̄ de trinitate differuim⁹: pri⁹ oportet vt nouerit stilū nostrū aduersus eorū vigilare calūnias: qui fidei p̄tinentes initū: immo et puerorū rationis amore fallunt. Quorū nōnulli ea q̄ de corporalib⁹ reb⁹: siue p̄ sensus corporeos expta nouerūt: siue q̄ natura humani ingenij et diligētie viuacitate vel artis adiutorio pceperūt: ad res incorporeas et spiritales trāsferre conant⁹: vt ex illis illa metiri atq; opinari velint. Sūt q̄dā alij q̄ scdm̄ humani animi naturā vel affectū d̄ deo sentiūt si quid sentiūt: et ex hoc errore cum de deo disputāt: sermoni suo distortas et fallaces regulas fingunt. Est itē aliud hominū genus eorū qui vniuersā quidē creaturam que p̄fecto mutabilis est: nitunt⁹ trāscēdere: vt ad incommutabilē substantiā que de⁹ est erigāt intētiōē: sed mortalitatis onere p̄grauati: cū et videri volunt scire qd̄ nesciunt: et quod volūt scire nō possunt: p̄sūptiones opinionū suarū audaci⁹ affirmādo: intercludūt sibi intelligētie vias: magis eligentes sentētiā suā nō corrigere puerisam: q̄ mutare defensam. Et hic quidē omnīū morib⁹ est triū genēz que p̄posui: et eorū scz qui scdm̄ corpus d̄ deo sapiūt: et eorum qui s̄m̄ spiritālē creaturā sicuti est anima: et eorum qui neq; s̄m̄ corpus neq; s̄m̄ spiritālē creaturam: et tñ de deo falsa existi-

mat: eo remotiores a vero: q̄ id qd̄ sapiūt nec in corpe repit⁹: nec in facto et p̄dito spiritu nec in ip̄o creatore. Qui eīm opinatur deū (verbi grā) candidū vel rutilū: fallit⁹: s̄ tñ hec inueniunt⁹ in corpe. Rursus q̄ opinat⁹ deū nūc obliuiscētē: nūc recordantē: vel siquid h̄mōi ē: nihilomin⁹ in errore est: sed tñ hec inueniunt⁹ in aīo. Qui autē putat⁹ ei⁹ esse potētie deū: vt seipm̄ ip̄e genuerit: eo pl⁹ errat⁹: qd̄ nō solū de⁹ ita nō est: s̄ nec spiritualis nec corporalis creatura. Nulla eīm oīno res est que seip̄z gignat vt sit. Ut ergo ab huiusmōi falsitatib⁹ h̄manus anim⁹ purgaret⁹: sancta scriptura paruulis p̄gruens: null⁹ generl̄ rex verba vitauit: ex quibus q̄si gradatim ad diuina siue sublimia noster intellect⁹ velut nutritus assurgeret. Nā et verbis et reb⁹ corporalib⁹ sūptis vsa est cū de deo loqueret⁹: velut cū ait: In tegmine alaz tuarū ptege me. Et de spiritali creatura multa trās tulit: q̄b⁹ significaret illud qd̄ ita non esset: s̄ ita dici opus esset: sicuti est: Ego sū de⁹ zelās: et: P̄ueniet me hominē fecisse. De rebus autē que oīno non sunt: nō traxit aliq̄ vocabula: quib⁹ vel figuraret locutiones: vel spiraret enigmata. Vñ p̄niciosi⁹ et inanius euanescent: q̄ tertio illo genere errorū a veritate secludunt⁹: hoc suspicādo de deo: qd̄ neq; in ip̄o: neq; in vlla creatura inueniri pōt. Rebus eīm q̄ in creatura inueniunt⁹: solet scriptura diuina velut infantilia oblectamēta formare: q̄b⁹ infirmorū ad q̄rēda supiora: et inferiora descēda p̄ suo modulo tanq̄ passib⁹ moueret affect⁹. Que vō p̄prie de deo dicūt: q̄q; in nulla creatura inueniunt⁹: raro ponit scriptura diuina: sic illd̄ qd̄ dictū est ad moysen: Ego sū q̄ sum: et qui est: misit me ad vos. Cū. n. esse aliq̄ mō dicat⁹ et corp⁹ et animus: nisi p̄prio quodā mō vellet intelligi: nō id vtiq; diceret. Et illud qd̄ ait apls: Qui sol⁹ habet immortalitē: cū et anima mō quodā imortalis esse dicat⁹: et sic nō diceret: sol⁹ habet: nisi quia vera immortalitas incommutabilitas ē: quā nulla pōt habere creatura: qm̄ soli⁹ est creatoris. Hoc et iacob⁹ dic⁹: Omē datū optimū: et oē donū p̄fectū defursū est descēdēs a p̄se luminū: apud quē nō ē trās mutatio: nec momēti obūbratio. Hoc et dauid: Mutabis ea et mutabunt⁹: tu vero idē ip̄e es. Proinde substantiā dei sine vlla sui cōmutationē mutabilia facientē: et sine vllō sui tpali motu temporalia creantes: intueri et plene nosse difficile ē: et ideo est necessaria

Ps. 16

Ero. 20
Gen. 6

Ero. 3

i. Tbl. 6

Jac. 1

Ps. 101

Colo. 2

I. Cor. 2

Ibidem

I. Cor. 3

purgatio mētis nre: qua illud ineffabile: ineffabiliter videri possit: q̄ nōdū p̄diti fide: nutrimur: et p̄ q̄dā tolerabiliora: vt ad illū capiendū apti et habiles efficiamur: itinera ducimur. Tūc aplūs: In xpo quidē dicē oēs thesauros sapiētie et scientie absconditos: eū tñ q̄uis iā gratia eius renatis: h̄ ad huc carnalib⁹ et aialib⁹ tanq̄ puulis i xpo: non ex diuina virtute in q̄ eqlis est p̄i: sed ex hūana infirmitate ex q̄ crucifixus est: cōmēdant. Aut nāq̄: Neq̄ em̄ iudicauimē scire aliqd in vob: nisi Jesū xpm: et hūc crucifixū. Beinde secut⁹ ait: Et ego in infirmitate et timore et tremore multo fui ap̄d vob. Et paulo post dicit: Et ego fr̄s non potui vobis loq̄ q̄si spiritualibus: s̄ q̄si carnalib⁹. Quasi puulis in xpo: lac potū dedi vob: nō escā. Mondū em̄ poterat: s̄ nec adhuc quidē potestis. Hoc cū dicit q̄busdā: irascunt: et sibi cōtumeliose dici putant: et plerūq̄ malūt credere eos potius a quibus s̄ audiūt: nō habere qd̄ dicāt: q̄ se cape nō posse qd̄ dixerūt. Et aliqui asserim⁹ eis rōnem: nō quā petūt cū de deo querūt: qz nec ipi eā valēt sumere: nec nos fortasse vel apprehēdere vel p̄ferre: s̄ qua demōstret eis q̄ sint inhabiles minimeq̄ idonei i p̄cipiēdo qd̄ erigūt. Sed qz nō audiūt qd̄ volūt: aut callide nos agere putāt: vt nr̄am occultemus impitiā: aut malitiose qd̄ eis inuideamus peritiā: atq̄ ita indignantes pturbatiq̄ discedunt.

Ordo disputandi de trinitate diuina

Ca. II

Quaprop̄ adiuuāte dñō deo nr̄o suscipiem⁹ et cāipam quā flagitat quantū possum⁹ reddere rōem: qz trinitas sit vn⁹ deus et solus et ver⁹: et q̄ recte pater et fili⁹ et sp̄s sanct⁹: vni⁹ eiusdēq̄ s̄b stantie vel essentie dicat⁹: credat⁹: intelligat⁹: vt nō quasi nr̄is excusationib⁹ illudant⁹: s̄ re ipsa experiāt⁹: et esse illud sūmū bonū qd̄ purgatissimis mētib⁹ cernit⁹: et a se p̄pterea cerni cōprehēdiq̄ nō posse: qz hūane mētis acies inualida in tā excellēti luce nō figit⁹: nisi p̄ iusticiā fidei nutrita vegetet⁹. Sed p̄mū scdm̄ auctoritatē scripturarū sanctarū vtrū se ita fides habeat demōstrādū ē. Beinde si voluerit et adiuuerit de⁹: istis garrul⁹ ratiocinatorib⁹: elatiorib⁹ q̄ capaciorib⁹: atq̄ iō morbo piculiosiore laborātibus: sic fortasse seruiem⁹: vt iueniāt aliqd vñ dubitare nō possint: et ob hoc i eo qd̄ iuenire ne querint: de suis mētib⁹ potiusq̄ de ipa re

ritate: vel de nr̄is disputatiōib⁹ p̄querant⁹: atq̄ ita si qd̄ eis erga deū vel amor est vel timor: ad initiū fidei et ordinē redeāt: iam sentietes q̄ salubrit̄ in sc̄tā ecclesia: medicina fidelū p̄stituta sit: vt ad p̄ceptionē in cōmutabil⁹ veritatē: imbecillē mentē obseruata pietas sanet: ne in opinionē noxie falsitatis temeritas inordinata p̄cipiet. Nec pigebit autem me sicubi hesito querē: nec pudebit sicubi erro discere.

De diuerso iudicio legentū et capacitatis dissimili.

Ca. III

Proinde q̄squis s̄ legit: vbi parit⁹ cert⁹ est: p̄gat mecū. vbi p̄ter h̄sitat: q̄rat mecū. vbi errorē suū cognoscit: redeat ad me. vbi meū: reuocet me. Ita ingrediamur sil⁹ caritatis viā: tendētes ad eū: d̄ q̄ dictū ē: Querite faciē ei⁹ semp. Et h̄ placitū: p̄i atq̄ tutū corā domino deo nr̄o: cū oib⁹ interim qui ea q̄ scribo legūt: et in omnib⁹ scriptis meis: maxieq̄ in his vbi q̄rit vntas trinitatē: p̄r et filius et sp̄s sanct⁹: qz nec piculosius alicubi errat⁹: nec laboriosius aliqd q̄rit: nec fructuosius aliqd inuenit. Quisq̄s q̄ cū legit dicit: hoc nō bñ dictū est: qm̄ nō intelligo: locutionē meā rephendat: nō fidē: et forte vere potuit dici plant⁹: verūtñ nullus hoīm ita locut⁹ ē: vt in oibus ab oibus itelligeret. Videat q̄ cui hoc in sermone meo displicet: vtrū alios in talib⁹ reb⁹ q̄stionibusq̄ versatos: cū intelligat: me nō intelligit. Et si ita ē: ponat libz meū: vel etiā si hoc videat: abijciat. et eis poti⁹ q̄s intelligit: opam et t̄pus impendat. Nō tñ p̄pterea putet me tacere debuisse: qz non tam expedite ac dilucide q̄ illi q̄s intelligit eloq̄ potui. Neq̄ em̄ oīa q̄ ab oibus p̄scribunt⁹: in oīm man⁹ veniunt. Et fieri pōt: vt nōnulli qui etiā hec nr̄a itelligere valēt: illos plantiores nō inueniāt libros: et in istos saltē icidāt. Ideoq̄ vtile est: plures a plurib⁹ fieri diuerso stilo: n̄ diuersa fide: etiā de q̄onibus eisdē: vt ad plurimos res ipa pueniat: ad alios sic: ad alios aut sic. At si ille qui se ista nō intellexisse p̄querit: nulla vnq̄ de talib⁹ reb⁹ diligēter et acute disputata itelligere potuit: secū agat votis et studiis vt p̄ficiat: nō mecū q̄relis et p̄uitis: vt taceā. Qui vero hec legēs dicit: intelligo quidē qd̄ dictū sit: s̄ nō vere dictū ē: asserat si placet sententiā suā: et redarguat meā si pōt. Qd̄ si cū caritate et veritate fecerit: mihiq̄ etiā si in hac vita maneo: cognoscēdū facere curauerit: vberni

Ps. 104

mū fructū hui⁹ laboris mei: cepero. Qd si mihi nō potuerit: quib⁹ id potuit me volē-
 Ps. i te ac libere p̄stiterit: ego tñ in lege dñi medi-
 tor: si n̄ die ac nocte: saltē quib⁹ tpm p̄ticu-
 lis possū: z meditationes meas ne obliuio-
 ne fugiāt: stilo alligo: sperās de misericōdia dei
 q̄ in oib⁹ veris q̄ certa mihi sunt: pseuerā-
 tem me faciet. Si quid autē aliter sapio: id
 q̄z mihi ip̄e reuelabit: siue p̄ occultas reue-
 latioēs: inspirationes atq̄ admonitiōes: si-
 ue p̄ māifesta eloquia sua: siue p̄ fraternas
 sermocinatiōes. Hoc oro: z hoc depositū
 desideriiq̄ meū penes ip̄m habeo: qui mi-
 hi satis idone⁹ est: z custodire que dedit: z
 reddere q̄ p̄misit. Arbitror sane nōn hos
 tardiores: in quibusdā locis librorū meorū
 opinaturos me sensisse qd nō sensi: aut nō
 sensisse qd sensi. Quorū errorē mihi tribui
 nō debere q̄s nesciat: si velut me sequētes
 neq̄ app̄hendētes: deuiauerint in aliquā
 falsitatē: dū cogor p̄ qdā densa z opaca vi-
 am carpe: qñ qdē nec ip̄is sancti diuinorū
 librorū auctoritatib⁹ vllō mō quisq̄ recte
 tribuerit: tā multos z varios errores here-
 ticoz: cū oēs ex eisdē scripturā: falsas atq̄
 fallaces opinioēs suas conent̄ defendere.
 Admonet me plane: ac mihi iubet suauissi-
 mo impio lex xp̄i: b̄ est caritas: vt cū aliqd
 falsi in libris meis me sensisse hoīes putāt:
 qd ego nō sensi: atq̄ idip̄m falsū: alteri dis-
 plicet: alteri placet: malim me rep̄hēdi a re-
 p̄bensore falsitatis: q̄ ab ei⁹ laudatore lau-
 dari. Ab illo em̄ q̄uis ego nō recte q̄ hoc
 nō senserim: error tñ ip̄e recte vituperatur.
 Ab hoc autē nec ego recte laudor: a q̄ existi-
 mor id sensisse qd vitupat veritas: nec ip̄a
 sentētia quā vitupat veritas. Ergo in noīe
 dñi susceptū opus aggredimur.

Que eē pp̄ia diuine trinitatis cē-
 fuerit catholici tractatores. Ca. iii

De p̄f. d. 5

Omnēs quos legē potui q̄ aū me
 scripserūt de trinitate: q̄ ē de⁹: diui-
 norū librorū veterū z nouorū: catho-
 lici tractatores hoc intenderūt: scdm̄ scrip-
 turas docere: q̄ p̄f̄ z fili⁹ z sp̄s sanctus: vni-
 us eiusdēq̄ substantie: inseparabili cōlitate di-
 uinā insinuēt vnitatē. Ideoq̄ nō sunt tres
 dii s̄ vnus de⁹: q̄uis pater filiū genuerit: z
 ideo fili⁹ non sit q̄ pater est: filiusq̄ a p̄e sit
 genitus: z iō nō sit pater qui fili⁹ est: sp̄sq̄
 sc̄t̄s: nec pater sit: nec fili⁹: sed tñ p̄is z fi-
 lii sp̄s: patri z filio etiā ip̄e coeql̄is: z ad
 trinitatis p̄tines vnitatē: nō tñ eandē trini-
 tatem natā de virgine maria: z sub pontio

pilato crucifixā z sepultā: tertio die resurre-
 xisse: z in celū ascēdisse: s̄ tñmō filiū. Nec
 eandē trinitatē descēdisse in specie colūbe
 sup̄ ic̄sum baptizatū. Aut die pentecostes
 post ascēsiōē dñi: sonitu facto de celo q̄si
 ferret flatus vehemēs: z linguis diuisis ve-
 lut ignis: sed tantūmō sp̄itūsc̄m. Nec eā-
 dē trinitatē dixisse de celo: Tu es fili⁹ me⁹.
 Siue cū baptizat⁹ ē a iōāne: Siue in mōte
 qñ cū illo erāt tres discipuli: Aut qñ sonuit
 vox dicēs: Et clarificaui z iterū clarificabo:
 s̄ tñmō patrē vocē fuisse ad filiū factā: q̄-
 uis pater z fili⁹ z sp̄itus sanct⁹: sicut insepa-
 biles sūt: ita inseparabiliter opent̄. Nec etiā
 mea fides ē: qñ hec ē catholica fides.

De questionibus quib⁹ mouent̄
 de trinitate querentes. Ca. v.

Ed in ea nōnulli p̄turbant: cū au-
 diūt deū patrē: z deū filiū: z deū
 sp̄itū sanctū: z tñ hāc trinitatē s̄
 tres deos: s̄ vnū deū: z quēadmodū id in-
 telligāt q̄rūt: p̄sertim cū dicāt inseparabiliter
 opari trinitatē in oī re quā de⁹ operat̄: z tñ
 quandā vocē p̄is sonuisse: que vox filij n̄
 sit. In carne at̄ natū z passū: z resurrexisse:
 z in celū ascendisse nō nisi filiū. In colūbe
 autē specie venisse: nō nisi sp̄s sanctū: intel-
 ligere volūt: quō z illā vocē que nō nisi pa-
 tris fuit trinitas fecerit: z illā carnē in q̄ nō
 nisi fili⁹ de virgine natus est: eadē trinitas
 creauerit: z illā colūbe specie in q̄ non nisi
 sp̄s sanct⁹ apparuit: illa ip̄a trinitas opata
 sit: alioq̄n nō inseparabiliter trinitas opatur:
 sed alia pater facit: alia filius: alia sp̄itus
 sanct⁹. Aut si quedā simul faciūt: quedā si
 ne inuicē: iā nō inseparabilis trinitas. Adouet
 etiā quō sp̄s sanct⁹ in trinitate sit: quē nec
 pater: nec fili⁹: nec ambo genuerint: cū sit z
 patris z filij sp̄s. Quia q̄ querūt ista ho-
 mines: z tedio nobis sunt: si qd hinc ex do-
 no dei sapit infirmitas n̄ra: edisseram⁹ eis
 vt possim⁹: neq̄ cū inuidia tabescēte iter
 habeam⁹. Si dicimus nos de talibus reb⁹
 nihil cogitare solere: mēt̄imur. Si autē fate-
 mur habitare ista in cogitatiōib⁹ n̄ris: qñ
 rapimur amore indagāde veritatē: flagitāt
 iure caritatē: vt eis indicem⁹ qd hinc exco-
 gitare potuerim⁹: nō qz iā acceperim⁹: aut p̄-
 sect⁹ sim. Itā si p̄ Paulus ap̄ls: quātomagis
 ego lōge infra illi⁹ pedes iacēs: non me ar-
 bitror app̄hendisse: s̄ p̄ modulo meo: si ip̄a
 q̄ retro sūt obliuiscor: z in anteriora me ex-
 tēdo: z scdm̄ intentionē seq̄r ad palmā sup̄
 ne vocatiōis: quātū eiusdē vie pegerim: z

Mat. 3

Act. 2

Mat. 1

Mat. 17

Job. 12

Mat. 3

Sap. 6

Phil. 3

q̄ puenerim vñ mibi in fine reliqu⁹ cursus
est: vt illis aperiā: desiderat a me: illis desi-
deratib⁹: quib⁹ me seruire cogit libera cari-
tas. Oportet aut vbi donabit deus vt eis
ministrādo q̄ legāt: ipi q̄z pficiāt: z eis cu-
piēs respōdere querētib⁹: ipē q̄z inueniam
qđ q̄rebā. Ergo suscepi hec iubēte atq; ad-
iuuāte dñō deo nřo: nō tā cognita cū auc-
toritate differere q̄ ea cū pietate differen-
do cognoscere. **De trinitate patris
z filij z spūs sancti qui sunt vnus z
solus z verus deus.** Ca. vi.

Qui dixerūt dñm nřm iesu xpm nō
esse deū: aut nō esse verū deū: aut
nō cū patre vnū z solū deū: aut nō
eē immortalē: qz mutabilē: māifestissima di-
uinorū testimoniorū z psona voce cōuicti
sūt: velut sūt illa: In pncipio erat verbū: z
verbū erat apud deū: z deus erat verbūz.
Manifestū est em̄ qđ verbū dei: filium dei
vniciū accepim⁹: de q̄ post dicit. Et verbū
caro factū est: z habitauit in nobis: ppter
natiuitatē incarnatiōis ei⁹ que facta ē in tē-
pore ex virgine. In eo aut declarat: nō tm̄
deū esse: s̄ etiā eiusdē cū patre substātie: qz
cū dixisset: z de⁹ erat verbū: hoc erat inqt
in principio apđ deū: oīa p ipm facta sūt:
z sine ipō factū est nihil. Neq; n. dicit oīa
nisi q̄ facta sūt: id est oēm creaturā. Vñ liq̄
do apparet ipm factū nō esse per quē facta
sūt oīa. Et si factus nō ē: creatura nō ē. Si
aut creatura nō est: eiusdē cū patre substā-
tie est. Si em̄ substātia q̄ de⁹ non est: cre-
atura est: z q̄ creatura nō est: deus est. Et si
nō est fili⁹ eiusdē substātie cui⁹ est pater: q̄
facta substātia ē. Si facta substātia ē: nō oīa
p ipm facta sūt: at oīa p ipm facta sūt. Vñ
us igit̄ eiusdēq; cū p̄e substātie ē: z iō non
tm̄ de⁹: s̄ z verus de⁹. Qđ idē iōānes ap-
tissime in eplā sua dicit: Scim⁹ q̄ fili⁹ dei ve-
nerit z cederit nobis intellectū vt cognosca-
mus deū ver⁹: z sim⁹ in vō filio ei⁹ iesu xpo.
Hic est ver⁹ de⁹: z vita eterna. Hinc etiā
psequēter intelligit: nō tm̄mō d̄ p̄e dixisse
aplm paulū: Qui solus hz immortalitātē: s̄
de vno z solo deo qđ est ipa trinitas. Neq;
em̄ ipa vita eterna mortalis ē scdm aliquā
mutabilitātē: ac p hoc fili⁹ dei: qz vita eter-
na est: cū p̄e etiā ipē intelligit vbi dictū est:
Qui solus hz immortalitātē. Et em̄ vite ef-
ficimur. Sed aliud ē ipa c̄pticipes
efficimur vita eterna: aliud nos q̄ ei⁹ p̄ci-
patiōe viuemus in eternū. Si em̄ dixisset:

Quē tpib⁹ p̄p̄is ostēdet p̄f btūs z sol⁹ po-
tens: rex regū: z dñs dñantiū: q̄ sol⁹ habet
immortalitātē: nec sic inde sep̄atū filiū opte-
ret intelligi. Neq; em̄ qz ipē fili⁹ alibi loqns
voce sapiētie (ipē ē em̄ dei sapia) ait: Sy-
rū celi circuiui sola: sepauit a se patrē. Qz
tomagl̄ nō est necesse vt tm̄mō d̄ p̄e p̄ter
filiū intelligat qđ dictū est: q̄ solus hz imor-
talitātē: cū ita dictū sit: vt serues inqt mā-
datū sine macula: irrephensibile vsq; in ad-
uentū dñi nostri iesu xpi: quē tpib⁹ p̄p̄is
ostēdet btūs: z solus potēs rex regū: z dñs
dñantiū: q̄ solus hz immortalitātē: z lucē ha-
bitat inaccessibleē: quē nemo hoīm vidit:
nec videre pōt: cui ē honor z gloria in secu-
la scloz amen. In quib⁹ vbis: nec pater p-
prie noiatus est: nec fili⁹: nec spūs sanct⁹: s̄
beat⁹ z sol⁹ potens: rex regū z dñs dñanti-
um: qđ ē vn⁹ solus z ver⁹ de⁹ ipa trinitas.
Nisi forte q̄ sequūt: p̄turbabūt hūc itellec-
tū: qz dixit: quē nemo hoīm vidit: nec vide-
re pōt: cū h̄ etiā ad xpm p̄tinere scdm diui-
nitātē ei⁹ accipiat: quē nō videt iudei: qui
tm̄ carnē viderūt z crucifixerūt. Uideri aut
trinitas hūano visu nullo mō pōt: s̄ eo visu
videt: q̄ iā qui videt: non hoīes: s̄ vltra ho-
mines sūt. Recte q̄ ipē de⁹ trinitas intelli-
git: beat⁹ z solus potēs: ostēdēs aduētum
dñi nři iesu xpi: tpib⁹ p̄p̄is. Sic em̄ dictū
est: sol⁹ hz immortalitātē: quō dictū ē: q̄ facit
mirabilia sol⁹. Qđ veli scire d̄ q̄ dictū ē ac-
cipiat si d̄ p̄e tm̄: quō ḡvex ē: q̄ ipē fili⁹ di-
cit: Quēcūq; em̄ p̄f fac: hec eadē z fili⁹ fac
silit̄. An quicq; ē inf̄ mirabilia mirabili⁹
q̄ resuscitare z viuificare mortuos: Vicit
aut idē fili⁹: Sic p̄f suscitāt mortuos z vi-
uificat: sic z fili⁹ q̄s vult viuificat. Quō ḡ
sol⁹ p̄f facit mirabilia: cū h̄ verba nec p̄ez
tm̄: nec filiū tm̄ p̄mittāt intelligi: s̄ vtiq; de
um vnū vex solū: id est p̄em z filiū z spm̄
sanctū. Itē cū dic̄ idē apls: Nōb vn⁹ de⁹
pater: ex q̄ oīa z nos ī ipō. z vn⁹ dñs iesus
xps: p quē oīa z nos p ipm: q̄s dubitet eū
oīa q̄ creata sūt dicere: sicut btūs iōānes:
p ipm facta sūt: Quero itaq; de quo dicat
alio loco: qm̄ ex ipō: z p ipm: z ī ipō s̄ oīa:
ipi gloria in secula seculoz amē: Si em̄ de
p̄e z filio et spūs sancto: vt singulis psonis
singla tribuant. Ex ipō: id ē ex p̄e. p ipm:
id ē p filiū. in ipō: id est in spūsctō: manife-
stū q̄ pater z fili⁹ et spūs sanct⁹ vn⁹ de⁹ est:
qm̄ singularit̄ intulit: Ipi gloria ī sc̄la secu-
loz. Vñ em̄ cepit hūc sensū: Nō ait: Q̄ al-
tudo diuitiaz sapiētie z sciētie patrē: aut

i. Thl. 6

Eccl. 2.4

i. Thl. 6

Ibidē

Ibidē

Ibidē
Ps. 71

Ibidē

Ibidē

i. Cor. 8

Ibidē

Roma. ii

Ibidē

filij: aut spiritus sancti: s sapiētie z sciētie dei:
q̄s inscrutabilia sūt iudicia ei⁹: z inuestigabi
les vie ei⁹. Quis em̄ cognouit mentē dñi:
aut q̄s p̄siliari⁹ ei⁹ fuit: aut q̄s prior dedit
illi z retribuet ei⁹. Qm̄ ex ipso: z p̄ ipm̄: z i ip
so sūt oia: Ip̄i gl̄ia i scla seculor̄ amen. Si
aut̄ hoc de p̄re tñmō intelligi volūt: quō ḡ
oia p̄ patrē sunt: sic h̄ dicit: Et oia p̄ filiū:
sic ad corinthios: vbi ait: Et vn⁹ dñs iesus
x̄ps: p̄ quē oia. Et sicut i euāgelio iōānis:
Oia p̄ ipm̄ facta sūt: Si em̄ alia p̄ patre:
alia p̄ filiū: iā nō oia p̄ p̄rem: nec oia p̄ fili
um. Si aut̄ oia p̄ patrē: z omnia p̄ filiū: ea
dē p̄ patrē q̄ p̄ filiū. Equalis est ḡ patri fili
us: z inseparabilis opatio p̄ris z filij: qz vel
filiū fecit pater quē nō fecit ip̄e fili⁹: nō oia
p̄ filiū facta sūt: at oia p̄ filiū facta sūt. Ip̄e
igit̄ factus nō est vt cū p̄re faceret oia q̄ fa
cta sūt: q̄s nec ab ipso v̄ho tacuerit ap̄ls:
z aptissime oīno dixerit: Qui cū in dei for
ma esset: nō rapinā arbitrat⁹ est esse se eq̄lē
deo. Hic deū p̄prie p̄rem appellās: sic ali
bi: caput aut̄ x̄pi de⁹. Similit̄ z de sp̄sanc
to collecta sūt testimonia: quib⁹ añ nos qui
hoc disputauerūt abundantius vsi sūt: qz
z ip̄e de⁹ z nō creatura. Qz si nō creatura:
nō tñ deus. (Iñ z hoies dicti sunt dñj) s̄
etiā ver⁹ de⁹. Ergo p̄ri z filio p̄sus eq̄lis: z
in trinitatis vnitate p̄substāialis z coeter
nus. Maxime vero illo loco satis claret: qz
sp̄s sanct⁹ nō sit creatura: vbi iubemur nō
seruire creature: s̄ creatori. Nō eo mō q̄ iu
bemur p̄ caritatē seruire iuicē: qd̄ est grece
δουλεία. s̄ ecōuerso mō q̄ tñ deo fuit: qd̄
est grece λατρεία. Tñ idolatre dicūt q̄ li
mulachis eā fuitutē exhibēt q̄ debet deo.
Scdm̄ hāc em̄ seruitutē dictū ē: Bñm̄ deū
tuū adorabis: z illi soli fūies. Iñ z hoc di
stinct⁹ i greca sc̄ptura iuenit̄. λατρεύουσ
em̄ h̄z. Porro si tali seruitute: creature ser
uire phibemur: qñ qd̄ dictū ē: Bñm̄ deū
tuū adorab: z illi soli fūies. Tñ et ap̄ls de
testat̄ eos q̄ coluerūt z seruierūt poti⁹ crea
ture q̄ creatori. Nō est vnqz creatura sp̄s
sanct⁹: cui ab oībus sc̄tis talis seruit⁹ exhi
bet̄: dicente ap̄lo: Nos em̄ sum⁹ circūcisio
sp̄ui dei seruientes: qd̄ ē in greco λατρεύωμ
τες. Plures em̄ codices etiā latini sic ha
bēt: qui sp̄ui dei seruim⁹. greci aut̄ oēs: aut
pene oēs. In nōnullis aut̄ exēplarib⁹ lati
nis inuenim⁹: nō spiritui dei seruim⁹: s̄ spi
ritu deo seruim⁹. Sed q̄ i hoc errāt: z aucto
ritati grauiori cedere detractāt: Nunquid
z illud variū in codicib⁹ reperiūt: Nescit̄

qz corpora vestra templū sūt spiritus sancti
q̄ in vob̄ ē quē habet̄ a deo: Quid aut̄ i san
us magisqz sacrilegū ē: q̄ vt quisqz dicere
audeat mēbra x̄pi templū esse creature mi
norē scdm̄ ip̄os q̄ x̄ps est: Alio em̄ loco di
cit: Corpora vestra mēbra sūt x̄pi. Si aut̄
que mēbra sunt x̄pi: templū est sp̄s sancti:
nō est creatura sp̄s sanct⁹: qz cui corp⁹ nō
stz templū exhibem⁹: necesse est vt huic eā
seruitutē debeamus: qua nō nisi deo serui
endū est: q̄ grece appellat̄ λατρεία. Unde
cōsequēter dicit: Glorificate ergo z porta
te deū in corpe vestro.

Qz vnigenit⁹ dei filius p̄pter for
mā serui minor p̄re dicat̄ qui in for
ma dei equalis ē patri. Ca. vii

His z talib⁹ diuinaz scripturaz te
stimonijs: quib⁹ vt dixi priores no
stri copiosius vsi: expugnauerunt
hereticor̄ tales calūnias vel errores: insi
nuat̄ fidei nostre vnitas: z eq̄litas trinitatē.
Sed qz multa in sanctis libris p̄pter incar
nationē verbi dei: que p̄ salute n̄ra repa
da facta ē: vt mediator dei z hoīm esset ho
mo x̄ps iesus: ita dicunt̄: vt maiorem filio
p̄rem significēt: vel etiā aptissime ostēdāt:
errauerūt hoies minus diligētē scrutātes
vel intuentes vniuersam seriē scripturaz:
z ea q̄ de x̄po iesu scdm̄ hoīm dicta sūt ad
eius substātiā que ante incarnationē sem
piterna erat: z sempiterna ē: trāsferre cona
ti sūt. Et illi qd̄ dicit̄ minorē filiū eē q̄ pa
ter est: qz scriptū ē: ip̄so dñō dicēte: Pater
maior me est. Veritas aut̄ ostēdit scdm̄ istū
modū etiā seip̄o minorē filiū. Quō em̄ nō
etiā seip̄o minor factus ē: qui semetip̄m ex
inaniuit: formā serui accipiēs: Neqz. n. sic
accepit formā hui⁹: vt amitteret formā dei:
in qua erat eq̄lis p̄ri. Si ḡ ita accepta ē for
ma serui: vt nō amitteret forma dei: cum et
in forma serui: z in forma dei idē ip̄e sit fili
us vnigenitus dei patrē: in forma dei eq̄lis
patri: in forma serui: mediator dei et hoīm
homo x̄ps iesus. Quis si itelligat qz in for
ma dei etiā ip̄e seip̄o maior ē: in forma aut̄
serui etiā seip̄o minor ē. Nō itaqz īmerito
scriptura vtrunqz dicit: z equalē p̄ri filiū: z
patrē maiorē filio. Illō em̄ p̄p̄ formā dei:
hoc aut̄ p̄pter formā serui: sine vlla p̄fusiōe
intelligit̄. Et hec nobis reglā: p̄ oēs sacras
sc̄pturas dissoluēde hui⁹ q̄stionis: ex vno
capite eplē pauli ap̄li p̄mittitur: vbi maīse
st̄ ista distinctio cōmendat̄. Aut em̄: Qui
cū i forma dei esset: nō rapinā arbitrat⁹ est

i. Cor. 8

Joh. j

Phil. 2

i. Cor. ij

Deutero. 6

Mat. 4

Ubi. 5.

Roma. j

Phil. 3

Ibidem

Ubi. 3.

i. Ubi. 2.

Joh. j 4.

Phil. 2

i. Ubi. 2

Phil. 2

esse se equalē deo: sed semetipm exinaniuit
formā serui accipiēs: in similitudinē hoim
factus: et habitu inuēt^r vt homo. Est ergo
dei fili⁹ deo patri natura equalis: habitu
minor. In forma em̄ serui quā accepit: mi
nor est patre. In forma autē dei in q̄ erat eti
am anteq̄ hanc accepisset equalis ē patri.
In forma dei verbū p qd̄ facta sūt oīa. In
forma autē serui: factus ex muliere: factus
sub lege: vt eos qui sub lege erant redime
ret. Proinde i forma dei fecit hominē. In
forma serui fact⁹ est homo. Nā si pater tm̄
sine filio fecisset hominē: non scriptū esset:
Faciam⁹ hoim ad imaginē et similitudinē
nostrā. Ergo qz forma dei accepit formā
serui: vtrunqz deus: et vtrunqz homo. Sed
vtrūqz de⁹ ppter accipientē deū. Vtrūqz
autē homo ppter acceptū hominē. Neqz
em̄ illa susceptione alterz eoz in alterū con
uersum atqz mutatu ē. Neqz diuinitas qp
pe in creaturā mutata est vt desisteret esse
diuinitas: nec creatura in diuinitatē vt de
sisteret esse creatura.

**De subiectione qua fili⁹ subijcien
dus dicit patri.** Ca. viii

I Cor. i. s. **I**ta autē qd̄ dicit apostolus: Cū
autē ei oīa sibiecta fuerint: tūc et ip
se filius subiect⁹ erit ei qui illi sub
iecit oīa. Aut ideo dictū ē: ne quisqz puta
ret habitū xp̄i qui ex hūana creatura susce
ptus est: cōuersū in postea in ipam diuini
tatē: vt vt certius exp̄sserim: deitatem que
nō ē creatura: s; ē vnitas trinitatis incorpo
rea et incōmutabilis: et sibi met cōsubstātia
lis: et coeterna natura. Aut si qsqz p̄tendit:
vt aliqui senserūt ita dictū: Et ipse fili⁹ sub
iect⁹ erit ei qui illi subiecit omnia: vt ipam
subiectionē cōmutationem et p̄uersionem
credat futurā creature in ipam substātiā
vel eēntiā creatoris: id ē vt q̄ fuerat substā
tia creature: fiat substātia creatoris. Certe vt
hoc p̄cedit: qd̄ nō habet vllā dubitationē:
nōdū hoc fuisse factū: cū dñs dicet: Pater
maior me est. Dixit em̄ hoc nō solū anteq̄
ascendisset in celū: vixetiā anq̄ passus re
surrexisset a mortuis. Illi autē q̄ putāt hu
manā in eo naturā in dei substantiā mutari
atqz cōuerti: et ita dictū: Tūc et ipse fili⁹ sub
iectus erit ei q̄ illi subiecit oīa: ac si diceret:
tūc et ipse fili⁹ hoīs et a vbo dei suscepta hūa
na natura cōmutabit i ei⁹ naturā: q̄ ei sub
iecit oīa: tūc futurū putant: cū post diē iudi
cij tradiderit regnū deo et patri. Ac p hoc
etiā scdm̄ istā opinionē adhuc pater maior

est: q̄ q̄ d virgine serui forma accepta est.
Qz si et aliq̄ hoc affirmāt: qz iā fuerit i dei s; b
stantiā mutat⁹ homo xp̄us iesus: illud cer
te negare nō possūt: qz adhuc natura hoīs
māebat qm̄ ante passionē dicebat: Qm̄ pa
ter maior me ē: vñ nulla cūctatio est scdm̄
hoc dictū esse: qz forma serui maior est p̄r:
cui in forma dei eq̄lis ē fili⁹. Nec quisqz cū
audierit qd̄ ait aplūs: Cū autē oīa ei subie
cta fuerint: manifestum qz p̄ter eum qui illi
subiecit omnia: ita existimet de patre intelli
gendū: qz subiecerit omnia filio: vt ipm̄ fili
um sibi oīa subiecisse nō putet. Insepabi
lis em̄ operatio est patris et filij: alioq̄ nec
ipse p̄ter sibi subiecit omnia: s; filius ei sub
iecit: q̄ ei regnū tradit: et euacuat omnē pn
cipatum et omnem potestatem et virtutē. Be
filio quippe ista dicta sūt: Cum tradiderit
inquit regnū deo et patri: cū euacuauerit
omnē principatū et omnē potestatem et virtu
tem. Ipse em̄ subijcit: qui euacuat. Nec sic
arbitremur xp̄m traditū regnū deo et pa
tri: vt adimat sibi. Nā et hoc qdā vaniloq̄
crediderunt. Cū em̄ dicit: Tradiderit reg
nū deo et patri: non sepatur ipse: quia simul
cū patre vnus de⁹ est. Sed diuinaz scrip
turaz curiosos contētionūqz studiosos fal
lit verbum qd̄ positū est: donec. Ita nāqz
sequitur. Oportet em̄ illū regnare: donec
ponat oēs inimicos suos sub pedib⁹ suis:
tāqz cū posuerit nō sit regnatur⁹. Nec itel
ligunt ita dictū sicut ē illud: Cōfirmatū ē
cor eius: nō cōmouebit^r donec videat sup
inimicos suos. Nō em̄ cū viderit iā cōmo
uebitur. Quid q̄ est: Cū tradiderit regnū
deo et patri: quasi mō nō habeat regnū de
us et pater? S; quia omnes iustos in qb⁹
nūc regnat ex fide viuētib⁹: mediator dei
et hominū homo chrl⁹ iesus p̄ductur⁹ est
ad speciem: quā visionē dicit idem aposto
lus: facie ad faciē. Ita dictū est: cum tradi
derit regnū deo et patri: ac si diceret: cum p
durerit credētes ad cōtemplationē dei et
patris. Sic em̄ dicit: Oīa mihi tradita sūt
a patre meo: et nemo nouit filium nisi pater:
et nemo nouit patrē nisi filius: et cui volue
rit fili⁹ reuelare. Tūc reuelabitur a filio pa
ter: cum euacuauerit omnē principatū et
omnē potestatem et virtutē: id est vt neces
saria non sit dispensatio similitudinū p an
gelicos pncipat⁹ et potestates et virtutes.
Ex quaz p̄sona si incōuenientē itelligit di
ci i cāticocāticorū ad sponsā: Similitudines
auri faciem⁹ tibi cū distinctionib⁹ argenti:

quoadusq; rex in recubitu suo ē: id ē quo
 adusq; xps in secreto suo est: quia vita nra
 Colo. 3 abscondita est cū xpo in deo. Cū xpus inqt
 apparuerit vita vra: tūc et vos apparebitis
 i. Cor. 13 cū ipso in gloria. Qd anteq; fiat: videmus
 nūc p speculū in enigmate: hoc est in silu
 dinibus: tūc aut facie ad faciem. Nec em
 nobis ptemplatio pmittit actionū omniū
 i. Job. 3 finis: atq; eterna pfectio gaudior. Filij. n.
 dei sumus: et nōdū apparuit quid erimus.
 Scim⁹ em qz cū apparuerit siles ei erim⁹:
 qm videbimus eū sicuti ē. Qz em dixit sa
 Ero. 3 mulo suo moysi: Ego sum q suz: hec dices
 filijs israel: qui est misit me ad vos: hoc cō
 templabimur cū viuemus in eternū. Ita
 Job. 17 qpe ait: Nec aut ē vita eterna: vt cogno
 scat te vnū verum deū: et quē misisti iesum
 i. Cor. 4 xpm. Hoc fiet cum venerit dñs et illumina
 uerit occulta tenebrar: cum tenebre mor
 talitatis huius corruptionisq; transierint.
 Tūc erit mane nrm: de q in psalmo dicit:
 Ps. 5 Māe astabo tibi et ptemplator. Be hac pte
 i. Cor. 15 platōe itelligo dictū: Cū tradiderit regnū
 deo et patri: id ē cū pduxerit iustos: qb⁹ nūc
 ex fide viuētib⁹ regnat mediator dei et ho
 minū: homo xps iesus: ad cōtemplationē
 dei et patr. Si desipio hic: corrigat me qui
 melius sapit: mibi aliud nō videtur. Neq;
 em querem⁹ aliud cū ad illius ptemplatio
 nē puenerim⁹: que nūc nō est qd diu gaudi
 um nrm in spe est. Spes em q videt nō est
 Roma. 8 spes: qd em videt quis: quid sperat. Si au
 tē qd nō videmus speramus: p patientiaz
 expectam⁹ quoadusq; rex in recubitu suo
 Ps. 15 est. Tūc erit qd scriptū ē: Adimplebis me
 leticia cū vultu tuo. Illa leticia nihil āpli⁹
 requiretur: qz nec erit qd ampli⁹ requirāt.
 Ostendet em nobis pater: et sufficet nob.
 Qd bene intellexerat philippus vt diceret
 Job. 14 dño: Qnde nobis patrē et sufficet nobis: si
 nondū intellexerat: eo qz mō idipm se po
 tuisse dicere: dñe ostēde nobis te: et sufficet
 nobis. Ut em hoc intelligeret: responsū ei
 i. Job. 14 a dño est: Tanto tpe sum vobiscū: et nō co
 gnouistis me: philippe q videt me: videt
 et patrē. Sed qz volebat eū ex fide viuere
 anteq; illud posset videre: secut⁹ est: et ait:
 i. Job. 14 Nō credis: qz ego in patre et pater in me ē:
 2. Cor. 5 Qdiu em sumus in corpe: pegrinamur a
 dño. Per fidē em ambulamus: nō p speci
 em. Cōtemplatio quippe merces est fidei:
 cui mercedi p fidez corda mundant. sicut
 i. Job. 14 scriptū est: Fide mūdās corda eoz. Pro
 bat aut q illi ptemplationi corda mūden

tur: illa maxime sentētia: Beati mūdo cor
 de: qm ipsi deū videbunt. Et qz hec ē vita
 eterna: dicit de⁹ in psalmo: Longitudine die
 rū replebo eū: et ostendā illi salutare meū.
 Sive ergo audiamus: ostēde nobis filiū:
 siue audiam⁹: ostēde nobis patrē: tātū dez
 valet: qz neuter sine altero pōt oñdi. Unū
 quippe sunt: sic ait: Ego et pater vnū sum⁹. Job. 10
 Beni⁹ ppter ipam inseparabilitatē: sufficie
 ter aliqui nominat: vel pater solus: vel fili⁹
 solus: adimpletur⁹ nos leticia cū vultu suo.
 Nec inde sepatur vtriusq; spūs: id est pa
 tris et filij spūs. Qui spūs ppe dicit spūs
 Job. 14 veritatē: quē hic mūdus accipere nō pōt.
 Hoc ē em plenū gaudiū nrm: q ampli⁹ nō
 est frui scz trinitate deo: ad cui⁹ imaginē fa
 cti sum⁹. Propf hoc aliqui ita loquit⁹ d spi
 ritus sancto: tanq; solus ipe sufficiat ad bea
 titudinē nraz: et ideo solus sufficit: qz sepa
 ri a pre et filio nō pōt. sicut pater solus suffi
 cit: qz separari a filio et spiritus sancto nō pōt.
 et filius ideo sufficit sol⁹: qz separari a patre et
 spūs sancto nō potest. Quid em sibi vult q
 ait: Si diligitis me mandata mea seruare:
 i. Job. 14 et ego rogabo ptem meū: et aliū aduocatū
 dabit vobis: vt vobiscū sit in eternū: spiri
 tū veritatē quē hic mūdus accipe nō pōt:
 id est dilectores mundi. Animalis em ho
 mo nō pcipit q sunt dei. Sed adhuc pōt vi
 deri: ideo dictū: et ego rogabo patrē et aliū
 aduocatū dabit vobis: vt vobiscum sit in
 eternum: quasi nō solus fili⁹ sufficiat. Illo
 aut loco ita de illo dictū est: tanq; solus oī
 no sufficiat: Cū venerit ille spiritus verita
 tis: docebit vos oēm veritatē. Nūquid q
 Job. 16 sepatur hinc fili⁹ tanq; ipe nō doceat oēm
 veritatē: aut qsi hoc impleat spūs sanctus q mi
 nus potuit docere filius: Bicāt q si placet
 maiorē eē filio spiritū sc̄m: quē minorē illo
 solent dicere. An qz nō dictū ē: ipe sol⁹ aut
 nēo nisi ipe vos docebit oēm veritatē: iō p
 mittūt vt cū illo docere credat⁹ et fili⁹. Apo
 stol⁹ q filiū sepauit a sciēdis his q dei sūt:
 i. Cor. 2 vbi ait: Sic et q dei sunt nemo scit nisi spūs
 dei: vt iā isti pueri possint ex hoc dicere: q
 et filiū nō doceat que dei sunt: nisi spūs sanc
 tus: tanq; maior minorē: cui fili⁹ ipe tantū
 tribuit: vt diceret: Quia hec locut⁹ sū vo
 bis: tristitia impleuit cor vestrū: sed et ego
 veritatē dico: expedit vob vt ego eam. Nā
 si nō abiero: aduocat⁹ nō veniet ad vos.
 Qz vtile credentibus fuerit vt ad
 patrē in forma serui christus ascen
 deret.

Hoc autem dixit: non propter inequitatem
verbi dei et spiritus sancti: sed tamquam impedire
meto esset presentia filii hominis apud eos
Phil. 2. qui minus veniret ille qui minor non esset: quia non
semetipsum exinanivit formam sui accipiens si-
cut filius. Oportebat ergo ut auferretur ab oculis
eorum forma servi: quam intuitus hoc solum esse
christum putabant quod videbant. Tamen est et illud quod
ait: Si diligeritis me: gauderetis utique: quoniam
eo ad patrem: quia pater maior me est: id est pro-
pterea me oportet ire ad patrem: quia dum me
ita videtis: et ex his quod videtis: estimatis quia mi-
nor sum patre: atque ita circa creaturam susceptum
quod habitum occupati: equitatem quam cum patre
habeo non intelligitis. Unde est illud: Noli me
tangere: non dum enim ascendi ad patrem meum. Ta-
ctus enim tanquam sine facit notitiam. Idcirco no-
lebat in eo esse sine intente cordis in se: ut his
quod videbat: tantummodo putaret. Ascensio autem
ad patrem erat ita videri sicut equalis est patri: ut
ibi esset finis visionis que sufficit nobis. Aliquam
virum de filio solo dei quod ipse sufficiat: et in eius vi-
sione merces tota promittit delectationis et
Joh. 4. desiderii nostri. Sic enim ait: Qui habet matrem
data mea et custodit ea: ille est qui diligit me.
Qui autem me diligit: diliget a patre meo: et
ego diligam eum: et manifestabo me illi. Numquid
hic: quia non dixit: ostendam illi et patrem: ideo se-
Joh. 10. pavit patrem: sed quia verum est: ego et pater unum
sumus: cum pater ostendit: et filius ostendit qui in
illo est. Et cum filius ostendit: etiam pater osten-
Joh. 14. dit qui in illo est. Sicut ergo cum ait: Et ostendam
illi meipsum: intelligit quia ostendit et patrem. Ita
J. Cor. 13. et in eo quod dicit: Cum tradiderit regnum deo et
patri: intelligit quia non adimit sibi. Quoniam cum
pducet credentes ad contemplationem dei et pa-
tris: profecto pducet ad contemplationem suam:
Joh. 14. qui dixit: Et ostendam illi meipsum. Et ideo com-
Joh. 14. sequenter cum dixisset illi Judas: Bene quod fa-
ctum est quia ostensurus es te nobis: et non huic
mundo: Respondit Jesus et dixit illi: Si quis di-
ligit me: sermonem meum servabit: et pater meus
diliget eum: et ad illum veniemus: et mansionem
apud eum faciemus. Ecce quia non solum seipsum
ostendit et a quo diligit: quia simul cum patre ve-
nit ad eum: et mansionem facit apud eum. An for-
te putabis mansionem in dilectore suo facien-
bus patre et filio: exclusus esse ab hac mansi-
one spiritus sanctus: Quid est ergo quod superius
Joh. 14. ait de spiritu sancto: Quod hic mundus accipe
non potest: quoniam non videt illum: nostis illum
vos: quia vobiscum manet: et in vobis est. Non
itaque ab hac mansionem sepatus est: de quo
Joh. 14. dictum est: Vobiscum manet: et in vobis est. Mi-

si forte quisq; sic absurdus est: vt arbitref
cū pater ⁊ fili⁹ venerint: vt māſionē apud
eū faciāt: id est dilectore ſuū: diſceſſuz in-
de ſpiritū ſanctū: ⁊ tanq; locū daturuz eſſe
maiorib⁹. Sed huic carnali cogitatiōi oc-
currit ſcriptura: paulo q̄ppe ſupius ait: Et Job. i. 4.
ego rogabo patrē: ⁊ aliū paracituz dabit
vobis: vt vobiſcū ſit in eternum. Nō ergo
diſcedit patrē ⁊ filio veniētibus: ſed in ea-
dē māſione cū ipſi erit in eternū: qz nec ille
ſine ipſis venit: nec illi ſine illo: ſed ꝑꝑ inſi-
nuatiōē trinitatꝝ ꝑſonaz: etiā ſingulis no-
minatiſ: dicunt quedā ſepatim: nō tñ alijs
ſepatiſ intelligunt: ꝑꝑter eiꝯdē trinitatiſ
vmitatē: vnāq; ſubſtātiā atq; deitatē ꝑꝑriā
⁊ filiꝯ ⁊ ſpirituſſancti.

Quomodo traditū⁹ ſit regnū fi-
lius patri.

L. a. x

TRadet itaq; regnū deo ⁊ patri dō i. Cor. 15
mun⁹ noster Iesus xps: nō se inde
sepato: nec spūs sancto: qm̄ pducet
credētes ad cōtemplationē dei: ubi ē finis
oīm bonarū actionū: ⁊ req̄es sempiterna: ⁊
gaudiū qd̄ nunq; auferetur a vobis. Hoc
em̄ signat in eo q; ait: Iterū videbo vos: ⁊ Job. 16
gaudebit cor vestrū: ⁊ gaudiū vrm̄ nemo
tollet a vobis. Cui⁹ gaudiij similitudinē p-
signabat Maria sedēs ad pedes dñi: ⁊ in- Luc. 10
tenta in verbū ei⁹: quīeta scilicet ab omni
actione: ⁊ intenta in veritatē scdm̄ quēdā
modū: cui⁹ capax ē ista vita: quo tñ pfigu-
raret illud: qd̄ futurū est in eternum. Mar-
tha quippe sorore sua in necessitatis actōe
cōuersante: q̄uis bona ⁊ vili: tñ cū requi-
es successerit trāsitura: ip̄a requiescebat in
vbo dñi. Et ideo dñs cōquerētī Marthe
q; eam soror nō adiunaret: respōdit: Ma- Jbidē
ria optimā partē elegit: que nō auferet ab
ea. Mō malā partē dixit: qd̄ agebat Mar-
tha: sed ista optimā que nō auferet. Illa
em̄ que in ministerio indigētie est: cū indi-
gētia ip̄a trāsierit: auferet. Boni q̄ppe ope-
ris transitori merces est requies pm̄asura.
In illa igit cōtemplatione: de⁹ erit omnia i. Cor. 15
in oībus: q; nihil ab illo aliud requiretur: s̄
solo ip̄o illustrari: pfruiq; sufficiet. Ideoq;
ille in quo spiritus interpellat gemitib⁹ in- Roma. 8
enarrabilib⁹: Unā inq̄t petij a dño: hāc re-
quirā: vt inhabitē i domo dñi: per omnes
dies vite mee: vt cōtemplor delectationem
dñi. Cōtemplabimur em̄ deū p̄rem ⁊ filiū i. 2bi. 2
⁊ spiritū sanctū: cū mediator dei ⁊ hōim: hō
xpus Iesus: tradiderit regnū deo ⁊ p̄ri: vt
iam non interpellat pro nobis mediator ⁊

1. Cor. 15 sacerdos noster filius dei: et filius hominis: sed et ipse in quantum sacerdos est: assumpta propter nos servi forma: subiectus sit ei qui illi subiecit omnia: ut in quantum deus est: cum illo nos subiectos habeat: in quantum sacerdos nobiscum illi subiectus sit. Quapropter cum filius sit et deus et homo: alia substantia deus: alia homo: homo potius in filio quam filius in patre: sicut caro anime mee: alia substantia est ad animam meam: quamvis in uno homine: quamvis anima alterius hominis ad animam meam. Cum ergo tradiderit regnum deo et patri: id est cum credentes et viventes ex fide per quibus nunc mediator interpellat: producent ad contemplationem: cui percipere de suspiram et gemimus: et transierit labor et gemitus: iam non interpellabit per nobis tradito regno deo et patri: hoc significans ait: Hec vobiscum locutus sum in similitudinibus: veniet hora quando iam non in similitudinibus loquar vobis: sed manifeste de patre nuntiabo vobis: id est iam non erunt similitudines: cum visio fuerit facie ad faciem. Hoc est enim quod ait: sed manifeste de patre nuntiabo vobis. Ac si diceret: manifeste patrem ostendam vobis. Nuntiabo quippe ait: quia verbum eius est. Sequitur enim et dicit: Illa die in nomine meo petetis: et iam dico vobis: quia ego rogabo patrem. Ipse enim pater amat vos: quia vos me amastis: et credidistis quia a deo exiui. Exiui a patre: et veni in hunc mundum: iterum relinquo mundum: et vado ad patrem. Quid est: A patre exiui: nisi non in ea forma qua equalis sum patri: sed aliter: id est in assumpta creatura minor apparui. Et quod est: Veni in hunc mundum: nisi formam servi quam me exinantes acceperunt etiam peccatores: qui mundum istum diligunt oculis demonstrant. Et quod est: Iterum relinquo mundum: nisi ab aspectu dilectorum mundi aufero quod viderunt. Et quod est: Vado ad patrem: nisi doceo me sic intelligendum a fidelibus meis quod equalis sum patri: Hoc qui credunt digni habebunt produci a fide ad speciem: id est ad ipsam visionem: quo produces dictus est tradere regnum deo et patri. Fideles quippe eius quos redemit sanguine suo: dicitur sunt regnum eius: per quibus nunc interpellat: tunc autem illic eos sibi faciem inherere: ubi equalis est patri: non iam rogabit patrem pro eis. Ipse enim inquit: Pater amat vos. Ex hoc enim rogat quo minor est patre: quo vero equalis est: exaudit cum patre. Unde se ab eo quod dixit: Ipse enim pater amat vos: utique ipse non separat: sed secundum ea facit intelligi que supra commemoravi: satisque insinuaui: plerumque ita nominari in trinitate unaquamque personam: ut et alie

illic intelligant. Sic itaque dictum est: Ipse enim pater amat vos: ut consequenter intelligat et filius et spiritus sanctus: non quia modo nos non amat: Qui proprio filio non peccat: sed pro nobis omnibus tradidit eum: sed tales nos amat deus: quales futuri sumus: non quales sumus. Quales enim amat: tales in eternum conservat: quod tunc erit cum tradiderit regnum deo et patri: quod nunc interpellat pro nobis ut iam non roget patrem: quia ipse pater amat nos. Quo autem merito: nisi fidei: qua credimus antequam illud quod promittitur videamus. Per hanc enim pervenimus ad speciem: ut tales nos amet: quales amat ut sumus: non quales odit: quod mali sumus: et hortatur ac prestat: ne tales semper esse velimus. Qua discretionem intelligemus sit nunc esse equalis patri filius: nunc autem minor.

Ca. XI

Quapropter cognita ista regula intelligendarum scripturarum de filio dei: ut distinguamus quid in eo sonet secundum formam dei: in qua equalis est patri: et quod secundum formam servi quam accepit: in qua minor est patre: non perturbabimur tamquam contrariis ac repugnantiis in se sanctorum sententiis. Nam secundum formam dei equalis est patri: et filius: et spiritus sanctus: quia neuter eorum creatura est: sicut iam ostendimus. Secundum autem formam servi: minor est pater: quia ipse dixit: Pater maior me est. Minor est seipso: quia de illo dictum est: Semetipsum exinanivit: formam servi accipiens. Minor est spiritus sancto: quia ipse ait: Qui dixerit blasphemiam in filium hominis: dimittet ei: qui autem dixerit in spiritu sancto: non dimittet ei. Et in ipso virtutes operatur est dicens: Si ego in spiritu dei efficio demonia: certe superueniet in vos regnum dei. Et apostolus etiam dicit: quam lectionem ipse in synagoga recitavit: et de se completam sine scrupulo dubitationis ostendit: Spiritus inquit domini super me: propter quod unxit me: evangelizare pauperibus misit me: predicare captivis remissionem etc. Ad que facienda ideo dicit se missum: quia spiritus domini est super eum. Secundum formam dei: omnia per ipsum facta sunt: et sine ipso factum est nihil. Secundum formam servi: ipse factus est ex muliere: factus sub lege. Secundum formam dei: ipse et pater unum sunt. Secundum formam servi: non venit facere voluntatem suam: sed voluntatem eius quam eum misit. Secundum formam dei: sicut habet pater vitam in semetipso: sic dedit et filio vitam habere in semetipso. Secundum formam servi: Tristis est anima eius usque ad mortem: et passus inquit: Si fieri potest transseat a me calix iste. Secundum formam dei: ipse est verus deus: et vita eterna. Secundum formam servi: factus est

Ubi. 3

Roma. 8

Joh. 14

Pbi. 2

Matth. 12

Luc. 11

Luc. 4

Esa. 61

Joh. 1

Gal. 4

Joh. 10

Joh. 6

Joh. 5

Matth. 26

Ibidem

Pbi. 2

obediens vsq; ad mortē: mortē autē cruci.
 Scdm formā dei: oīa q̄ habet pater: ip̄ius
 sunt: et oīa tua mea sūt inq̄r: et mea tua. Se-
 cundū formā serui: non est doctrina ip̄ius:
 sed illius qui eū misit.
 Quārōne fili⁹ dicat nescire diem
 et horā quā scit pater. **Ca. xii**
Et de die et de hora nemo scit: neq; an-
 geli in celo: neq; fili⁹: nisi pater. Hoc
 em̄ nescit: qđ nesciētes facit: id est qđ nō ita
 sciebat vt tūc discipulis indicaret: sicut di-
 ctū est ad abraā: Nunc cognoui qđ timeas
 deū: id ē nūc feci vt cognosceres: qđ et ip̄e si-
 bi in illa temptatione pbat⁹ innotuit. Nā
 et illud vtiq; dicturus erat discipulis tēpo-
 re opportuno: d̄ qđ futuro tanq̄ preterito lo-
 quēs ait: Jam nō dicaz vos seruos: s̄ ami-
 cos: seru⁹ em̄ nescit volūtātē dñi sui. Cōs
 autē dixi amicos: qđ oīa q̄cūq; audiui a pa-
 tre meo: nota feci vobis: qđ nō dū fecerat:
 sed qđ certo factur⁹ erat: q̄si iam fecisset lo-
 cut⁹ est. Ip̄is em̄ ait: Multa vobis habeo
 dicere: s̄ nō potestis illa portare mō. Inter
 que intelligit: et de die et de hora. Nā et apo-
 stolus. Neq; em̄ iudicaui me inq̄r scire ali-
 qđ inter vos: nisi xpm̄ iesum: et hūc crucifi-
 xū. Eis em̄ loquebat: qui capere altiora d̄
 xpi deitate nō poterant. Quib⁹ etiā paulo
 post dicit: Nō potui vobis loqui q̄si spiri-
 talib⁹: sed quasi carnalibus. Hoc ergo in
 illos nesciebat: qđ p̄ illū scire nō poterāt. Et
 hoc solū se scire dicebat: qđ eos p̄ illū scire
 oportebat. Beniq; sciebat in se p̄fectos: qđ
 inter puulos nesciebat. Ibi q̄ppe ait: Sapi-
 entia loquimur inter p̄fectos. Eo nāq; ge-
 nere locutionis nescire quisq; dicit: qđ oc-
 cultat: qđ dicit fossa ceca qđ occulta est. Neq;
 em̄ aliquo genere loquūtur scripture: qđ in
 p̄suetudine hūana nō inueniatur: qđ vtiq;
 hoībus loquūtur. Scdm formā dei dictū
 est: An̄ oēs colles genuit mer: id est an̄ om-
 nes altitudines creaturaz. Et an̄ lucifer ge-
 nuit te: id est an̄ oīa tpa et tpaia. Scdm for-
 mā autē sui dictū ē: Dñs creauit me i p̄nci-
 pio viar suar. Quia s̄m formaz dei dixit:
 Ego sum veritas: et s̄m formaz serui: Ego
 sum via. Quia em̄ ip̄e est p̄mogenit⁹ a mor-
 tuis: iter fecit ecclesie sue ad regnū dei ad vi-
 tam eternā: cui caput est ad immortalitatem
 etiā corpis: iō creat⁹ est in p̄ncipio viar su-
 ar in opa eius. Scdm formā em̄ dei: p̄nci-
 piū ē: qđ et loquit nobis. In q̄ p̄ncipio fe-
 cit de⁹ celū et terrā. Scdm formā autē serui:
 Sponsus p̄cedēs de thalamo suo. Scdm

formā dei: p̄mogenit⁹ omnis creature: et
 ip̄e an̄ oēs est: et omnia in illo p̄stāt. Scdm
 formā serui: Ip̄e est caput corpis ecclesie.
 Scdm formā dei: dñs est glorie. Et ma-
 nifestum est: qđ ip̄e glorificet sanctos suos.
 Quos em̄ p̄destinauit hos et vocauit: et qđ
 vocauit ip̄os et iustificauit. Quos autē iu-
 stificauit: ip̄os et glorificauit. De illo q̄ppe
 dictū est: qđ iustificet impiū: de illo dictū ē:
 qđ sit iustus et iustificās. Si ergo quos iusti-
 ficauit: ip̄os et glorificauit: qđ iustificat ip̄e
 et glorificat qđ est vt dixi dñs glorie. Scdm
 formā tñ serui satagētib⁹ discipulis de glo-
 rificatione sua rñdit: Sedere ad dexterā vel
 ad sinistrā nō est meū dare vobis: sed qui-
 bus paratū est a patre meo. Quod autē pa-
 ratū est a patre eius: et ab ip̄o filio paratur
 est: qđ ip̄e et pater vnū sunt. Jam em̄ osten-
 dimus in hac trinitate p̄ multos diuinarū
 locutionū modos: etiam d̄ singulis dici qđ
 oīm est p̄pter inseparabile operationē vnus
 eiusdēq; substantie. Sic et de spiritu sancto
 dicit: Cū ego iero: mittā eū ad vos. Nō di-
 xit: mittem⁹: s̄ ita quasi tantū filius eū mis-
 surus esset: et non pater: cū alio loco dicat:
 Hec locut⁹ sum vobis apud vos manēs:
 Aduocat⁹ autē ille spirit⁹ scilicet quē mittet
 pater in nomine meo: ille vobis declarabit
 omnia. Hic rursus ita dictū est: quasi non
 eū missurus esset et filius: s̄ tantū pater. Si-
 cut ergo ista: ita et illud qđ ait: s̄ quib⁹ pa-
 ratū est a patre meo: cū patre se intelligi vo-
 luit: parare sedes glorie quibus veller. S̄
 dicit aliq̄s. Ille cū de spiritu sancto loque-
 ret ita se missurū ait vt nō negaret patrē mis-
 surum: et alio loco ita patrē: vt nō negaret
 se missurū: hic vero apte ait: nō est meū da-
 re vobis: atq; ita secut⁹ a patre dixit ista p̄-
 parata. Sed hoc est qđ p̄strinximus scdm
 formā serui dictū: vt ita intelligeremus: nō
 est meum dare: ac si diceret: nō ē humane
 potestatis hoc dare: vt p̄ illud intelligatur
 hoc dare: p̄ qđ deus et equalis est p̄fi. Nō
 est inquit meū dare: id ē nō humana pote-
 state ista do: sed quib⁹ patū est a p̄re meo.
 Sed ita tu intellige: qđ si omnia que habet
 pater mea sūt: et hoc vtiq; meū est: et cū pa-
 tre ista parauit. Nā et illud quero quō dic-
 tū sit: Si qđ nō audit verba mea: ego non
 abiudicabo eū. Fortassis em̄ ita hic dixit:
 Ego nō iudicabo illum: quēadmodū ibi:
 Nō est meū dare. Sed qđ hic sequit: Nō
 em̄ veni inquit vt iudicē mundum: sed vt
 saluum faciam mūdū. Beinde adiungit et

Colo. i

Ibi dē

Ibidem

Roma. 8

Roma. 3

Roma. 8

Matth. 20

Ioh. 10

Ioh. 16

Ioh. 14

Matth. 20

Ibidem

Ibi. 3

Ioh. 17

Ioh. 12

Ibidem

Ioh. 20

Ioh. 12

Joh. 12 dicit: Qui me spernit et non accipit verba mea: habet quod se iudicet. Hic iam intelligerem patrem: nisi adiungeret et diceret: Verbum quod locutus sum: ipsum iudicabit illum in nouissimo die. Quid igitur iam nec filius iudicabit: quia dicit: Ego non iudicabo illum: nec pater: sed verbum quod locutus est filius: imo potius audi ad huc quod sequitur. Quia ego inquit non ex me locutus sum: sed ille qui me misit pater: ille mandatum mihi dedit quid dicam aut quid loquar: et scio quod mandatum eius vita eterna est. Ibi. 5
Ibidem Que ego loquor ita ut dixit mihi pater sic loquor. Si ergo non iudicat filius: sed verbum quod locutus est filius. Iam autem iudicat verbum quod locutus est filius: quia non ex se locutus est filius: sed qui misit eum pater mandatum dedit ei quid dicat: et quid loquar: pater enim iudicat cuius verbum est quod locutus est filius: atque ipsum verbum patris idem est filius ipse. Non enim aliud est mandatum patris: aliud verbum patris. Nam et verbum hoc appellauit et mandatum. Ibi. 5
Ibidem ergo ne forte quod ait: Ego non ex me locutus sum: sed intelligi voluerit: ego non ex me natus sum. Si enim verbum patris loquitur: seipsum loquitur: quia ipse est verbum patris. Plerumque enim dicit: dedit mihi pater: in quo vult intelligi quod eum genuerit pater: non ut tanquam iam existenti et non habenti dederit aliquid: sed ipsum dedisse ut haberet: genuisse est ut esset. Non enim sic creatura: ita dei filius ante incarnationem: et ante assumptam creaturam unigenitus: per quem facta sunt omnia: aliud est: et aliud habet: sed hoc ipsum est: quod est id quod habet. Quod illo loco manifestius dicit: si quis ad capiendum sit idoneus: Ibi. 5
Ibidem ubi ait: Sicut habet pater vitam in semetipso: ita dedit vitam habere filio in semetipso. Neque enim iam existenti et vitam non habenti dedit ut haberet vitam in semetipso: cum eo ipso quod est vita sit. hoc est ergo dedit filio vitam habere in semetipso: genuit filium: incommutabilem vitam quod est vita eterna. Ibi. 5
Ibidem Cum ergo verbum dei sit filius dei: et filius dei sit verus deus: et vita eterna: sicut in epistola sua dicit Iohannes: etiam hic quod aliud cognoscimus: cum dicimus: Verbum quod locutus sum: ipsum iudicabit eum in nouissimo die: et ipsum verbum patris verbum esse dicit: et mandatum patris ipsumque mandatum vitam eternam. Et scio inquit quod mandatum eius vita eterna est. Quero itaque quod intelligamus: Ibi. 5
Ibidem Ego non iudicabo: sed verbum quod locutus sum iudicabit: quod ex consequentibus apparet ita dictum: ac si diceret: ego non iudicabo: sed verbum patris iudicabit: verbum autem patris est ipse filius dei. Siccine intelligendum est:

Ego non iudicabo: sed ego iudicabo: quomodo istud potest esse verum: nisi ita: ego scilicet non iudicabo ex potestate humana: quia filius hominis sum: sed ego iudicabo ex potestate verbi: quia filius dei sum. Aut si contraria et repugnancia videtur: ego non iudicabo: sed ego iudicabo: quod illinc dicimus: ubi ait: Quia doctrina non est mea: quomodo mea: quomodo non mea: Non enim dicit: Ista doctrina non est mea: sed mea doctrina non est mea: quam dixit suam: eandem dixit non suam. Quod istud verum est: nisi secundum aliud suum dixerit: secundum aliud non suum. Secundum formam dei suam: secundum formam serui non suam. Cum enim dicit: non est mea sed eius qui me misit: ad ipsum verbum nos fecit recurrere: doctrina enim patris est verbum patris qui est unus filius. Quid sibi et illud vult: quod in me credit: non in me credit: Quod in ipsum: quod non in ipsum: quod tam patris sibi aduersus potest intelligi: qui in me credit inquit non in me credit sed in eum qui me misit: nisi ita intelligas: quod in me credit: non in hoc quod videt credit: ne sit spes nostra in creatura: sed in eo qui suscepit creaturam in qua humanis oculis apparet: ac sic ad se equaliter patri contemplandum per fidem corda mundaret. Ideoque ad patrem referens intentionem credentium et dicens: non in me credit: sed in eum qui me misit: non utique se a patre: id est ab illo qui eum misit voluit separari: sed ut sic in eum crederet: quod in patrem cui equalis est. Quod apte alio loco dicit: Credit in deum et in me credite: id est sicut credit in deum: sic et in me: quia ego et pater unus deus. Sicut ergo hic tamquam abstulerit a se fidem hominum: et in patrem transtulerit: dicendo: non in me credit: sed in eum qui me misit: a quo tamen se utique non separauit. Sic etiam quod ait: Non est meum dare: sed quibus paratum est a patre meo: puto clarere secundum quid utriusque accipiendum sit. Tale est enim et illud: ego non iudicabo: cum ipse iudicatur sit viuos et mortuos: sed quia non ex potestate humana propterea recurrere ad deitatem: sursum erigit corda hominum: propter quod subleuanda descendit. De unitate persone filii dei et filii hominis: siue in gloria siue in humilitate. Ca. xii
An si tamen ipse idem esset filius hominis propter formam serui quam accepit quod est filius dei propter dei formam in qua est: non diceret apostolus paulus de principibus huius seculi: Si enim cognouissent: nunquam dominum glorie crucifixissent. Ex forma enim serui crucifixus est: et tamen dominus glorie crucifixus est. Talis enim erat illa susceptio quod deum hominem faceret: et hominem deum.

Joh. 7

Ibidem

Joh. 12

Ibi. 5

Joh. 14

Joh. 10

Joh. 12

Matth. 20

Joh. 12

1. Cor. 2

quid tñ ppter qd: et quid secundū qd dica-
tur: adiuvate dñō: prudēs et diligēs et pius
lector intelliget. Nam ecce diximus: quia
fm id qd deus est: glorificat suos: scdm b
vtrūq qd dñs glorie est: et tñ dñs glorie cru-
cifixus est: qz recte dicit et deus crucifixus:
nō ex v̄tute diuinitatis: s̄ ex infirmitate car-
nis: sicut dicimus: qz fm id qd deus est iu-
dicat: hoc est ex p̄tate diuina nō humana.
Et tñ ipse homo iudicaturus est: sicut dñs
glorie crucifixus est: ita em̄ apte ait: Cū ve-
nerit filius hoīs in gloria sua: et oēs angeli
ei⁹ cū eo: tūc cōgregabunt ante eū oēs gē-
tes: et cetera. que de futuro iudicio vsqz ad
vltimā sententiā in eo loco p̄dicant. Et iu-
dei q̄ppe q̄ in malicia sua pseuerātes: in illo
iudicio puniēdi sunt: sicut alibi scriptū est:
Glabunt in quē pupugerūt. Cū em̄ et bo-
ni et mali visuri sunt iudicē viuoz et mortu-
ozū: proculdubio eū videre non poterunt
mali: nisi fm formā qua filius hoīs est: sed
tñ in claritate in qua iudicabit: nō in humi-
litate in qua iudicat⁹ est. Ceterū illā dei for-
mam in qua eq̄lis est patri p̄culdubio im-
p̄i nō videbūt. Nō em̄ sunt mūdicores.
Beati em̄ mūdicores: qm̄ ipi deū vide-
būt. Et ip̄a visio ē facie ad faciē: q̄ summū
premiū p̄mittit iustis: et ip̄a fiet: cū tradet
regnū deo et patri: in quo sue forme visionē
vult intelligi: subiecta deo vniuersa creatu-
ra: et ip̄a in qua filius dei filius hoīs factus
est. Quia fm hanc et ipse fili⁹ tūc subiectus
illi erit: qui ei subiecit omnia: vt sit de⁹ om-
nia in omnibus. Alioquin si fili⁹ dei iudex
in forma qua eq̄lis ē patri: etiā impijs cuz
iudicaturus est apparebit. Quid est qd p
magno dilectori suo pollicet⁹ dices: Et ego
diligā eū: et ostēdā meip̄m illi: Quapropter
fili⁹ hoīs iudicatur⁹ ē: nec tñ ex hūana p̄tā-
te: sed ex ea qua filius dei est. Et rursus fili-
us dei iudicatur⁹ est: nec tñ in ea forma ap-
parens: in qua de⁹ est equalis patri: sed in
ea qua fili⁹ hoīs est. Itaqz vtrūqz dici p̄t:
et fili⁹ hoīs iudicabit: et nō fili⁹ hoīs iudica-
bit. Quia filius hoīs iudicabit: vt verū sit
qd ait: Cū venerit fili⁹ hoīs: tūc cōgregabū-
tur ante eū oēs gentes. Et nō fili⁹ hoīs iu-
dicabit: vt verū sit qd ait: Ego si iudicabo:
Et ego nō quero gloriā meā: est q̄ querat et
iudicet. Nā fm id qd in iudicio nō forma
dei: sed forma filij hoīs apparebit: nec ipse
pater iudicabit. Scdm hoc em̄ dictū ē: Pa-
ter nō iudicat quēquā: sed omne iudicium
dedit filio. Qd vtrū ex illa locutione dictū

fit: quā supra cōmemorauim⁹: vbi ait: Sic
dedit filio habere vitā i semetip̄o: vt signifi-
caret qz sic genuit filiū. An ex illa d qua lo-
quit⁹ ap̄ls dices: Propter qd eū suscitauit:
et donauit ei nomē qd ē sup oē nomē. Hoc
em̄ de filio hoīs dictū est: fm quē dei filius
excitat⁹ est a mortuis. Ille quippe in forma
dei equalis ē p̄tri: ex q̄ se exinanuit: formā
serui accipiēs: i ip̄a forma serui et agit et pa-
ritur et accipit: q̄ cōsequenter p̄terit ap̄ls:
Nulliuit se factus obediens vsqz ad mor-
tē: mortē aut crucis: p̄pter qd de⁹ illū exalta-
uit: et donauit ei nomē qd est sup omne no-
mē: vt in noīe iesu oē genu flectat: celestis
terr̄ strū et infernoz: et oīs lingua cōfiteat⁹:
qz dñs iesus xp̄s in gloria ē dei p̄ris: Utrū
ergo fm illā: an fm istam locutionē dictū
sit: Omne iudiciū dedit filio: satis hinc ap-
paret: qz si fm illud diceret⁹ fm qd dictum
est: Dedit filio habere vitam in semetip̄o:
nō vtrūqz diceret⁹: pater nō iudicat quēquā.
Scdm hoc em̄ q̄ equalē pater genuit filiū
iudicat cū illo. Scdm hoc ergo dictū est qz
in iudicio si in forma dei: s̄ forma filij hoīs
apparebit. Non quia nō iudicabit qui de-
dit omne iudiciū filio: cū de illo dicat fili⁹:
Est qui querat et iudicet: sed ita est dictū:
Pater si iudicat quēqz: sed omne iudiciū
dedit filio: ac si diceret⁹: Patre nemo vide-
bit in iudicio viuoz et mortuozū: sed om̄s
filiū: qz filius hoīs est vt possit et ab impijs
videri: cū et illi videbūt in quē pupugerūt.
Qd ne conijcere poti⁹ q̄ apte demonstrare
videamur: p̄ferem⁹ eiusdē dñi certā mani-
festāqz sententiā: qua ostēdamus ip̄am fu-
isse cām vt diceret⁹: Pater nō iudicat quēqz:
sed omne iudiciū dedit filio: qz iudex in for-
ma filij hoīs apparebit: que forma nō ē pa-
tris sed filij. Nec ea filij in qua equalis est
patri: sed in q̄ minor est patre: vt sit in iudi-
cio conspicu⁹ et bonis et malis. Paulo em̄
post dicit: Amē dico vobis: quia qui ver-
bum meū audit et credit ei qui misit me: ha-
bet vitā eternā: et in iudiciū nō veniet: sed
trāsit a morte in vitā. Hec vita eterna ē illa
visio que nō p̄tinet ad malos. Beinde seq̄-
tur: Amen amē dico vobis: qz veniet hora
et nunc est: cū mortui audient vocē filij dei:
et qui audierint viuent. Et hoc p̄prium est
pioz: qui sic audiūt de incarnatione eius:
vt credāt: qz filius dei est: id est sic eū ppter
se factum accipiunt minore patre in forma
serui: vt credāt qz equalis est patri in for-
ma dei. Et ideo sequitur: et hoc ip̄m cōmē-

Ibidē

Ibidē

Ibidē

Ibidē

Ibidē

Ibidē

Ibidē

Ibidē

Ibidē

Ibidē

Ibidē

Ibidē

Job. 5 dñs dicit: Sicut pater habet vitā in semet ipso: ita dedit et filio vitam habere in semet ipso. Beinde venit ad visionē sue claritatis in qua ventur⁹ est ad iudiciū: que visio cōmunis erit et impijs et iustis. Sequit̃ em̃ ibidem et dicit: Et potestātē dedit ei iudicium facere: qm̃ filius hoīs est. Puto nihil eē mani- festius. Nam qz filius dei est equalis patri: non accepit hanc potestātē iudicij faciēdi: sed habet illā cū patre in occulto. Accepit autē illā: vt boni et mali eū videant iudicā tē: qz filius hominis est. Visio quippe filij hominis exhibet et malis. Nam visio forme dei si nisi mūdis corde: qz ipi deū videbūt: id est solis pñs exhibebit: quoz dilectioni hocipm̃ pmittit: qz seipm̃ ostēdet illis. Et Job. 5 ideo vide quid sequat: Nolite mirari hoc inquit. Quid nos phibet mirari: nisi illud qd̃ reuera mirat̃ omnis qui nō intelligit: vt ideo diceret patrē dedisse ei potestātē iudi- cium facere qz filius hominis est: cū magi quasi hoc expectaret vt diceret: qm̃ filius dei est. Sed qz filiū dei fm̃ id qd̃ in forma dei equalis ē patri videre iniqui non pñt. Oportet autē vt iudicē viuozū et mortuo- rum corā quo iudicabunt: et iusti videāt et iniqui: Nolite inquit hoc mirari: qm̃ venit hora in qua omnes qui in monumētis sūt audient vocem eius: et pdiēt qui bona ges- serunt in resurrectionē vite: qui mala gesse- runt in resurrectionē iudicij. Ad hoc ergo oportebat vt ideo acciperet hanc potesta- tem qz filius hoīs est: vt resurgētes omnes viderēt eum in forma in qua videri ab ho- minibus potest: sed alij ad damnationē: alij ad vitā eternam. Que est autē vita eter- na: nisi illa visio que nō cōceditur impijs: Job. 17 vt cognoscāt te inquit vnū verum deum: et quē misisti iesum xp̃um: Quō et ipm̃ iesum xp̃m: nisi quē admodū vnū verū deū qui ostēdet seipm̃ illis: Nō quomō ostendet se etiā puniendis in forma filij hoīs: fm̃ illaz visionē bonus est: fm̃ quā visionem deus apparet mūdis corde: qm̃ qd̃ bon⁹ de⁹ isra- el recti corde. Quādo autē iudicē videbūt mali: non eis videbit bonus: qz non ad eū gaudebunt corde: sed tūc se plangent om- nes tribus terre: in numero vtiqz oīm ma- loz et infidelū. Prop̃ hoc etiā illi qui eū dixerat magistrū bonū: querēs ab eo pñli- um psequēde vite eterne: respōdit: Quid me interrogas de bono: nemo bonus nisi vnus deus: cū et hominē alio loco dicat bo- num ipē dñs: Bonus homo inquit de bo-

no thesauro cordis sui pfert bona: et mal⁹ homo de malo thesauro cordis sui profert mala. Sed qz ille vitam eternā querebat. Vita autē eterna est in illa cōtemplatione: qua nō ad penā videtur deus: sed ad gau- dium sempiternum: Et nō intelligebat cū quo loquebat: qui tantūmō filiū hominis arbitrabat. Quid me interrogas inquit de bono: id est istā formā quā vides quid in- terrogas d̃ bono: et vocas me fm̃ qd̃ vides magistrū bonum: hec forma filij hominis est: hec forma accepta est: hec forma appa- rebit in iudicio: non tñ iustis: s̃ et impijs: et huius forme visio non erit in bonū eis qui male agūt: Est autē visio forme mee in qua cum essem: non rapinam arbitrat⁹ sum eē equalis deo: sed vt hanc acciperē meipm̃ exinanui. Ille ergo vnus deus pater et fi- lius et spiritussanctus: qui nō apparebit ni- si ad gaudiū qd̃ nō auferetur a iustis. Cui gaudio futuro suspirabat qui dicit: Unaz petij a dño hanc requirā: vt inhabitē in do- mo dñi p omnes dies vite mee: vt contem- pler delectationē dñi. Unus ergo deus ip- se est solus bonus: ad hoc qz nemo euz vi- det ad luctū et planctū: sed tantū ad salu- tem et leticiam verā. Scdm̃ illā formā si me intelligis bonus sum. Si autē fm̃ hanc so- lā: qd̃ me interrogas de bono: si inter illos es qui videbūt in quē pupugerūt: et ipa vi- sio malū eis erit: qz penalis erit. Ex ista sen- tentia dixisse dñm: qd̃ me interrogas de bo- no: nemo bon⁹ nisi vn⁹ de⁹. His documē- tis q̃ cōmemorauī pbabile est: qz illa visio dei qua ptemplabimur incōmutabilē atqz hūanis oculis inuisibilē dei substantiā q̃ solis sc̃tis pmittit: quā dic̃ apls paul⁹: Facie ad facie: et d̃ q̃ dic̃ apls ioānes: Siles ei erim⁹ qm̃ videbimus eū sicuti est: et de qua dicit: Unā petij a dño hanc requirā: vt ptempler delectationē dñi: et d̃ q̃ dic̃ ipē dñs: Et ego diligā eū et ostendā meipm̃ illi: et ppter quā solā fide corda mūdā: vt sim⁹ beati mū dicordes: qm̃ ipi deū videbūt. Et si q̃ alia de ista visione dicta sunt: que copiosissime sparsa p omnes scripturas inuenit: quisqz ad eam querēdā: oculum amoris intēdit: sola est summū bonū nostrū: cui⁹ adipiscē- di causa precipimur agere quicquid recte agimus. Visio vero illa filij hoīs q̃ pñunci- ata est: cū pgregabunt oēs gentes ante eū et dicēt ei: Bñe qm̃ te vidimus esurientem et sitientē et cetera: nec bonū erit ipis q̃ mit- tent in ignē etnū: nec summū bonū erit iust.

Matth. 19

Psal. 2

Psal. 26

Matth. 19

i. Cor. 13

i. Job. 5

Psal. 26

Job. 14

Matth. 5

Matth. 25

Adhuc enim vocat eos ad regnū: qđ eis paratum est ab initio mūdi. Sicut enim illis dicit: Ite in ignē eternū. ita istis: venite bñdicti patris mei: possidete paratū vobis regnū. Et sicut ibūt illi in cōbustionem eternā: sic iusti in vitā eternā. Quid est autē vita eterna: nisi vt cognoscāt te inquit vnū verū deū: z quez misisti Iesum xpm. Sed iam i ea claritate de qua dicit patri: quam habui apud te pñs mūd' fieret. Tūc enim tradet regnū deo z patri: vt intret seru' bonus in gaudiū dñi sui: z abscondat eos qđ possidet deus in abscondito vultus sui a cōturbatione hoīm: eoz scz qui tūc cōturbabunt audientes illā sententiā: a quo auditu malo iustus nō timebit: si modo ptegat in tabernaculo: id est in fide recta catholice ecclesie a cōtradictione linguarū: id est a calūnijs hereticorū. Si vō est alius intellectus verborū dñi quib' ait: qđ me interrogas de bono: nemo bon' nisi vnus de': dñ tamē non ideo credat maioris bonitatis esse patris qđ filij substantia: fm quā verbum est: p qđ facta sunt oīa: nihilqđ abhorret a sana doctrina securi vtamur: nō vno tm: sed quotquot reperiri potuerint. Tanto enim fort' cōuincunt heretici: quāto plures exitus patent ad eoz laqueos euitandos. Sed ea que adhuc p'sideranda sunt: ab alio petamus exordio.

ExPLICIT liber prim' de trinitate.

Incipiūt capitula libri secūdi.

- i De regulis scdm quas scriptura de patre loquit' z filio.
- ii De his scripture locis in quib' dubiū est an ppter assumptā creaturā minore patre iudicēt filium: an vō hoc tantū qđ licz equalē patri: tm z de patre sic doceant.
- iii De his qui spiritū sanctū nō minorem patre iudicāt: sed tantū qđ de patre pcedit.
- iiii De clarificatione qua et pater filiū glorificat z filius patrē.
- v Quō intelligēda sit missio: siue filij aut spiritū sancti.
- vi Quid sit qđ nunqđ legit' pater maior spiritū sancto: aut spiritū sanctus minor patre.
- vii Propositio questiōis de multimodis apparitiōib' dei: quaz quedā

missiōes appellant: cuz pater missus nō queat dici: sed aut fili': aut spiritū sanctus coopante tm i omnibus trinitate.

- viii De his qui naturā dei visibilē putauerunt.
- ix De his qui filiū volūt etiā ante carnis assumptionē fuisse mortale: vt solus pater immortalitatem habere credatur.
- x An indiscrete deus trinitas patribus apparuerit. An aliqua ex trinitate p'sona.
- xi De trib' viris abrae visis: cū quib' sicut cū dño deo loquit'.
- xii De duobus angelis qđ in hūana forma apparuerūt loth: z in quib' domin' singularit' appellat'.
- xiii De visione moy'si qua deū vidit in oreb' p ignē in rubo.
- xiiii De apparitione dei in exitu israel de egypto.
- xv De his qđ diuinit' gesta sunt coram moy'se in monte syna.
- xvi Etrum deus per suam substantiam moy'si apparuerat: an p visibilem creaturā.
- xvii De ex p'sona dñi Iesu christi dicta intelligēda sunt moy'si: ponā te super petrā z auferā manū meā z posteriora mea videbis.
- xviii De visione danielis in qua illi z patris z filij p'sona apparuit in specie corporali.

Aurelij Augustini de trinitate in secundum librum proemium.

Quoniam homines deū querūt: et ad intelligentiā trinitatis p captū infirmitatis hūane animū intēdūt: experti difficultates laboriosas: siue in ip'a acie mentis conātes intueri inaccessibilē lucē: siue in ip'a multiplici z multimoda locutiōe scripturarū v'l l'rā rū sacraz: vbi mihi nō videt' nisi atteri animā: vt xpi grā glificata dulcescat: cum ad aliquid certuz discussa omni ambiguitate puenerint: facillime debēt ignoscere errantibus in tanti puestigatiōe secreti. Sz duo sūt que i errore hoīm difficillime tolerant: p'sumptio priusqđ veritas pateat: z cū iam patuerit p'sumptē defensio falsitat'. A quibus duobus vitijs nimis inimicis inuentioni veritat': z tractatiōi diuinorū scōz qđ

libroz: si me vt pcor z spero: deus defende
rit atqz munierit scuto bone voluntat sue:
Ps. 5 z gratia misericordie sue: nō ero segnis ad
inquirendā substantiā dei: siue p scripturā ei⁹
siue p creaturā. Que vtrāqz nobis ad hoc
pponit intuenda: vt ipe quera: ipe diliga
tur: qui z illā inspirauit: z istā creauit. Nec
trepid⁹ ero ad pferendā sententiā meā: in q
magis amabo inspicere a rectis: q̄ timebo
morderi a pueris. Gratāter enim suscipit
oculū columbinū pulcherrima z modestis
sima caritas: dentē autē caninū vel euitat
cautissima hūilitas: vel retūdit solidissima
veritas. Magisqz optabo a quolibet rep
bēdi: q̄ siue ab errāte: siue ab adulāte lau
dari. Nullus enī repbensor formidād⁹ est
amatori veritatis. Etenī aut inimic⁹ repre
hensurus est: aut amic⁹. Si ergo inimicus
insultat: ferēdus ē. Amic⁹ aut si errat docē
dus: si docet audiend⁹. Laudator vō z er
rans pfirmat errorē: z adulās illicet i erro
rē. Ps. 140 Emēdabit ergo me iust⁹ i misericordia
z arguet me: oleū aut peccatoris nō impin
guabit caput meū.

**De regulis scdm quas scriptu
ra de patre z filio loquit. Ca. 1.**

Quāobrem quāqz firmissi
me teneam⁹ de dño nostro
Jesu xpō: et p scripturas
disseminatā: z a doctis ca
tholicis earūde scripturarū
tractatorib⁹ demonstratā
tanqz canonicā regulā: quō intelligat dei
filī⁹ z equalis patri fm dei formā: in qua ē
z minor patre fm sui formā quā accepit:
in qua forma non solū patre: sed et spiritu
sancto: neqz b tantū: sed etiā seipso minor
inuētus est: nō seipso qui fuit: sed seipso qui
est: qā forma serui accepta: formā dei non
amisit: sicut scripturarū q in superiore libro
pmemorauim⁹ testimonia docuerūt. Sūt
tamē quedā in diuinis eloquijs ita posita
vt ambiguū sit ad quā potius regulā refe
rant: vtrū ad eam qua intelligim⁹ minore
filīū in assumpta creatura: an ad eam qua
intelligim⁹: nō quidē minore esse filīū: sed
equalē patri: tamē ab illo hunc esse deū de
deo: lumē de lumie. Filīū quippe dicimus
deū de deo: patrē autē deū tantū nō d deo.
Uñ manifestū ē q filī⁹ habeat aliū de q sit
z cui filius sit: pater aut non filium de quo
sit habeat: sed tantū cui pater sit. Omnis
enī filius de patre est qd est: z patri filī⁹ est.
Nullus aut pater de filio est qd est: sed si

lio pater est. Quedā itaqz ita ponunt i scri
pturis de patre z filio vt indicēt vnitatem
equalitatēqz substantie: sicuti est: Ego z pater
vñ sum⁹. et: Cū in forma dei esset: nō rapi
nā arbitrat⁹ est esse se equalē deo. z quecū
qz talia sunt. Quedā vō ita vt minore ostē
dant filīū ppter formā serui: id est ppter as
sumptā creaturā mutabilis humaneqz sub
stantie: sicuti ē qd ait: Qm pater maior me ē.
et: Pater nō iudicat quecūqz: s̄ omne iudiciū
dedit filio. Nam paulopost psequēter ait:
Et potestātē dedit ei iudiciū facere: qm fi
lius hominis est. Quedā porro ita vt nec
minor nec equalis sit ostēdat: sed tantū q
de patre sit intimesc. vt est illud: Sicut ha
bet pater vitā in semetipso: sic dedit filio vi
tam habere in semetipso. et illud: Neqz enī
potest filī⁹ a se facere quicqz: nisi qd vide
rit patrē facientē. Quod si ppter ea dictū
acceperim⁹: qz in forma accepta ex creatu
ra minor est filī⁹: psequens erit vt prior pa
ter sup aquas ambulauerit: aut alicui⁹ alte
rius ceci nati d sputo z luto oculos aperu
erit. z cetera: q filī⁹ in carne apparens inter
hoīes fecit: vt posset ea facere qui dixit: nō
posse filīū a se facere quicqz: nisi qd viderit
patrē facientē. Quis aut vlt⁹ delyr⁹ ita senti
at: Restat q̄ vt hec ideo dicta sint: qz incō
mutabilis ē vita filij sic patris: z tñ de pre
est: z inseparabilis ē opatio patris z filij. S̄
tñ ita operari filio de illo ē: de q ipse est: id
est de patre. Et ita videt filī⁹ patrē: vt quo
enī videt: hoc ipso sit filī⁹. Nō enī aliud illi ē
esse de patre: id est nasci d patre: q̄ videre
patrē. Aut aliū vidē opantē q̄ piter opa
ri: s̄ ideo nō a se: qz non est a se. Et ideo qd
viderit patrē facientē: hec eadē facit z filī⁹
similiter: qz de patre est. Neqz enī alia similis
sicut pictor alias tabulas pingit: quēad
modū alias ab alio pictas vidit. Nec eadē
dissimiliter: sicut corp⁹ easdē lras expmit:
quas anim⁹ cogitauit: s̄ quecūqz iquit pa
ter facit: s̄ eadez filī⁹ facit similiter. Et hec
eadē dixit z filiter: ac p b inseparabilis z par
ē opatio patri z filio: s̄ a pte est filio. Ideo
nō pōt filī⁹ a se facere qcqz: nisi qd viderit
patrē facientē. Ex hac ergo regula qua ita
loquunt scripture: vt nō aliū alio minore:
s̄ tantū velint ostēdere quis de quo sit: nō
nulli enī sensū pceperūt: tanqz minor filius
diceret. Quidā aut nostri indoctiores: z i
his minime eruditi: dū hec fm formā serui
conant acipe: z eos rect⁹ intellect⁹ nō seq
tur: pturbant. Qd ne accadat: tenēda ē b

Joh. 10
Phil. 2

Joh. 14
Joh. 5

Ibidē

Ibidē

Ibidē

Math. 14
Joh. 9

Joh. 5

Ibidē

regula: qua nō minor filius: sed q̄ de patre sit intinat: quib⁹ verbis: nō inequalitas: s̄ natiuitas eius ostendit.

De his scripture locis in quib⁹ dubiū ē: an propter assumptā creaturā minore patre indicent filium: an vō hoc tantū q̄ l̄z equale patri: tñ q̄ de patre sit doceat. **Ca. ii.**

Sunt ergo quedā in sanctis libris: vt dicere ceperā: ita posita vt ambigū sit q̄ nā referenda sint: vtrū ad illd qd̄ ppter assumptā creaturā minor ē fili⁹: an ad illd q̄ q̄uis eq̄lis: tñ q̄ de p̄e sit indicat. Et mihi quidez videt si eo mō ambiguum est: vt explicari discerniq̄ non possit: ex vtralibet regula sine piculo posse intelligi: sicut est qd̄ ait: **Q**uia doctrina nō est mea: s̄ eius qui me misit. **N**ā ex forma serui pōt accipi: sic iam in libro supiore tractauim⁹: et ex forma dei i qua sic eq̄lis ē p̄i vt tñ de patre sit. In dei q̄ppe forma: sic nō est ali⁹ fili⁹: aliud vita ei⁹: s̄ ip̄a vita fili⁹ ē: Ita nō est aliud fili⁹: ali⁹ doctrina ei⁹: sed ip̄a doctrina fili⁹ ē: ac p̄ s̄ sicut id qd̄ dictū est: dedit filio vitā: nō aliud intelligit q̄ genuit filiū q̄ ē vita. Sic etiā cū dī: **B**edit filio doctrinā: bñ intelligit: genuit filiū q̄ est doctrina. vt qd̄ dictū ē: **Q**uia doctrina nō ē mea: s̄ ei⁹ q̄ me misit: sic intelligat: ac si dictū sit: ego nō sum a memetip̄o: sed ab ip̄o qui me misit.

De his qui spiritū sanctū nō minorem patre indicant: sed tantū q̄ de patre proceat. **Caplm. iii.**

Am et de sp̄s sancto: de quo nō est dictū: semetip̄m exinanivit formā serui accipies. **A**it tñ ip̄e dñs: **C**ū aut venerit ille sp̄s veritatis: docebit vos omnē veritatē. **N**ō em̄ loquet a semetip̄o: s̄ q̄cūq̄ audiet loq̄: et q̄ vētura sūt ānūcia- bit vobis. Ille me clarificabit: q̄a de meo accipiet: et ānūciabit vob. **P**ost h̄ vba: nī si p̄tinuo secut⁹ dixisset: **O**ia q̄cūq̄ h̄z pat̄ mea sūt: p̄pterea dixi: q̄ d̄ meo accipiet: et ānūciabit vob: crederet fortasse ita nat⁹ de xp̄o sp̄s sanct⁹: quēadmodū ille de p̄e. **B**e se q̄ppe dixerat: **Q**uia doctrina nō est mea: s̄ ei⁹ q̄ me misit. **B**e sp̄s aut̄ sc̄tō: **N**ō em̄ loquet a semetip̄o: s̄ q̄cūq̄ audiet loq̄ q̄ de meo accipiet et ānūciabit vob. **S**z q̄ reddidit cām cur dixerit: de meo accipiet. **A**it em̄: **O**ia q̄cūq̄ h̄z p̄i mea sūt: p̄pterea dixi: q̄ de meo accipiet: restat vt intelligat etiā sp̄s sanct⁹ d̄ p̄e h̄re sic et filius. **Q**uō:

nisi s̄m id qd̄ supra dixim⁹: **C**ū aut̄ venerit **Joh. 15**
pater⁹ quē ego mittā vob a p̄e: sp̄m veri-
tatis q̄ a p̄e p̄cedit: ille testimoniū phibe-
bit d̄ me. **P**rocedēdo itaq̄ a p̄e dī nō loq̄
a semetip̄o: et sic nō ex eo sit vt minor sit fi-
li⁹: q̄ dixit: **N**ō pōt fili⁹ a se facē q̄cūq̄: nisi **Joh. 5**
qd̄ viderit patre facientē. **N**ō em̄ h̄ ex for-
ma serui dixit: s̄ ex forma dei: sic iā ostēdim⁹.
Hec aut̄ vba nō indicāt q̄ minor sit: s̄ q̄ d̄
p̄e sit: ita nō hinc efficit vt minor sit sp̄s
sanct⁹: q̄ dictū ē de illo: **N**ō em̄ loquet a se **Joh. 16**
metip̄o: s̄ quēcūq̄ audiet: loquet. **S**c̄dm̄
h̄ em̄ dictū est: q̄ de patre p̄cedit. **C**ū vō et
fili⁹ d̄ patre sit: et sp̄s sanct⁹ a patre p̄cedat:
cū nō ambo filij dicant: nec ambo geniti:
sed ille vnus fili⁹ vnigenit⁹: hic aut̄ sp̄s san-
ctus: nec filius: nec genitus: q̄a si genitus
vtrq̄ filius: alio loco si deus donauerit: et
quātū donauerit differem⁹.

De clarificatione qua et p̄r filiū et fili⁹ patre clarificat. **Ca. iiii.**

Etiamē h̄ euigilet: si p̄nt: q̄ s̄ etiā
sibi suffragari putauerūt: q̄si ad de-
mōstrādū patre filio maiorē: q̄ di-
xit fili⁹: **P**at̄ clarifica me: et ecce sp̄s sanct⁹
clarificauit eū. **N**ūquid nā et ip̄e maior est **Joh. 17**
illo: **P**orro aut̄ si p̄pterea sp̄s sanct⁹ clari-
ficat filiū: q̄ de filij accipiet: ideo et de eius
accipiet: q̄ oīa q̄ h̄z pat̄ ip̄i sūt: manifestū **Joh. 16**
est: q̄ cū sp̄s sanctus glorificat filiū: pater
glorificat filiū. **U**ñ cognoscit q̄ oīa q̄ habet
pat̄: nō tantū filij: s̄ etiā sp̄s sancti sunt: q̄
potēs ē sp̄s sanct⁹ glorificare filiū: quē glo-
rificat pater. **O**z si ille q̄ glorificat: eo quē
glorificat maior est: sināt vt eq̄les sint q̄ se-
inucē glorificāt. **S**criptū est aut̄ q̄ et filius
glorificet patre. **E**go te inq̄t glorificaui su-
per terrā. **S**ane caueant ne putet sp̄s san-
ctus maior ambob⁹: q̄ glorificat filiū quē
glorificat pater: ip̄m autē nec a patre nec a
filio scriptū est glorificari.

Quō intelligēda sit missio: siue
filij: siue sp̄s sancti. **Caplm. v.**

Ed in his p̄uicti: ad illud se puer-
tunt vt dicāt: maior est q̄ mittit: q̄
qui mittit. **P**roinde maior est pat̄
filio: q̄ fili⁹ a patre se missus assidue cōme-
morat. **M**aior ē et sp̄s sancto: q̄ de illo di-
xit **I**esus: **Q**uē mittet pat̄ in nōie meo. **E**t **Joh. 14**
sp̄s sanct⁹ vtroq̄ minor ē: q̄ et pat̄ eū mit-
tit sic cōmēorauim⁹: **E**t fili⁹ cū dic: **S**i aut̄
abiero mittā eū ad vos. **Q**ua in questione
primū q̄ro: vñ et quō missus sit fili⁹. **E**go i- **Joh. 16**
quit a patre exiit: et veni in hunc mūdum.

Ergo a patre exire: et venire in hunc mūdū:
hoc est mitti. Quid igit est qđ de illo idem
Joh. i. ipe euāgelista dicit: In hoc mūdo erat: et
mūdus p eū fact⁹ est: et mūd⁹ eū nō cogno-
uit: Beinde cōiungit: In sua p̄ria venit.
Illuc vtiq; missus ē: quo venit. At si i hūc
mūdū missus est: qz exiit a patre et venit in
hūc mūdū: et i hoc mūdo erat. Illuc g̃ mis-
sus est vbi erat. Nam et illud qđ scriptū est in
Hier. 23 p̄pha deū dicere: Celū et terrā ego impleo.
Si de filio dictū est: ipm̄ em̄ nōnulli volūt
intelligi: vel p̄phetis: vel in p̄phetis locu-
tum: q̄ missus est nisi illuc vbi erat: Ubique
em̄ erat q̄ ait: Celū et terrā ego impleo. Si
aut de patre dictū ē: vbi eē potuit sine bo-
suo: et sine sapientia sua: que p̄tendit a fine
Sap. 8 vsq; ad finē fortiter: et disponit oīa suauit.
Sed neq; sine spū sancto vsq; esse potuit.
Itaq; si vbiq; ē d⁹: vbiq; est etiā spūs ei⁹.
Illuc g̃ et spū sanct⁹ missus ē vbi erat. Nam
et ille q̄ nō inuenit locū: quo eat a facie dei
Ps. 138 et dicit: Si ascēdero in celū tu ibi es: si de-
scendero in infernū ades: vbiq; volēs in-
telligi p̄sentē deū: prius nominauit spm̄ ei⁹.
Nam sic ait: Quo abibo a spiritu tuo: et quo
Ibidē a facie tua fugiā: Quocirca si et fili⁹ et spiri-
tus sanct⁹ illuc mittit vbi erat: querendū est
quō intelligat ista missio: siue filij: siue spiri-
tus sancti. Pater em̄ solus: nusq; legit mis-
sus. Et de filio quidē ita scribit ap̄ls: Luz
aut venit plenitudo t̄pis: misit deus filius
suū: factū ex muliere: factū sub lege: vt eos
qui sub lege erāt redimeret. Adit inq̄t fi-
liū suū factū ex muliere. Quo noīe q̄s ca-
tholicus nesciat: nō eū puationē virginita-
tis: s̄ differentia sexus hebreo loquēdi mo-
re significare voluisse: Cum itaq; ait: Ad-
sit de⁹ filiū suū factū ex muliere: satis ostendit
eō ipso missum filiū quo fact⁹ est ex mulie-
re. Qu ergo de deo nat⁹ est: in hoc mundo
erat. Qu aut de maria nat⁹ ē: in hūc mūdū
missus aduenit. Proinde mitti a p̄re sine
spiritu sancto nō potuit: nō solū qz intelli-
git p̄r eū missus: id est fecit ex femina: nō
vtiq; sine spiritu sancto fecisse. Verū etiam
q̄ manifestissime atq; aptissime in euange-
lio dicit virgini marie querenti ab angelo:
Luc. i. quō fiet istud: spū sanct⁹ supueniet in te: et
virtus altissimi obumbrabit tibi. Et Ma-
th. i. theus dicit: Inuēta est in vtero habēs de
spiritu sancto. Quē et apud Esaiā p̄phe-
tam ipe x̄ps intelligit de aduentu suo futu-
ro dicere: Et nūc domin⁹ misit me et spirit⁹
eius: fortasse aliq; cogit: vt dicam⁹ etiam a

seipso missum esse filiū: qz ille marie conce-
ptus et part⁹ opatio trinitatis ē: qua crean-
te oīa creant. Et quō iā inq̄t: pater eū misit
si ipe se misit: Cui primū r̄deō q̄res: vt di-
cat si pōt. Quō p̄ eū sanctificauit si se ipse
sanctificauit: vtrūq; em̄ idē dñs ait: Quē
pater inq̄t sanctificauit et misit in hunc mū-
dū: vos dicit: qz blasphemāt qm̄ dixi fili⁹
dei suz. Alio aut loco ait: Et p̄ eis sanctifi-
co meipm̄. Itē q̄ro quō eū p̄r tradidit: si
ipe se tradidit. vtrūq; em̄ dicit ap̄ls pau-
lus: Qui filio inq̄t p̄rio nō pepcit: s̄ p̄ no-
bis oib⁹ tradidit illū. Alibi aut de ipso sal-
uatore ait: Qui me dilexit: et tradidit seip̄s
p̄ me. Credo r̄debit: si hec p̄be sapit: q̄a
vna volūtas est patris et filij: et inseparabilis
opatio. Sic g̃ intelligat illā incarnatōez: et
ex virgine natiuitatē: in q̄ fili⁹ intelligit mis-
sus: vna eadēq; opatiōe p̄ris et filij insepa-
biliter eē factā: nō vtiq; inde sepato spū sa-
cto: de q̄ apte dicit: Inuēta est in vtero ha-
bens de spū sancto. Nam etiā si ita queram⁹
enodati⁹ fortassis qđ dicim⁹ apparebit: quō
misit de⁹ filiū suū. Iussit vt veniret: atq; il-
le iubēti obtepās venit: an rogauit: an tan-
tūmodo admonuit: Sed qđlibet horū sit:
vbo vtiq; factū ē: Bei aut vbi: ipe ē dei fi-
li⁹. Quapropt̄ cū eū p̄r vbo misit: a p̄re et
vbo ei⁹ factū ē vt mitteret. Ergo a p̄re et fi-
lio missus ē idē fili⁹: qz vbi p̄ris ē ipe fili⁹.
Quis em̄ se tā sacrilega induat opinione:
vt putet tpale verbū a p̄re factū eē: vt eter-
n⁹ fili⁹ mitteret: et i carne appareret ex tpe:
S; vtiq; i ipso dei verbo qđ erat i p̄ncipio
apud deū: et de⁹ erat i ip̄a. s. sapiētia dei: si-
ne tpe erat: quo tpe illū in carne apparere
oporteret. Itaq; cū sine villo initio t̄pis in
p̄ncipio esset verbū: et verbū eēt apud deū:
et de⁹ eēt vbi: sine villo tpe i ipso vbo erat: q̄
tpe verbū caro fieret et habitaret in nobis.
Que plenitudo t̄pis cū venisset: misit de⁹
filiū suū: factū ex muliere: id est factū ē i tē-
pore vt incarnatū verbū hoib⁹ appareret:
qđ in ipso verbo sine tpe erat: in quo tēpore
fieret. Ordo quippe temporū in eterna dei
sapiētia sine tēpore est. Cū itaq; hoc a pa-
tre et filio factū esset: vt in carne filius appa-
reret: cōgruēter dict⁹ est missus ille q̄ in ea
carne apparuit: misisse aut ille qui in ea nō
apparuit. Quā illa q̄ corā corp̄is oculis fo-
ris gerūt: ac infiore appatu nature spirita-
lis existūt: p̄pterea cōueniēter missa dicit.
Forma porro illa suscepti hoīs: filij p̄sona
est: nō etiā p̄ris. Quapropt̄ p̄r iuisibilis

vnacum filio secū inuisibili: eundē filiū vi-
sibile faciēdo: misisse eū dictus est: qui si eo
modo visibilis fieret: vt cū patre inuisibilis
esse desisteret: id est si substantia inuisibilis v-
bi in creaturā visibile mutata et trāsies ver-
teret: ita missus a patre intelligeret filius:
vt tantū missus nō etiā cū patre mītes iue-
niret. Cum vō sic accepta ē forma serui vt
maneret incommutabilis forma dei: manife-
stū est: q̄ a patre et filio nō apparētib⁹ factū
sit q̄ appareret i filio: id est vt ab inuisibili
p̄re cui⁹ inuisibili filio: idē ip̄e fili⁹ visibilis
mitteret. *Joh. 8* Cur igitur ait: Et a meip̄o non veni:
Ibidē Jā hoc s̄m formā serui dictū ē: s̄m quā di-
ctū ē: Ego nō iudico quēq̄. Si ergo mis-
sus dī in quātū apparuit foris in creatura
corpali: qui intus i natura spiritali oculis
mortalib⁹ semp occultus est: iam i p̄mptu
est intelligere etiā de spū sancto cur missus
et ip̄e dicat. Facta est enī quedā creature
species ex tpe in qua visibiliter ostenderet
spū sanctus: siue cum in ip̄m dominū cor-
porali specie velut columba descendit: siue
cū decem diebus pactis post eius ascensi-
Act. 2 onem: die pentecostes factus est subito de
celo sonus: quasi ferret flatus vehemēs: et
vise sunt illis lingue diuise tanq̄ ignis: qui
et insedit sup vnūquēq̄ eorū. Nec opera-
tio visibiliter exp̄ssa: et oculis oblata mor-
talib⁹: missio spū sancti dicta est: nō ita vt
appareret eius ip̄a substantia: qua ip̄e inui-
sibilis et incommutabilis est: sicut pater et fi-
lius: sed vt exteriorib⁹ visis hominū corda
cōmota a temporali manifestatōe veniē-
tis: ad occultam eternitatē semp presentis
cōuerterent.

Quid sit qd nūq̄ legit: aut pa-
ter maior spū sancto: aut spū san-
ctus minor patre. *Caplm. vi.*

Ideo aut nūq̄ scriptū est q̄ deus
pater maior sit spū sancto: vel spi-
ritus sanctus minor deo patre: q̄a
non sic est assumpta creatura: in qua appa-
reret spū sanct⁹: sicut assumptus ē fili⁹ ho-
minis: in qua forma ipsius verbi dei: p̄so-
na p̄sentaret: non vt haberet verbū dei: si-
cut alij sapiētes sancti: sed p̄ participib⁹
suis. Nō vtiq̄ q̄ amplius habebat verbū
dei vt esset q̄ ceteri excellētiore sapiētia: s̄
q̄ ip̄m verbū erat. Aliud est enī verbum in
carne: aliud verbū caro. Itē aliud est ver-
bū in homie: aliud verbū homo. Caro enī
Joh. 1 p̄ homie posita est i eo q̄ ait: Verbum caro
Luc. 3 factū ē: sicut illud: Et videbit oīs caro sa-

lutare dei. Non enī sine anima vel sine mē-
te: sed ita oīs caro: ac si diceret: omnis ho-
mo. Non ergo sic est assumpt⁹ creatura: in
qua appareret spū sanct⁹: sic assumpta est
caro illa et hūana illa forma ex virgine ma-
ria. Neq̄ enī columbā beatificauit spū:
vel illū flatū: vel illū ignē: sibiq̄ et persone
sue in vnitatē habitūq̄ cōiunxit in eternū.
Naud vō mutabilis et cōuertibilis est na-
tura spū sancti: vt non hec ex creatura fie-
rent: s̄ ip̄e in illud atq̄ illud mutabilis ver-
teret: sicut aqua i glaciē. Sed apparuerūt
ista sicut oportune apparere debuerūt: cre-
atura seruiente creatori: et ad nutū eius inco-
mmutabiliter in seip̄o pmanētis: ad eū signi-
ficandū et demonstrandū: sicut significari et
demonstrari mortalibus oportebat mutata
atq̄ cōuersa. Proinde quāq̄ illa colūba
spūs dicta sit: et de illo igne cū diceret: *Act. 2*
Ei se sūt illis inquit lingue diuise velut ignis:
qui et insedit sup vnūquēq̄ eorū: et ceperūt
loqui linguis: quēadmodū spū sanct⁹ da-
bat eis pronūciare: vt ostēderet p̄ illū ignē
spūm demonstratū: sicut per columbā. Non
tamē ita possumus dicere spiritū sanctū: et
deū: et columbā: aut et deū et ignē: sicut dici-
mus filiū: et deū: et hominē: nec sicut dicim⁹
filiū agnū dei: nō solū Joanne baptista di-
cēte: Ecce agn⁹ dei: s̄ etiā Joanne euāgeli-
Joh. 1 sta vidēte agnū occisū in apocalypsi. Illa
Apo. 5 quippe visio p̄phetica nō est exhibita ocu-
lis corporeis per formas corporeas: sed in
spū: p̄ spirituales imagines corporū. Colū-
bam vō illam et ignē oculis viderunt: qui-
cūq̄ viderūt: quāq̄ de igne disceptari po-
test: vtrū oculis: an spū visus sit: p̄pter ver-
ba sic posita. Non enī ait: Eliderūt liguas
Act. 2 diuissas velut ignē: s̄ vise sunt eis. Nō aut
sub eadē significatiōe solem⁹ dicere: visus
est mihi: qua dicim⁹ vidi. Et in illis quidē
spiritalib⁹ visis imaginū corpaliū solet di-
ci: et visus ē mihi: et vidi. In istis vō q̄ p̄ ex-
pressam corpale specie oculis demonstrant:
nō solet dici: visus est mihi: s̄ vidi. De illo
ergo igne pōt eē questio: quomō visus sit:
vtrū intus in spū tanq̄ foris: an vere foris
coram oculis carnis. De illa vō columba
que dicta est corporali specie descendisse:
null⁹ vsq̄ dubitauit: q̄ oculis visa sit. Nec
sicut dicim⁹ filiū petra: scriptū ē enī: Petra
1. Cor. 10 erat xp̄s: ita possum⁹ dicere: spū columbā
vel ignē. Illa enī petra iam erat in creatu-
ra: et p̄ actiōis modū nūcupata est nomie
xp̄i: quē significabat: sicut lapis ille: quem
Gen. 28

Gen. 22. Jacob positū ad caput etiā vinctiōe ad significandū dñm assumpsit. Sic Isaac xps erat: cum ad se imolandū ligna portabat. Accessit istis actio quedā significatiua iaz exhibit⁹: nō aut sic illa colūba et ignis ad h
Exo. 3. tantūmō significāda repēte extiterūt. Adagis ista similia mihi vident flammē illi q̄ in
Ibidē. 13. rubo apparuit Moysi: et illi colūne quam
Ibidē. 19. populus in heremo sequebat: et fulgoribus et tonitruis que fiebat cū lex daret in monte. Ad hoc enī corporalis rerū illarū extitit species: vt aliqd significaret atq; pteriret.

Propositio q̄stiois de multimo
dis apparitiōib⁹ dei: q̄rū quedaz missiōes appellāt: cū p̄miss⁹ q̄
at dicit: s; aut fili⁹: aut spūssanct⁹ co
opante tñ i oib⁹ trinitate. Ca. vii.

Propter has ergo corporales for
mas: que ad eū significandū: et sic
humanis sensib⁹ oportebat demō
strādū tpaliter extiterūt. Adissus dicit etiā
spūssanct⁹: nō tamē minor patre dictus ē:
sicut filius ppter formā serui: q; illa forma
serui inhesit ad vnitatē psonē: ille vō cor
porales species ad demōstrandū q; opus
fuit ad tempus apparuerūt: et esse postea
desiterūt. Cur ergo nō et pater dicit missus
per illas species corporales: ignem rubi: et
columnā nubis: vel ignis et fulgura i mon
te: etsi qua talia tunc apparuerūt: cum cum
corā patribus locutū: teste scriptura didi
cimus: si p illos creature modos et formas
corporaliter expressas: et humanis aspecti
bus p̄sentatas ip̄e demonstrabat. Si autē
filius per ea demonstrabat: cur tanto post
dicit missus: cuz ex femina factus est: sicut
Gal. 4 ap̄lus dicit. Cum autē venit plenitudo tē
poris: misit deus filiū suū factū ex mul
ere. qñ quidē et antea mittebat: cum p illas
creature mutabiles formas patribus appa
rebat. Aut si non recte posset dici missus:
Iob. 1 nisi cum verbū caro factum est: cur missus
dicit spūssanctus: cuius nulla talis incor
poratio facta est. Si vō per illa visibilia q̄
in lege et pphetis cōmendant: nec pater:
nec filius: sed spūssanctus ostendebat: cur
etiā ip̄e nūc dicit missus: cuz illis modis et
antea mitteret. In hui⁹ pplexitate questio
nis adiuuāte dño: primū q̄rendū est: vtrū
pater: an filius: an spūssanctus: an aliquā
do pater: aliquñ filius: aliquñ spūssanct⁹: an
sine vlla distinctiōe psonarum: sicut dicit
deus vnus et solus: id est ip̄a trinitas per
illas creature formas patribus apparuerit.

Beinde quodlibet horū inuentū visum ve
fuerit: vtrū ad hoc opus tantūmō creatu
ra formata sit: in qua deus sicut tūc opor
tuisse ip̄e iudicauit: hūanis ostēderet aspe
ctibus. An angeli q̄ iā antea erāt ita mitte
bant: vt ex psona dei loq̄rent: assumētes
corporālē speciē de creatura corporea: in
vsum ministerij sui: sicut cuiq; opus esset.
Aut ip̄a corp⁹ suū cui nō subdunt: s; sub
ditū regunt: in species quas vellent accō
modatas atq; aptas actiōibus suis mutā
tes atq; vertētes s̄m attributā sibi a crea
tore potentiā. Postremo videbim⁹ id qd
querere institueram⁹: vtrū filius: an spūssā
ctus: et antea mittebant. Et si mittebant:
quid inter illā missiōē: et eā quā in euāge
lio legim⁹ distet: an nō sit missus aliq; eorū:
nisi cū vel filius fact⁹ esset ex maria v̄gine:
vel cū spūssanct⁹ visibili specie: siue i colū
ba: siue in igneis linguis apparuerit.

**De his q̄ naturā verbi dei visi
bile putauerūt. Capitulu. viii.**

Omittam⁹ igit eos q̄ nimis carna
liter naturā verbi dei atq; sapiētā
q̄ in seip̄a manēs innouat oīa quā
vnictū dei filiū dicim⁹: nō solū mutabilē: ve
rū etiā visibilē esse putauerūt. Hi enī mul
tū crassū cor diuinis reb⁹ inquirēdis auda
cius q̄ religiosus attulerūt. Anima q̄ppe
cū sit substantia spiritalis: cūq; etiā ip̄a fa
cta sit: nec p aliū potuerit fieri: nisi p quē fa
cta sūt oīa: et sine quo factū est nihil: q̄uis
sit mutabilis: nō ē tñ visibilis: qd illi d ver
bo ip̄o atq; ip̄a sapiētia dei: p quē facta est
aīa: crediderūt: cū sit illa nō inuisibilis tātm
q; et aīa est: s; etiā incōmutabilis q; aīa non
est. Eadē q̄ppe incōmutabilitas ei⁹ cōme
morata est: vt diceret in seip̄a manēs: inno
uat oīa. Et isti qdē ruinā erroris sui diuīa
rū scripturarū testimonijs q̄si fulcire conā
tes: adhibēt pauli ap̄li sententiā: et qd dictū
est de vno solo deo: in quo ip̄a trinitas in
telligit tñ de p̄re: nō et de filio: et d spūsan
cto dictū accipiūt. Regi autē seculorū im
mortali: inuisibili: soli deo honor et gloria i
secula seculorū. Et illud alterū: Beat⁹ et so
lus potēs rex regū: et dñs dñantū: q̄ solus
habet immortalitātē: et lucē habitati accessi
bilē: quē nemo hoīm vidit: nec videre pōt.
Hec quēadmodū intelligēda sint: iam sa
tis nos differuisse arbitror.

**De his qui filiū volūt etiaz ante
carnis assumptōez fuisse mortale:
vt solus pater immortalitātē habe
re credatur. Capitulu. ix.**

j. 2bi.1

Ibidē. 6

Verū illi qui ista nō de filio nec de
spūs sancto: s̄ tñ de p̄e accipi vo-
lūt: dicūt visibilē filiū non p carnē
de v̄gine assūptā: s̄ etiā antea p seipm. Nā
ip̄e inquit apparuit oculis patrū. Quib⁹
si dixerit: Quō ḡ visibil⁹ p seipm fili⁹: sic se-
quit⁹ z mortalis p seipm fili⁹: vt p̄stet vobis
q̄ tantūmodo d̄ p̄e vultis intelligi: qd̄ di-
ctū est: Qui sol⁹ habet immortalitē. Nā si
p̄f carnē susceptā mortalis ē fili⁹ p̄f hāc
līmite vt sit z visibilis. R̄ndēt: nec p̄f hāc
mortalē se filiū dicere: s̄ sic z aī visibilē: ita
z aī mortalē. Nā si p̄pter carnē filiū dicūt
esse mortalē: iā nō pater sine filio sol⁹ habet
immortalitē: qz z v̄bū eius: p qd̄ facta sunt
oīa: habet immortalitē. Neqz em̄ qz carnē
assumpsit mortalē: ideo amisit immortalitē
suā. Qñ quidē nec aīe hūane s̄ accidere
potuit vt cū corpe morerē: dicēte ip̄o dño:
Nolite timere eos q̄ corpus occidūt: aīam
aut nō p̄nt occidere. Aut vō etiā spūs sanct⁹
carnē assumpsit: de q̄ vtiqz sine dubio tur-
babūt. Si p̄pter carnē mortalis ē fili⁹: quō
accipiāt patrē tñmō sine filio z sine spūs sa-
cto habere immortalitē: qñ quidē spūs san-
ctus nō assūpsit carnē: Qui si nō hz imor-
talitē: nō ergo p̄pter carnē mortalis ē fi-
li⁹. Si aut̄ habet spūs sanctus immortalitē:
nō de p̄e tñmō dictū ē: Qui solus habz
immortalitē: Quocirca ita se arbitrant: et
aī incarnationē p seipm mortalē filiū posse
quincere: qz ip̄a mutabilitas nō incōueniē-
ter mortalitas dicit: s̄m quā z aīa dī mori:
nō qz in corp⁹: vel in aliquā alterā substan-
tiā mutat z vertit: s̄ in ip̄a sua substantia q̄c-
quid alio mō nūc ē aut fuit: s̄m id qd̄ desti-
tit esse qd̄ erat: mortale dephendit. Quia
itaqz inquit anteqz nat⁹ esset fili⁹ dei d̄ v̄gi-
ne maria: ip̄e appuit p̄ib⁹ n̄ris: nō in vna
eadēqz specie: s̄ multiformit: alit atqz alit.
Et visibilis ē p seipm: qz nō dū carne assū-
pta: substantia ei⁹ sp̄s p̄cua mortalib⁹ oculis
fuit: et mortalis inquātū mutabilis. Ita et
spūs sanct⁹: q̄ alias colūba: alias ignis appa-
ruit. Qñ nō trinitati aīūt: s̄ singularit⁹ z p̄prie
p̄i tātūmō cōuenit qd̄ dictū ē: Immortali
inuisibili soli deo: z q̄ sol⁹ habet immortalita-
tem: z lucē habitat inaccessibilē: quē nemo
hoīm vidit: nec videre pōt. Omissis ḡ istis:
q̄ nec aīe substantiā inuisibilē nosse potuerūt:
vñ longe remotū ab eis vt nosset vnus z
solus dei: id est patris et filij et spūs sancti:
non solū inuisibilē: verū z incōmutabilem
gmanere substantiā: ac p hoc in vera z sun-

tera immortalitate cōsistere: nos q̄ nunq̄ ap-
paruisse corporeis oculis deū: nec patrē: nec
filiū nec spūs sanctū dicim⁹: nisi p subiectā
sue potestati corporeā creaturā: in pace ca-
tholica pacifico studio req̄ram⁹: pati corri-
gi: si fraterne ac recte rephendimur: parati
etiā si ab inimico: vera tñ dicente: morde-
mur: vtrū indiscrete de⁹ apparuerit patrib⁹
n̄ris anteqz xp̄s veniret i carne: an aliqua
ex trinitate psona: an singulari q̄si p vices.
**An indiscrete deus trinitas pa-
tribus apparuerit: an aliqua ex tri-
nitate psona.** Capitulu. x.

Ad primū in eo qd̄ scriptū ē in gene-
si: locutū deū cū hoīe quē de limo
finxerat: si excepta figurata signi-
ficatiōe vt rei geste fides etiā ad l̄raz tenea-
tur: tractam⁹: in specie hominis videt de⁹ cū
hoīe tñc locut⁹. Nō quidē exp̄sse s̄ in libro
positū ē: s̄ circūstātia locutiōis id resonat:
maxie illo qd̄ scriptū est: vocē dei audisse
Adā deambulātis in padiso ad vesp̄rā: z
abscondisse se i medio ligni: qd̄ erat in padi-
so. Beoqz dicēti: Adā vbi es: respōdisse. **Gen. 3**
Audiui vocē tuā z abscondi me a facie tua:
qm̄ nudus sum. Quō em̄ possit ad l̄raz in-
telligi talis dei ambulatio z collocutio: nisi
i specie hūana: nō video. Neqz em̄ dici p̄t
vocē solā factā vbi deambulasse dictus ē
de⁹: aut eū q̄ deambulabat i loco si fuisse vi-
sibilē: cū et adam dicat q̄ absconderit se a
facie dei. Quis ḡ erat ille: vtrū p̄r: an fili⁹:
an spūs sanct⁹. An oīno de⁹ i discrete ip̄a tri-
nitas: i forma hoīs homi loq̄bat: C̄tertio
qd̄ ip̄a sc̄pture nusqz trāsire sentit a psona
ad psonā: sed ille videt loq̄ ad p̄mū hoīem
q̄ dixit: Fiat lux: z fiat firmamētū: z cetera. **Gen. 1**
p illos singlos dies: quē deū patrē solem⁹
accipe dicentē: vt fiat q̄cqd̄ facere voluit.
Oīa enī p verbū suū fecit: qd̄ verbū eius
vnicū filiū eius s̄m rectā fidei regulā noui-
mus. Si ḡ deus pater locutus est ad p̄mū
homīnē: z ip̄e deambulabat in padiso ad
vesp̄rā: z ab ei⁹ facie se in medio ligni pa-
disi pctōz abscondērat: cur nō iam ip̄e intel-
ligat apparuisse abraē z moȳsi: z q̄bus vo-
luit: z quēadmodū voluit p subiectā sibi cō-
mutabilē atqz visibilē creaturā: cū ip̄e i se-
ip̄o atqz i suba sua q̄ est incōmutabilis atqz
inuisibilis maneat. S̄ fieri potuit vt a psona
ad psonā oc̄cte sc̄ptura trāsiret: z cū patrē
dixisse narrasset: Fiat lux zc̄. q̄ p v̄bū fecit
se cōmēorat: iam filiū idicaret loq̄ ad p̄mū
hoīem: nō apte hoc explicās: s̄ eis q̄ possēt

intelligendū intīmans. Qui ergo habet vi-
res: quib⁹ hoc secretū possit mētis acie pe-
netrare: vt ei liq̄do appareat: vlt⁹ posse etiā
patrē: vel nō posse nisi filiū: vlt⁹ etiā spūitū
sanctū: p creaturā visibiles hūanis oculis
apparere: p̄gat i hec scrutāda: si pōt: etiā
verbis enūcianda atq; tractādo. Res tñ
q̄tum ad hoc scripture testimoniū attinet:
vbi deus cū homīe locut⁹ est: quātū estimo
occulta ē. Quia etiā: vtrū soleret adā cor-
poreis oculis deū videre: nō euidēter ap-
paret: cū p̄sertim magna sit questio: cuius-
modi oculi eis apti fuerint: qñ vetitū cibū
gustauerūt. Hi em̄ anteq̄ gustassent: clau-
si erāt. Illud tñ nō temere dixerim: si p̄adi-
sum corpālē quēdam locū: illa scriptura i-
sinuat: deambulare ibi deū: nisi in aliq̄ cor-
porea forma: nllō mō potuisse. Nā z solas
voces factas q̄s audiret homo: nec aliquā
formā videret: dici pōt: nec qz scriptū est:
Gen. 3 Abscōdit se adā a facie dñi: p̄tinuo sequit⁹
vt soleret faciē ei⁹ videre. Quid si em̄: non
quidē vidē ipe poterat: s̄ videri ipe metue-
bat: ab eo cui⁹ vocē audierat: z deambulā-
tis p̄sentia sēserat: Nāz z cayn dixit deo:
Gen. 4 A facie tua abscondā me: nec ideo fateri co-
gimur: eū solere cernere faciē dei corporeis
oculis: in q̄libet forma visibili: q̄uis de fa-
cinoze suo: vocē interrogātis: secūq; loq̄n-
tis audisset. Cuiusmodi aut̄ loq̄la tūc de⁹
exteriorib⁹ hoīm auribus insonaret: marie
ad p̄mū hoīem loq̄ns: et iuenire difficile ē:
z nō hoc isto sermone suscepim⁹. Certe ta-
mē si sole voces z sonit⁹ fiebāt: quib⁹ que-
dā sensibilis p̄sentia dei: p̄mis illis homib⁹
p̄beret: cur ibi p̄sonā dei patris nō intelli-
gā: nescio. qñ quidē ei⁹ p̄sona ostēdit: et in
ea voce: cū iesus in mōte corā tribus disci-
pulis: p̄fulgēs apparuit. z i illa: vbi sup̄ ba-
ptizatū columba descēdit. z in illa: vbi ad
patrē s̄ sua clarificatiōe: clamauit: ei⁹ re-
Job. 32 sponsum est: Et clarificaui z iterū clarifica-
bo. Nō qz fieri potuit vox sine opere filij z
spūsancti (Trinitas q̄ppe inseparabilis opa-
tur) sed qz ea vox facta est: que sol⁹ p̄sonā
patris ostēderet: sicut humanā illaz formā
ex virgine maria trinitas opata est: sed so-
lius filij p̄sona est. Visibilē nāq; solius filij
p̄sonaz: inuisibilis trinitas opata est. Nec
nos aliquid p̄hibet: illas voces factas ad
adā: nō solū a trinitate factas: intelligere: s̄
etiā p̄sonā demonstrātis eiusdē trinitatē: ac-
cipere. Vbi em̄ cogimur: nō nisi patrē acci-
pere: vbi dictū est: Hic ē fili⁹ meus dilect⁹.

Nec enī iesus etiā spūsancti fili⁹: aut etiā
suus fili⁹ credi aut intelligi potest: z vbi so-
nuit: Et clarificaui z iterū clarificabo: non
Job. 32 nisi patris p̄sonā fatemur. R̄sio quippe ē
ad illā dñi vocē: q̄ dixerat: Pater clarifica
Abi. 5. filiū tuū: qd nō potuit dicere nisi deo patri
trī: nō z spūitū sancto: cui⁹ nō est fili⁹. Hic
Gen. 3 aut vbi scriptū est: z dixit dñs de⁹ ad adā:
Cur nō ipa trinitas intelligit: nihil dici po-
test: Similis etiā qd scriptū ē: Et dixit do-
Ibid. 32 min⁹ ad abraā: Exi de fra tua: z de cogna-
tione tua: z de domo patris tui: nō est aper-
tū: vtrū sola vox facta sit ad aures abrae:
an z aliquid oculis eius apparuerit. Pau-
lo post aut̄ aliquāto apti⁹ dictū ē: Et visus
Ibid. ē dñs abrae: z dixit illi: Semī tuo dabo ter-
ram hāc. Sed nec ibi exp̄sum est: in q̄ spe-
cie visus sit ei dñs: aut vtrū pater: an fili⁹:
an spūsanct⁹: visus sit. Nisi forte iō putāt
filiū visum esse abrae: qz non scriptū est: vi-
sus est ei deus: sed visus est ei dñs. Tanq̄
em̄ p̄prie videt filius dñs vocari: dicente
apostolo: Nā z si sunt qui dicunt dñi: siue i
I. Cor. 8 celo: siue in terra: sicuti sunt dñi multi: z do-
mini mlti: nobis tñ vn⁹ deus pater: ex quo
oīa: z nos in ipso: et vnus dñs iesus xp̄s: p
quē oīa z nos p̄ ipm. S̄z z cū de⁹ p̄af mul-
tis locis inueniat dictus dñs: sicuti ē illō:
Dñs dixit ad me fili⁹ me⁹ es tu: ego hodie
P̄s. 2 genui te. et illud: Dixit dñs dño meo: sede
P̄s. 109 a dextris meis. Cū etiā spūsanct⁹ dñs dict⁹
iueniat: vbi ap̄lus ait: Dñs aut̄ spūs ē. Et
2. Cor. 5 ne q̄sq; arbitret filij significatū: et iō dictū
spūm p̄pter incorporeā substantiā: secut⁹ cō-
textuit: Vbi aut̄ spūs dñi: ibi libertas. Spi-
ritū aut̄ dñi nemo esse dubitauerit spūsan-
ctū. Nec hic ergo euidenter apparet: vtrū
aliqua ex trinitate p̄sona: an de⁹ ipa trini-
tas: de quo vno deo dictū est: Dñm deum
tuū adorabis: z illi soli seruies: visus fue-
rit abrae. Sub ilice aut̄ mābre: tres viros
Gen. 18 vidit: quib⁹ et inuitatis hospitioq; suscep-
tis z epulātib⁹: ministravit. Sic tñ scriptu-
ra illā rem gestā narrare cepit: vt nō dicat:
visi sunt ei tres viri: s̄ visus ē ei dñs. Atq;
inde cōsequēter exponens: quō ei sit visus
dñs: attexit narrationē de tribus viris: q̄s
abraā p̄ plurālē numez inuitat: vt hospitio
suscipiat: z postea singularit̄ sicut vnū allo-
quit. Et sicut vn⁹ ei de Sara filiū pollicet:
quē dñm dicit scriptura: sicut i eiusdē nar-
rationis exordio: Visus ē inq̄t dñs abrae.
Inuitat ergo z pedes lauat: z deducit ab-
euntes tanq̄ homīes. Loquit aut̄ tanq̄ cū

dñs deo: siue cū ei pmittit fili: siue cum ei
sodome iminens interit⁹ indicat.

**De tribus viris abrae visis cū
quibus sicut cum domino loqui-
tur.** Caplm. xi.

An parua neq; trāsitoria pside-
rationē postulat iste scripture locus.
Si em vir vn⁹ visus fuisset: iaz illi
qui dicit: et pūq; d virgine nasceret p suā
subaz visibilē filiū: qd aliō q; ipm esse cla-
marēt: qm de patre inquit dictū ē: Inui-
sibili soli deo: Et tñ possem adhuc q̄rere:
quō ante susceptā carnē: habitu est inuen-
tus vt hō: qm quidē ei pedes loti sūt: et hu-
manis epulis epulat⁹ ē: Quō istō fieri po-
terat: cū adhuc in forma dei esset: nō rāpi-
nā arbitrat⁹ esse eq̄lis deo: Nūquid em iā
semetipm exinanierat: formā accipies i si-
militudinē hōim fact⁹: et habitu iuētus vt
hō: Cū h qm fecerit p partū virginis noue-
rim⁹. Quō igit anteq; h fecisset: vt vir vn⁹
apparuit abrae: an illa forma verā nō erat:
Possem ista q̄rere: si vir vnus apparuisset
abrae: idēq; dei fili⁹ crederet. Cū vō tres
viri visi sunt: nec quisq; in eis vī forma vel
etate vī potestate maior ceteris dictus est:
cur nō hic accipiam⁹ visibiliter insinuatā p
creaturā visibilē trinitatis equalitatē: atq;
in tribus psonis vnā eandēq; substantiā.
Nā ne q̄sq; putaret sic intimatū vnū in tri-
bus fuisse maiorē: vt em dñm dei filiū itelli-
gendū: duos aut alios angelos ei⁹: qz cū
tres visi sunt: vni dñs illic loquit⁹ abraam:
sancta scriptura futuris talib⁹ cogitationi-
bus et opinionib⁹ cōtradiceō: nō ptermi-
sit occurrere: qm paulopost duos angelos
dicit venisse ad loth: in quib⁹ et ille vir iust⁹
qui de sodomoz incendio meruit liberari:
ad vnū dñm loquit⁹. Sic em scriptura loq-
tur dicēs: Abijt aut dñs postq; cessauit lo-
qui ad abraam: et abraā reuersus ē ad lo-
cum suū.

**De duobus angelis qui in hu-
mana forma apparuerunt loth: et
in quibus dñs singulariter appel-
latur.** Capitulu. xii.

Venerūt aut duo angeli i sodomis
vespere. Hic aut attent⁹ pside-
rā dñi est: qd ostendere institui. Cum
trib⁹ certe loquebat⁹ abraā: et eū dñm singu-
larit appellauit. Forte iquirit aliquis: vnū
ex tribus agnoscebat dñm: alios aut duos
angelos eius. Quid sibi ergo vult: qd con-
quēter dicit scriptura: Abijt aut dñs post

q; cessauit loquēs ad abraam: et abraā re-
uersus est ad locum suū. Venerūt aut duo
angeli in sodomis vespere. An forte ille vn⁹
abscesserat: qui domin⁹ agnoscebat in tri-
bus: et duos angelos qui cum illo erāt ad
consumendā sodomā miserat: Ergo sequē-
tia videamus. Venerunt inquit duo ange-
li in sodomis vespere. Loth autē sedebat
ad portam sodomoz. Et cum vidisset eos
loth: surrexit in obuiam illis: et adorauit in
faciem sup terram et dixit: Ecce domini:
diuertite in domū pueri vestri. Hic mani-
festum est et duos angelos fuisse: et in ho-
spitiū pluraliter inuitatos: et honorifice ap-
pellatos dominos: cum fortasse homines
putarent. Sed rursus mouet: quia nisi an-
geli dei cognoscerent: nō adoraret loth in
faciem sup terram. Cur ergo tanq; tali hu-
manitate indigētib⁹: et hospitii prebetur
et victus: Sed qdlibet hic lateat: illud nūc
quod suscepimus exequamur. Duo appa-
rent: angeli ambo dicunt: pluraliter inui-
tant. Tanq; cū duobus pluraliter loquit⁹:
donec exeat a sodomis. Beinde sequit⁹
scriptura: et dicit: Et factum est postq; eos
eduxerūt foras: dixerūt: Saluās salua ani-
mā tuā ne respexeris retro: neq; stes i hac
vniuersa regione. In montē vade: et ibi sal-
uaberis: ne forte cōprehēdaris. Dixit aut
loth ad eos: Rogo dñe: qm inuenit puer
tuus an te misericordiā: et cetera. Quid est
hoc qd dixit ad eos: Rogo domine: si iaz
ille discesserat qui dñs erat: et angelos mi-
serat. Cur dñ: Rogo dñe: et non rogo dñe:
Aut si vnū ex eis voluit appellare: cur ait
scriptura: Dixit autē loth ad eos: rogo do-
mine: quoniam inuenit puer tuus ante te mi-
sericordiā: an et hic intelligimus in plurali
numero duas psonas. Cū autē idem duo
tanq; vnus cōpellant⁹ vnū substantie vnū
dñm dei: si q̄s duas psonas h intelligim⁹:
an patris et filij: an patris et spū sancti: an
filij et spū sancti: Hoc forte congruentius
qd vltimū dixi: Nihillos em se dixerūt: qd
de filio et de spiritu sancto dicim⁹. Nā p̄ez
missum nūq; scripturaz nobis occurrit.

**De visione moysi q deū vidit in
oreb p ignē in rubo.** Caplm. xiii.

Myses autē qm ad pplm israel ex
egyptō educendū missus est: sic ei
dñm appuisse scptū ē: Nascebat i
q̄t oues ietro soceri sui sacerdoti madian:
et egit oues i desertū: et venit i mōtē dei oreb.

Appuit aut illi angel⁹ dñi i flāma ignis de
ruto. Et vidit qz i ruto ignis arderet: rub⁹
vō nō cōburebat: ait moyses: Ibo z vide
bo visū istū: qd tā magnū vidi: qm nō cō-
buri⁹ rub⁹. Lū g vidit dñs qz venit vidē:
clamavit ad eū dñs d ruto dicēs: Ego suz
de⁹ pñs tui: de⁹ abraā: z de⁹ isaac: z de⁹ ia-
cob. Et h pmo angel⁹ dñi dictus ē: deinde
de⁹. Nūqd g angel⁹ ē de⁹ abraā: z de⁹ isaac
z de⁹ iacob: pōt g recte itelligi ipe salua-
tor: d q dic apls: Quoz pñs: z ex qb⁹ xps
fm carnē: q est sup oīa de⁹ bñdict⁹ i secla.
Qui g sup oīa ē de⁹ bñdict⁹ i secla: nō ab-
surde etiā hic ipe intelligit de⁹ abraā: z de⁹
isaac: z de⁹ iacob. Sed cur pus angel⁹ dñi
dict⁹ ē: cū d ruto i flāma ignis appuit: vtz
qz vn⁹ ex mult⁹ angel⁹ erat: s p dispēsatōez
psonā dñi sui gerebat: an assūptū erat ali-
qd creature: qd ad pñs negociū visibilis
appareret: z vñ voces sensibilis ederēt: qb⁹
pñs dñi p sibi creaturā corpeis etiā
sensib⁹ hoīs sic oportebat exhiberet. Si em
vn⁹ ex angel⁹ erat: qd facile affirmare possit
vtrū ei filij psona nūciāda imposita fuerit:
an spūssancti: an dei pñs: an ipi⁹ oīno trini-
tati: q est vn⁹ z sol⁹ de⁹: vt diceret: ego sum
de⁹ abraā: z de⁹ isaac: z deus iacob: Necqz
em possum⁹ dicere deū abraā: z deū isaac:
z deū iacob: filiū dei esse: z patrē nō eē: aut
spūssanctū: aut ipaz trinitatē quā credim⁹
z intelligim⁹ vnū deū. Audebit aliqz nega-
re deū abraā: z deū isaac: z deū iacob: Ille
em nō ē illoz patz de⁹ q nō est de⁹. Porro
si nō solū pr⁹ de⁹ ē: sic oēs etiā heretici cōce-
dūt: s etiā fili⁹: qd velint nolint cogit⁹ fate-
ri: dicēte aplo: Qui ē sup oīa de⁹ bñdict⁹ i
secula: z spūssanct⁹: dicēte ipo aplo: Clarifi-
cate g deū in corpe vīo: cuz supra diceret:
nescitis qm corpa vīa templū in vobis est
spūssancti: quē habet⁹ a deo: et hi tres vn⁹
de⁹: sic catholica sanitas credit: nō sat elu-
cet quā i trinitate psonā: z vtrū aliquā: an
ipius trinitatē gerebat ille angel⁹: si vn⁹ ex
ceteris angelis erat. Si aut i vsum rei pñs
tis assumpta creatura est: q z hūanis oculis
appareret: z aurib⁹ insonaret: z appellaret⁹
angel⁹ dñi: z dñs z de⁹: nō pōt h de⁹ pñ in-
telligi: s aut fili⁹: aut spūssanct⁹: qz spū-
tūscū alicubi angelū dictū nō recolā: s ex
ope possit itelligi. Vicitū em d illo ē: Que
vētura sūt annūciabit vob. Et vtiqz ange-
lus grece: latine nūcius interpretat. Be dño
aut iesu xpo euidentissime legim⁹ apd pphē-
tā: q magni pñlij angel⁹ dict⁹ sit: cū z spūss

sanct⁹: z dei fili⁹ sit deus z dñs angeloz.
De apparitiōe dei in exitu israel
de egypto. Caplm. xiii.

In exitu filioz isrl de egypto scri-
ptū ē: Be⁹ aut pibat illos: die qdē in
colūna nub⁹ z ondebāt illis viā: nocte
aut i colūna ignis: z nō deficiebat colūna
nubis die: et colūna ignis nocte añ pplm.
Quis z h dubitet p sibi creaturā eādē:
qz corpeā: nō p suā subaz deū oculis appa-
ruisse mortaliū: s vtrū pñs: an filiū: an spi-
ritū sanctū: an ipaz trinitatē vnū deū sūtr nō
apparet. Nec ibi hoc distinguit qntū existi-
mo: vbi scptū ē: Et maiestas dñi apparuit
in nube: z locut⁹ est dñs ad moysen dicēs:
exaudiui murmur filioz isrl: z cetera.

De his que diuinit⁹ gesta sunt i
monte syna. Capitulu. xv.

Am vō de nubib⁹ z vocib⁹ z fulgori
b⁹ z tuba z fumo i mōte syna cū dice-
ret. Syna aut mōs fumabat tor⁹: p-
pterea qz descēdisz de⁹ i igne i eū: z ascēde-
bat fum⁹ tāqz fum⁹ fornacis: et mēte pfusus
ē oīs ppls vehemēt: siebāt aut voces tube
pdeūtes fortit⁹ valde. Moyses loqbat⁹: et
de⁹ rñdebat ei voce. Et paulop⁹ data lege i
decē pceptis: psequit⁹ dñs: Et oīs ppls vide-
bat voces z lāpades z voces tube z mōtē
fumātē. Et paulop⁹: Et stabat iqt oīs ppls
a lōge. Moyses at intravit i nebulā vbi erat
de⁹: z dixit dñs ad moysen zc. Quid hinc
dicā: nisi q nemo tā vecors ē: q credat fu-
mū: ignē: nubes z nebulā: z si qua sunt hu-
iusmodi: vbi z sapientie dei qd est xps: vel
spūssancti esse subam: Nā de pñe deo: nec
arriani s vnqz ausi sunt dicere. Ergo crea-
tura fuitē creatori facta sūt illa oīa: z hūa-
nis sensib⁹ p dispēsatōe cōgrua pñsata:
nisi forte qz dictū est: moyses aut intrauit i
nebulā vbi erat de⁹: hoc arbitrabit carna-
lis cogitatio a ppo quidē nebulā visā: in-
tra nebulā vō moysen oculis carneis vidis-
se filiū dei: quē delyrātes heretici in sua sibi
stātia visū volūt. Sane viderit eū moyses
oculis carneis: si oculis carneis pōt videri:
nō mō sapiētia dei qd ē xps: s vl ipa cuius
libz hoīs z qliscūqz sapiēt. Aut qz scptū ē
de seniorib⁹ isrl: qz viderūt locū vbi stete-
rat de⁹ isrl: z qz sub pedib⁹ ei⁹ tanqz opus
lapidis sapphyri: z tāqz aspect⁹ firmamētū
celi. Propterea crededū ē vbi z sapiētā
dei p suā substantiā in spacio loci terreni ste-
tisse: q ptendit a fine vsqz ad finē fortiter: z
disponit omnia suauiter: z ita esse mutabi-

Roma. 9

Exo. 3

Roma. 9
I. Cor. 6

Ibidē

Iob. 16

Esa. 9

Exo. 15

Ibidē. 16

Exo. 19

Ibidē. 3

Exo. 24

Sap. 8

Job. i le verbum dei: per quod facta sunt oia: vt
mō se p̄trahat: mō distēdat. **Ad**undet dñs
a talib⁹ cogitatioib⁹ corda fidelium suor⁹:
sed p̄ subiectā: vt sepe dixim⁹: creaturā ex
hibent h̄ oia visibilia ⁊ sensibilia: ad signi-
ficandū inuisibile atq; intelligibile dñi: non
Roma. ij solū patrē: sed ⁊ filiū: ⁊ sp̄m sanctū: ex quo
Ibidē. j omnia: p̄ quē omnia: in quo oia: q̄uis in-
visibilia dei a creatura mūdi: p̄ ea que facta
sūt intellecta sp̄s p̄cipiant: sempiterna quoq;
virtus eius ⁊ diuinitas. Sed qd̄ attinet ad
Exo. ij id qd̄ nūc suscepim⁹: nec in monte syna vi-
deo quēadmodū appareat p̄ illa oia q̄ mor-
taliū sensib⁹ terribiliter ostēdebant: vtrum
deus trinitas: an pater: an filius: an sp̄m
sanct⁹ p̄prie loq̄bat. **Uerū** tamē si qd̄ hunc
sine affirmādi temeritate modeste atq; cū-
ctanter cōiectare cōcedit: si vna ex trinita-
te p̄sona potest intelligi: cur nō sp̄m sanctū
Exo. 3j pot⁹ intelligim⁹: qm̄ ⁊ tabulis lapideis: lex
ip̄a q̄ ibi data est: digito dei scripta esse dī:
quo noīe sp̄m sanctū i euāgelio significari
nouim⁹: Et qn̄quaginta dies numerant ab
occisione agni ⁊ celebratiōe pasce vsq; ad
diē q̄ hec fieri cepta sunt in mōte syna. Sic
post dñi passiōē: ab ei⁹ resurrectiōe quin-
quaginta dies numerant: vt venit p̄miss⁹
a filio dei sp̄m sanct⁹. Et in ip̄o eius adue-
Act. 2 tu quē in ap̄loz actibus legim⁹: per diuisi-
onē linguarū ignis apparuit: qui ⁊ insedit
sup vniūquēq; eor⁹. **Qd̄** exodo p̄gruit: vbi
Exo. ij scriptū est: Syna aut̄ mōs fumabat totus:
p̄pterea qd̄ descendit in eū deus in igne. Et
aliquāto post: **Aspectus** inquit maiestatis
dñi: tanq̄ ignis ardens sup verticē mōtis
corā filijs israel. **Aut** si hec idō facta sunt:
qz nec pater: nec filius illic eo mō p̄sentari
poterāt sine sp̄m sancto: q̄ ip̄az legem scribi
oportebat. **Deū** quidē nō p̄ substantiā suā
q̄ inuisibilis ⁊ incommutabilis manet: s̄ per
illā speciē creature illic apparuisse cogno-
scim⁹. Sed aliquā ex trinitate p̄sonā signo
quodā p̄prio q̄tū ad mei capacitātē sen-
sus p̄tinet: non videmus.

Utrum deus per suā substantiā
ad Moyse apparuerit: an per visibile
creaturā. **Capitulu. xvi.**

Exo. 33 **E**t etiā quo moueri pleriq; solēt:
quia scriptū est: Et locut⁹ est dñs
ad Moyse facie ad facie: sic q̄s
loq̄t ad amicū suū: cū paulopost dicat idē
ad Moyse: Si inueni gratiā aū te: ostēde
mibi temetip̄m manifeste: vt videam te: vt
sum inueniēs gratiā ante te: ⁊ vt sciā qz po-

pulus tu⁹ ē gens hec. Et paulopost iterū.
Dixitq; ad Moyse ad dñm: **Ostende** mibi
maiestatē tuā. **Quid** est hoc qd̄ in omib⁹ q̄
supra fiebāt: deus videri p̄ suā substantiā
putabat: **Uñ** a miseris creditus est: nō per
creaturā: sed p̄ seip̄m visibilis filius dei: et
qd̄ intrauerat i nebulā **ad Moyse** ad hoc in-
trasse videbat: vt oculis quidē populi ostē-
deret caligo nebulosa: ille aut̄ intus verba
dei tanq̄ ei⁹ faciē p̄tēplat⁹ audiret. Et quō
dictū est: **Locut⁹ ē dñs** ad Moyse facie
ad facie: sicut q̄s loquit⁹ ad amicū suū. **Ec-**
ce idem dicit: Si inueni gratiā ante te: ostē-
de mibi temetip̄m manifeste. **Mouerat** vti-
q; qd̄ corporaliter videbat: ⁊ verā visionem
dei spiritalit̄ req̄rebat. **Locutio** quippe illa
que fiebat in vocib⁹ sic modificabat: tanq̄
esset amici loquētis ad amicū. **Sz** deū pa-
trē q̄s corporeis oculis videt: Et in p̄nci-
pio erat verbū: ⁊ verbū erat apud deum: ⁊
deus erat verbū: per qd̄ facta sunt omnia:
q̄s corporeis oculis videt: Et sp̄m sapiē-
tie: quis corporeis oculis videt: **Quid** est
autem: **Ostende** mibi temetip̄m manifeste
vt videā te: nisi ostēde mibi substantiā tuā:
Hoc aut̄ si nō dixisset **ad Moyse**: vtiq; fe-
rendi essent stulti: qui putāt p̄ ea que supra
dicta vel gesta sunt: substantiā dei oculis ei⁹
fuisse cōspiciuā. **Cum** vō hic aptissime de-
mōstret: nec desiderāti hoc fuisse cōcessus:
quis audeat dicere per similes formas que
huic quoq; visibiliter apparuerāt: nō crea-
turā deo seruientē: s̄ hocip̄m qd̄ de⁹ est cu-
iusq; oculis apparuisse mortaliū: Et hoc qd̄
dem qd̄ postea dñs dicit ad **ad Moyse**: **Nō**
poteris videre faciē meā: ⁊ viuere. **Nō** em̄
videbit hō faciē meā ⁊ viuet. Et ait dñs:
Ecce locus penes me est: et stabis sup pe-
trā: statim vt trāsibit mea maiestas: et po-
nā te in specula petre: et tegā manū meam
sup te: donec transeā: ⁊ auferā manū meā:
et tūc videbis posteriora mea: nam facies
mea nō apparebit tibi.

Qd̄ ex p̄sona dñi Iesu dicta in-
telligēda sint **ad Moyse**: ponā te sup
petrā: et auferā manū meā: et po-
steriora mea videbis. **Ca. xvii.**

Non incōgruenter ex persona do-
mini n̄i Iesu xp̄i p̄figuratus solet
intelligi: vt posteriora ei⁹ accipiat
caro eius: in qua de virgine nat⁹ est: ⁊ mor-
tuus ⁊ resurrexit: siue p̄pter posteriorita-
tē mortalitat̄ posteriora dicta sint: siue qd̄
eam prope finem seculi: hoc est posteri⁹

Ibidē

Ibidē

Ibidē

Job. ij

Ibidē

Exo. 33

Ibidē

Ibidem

Ibidē

Pbi.2 suscipere dignatus ē. Facies autē ei⁹ illa dei
forma: in qua rapinā arbitrat⁹ esse equalis
deo p̄ri: quā nemo vtiq; pōt videre ⁊ viue
re: siue q; post hāc vitā i qua pegrinamur
a dño: ⁊ vbi corpus qd corūpit aggrauat
animā: videbim⁹ facie ad faciē: sicut dicit
ap̄lus. Be hac em̄ vita i psalmo dicit: Cle
rūtame vniuersa vanitas oīs hō viuens.
Et iterū: Qm̄ nō iustificabit corā te oīs
viuens. In qua vita etiā fm̄ Joannē: nō
dum apparuit quod erimus. Scimus autē
inqt q; cū apparuerit: similes ei erim⁹: qm̄
videbim⁹ eum sicuti est. Qd vtiq; post hāc
vitam intelligi voluit: cum mortis debitū
soluerimus: ⁊ resurrectionis pmissum rece
perimus: Siue qd etiā nūc inquātū dei sa
pientiā p quā facta sūt omnia: spiritualiter
intelligim⁹: intantū carnalib⁹ affectib⁹ mo
rimur: vt mortuū nobis hūc mūdū deputā
tes: nosq; ipi huic mūdo moriamur: ⁊ dica
m⁹ qd ait ap̄lus: Quid⁹ mibi crucifix⁹ ē: ⁊
ego mūdo. Be hac em̄ morte: itez dicit: Si
aut mortui estis cū xp̄o: quid adhuc velut
viuētes de hoc mūdo decernitis: Non ḡ
immerito: nemo potest faciē: id est ipaz ma
nifestationē sapientie dei videre ⁊ viuere.
Ipa enī est species: cui cōtemplāde suspi
rat omnis q affectat deum diligere ex toto
corde: ⁊ ex tota anima: ⁊ ex tota mēte. Ad
quā p̄tēplandā etiā p̄mū quātuz potest
edificat: qui diligit ⁊ p̄mū sicut seipsum.
Ibidē In quib⁹ duobus p̄ceptis: tota lex pendet
⁊ p̄phete. Qd significat etiā in ip̄o moysē.
Nam cum dixisset p̄pter dilectionē dei qua
Exo.33 p̄cipue flagrabat. Si inueni gratiā in con
spectu tuo: ostende mibi temetipm̄ manife
ste: vt sim inueniēs gratiā ante te: cōtinuo
p̄pter dilectionē etiā proximi subiecit atq;
ait: Et vt sciā q; p̄plus tuus ē gens h̄. Illa
est ergo species que rapit omnē animā ra
tionalē desiderio sui: tanto ardētiorē: quā
to mundiorē: ⁊ tanto mūdiorē: quanto ad
spiritalia resurgētē. Tanto autē ad spirita
lia resurgētē: quāto a carnalib⁹ morientē.
2. Cor. 5 Sed dñi pegrinamur a dño: ⁊ per fidē am
bulamus: nō p speciē: posteriora xp̄i: hoc
est carnē per ipsam fidē videre debem⁹: id
est i solido fidei fundamēto stantes: qd si
gnificat petrā: ⁊ eā de tali tutissima specula
intuētes: in catholica. s. ecclesia: de qua di
ctum est: Sup hāc petrā edificabo eccliaz
meā. Tanto enī certius diligim⁹: quāto vi
dere desideram⁹ faciē xp̄i: quā tāto i poste
riorib⁹ suis agnoscim⁹: quāto nos prior di

lexerit xp̄s. Sed in ipa carne: fides resurre
ctionis eius saluos facit atq; iustificat. Si
eni credideris inquit in corde tuo: q; illuz
deus suscitauit a mortuis: salu⁹ eris. Et ite
rum: Qui traditus est inquit p̄pter delicta
nostra: ⁊ resurrexit p̄pter iustificationē no
strā: ideoq; resurrectio corporis dñi est meri
tum fidei nostre. Nam mortuā esse illā car
nem in cruce passionis: etiam inimici eius
credūt: sed resurrexisse non credūt. Quod
firmissime nos credētes: tanq; de petre so
litate ptuemur: vnde certa spe adoptio
nem expectam⁹: redēptionē corporis nostri:
q; hoc in mēbris xp̄i speramus: que nos ipi
sum⁹: qd p̄fectū esse in ipso tanq; in capite
nostro fidei sanitate cognoscim⁹. Inde nō
vult nisi cū transierit videri posteriora sua:
vt in eius resurrectionē credat: Pasca em̄
hebreū verbū dī: qd trāsītū interpretamur.
Uñ ⁊ Joannes euāgelista dicit: Ante diē fe
stū pasce: sciēs Iesus q; venit ei⁹ hora: vt
transeat ex hoc mūdo ad patrē. Hoc autē q
credūt: nec tñ in catholica fide. s. i scisma
te aliquo: aut in heresi credūt: nō de loco q
est penes eum vidēt posteriora dñi. Quid
eni sibi vult qd ait dñs: Ecce loc⁹ ē penes
me: ⁊ stabis sup petrā: Quis loc⁹ terren⁹ ē
Exo.33 penes dñm: nisi hoc est penes eū qd eū spi
ritaliter attingit: Nā quis locus nō est pe
nes dñm: q attingit a fine vsq; ad finē for
Sap.8 titur: ⁊ disponit oia suauiter: Et cui⁹ dictū
est: Celū mibi sedes est: ⁊ terra scabellū pe
dū ei⁹. Et q dixit: Quā domū edificabitis
mibi: aut quis loc⁹ quietis mee: nōne ma
nus mea fecit hec oia: Sed videlicet intel
ligit locus penes eū in quo stat sup petrā:
ipa ecclesia catholica: vbi salubriter videt
pasca dñi: id ē trāsītū dñi: ⁊ posteriora ei⁹:
id est corp⁹ eius qui credit in resurrectionē
eius. Et stabis inquit sup petrā: statim vt
transiet mea maiestas. Reuera enī statim
vt trāsijt maiestas dñi in clarificatiōe dñi:
qua resurgēs ascēdit ad patrē: solidati su
mus sup petrā. Et ip̄e p̄petr⁹ tūc solidat⁹
est: vt cū fiducia p̄dicaret: quez p̄usq; esset
solidat⁹: ter timore negauerat: iā quidē p
Destinatiōe posuit i specula petre: s. adhuc
manu dñi sibi supposita ne videret. Poste
riora enī ei⁹ visurus erat: ⁊ nōdū ille trāsie
rat vtiq; a morte ad vitā: nōdū resurrecti
one clarificat⁹ erat. Nā ⁊ qd sequit in exo
do: ⁊ dicit: Legā manū meā sup te: donec
Exo.33 transeā: ⁊ auferā manū meā: ⁊ tūc videbis
posteriora mea. Multi israelite quoz tūc

Roma. 10

Roma. 4

Exo. 5

Joh. 15

Exo. 33

Sap. 8

Esa. 66.

Ibidē

Exo. 33

Matth. 26

Exo. 33

figura erat moyses: post resurrectionē dñi crediderūt in eū: tanq̃ iā vidētes postero-
 ra ei⁹: remota manu ei⁹ ab oculis suis. **Elā. 6**
Barb. 13 Elāie talē pphetiā euāgelista p̃memorat.
P̃s. 31 Incrassa cor ppli hui⁹: ⁊ aures eoz oppilat:
 ⁊ oculos eoz graua. **Beniq̃** in psalmo nō
 absurde intelligit ex eoz p̃sona dīci: Qm̃
 die ac nocte grauata est sup me man⁹ tua.
 Sic fortasse cū manifesta miracula faceret:
 nec ab eis agnoscere. Nocte aut cū i pas-
 sione moreret: qñ certi⁹ putauerūt sic quē-
 libet hoīem pemptū ⁊ extinctū. Sed qñ
 cū trāssisset vt ei⁹ posteriora viderent: p̃di-
Act. 2 cāte sibi apostolo petro: qz oportebat xpm̃
 pati ⁊ resurgere: cōpuncti sunt dolore peni-
 tentie: vt fieret in baptizatis: quod i capite
P̃s. 31 psalmi dicit: Beati qz remisse sunt iniqui-
 tes: ⁊ quoz tecta sūt peccata. Propterea
Ibidē cū dictū eēt: Grauata ē sup me man⁹ tua:
 tanq̃ dñs trāseunte: vt iam remoueret ma-
 nū ⁊ viderent posteriora ei⁹: sequit vox do-
 lentis ⁊ cōfētis: ⁊ ex fide resurrectōis dñi
Ibidē peccatorū remissionē accipiētis: Cōuersus
 sum inqt in erūna mea dū infigeret spina.
 Peccatū meū cognoui: ⁊ iniusticiā meā
 nō operui. Dixi p̃nūciabo aduersum me
 iniusticiā meā dñs: ⁊ tu remisisti impietate
 peccati mei. Neq̃ em̃ tāto carnis nubilo
 debem⁹ iuolui: vt putem⁹ faciē quidē dñi
 esse inuisibile: dorsum vō visibile: qñ quidē
 i forma serui vtrūq̃ visibiliter appuit. In
 forma aut dei absit vt tale aliquid cogitet.
 Absit vt verbum dei ⁊ sapiētia dei ex vna
 pte habeat faciē: ex alia dorsum sic corpus
 hūanū: aut oīno vlla specie vel motiōe: si-
 ue loco: siue tpe cōmutet. Quapropter si i
 illis vocib⁹ q̃ fiebāt in exodo: ⁊ illis omib⁹
 corporalib⁹ demonstratiōib⁹ dñs Ies⁹ xps
 ostēdebat: aut alias xps sicut loci hui⁹ cō-
 sideratio psuadet: al̃s spūssanctus: sic ea q̃
 supra diximus admonēt: nō h̃ efficit vt de⁹
 p̃ nunq̃ tali aliq̃ specie p̃ibus visus sit.
 Multa em̃ talia visa facta sūt illis t̃pibus
 nō euidenter noiato ⁊ designato i eis ṽl p̃e
 ṽl filio: ṽl spūsancto: s̃ tñ p̃ q̃sdā valde p̃-
 babiles significatiōes nōnullis indicijis exi-
 stētib⁹: vt nimis temerariū sit dicē: deū pa-
 trē nūq̃ p̃ibus aut pph̃is p̃ aliq̃s visibi-
 les formas apparuisse. H̃ac em̃ opinione
 illi peperūt: q̃ nō potuerūt i vnitāte trinita-
i. Tbi. 1 tis intelligē qd̃ dictū ē: Regi aut̃ seculorū
Ibidē. 6 i mortali inuisibili soli deo: ⁊ quē nemo hoīm
 vidit: nec videre pōt. Qd̃ de ip̃a s̃ba sūma
 sūmeq̃ diuina ⁊ incōmutabili: vbi ⁊ p̃r ⁊ fi-

lius ⁊ spūssanctus: vnus ⁊ solus deus p̃ sa-
 nā fidē intelligit. Visiōes aut̃ ille p̃ creaturā
 cōmutabilē deo incōmutabili subditā facte
 sūt: nō pp̃ie sicuti ē: s̃ significatiue: sic pro
 rez causis ⁊ t̃pib⁹ oportuit ostēdentes deū.

**De visiōe Danielis i qua illi et
 patris ⁊ filij p̃sona apparuit i spe-
 cie corporali. Caplm. xviii.**

Quāq̃ nescio quēadmodū isti itel-
 ligāt qd̃ danieli apparuit antiqu⁹
 dīez: a q̃ fili⁹ hoīs qd̃ pp̃ nos eē
 dignatus ē accepisse intelligit regnū: ab illo
 scz q̃ ei dīez in psalmo: Filius me⁹ es tu: ego
 hodie genui te: postula a me ⁊ dabo tibi gē-
 tes hereditatē tuā: ⁊ q̃ oīa subiecit s̃b pedi-
 bus eius. Si q̃ danieli: ⁊ p̃r dās regnū: ⁊ fi-
 lius accipiēs: apparuerūt i specie corporali:
 quō isti dicūt: patrē nūq̃ visū eē pph̃is: ⁊
 ideo solū debere intelligi inuisibilē quē ne-
 mo hoīm vidit: nec videre pōt. Ita. n. nar-
 rauit daniel: Aspiciēbā inqt donec throni
 positi sunt: ⁊ vetust⁹ dīez sedebat: ⁊ indu-
 mētū eius q̃si nix albū ⁊ capillus caput ei⁹
 q̃si lana mūda. Thron⁹ eius flāma ignis:
 rote eius ignis flagrās: ⁊ flumē ignis trāsi-
 bat i p̃spectu ei⁹: ⁊ milia milia deferuebāt
 ei: ⁊ dena milia denū milia assiste bāt ei. Et
 iudiciū collocauit: et libri ap̃ti sunt rē. Et
 paulopost. Aspiciēbā inqt i visu noctis: et
 ecce cū celi nubib⁹ q̃si fili⁹ hoīs erat: ⁊ ṽlq̃
 ad veterē dīez puenit: ⁊ oblat⁹ ē ei. Et ip̃i
 datus ē p̃ncipatus ⁊ honor ⁊ regnū: ⁊ oēs
 ppli tribus ⁊ lingue ip̃i seruiē. Potestas
 eius: potestas et̃na q̃ non p̃teribit: ⁊ regnū
 eius qd̃ nō corrūpet. Ecce pater dās: ⁊ fi-
 lius accipiēs regnū sempiternū: ⁊ sunt am-
 bo i cōspectu pph̃etis visibili sp̃e. Nō q̃
 incōueniēter credit et̃a pater deus eo mo-
 solere apparere mortalib⁹. Nisi forte aliq̃s
 dicat: ideo nō esse visibilē patrē: qz in cō-
 spectu somniātis apparuit. Ideo aut̃ visi-
 bilē filiū ⁊ spūssanctū: qz moyses illa om-
 nia vigilās vidit. Quasi vō verbū ⁊ sapi-
 entia dei vidit moyses carnalibus oculis:
 aut videri spiritus vel hūanus potest qui
 carnem istā viuificat: vel ip̃e corporeus q̃
 ventus dicitur: quātominus ille spiritus
 dei qui omniū hominū ⁊ angeloz mentes
 ineffabili excellētia diuine substantie super-
 gredit. Aut q̃sq̃ tali p̃cipite errorē: vt au-
 deat dicere filiū ⁊ spūssanctū et̃a vigilā-
 bus homib⁹ esse visibiles: patrē aut̃ nō ni-
 si somniātū. Quō q̃ de p̃e solo accipiūt:
 Quē nemo hoīm vidit: nec videre potest:

P̃s. 2

i. Tbi. 6

Dan. 7

Ibidē

i. Tbi. 6

An cū dormiūt hoīes: tūc nō sunt hoīes:
Aut q̄ formare silitudinē corpis pōt ad se
significandū p̄ visa somniantū: nō potest
formare ipsam corporeā creaturā ad se si-
gnificandū oculis vigilantū: cū eius ipsa
substantia qua est ip̄e qđ est nulla corporis
similitudine dormiēt: nulla corporea spe-
cie vigilantī possit ostēdi. Sed nō solū pa-
tris: verū etiā filiū z spiritū sanctū: et certe q̄
vigilantiū mouent visis: vt nō patrē: s̄ tan-
tū filiū vel spiritū sanctū credāt: corpali-
hoīi apparuisse cōspectib⁹: vt omittā tā-
tam latitudinē sanctarū paginarū: z tā mul-
tiplicē earū intelligentiā: vnde nemo sani
capitis affirmare debet: nusq̄ psonā patrē
p̄ aliquā speciē corporalē vigilantū. Ocu-
lis demonstratā. Sed vt hoc vt dixi omit-
tam: quid dicūt de patre nro Abrahā: cui
certe vigilantī z ministrāt: cū scriptura p̄-
mississet dicens: *Uisus est dñs Abrae non*
Gen. 18 *vn⁹ aut duo: sed tres apparuerūt viri: quo-*
rū nullus excelsius alijs eminuisse dicit⁹ ē:
nullus honorat⁹ effulsisse: nullus impioſ⁹
egisse: Quapropter qm̄ in illa triptita nra
distributiōe: primū querere instituim⁹: vtz
pater: an fili⁹: an spū sanct⁹: an aliqñ pat:
aliqñ fili⁹: aliqñ spū sanct⁹: an sine vlla di-
stinctiōe psonarū: sicut dicit⁹: deus vn⁹ z so-
lus: id est trinitas ip̄a: p̄ illas creature for-
mas patrib⁹ apparuerit: interrogatis q̄ po-
tuim⁹ quātum sufficere visum est: sanctarū
scripturarū locis: nihil aliud quātū existi-
mo diuinorū sacramētorū modesta z cauta
p̄sideratio p̄suadet: nisi vt temere nō dica-
mus que nā ex trinitate psona cuiuslibet pa-
trū z p̄phetarū in aliquo corpe vel silitudi-
ne corporis apparuerit: nisi cuz cōtinentia
lectiōis aliqua p̄babilia circūponit indi-
cia. Ip̄a em̄ natura vel substantia vel essen-
tia vel quolibet alio nomīe appellandū est
idipm̄ qđ deus est: quicqđ illud est corpo-
raliter videri non potest. Per subiectā vō
creaturā: nō solū filiū v̄l spiritū sanctū: sed
etiā patres corpali speciē siue similitudine
mortalib⁹ sensib⁹ significatiōe sui dare
potuisse credendū est. Que cuz ita sint: ne
imoderatius p̄grediatur secūdi bui⁹ volu-
minis longitudo: ea que restant in conse-
quētib⁹ videamus.

Explicit liber secundus.

Incipiūt capitula libri tertij.

Utrū cū de⁹ hoīb⁹ visus ē: ip̄e p̄ as-
sumptā creature speciē apparuerit

- ij an vō āgeli ex p̄sōa ip̄i sint locuti.
- ij De mutatiōib⁹ creature: siue p̄suetu-
dinaris: siue insolitis q̄ nō sūt ex-
tra p̄tatem ac potentiā creatoris.
- iiij Exēplū q̄ ostēdit oēs cās actionū ra-
tionabiliū a sūma dei volūtate de-
- iiij De puidētia dei q̄ sub- (scēdere.
iectioni sanctorū p̄sidet angelorū.
- v De ope dei oīs creatura admiſtrat:
q̄ z mira mltā ordini cōsuetudinis
inserunt.
- vi De de⁹ omnē creaturā corpale ani-
mare cognoscit in vteris matrū.
- vij De miraculis q̄ magicis artib⁹ sūt.
- vij Quicqđ angeli trāsgressores mali fa-
ciūt: nō ip̄is sūt ad nutū creatu-
re corpales: s̄ deo a quo dat p̄tās.
- ix De causis origialib⁹ creaturarū cor-
poraliū q̄s mūdo creator inscriuit.
- x De significatiōib⁹ q̄ ad manifestan-
dā volūtatē dei: siue p̄ angelos:
siue p̄ homīes ministrant.
- xi Essentiā trinitatē nunq̄ oculis appa-
ruisse mortaliū: sed p̄ subiectā sibi
creaturā significasse que voluit.

Incipit proemū in tertij libri.

C Redāt q̄ volūt: malle me legen-
do q̄ legēda dictādo laborare.
Qui autē h̄ nolunt credere expiri-
vō z p̄nt z volunt: dētq̄ legēdo
v̄l meis inq̄sitiōib⁹ m̄deat: vel inq̄rogatio-
nib⁹ aliorū: q̄s p̄ mea p̄sona quā i seruitio
xp̄i gero: z p̄ studio q̄ fidē nostrā aduersus
errorē carnaliū z aialiū hoīm muniri inar-
desco: necesse ē me pati: z videant q̄ facile
ab isto labore me tēpem: z quāto etiā gau-
dio stilū possum h̄re feriatū. Quā si ea q̄ legi-
m⁹ de his reb⁹ sufficiēter edita i latino ser-
mone: aut nō sūt: aut nō iueniunt: aut cer-
te difficile a nob̄ iueniri queūt. Brece autē
ligue nō sit nob̄ tant⁹ habit⁹: vt taliū rez li-
bris legēdis z intelligēdis vllō mō repia-
mur idonei: q̄ genēlīz ex his q̄ nob̄ pau-
ca itēptata sūt: nō dubito cūcta q̄ v̄litter
q̄rere possum⁹ p̄tineri. Fratrib⁹ autē nō va-
leā resistere iure: q̄ eis seru⁹ fact⁹ sū: flagitā-
tib⁹ vt eorū i xp̄o laudabilib⁹ studijs: lingua
ac stilo meo: q̄s biga in me caritas agitat:
maxie seruā: egoq̄ ip̄e multa q̄ nesciebā:
scribēdo me didicisse cōfitear: nō debet h̄
labor me⁹ cuiq̄ pigro: aut multū docto vi-
deri sup̄fluous: cū multis impigris multisq̄
indoctis: inf̄ quos etiā mihi non parua ex-
pte sit necessarius. Ex his igit que ab alijs

de hac re scripta iā legim⁹: plurimū āmini-
culati z adiuti: ea que de trinitate: vno sū-
mo sūmeq; bono deo pie queri z differi pos-
se arbitror: ipso exhortāte querēda atq; ad
iūuātē differēda suscepi: vt si alia non sunt
hūmōi scripta: sit qđ habeam⁹: z legāt qđ vo-
luerint z valuerint. Si autē iā sūt: tāto faci-
lius aliq; inueniant: quāto talia plura esse
potuerint. Sane cū in oib⁹ litter⁹ meis: nō
solū piū lectorē: s; etiā libez correctorē de-
siderē: mltō maxie in his vbi ipa magnitu-
do questiois: vtinā tā mltos inuētores ha-
bere posset: qđ mltos ptradictores habet.
Vt utamē sic lectorē meū nolo mihi eē de-
ditū: ita correctorem nolo sibi. Ille me nō
amet ampli⁹ qđ catholicā fidem: ille se non
amet ampli⁹ qđ catholicā veritatē. Sic illi
dico: Noli meis lris quasi scripturis cano-
nicis inseruire: s; in illis et qđ nō credebās
cū iueneris incūctāter crede: i istis autē qđ
certū nō habebās: nisi certū intellexer: nō
li firme retinere. Ita illi dico: Noli meas
lras ex tua opinione vltentioē: s; ex diui-
na lectioē vel incōcussa rōne corrigere. Si
quid in eis veri cōprehēderis existēdo nō
est meū: at intelligēdo z amādo z tuū sit et
meū. Si quid autē falsi puerit errādo: fue-
rit meū: s; iam cauēdo nec tuū sit nec meū.
Hinc itaq; terti⁹ hic liber sumat exordiu:
quousq; secūd⁹ puenerat. Cū em̄ ad id vē-
tum esset: vt vellem⁹ ostēdere: nō ideo mi-
norē patre filiū: qz ille misit: hic missus est:
nec ideo minorē vtroq; spūsanctū: qz z
ab illo: z ab illo missus in euāgelio legitur:
suscepim⁹ hoc querere: cū illuc missus sit fi-
lius vbi erat: qz in hūc mūdum venit: z in
hoc mūdo erat: cū illuc etiā spūsanct⁹ vbi
z ipse erat: qm̄ spūs dñi repleuit orbē terra-
rū: z hoc qđ cōtinet oīa scientiā habet vo-
cis. Vtrū ppterea missus sit dñs: qz ex oc-
culto in carne natus est: z de sinu patr⁹ ad
oculos hominū in forma serui tanq; egres-
sus apparuit: ideo etiā spūsanct⁹: qz z ipse
corpali specie quasi colūba visus est: z lin-
guis diuisis velut ignis: vt hoc eis fuerit
mitti: ad aspectū mortaliū in aliqua forma
corporea de spiritali secreto procedere: qđ
pater qm̄ nō fecit: tantūmō misisse: nō etiā
missus esse dictus sit. Beinde quesitū est:
cur z pater nō aliqñ dictus sit missus: si p
illas spēs corporales que oculis antiquo-
rū apparuerūt ipse demonstrabat: Si autē fi-
lius tunc demonstrabat: cur tantū post mis-
sus diceret: cū plenitudo tēporis venit: vt

ex femina nasceret: qñ quidē z antea mit-
tebat: cum in illis formis corpaliiter appa-
rebat: Aut si non recte missus diceret: nisi
cum verbū caro factum est: cur spūsanctus
missus legat: cur incarnatio talis nō
facta est: Si vō per illas antiquas demō-
strationes: nec pater nec filius nec spūsan-
ctus ostendebat: cur etiā ipse nunc diceret
missus: cum illis modis et antea mitteret:
Beinde subdiuisim⁹ vt hec diligentissime
tractarent: z triptitam fecimus questionē:
cui⁹ vna pars in secūdo libro explicata ē:
due sunt relique: de quib⁹ deinceps disse-
rere aggrediar. Jam em̄ quesitū atq; tra-
ctatū est in illis antiquis corporalibus for-
mis z visis: nō tantūmodo patrē: nec tan-
tūmodo filiū: nec tantūmodo spūsan-
ctū apparuisse: sed aut indifferēter dominū
deum qui trinitas ipa intelligit: aut quāli-
bet ex trinitate psonā: quā lectiois textus
indicijis circūstantib⁹ significaret.

**Utrum cum deus hominibus vi-
sus est ipse per assumptam creature
speciem apparuit: an vō angeli ex
persona ipsius locuti sint.**

Capitulu. i.

Nunc ergo primū quera-
mus: quod sequit. Nam
secūdo loco i illa distribu-
tione positum est: vtrum
ad hoc opus tantūmodo
creatura formata sit: in q
deus sicut tūc oportuisse iudicauit: huma-
nis ostenderet aspectibus: An angeli qui
iam erāt ita mittebant: vt ex psona dei lo-
querent: assumptes corporalē speciem de
creatura corporea in vsum ministerij suū:
Aut ipsum corpus suū: cui non subditur:
sed subditum gerunt mutantes atq; vertē-
tes in species quas vellent: accommodatas
atq; aptas actionibus suis: s; attributā
sibi a creatore potentiam: Qua parte que-
stionis quātum dominus dederit ptracta-
ta: postremo videndū erit id quod institu-
eram⁹ inquirere: vtrū filius z spūsanctus
z antea mittebant: z si ita est: quid inē-
illam missioneē z cam quā in euāgelio legi-
mus distet: an missus non sit aliquis eorū:
nisi cum vel filius factus est ex maria vir-
gine: vel cū spūsanctus visibili specie:
siue in colūba: siue in igneis linguis appa-
ruerit. S; fateor excedere vires intentiois
mee: vtrū angeli manēte spiritali sui corpo-
ris qlitate: p hāc occulti⁹ opantes assumāt

mob. i

Dis. 9

i. Zhi. i

Joh. i

Sap. i

Sap. 4

ex inferioribus elemētis corpulētiōibus:
qđ sibi coaptatū: quasi aliquā vestē mutēt
z vertāt in quālibet species corpales: etiā
Joh. 2 ipas verae. sicut aqua vera in verū vinū
cōuerſa est a dño. An ipa ppria corpa sua
trāsformēt in qđ voluerint: accōmodata
ad id qđ agūt. Sed quodlibet horū sit: ad
psentē qstionē nō ptinet. Et quis h quo-
niā homo sum: nullo expimēto possim cō-
phēdere: sicut angeli qui hec agūt: z ma-
gis ea norūt qđ ego noui: quatenus mutet
corpus meū in affectu volūtatis mee: siue
qđ i me: siue qđ ex alijs exptus sum: quid
horū tñ ex diuinaz scripturarū auctori-
tibus credā: nūc nō opus est dicere: ne co-
gar pbare: et fiat sermo longior de re qđ nō
indiget psens questio. Nūc illud vidēdū
est: vtrū angeli tñ agebāt: z illas corporū
species apparētes oculis hoīm: z illas vo-
ces inſonātes aurib⁹: cū ipa sensibilis crea-
tura ad nutū seruiēs cōditoris: in id quod
opus erat p tpe vertebat: sicut in libro sa-
piētie scriptū est. Creatura enī tibi factori
deseruiēs extendit in tormentū aduersum
iniustos: z leuior sit ad benefaciēduz his qđ
in te cōfidunt. Propter hoc z tñc in oīa se
trāsfigurās: omniū nutrici grē tue deseruiē-
bat: ad voluntatē horū qui te desiderabāt.
Peruenit enī sapiētia volūtatis dei p cre-
aturā spiritālē vsq; ad effect⁹ visibiles atq;
sensibiles creature corpalis. Ubi enī non
operat qđ vult dei omnipotētis sapiētia:
Ibid. 8 qđ ptendit a fine vsq; ad finē fortiter: z dis-
ponit omnia suauiter.

De mutationib⁹ creature siue cō-
suetudinarijs siue insolitis que nō
sūt extra potestate ac potentiā cre-
atoris. Caplm. ii.

Ad alius est ordo naturalis in cō-
uersione z mutabilitate corporū: qđ
quis etiā ipse ad nutū dei seruiat:
psuerantia tñ psuetudinis amisit ad mira-
tionē: sicuti sunt que vel breuissimis vl cer-
te non longis interuallis temporū celo: ter-
ra: mariq; mutant: siue nascētib⁹: siue occi-
dentib⁹ rebus: siue alias aliter atq; aliter
apparentib⁹. Alia vō quis ex ipso ordine
venientia: tamē propter longiora interual-
la temporū minus vsitata. Quelicz multi
stupeant ab inquisitorib⁹ huius seculi: cō-
phēsa sunt: z progressu generationū quo
sepius repetita sunt: z a pluribus cognita:
eo min⁹ mira sunt: sicuti est defect⁹ lumina-
rū: et raro existētes quedā spēs siderū: et

terremotus: z mōstruosi part⁹ aiantū. z qđ
qđ similia: quoz nihil sit nisi volūtate dei: s
plenisq; non apparet. Itaq; licuit vanitati
philosophoz: etiā causis alijs ea tribuere:
vel veris: vel primis: cū oīno videre non
possent: supiorē ceteri omībus cām: id est
voluntatē dei: vel falsis: z ne ab ipa quidē
p vestigatiōe corpaliū rerū atq; motionū:
sed a sua suspitiōe z errore platis. Bicā si
potero quiddā: exēpli grā: quo hec aptio-
ra sint. Est certe in corpe humano quedā
moles carnis: z forme spēs: z ordo: distin-
ctioq; mēbroz: z tpatio valitudinis: h cor-
pus inspirata aīa regit: eadēq; rōnalis: et
ideo quis mutabilis: tñ que possit illi⁹ in-
cōmutabilis sapiētie pticeps esse: vt sit ptī-
cipatio ei⁹ i idipm: sic in psalmo scriptū ē:
de oīb⁹ sanctis: ex quib⁹ tanq; lapidib⁹ vi-
uis edificat illa hierlm mat nra etna in ce-
lis. Ita enī canit: Hierusalem que edificat
vt ciuitas: cui⁹ pticipatio ei⁹ in idipm. Id
ipm quippe h loco: illud sumū z incōmuta-
bile bonū intelligit: qđ de⁹ est: atq; sapien-
tia volūtatsq; ipius. Cui cantat alio loco:
Mutabis ea z mutabūt: tu vō idē ipse es.
Exemplū quo oñdit omēs cau-
las actionū rōnabilius a summa dei
volūtate descendere. Caplm. iii.

Constituam⁹ ergo aīo talē sapien-
tē: cui⁹ aīa rōnalis iam sit pticeps
incōmutabilis eterneq; veritatis:
quā de omnib⁹ suis actionib⁹ cōsulat: nec
aliquid oīno faciat: quod nō in ea cogno-
uerit esse faciendū: vt ei subditus ei⁹ ob-
tempans recte faciat. Iste si cōsulta sum-
ma rōne diuine iusticie quā i secreto audi-
ret aure cordis sui: ea⁹ sibi iubente in ali-
quo officio misericordie corpus labore fa-
tigaret: egritudinēq; cōtraheret: cōsultisq;
medicis: ab alio diceret causaz morbi esse
corporis siccitatē: ab alio autē humoris i-
moderationē: vnus eoz verā cām diceret
alter erraret: vterq; tñ de primis causis:
id est corpali⁹ pnūciaret. At si illi⁹ siccita-
tis causa qreret: et inueniret volūtari⁹ la-
bor: iā ventū esset ad supiorē causam: qđ ab
aīa pficisceret ad afficiendū corp⁹ qđ re-
git: h nec ipa pma eet. Illa enī pculdubio
supior erat in ipa incōmutabili sapientia:
cui homis sapiētis aīa i caritate seruiēs: z
ineffabilē iubēti obediēs: volūtariū labo-
rē susceperat: ita nō nisi dei volūtas causa
prima illi⁹ egritudinis veracissime repiret.
Iam vō si in labore officioso et pio adbi-

Ps. 124

Ps. 101

buisset ille sapiens ministros collaborantes
secū in opere bono: nec tñ eadez volūtatē
deo seruiētes: sed ad carnaliū cupiditatū
suaz mercedē puenire cupiētes: vel incō-
moda carnalia deuitātes. Adhibuisset etiā
iūmēta si hoc exigeret illius opis implēdi
procuratio: que vtiqz iūmēta irrōnalia es-
sent aiantia: nec ideo mouerēt mēbra sub
sarcinis: qd aliqd de illo bono ope cogita-
rent: s naturali appetitu sue voluptatis et
deuitatōe molestie. Postremo adhibuisset
etiā ipa corporea omni sensu carētia: q illi
opi essent necessaria: frumētū scz et vinū: et
oleum: vestem: numinū: codicem: et si qua
hmōi. In his certe oibus in illo ope ver-
santibz corpibz: siue animat: siue inanima-
tis: qd cūqz mouerēt attererēt: repararēt: ex
terminarēt: reformarēt: alio atqz alio mō
locis et tpiibz affecta mutarēt: non alia esset
istorz oīm visibilū et mutabilū factorz cau-
sa: nisi illa inuisibilis et incōmutabilis vo-
lūtas dei p animā iustā: sicut sedem sapiē-
tie cūctis vtens: et malis rōnālibus et irrō-
nālibus animis: et postremo corpibus: siue
que illis inspirarent et animarent: siue oīm
sensu carentibz: cū primitv teret ipa bona
aia et sancta: quā sibi ad piū et religiosū ob-
sequiū subdidisset. Qu ergo de vno sapiē-
te quis adhuc mortale corpus gestante:
quis ex parte vidēte posuim: exēpli grā:
hoc de aliqua domo vbi aliquoz talū so-
cietas est: hoc de ciuitate: vel etiā de orbe
terraz licet cogitare: si penes sapiētes san-
cteqz ac pfecte deo subditos sit principatv
et regimen rerū humanarū.

**De puidētia dei qua subiectiōi
lectorz pssidet angeloz.** Ca. iii

Quod hoc qz nōdū est. Oportet em
nos in hac pegrinatiōe prius mor-
taliter exerceri: et p vires māsuetu-
dinis et patientie in flagellis erudiri: vt illā
ipam supnā atqz celestē vnde pegrinamur
patriā cogitem. Illic em dei volūtas: qui
facit angelos suos spūs: et ministros suos
ignē flagratē: in spiritibz summa pace atqz
amicitia copulatis: et in vnā volūtatē quo-
dam spiritali caritatis igne pfatis: tāqz in
excelsa et scā et secreta sede presidēs: velut
in domo sua: et i tēplo suo. Inde se qbusdā
ordinatissimis creature motibz: pmo spiri-
talibz: deinde corpālibz p cūcta diffundit:
et vtitur oibus ad incōmutabile arbitrium
sentētie sue: siue incorporeis: siue corporeis
rebz: siue rōnālibus: siue irrōnālibus spiri-

tibz: siue bonis p eius gratiā: siue malis p
ppriā voluntatē. Sed quēadmodū corpa
crassiora et inferiora p subtiliora et potēti-
ora quodā ordine regunt: ita oia corpa per
spūm vite. Et spūs vite irrōnalis p spūm vi-
te rōnalē: et spūs vite rōnalis deservit atqz
peccator p spūm vite rōnalē piū et iustum:
et ille p ipsum deū: ac sic vniuersa creatura
per creatorē suū: ex quo: et p quē: et in quo
etiā pdita et instituta est: ac p hoc volūtas
dei est: prima et summa causa oīm corpāliū
speciez atqz motionū. Nihil em fit visibili-
ter et sensibiliter: qd nō de interiore inuisibi-
li atqz intelligibili aula sūmi imperatoris:
aut iubeat: aut permittat sū ineffabilē iu-
sticia premioz atqz penaz: gratiaz: et retri-
butionū in ista totius creature amplissima
quodā imēsaqz republica. Si g apls pau-
lus quis adhuc portaret sarcinaz corpis:
quod corrumpit et aggrauat animā: quis
adhuc ex parte atqz in enigmate videret:
optans dissolui et esse cū xpō: et in semetipso
ingemiscēs adoptionē expectās redēptio-
nem corpis sui: potuit tñ significando pdi-
care dñm iesum xpū: aliter per linguam
suā: aliter p epistolam: aliter p sacramētū
corporis et sanguinis ei. Nec linguā qpe
eius nec mēbranas: nec attramētū: nec si-
gnificantes sonos lingue editos: nec signa
litterarū cōscripta pelliculis: corpus xpi et
sanguinē dicim: sed illud tantū qd ex fru-
ctibz terre acceptū: et prece mystica pscra-
tum rite sumum ad salutē spiritālē in me-
moriā pro nobis dñice passiōis. Qd cū p
manus hoīm ad illā visibilē speciem pducit:
non sanctificat vt sit tam magnū sacramē-
tum: nisi operāte inuisibiliter spū dei: cum
hec oia q per corpales motus in illo opere
fiunt: deus operet: mouēs primitus inuisi-
bilis ministroz: siue aias hoīm: siue occul-
toz spiritū sibi subditas seruiētes: qd mi-
rū si etiā in creatura celi et terre: maris et ae-
ris: facit deus que vult sensibilia atqz visi-
bilia: ad seipm in eis sicut oportere ipse no-
uit significandū et demonstrādū: nō ipsa sua
q est apparēte substātia: q oīno incōmuta-
bilis est: oibusqz spiritibz quos creauit in-
terius secretiusqz sublimior.

**De opere dei oīs creatura admi-
nistrat: quo et mira multa ordinis
psuetudinis inserunt.** Ca. v

Quod em diuina totā spiritālē corpa-
lemqz administrāte creaturā: oīm
annoz certis dieb aduocāt aque

Cap. 9
1. Cor. 13
Phil. 1
Roma. 8

De ple. di. 2

maris: et effundunt super faciem terre. Sed cum hoc orante scilicet helia factus est: quod precesserat tam continua: et tam longa serenitas: ut deficeret fame homines. Nec ea hora qua ille dei seruus orauit: aer ipse aliquam humidam faciem mori future pluuie signa protulerat: consecutus tantis et tam velociter imbribus: apparuit vis diuina: quibus illud dabatur dispensabaturque miraculum. Itaque deus operatur solennia fulgura atque tonitrua. Sed quod in monte syna iussuato more fiebat: vocesque ille non strepitu confuso edebant: sed ex eis quedam signa dari certissimis indicibus apparebant: miracula erant. Quis atrabui humorem per radicem vitis ad botrum et vinum facit: nisi deus: qui et hominem plantante et rigante incrementum dat. Sed cum ad nutum domini aqua in vinum inusitata celeritate conuersa est: etiam stultis fatentibus vis diuina declarata est. Quis arbuta fronde ac flore vestit solenniter: nisi deus. Clerum cum floruit virga sacerdotum aaron: collocuta est quodammodo cum dubitate humanitate diuinitas. Et linguis certe omnibus: et omnibus animalium carnibus gignendis atque formandis communis est terrena materies. Et quis ea facit: nisi qui dixit ut hec terra produceret: et in eodem verbo suo quod creauit regit atque agit. Sed cum eadem materia ex virga moysi in carnem serpentis proxime ac velociter vertitur: miraculum fuit rei quod de mutabilis: sed tamen inusitata mutatio. Quis autem aliat queque viuia nascuntur: nisi qui et illum serpentem ad horam sic opus fuerat aliauit.

Quod deus omnem creaturam corporalem animare cognoscit in vteris matrum.

Ca. VI

Quod quis reddidit cadaueribus animas suas: cum resurgeret mortui: nisi qui animat carnes in vteris matrum: ut oriantur mortui. Similiter et de communi materia: que in causis munditalibus consistit: subito ad tempus prodire arietem et colubem constituit: quibus unus vigor carnis et in tempore et ex tempore accessio et recessio: non dispar sed inusitata apparuit. Sed cum sunt illa continua quasi quodam fluuiio labentia manantibusque rebus: et ex occulto in promptum: atque ex promptu in occultum: visitato itinere transcurrentium naturalia dicuntur. Cum vero admonendis hominibus inusitata mutabilitate ingerunt: magnalia notant.

De miraculis que magicis artibus fiunt.

Ca. VII

Nunc video quid infirmie cogitationi possit occurrere: cur scilicet ista miracula etiam magicis artibus fiant:

Nam et magi pharaonis similiter serpentes fecerunt: et alia similia. Sed illud amplius est admirandum: quod magorum illa potentia que serpentes facere potuit: ubi ad muscas minutissimas ventum est: omnino defecit. Scymphes enim musculi sunt breuissime: qua terna plaga superbus populus egyptiorum cedebat. Ibi certe deficiente magi dixerunt: Dignus dei est hic. Unde intelligi datur: ne ipsos quidem transgressores angelos et aereas potestates: in unam istam caliginem: tamquam in sui generis carcerem: ab illius sublimis ethere puritate habitatione detrusas: per quas magicæ artes possunt quicquid possunt valere aliquid nisi data desuper potestate. Batur autem vel ad fallendos fallaces: sic in egyptios: et in ipsos etiam magos data est: ut in eorum spirituum seductione viderent admirandum: a quibus fiebat a dei veritate damnandi: vel ad admonendos fideles: ne tale aliquid facere pro magno desideret: propter quod etiam nobis scripture auctoritate sunt prodita: vel ad exercendam: probandam manifestandamque iustorum patientiam. Neque enim parua visibilium miraculorum potentia: iob cuncta que habebat amisit: et filios: et ipsam corporis sanitatem.

Quicquid angeli transgressores mali faciunt: non ipsis seruiunt ad nutum creature corporales: sed deo a quo datur potestas.

Ca. VIII

Nunc ideo putandum est istis transgressores angelis ad nutum seruire hanc visibilium rerum materiam: sed deo potius a quo hec potestas datur: quantum in sublimi et spiritali sede incommutabilis iudicat. Nam et dñatis iniquis etiam in metallo seruunt aqua et ignis et terra: ut faciant inde quod volunt: sed quantum finitur: nec sane creatores illi mali angeli dicendi sunt: quod per illos magi resistentes famulo dei: ranas et serpentes fecerunt. Non enim ipsi eas creauerunt. Omnis quippe rex que corporaliter visibiliter nascuntur: occulta quedam semina in istis corporis mundi huius elementis latet. Alia sunt enim hec iam conspicua oculis nostris ex fructibus et aiantibus: alia vero illa occulta istorum seminum semina. Unde iubente creatore produxit aqua prima natatilia et volatilia. Terra autem prima sui generis germina: et prima sui generis animalia. Neque enim tunc huiuscemodi fetus ita producti sunt: ut in eis que producta sunt: vis illa consumpta sit: sed plerumque desunt congrue temperamentorum occasiones: quibus erumpant et species suas pagant. Ecce enim breuissimus surculus semine est: nam puer-

Exo. 7

Ibid. 8

Ibidem

3. Regl. 18

Exo. 19

1. Cor. 3

Job. 2

Gen. 1

Exo. 4

nienter mādatus terre arbores facit. Hui⁹
autē surculi subtilius semē aliqđ eiusdē ge-
neris granuz est: et hucusq; nobis visibile.
Iam vō huius etiā grani semē: q̄uis ocu-
lis videre nequeam⁹: rōne tñ contjce pos-
sum⁹: qz nisi talis aliqua vis esset in istā ele-
mētis: nō plexq; nascerent ex terra q̄ ibi se-
minata nō essent. Nec aī alia taz multa nul-
la mariū: seminarūq; cōmixture precedē-
te: siue in terra: siue in aqua: que tamen cre-
scunt: et coeundo alia pariūt: cū illa nullis
coeuntib⁹ parētib⁹ orta sint. Et certe apes
semina filioz nō coeundo cōcipiūt: s; tāq;
sparsa p terras ore colligūt. Inuisibiliū. n.
seminū creator: ipse creator ē oīm rerū: qm̄
quecūq; nascēdo ad oculos nros exeunt:
ex occultis seminib⁹ accipiūt. p̄grediendi
primordia: et incrementa debite magnitudi-
nis distinctōesq; formaz: ab originalibus
tāq; regulis sumūt. Sic ḡ nec parētes dici-
mus creatores hoīm: nec agricolas creato-
res frugū: q̄uis eoz extrinsecus adhibitis
motib⁹ ista creāda dei virtus interius ope-
retur. Ita nō solū malos s; nec bonos āge-
los fas est putari creatores: si pro subtilita-
te sui sensus et corporis: semina rez istaz no-
bis occultiora nouerunt: et ea per p̄gruas
temperatiōes elemētōz latēter spargunt:
atq; ita gignendaz rez: et accelerādoz in-
crementoz prebēt occasiones. Sed nec bo-
ni hec nisi quantū deus iubet: nec mali hec
iniuste faciūt: nisi quantū iuste ipse p̄mittit.
Nam iniqui malicia voluntatē habet iniu-
stam: p̄tātē aut nō nisi iuste accipit: siue ad
penā suā: siue ad aliozū: vel penā malozū:
vel laudē bonoz. Itaq; ap̄lus paulus di-
scernēs interius deū creantē atq; forman-
tem ab operib⁹ creature que admonent ex-
trinsecus: et de agricultura similitudinē as-
sumens ait: Ego plantauit: apollo rigauit:
sed deus incrementū dedit. Sicut ergo in
ipsa vita nra mentē iustificādo formare nō
potest nisi deus: predicare aut euāgelīū ex-
trinsecus et hoīes possunt: nō solū boni per
veritatē: sed etia; mali per occasiōē. Ita
creationē rez visibiliū deus interius opaf.
Exteriores aut opationes siue bonoz siue
maloz: v; angeloz v; hoīm: siue etiā quo-
rumcūq; animalū fm̄ imperiū suū: et a se
impartitas distributiōes p̄tātū et appetitio-
nes cōmoditatū ita rerū nature adhibet in
qua creat oīa quēadmoduz terre agricul-
turam. Quapropt̄: ita non possum dicere
angelos malos magicī artibus euocatos:

creatores fuisse ranaz atq; serpētū: sic nō
possum dicē hoīes malos creatores eē se-
getis: quā p eoz opēra video exortā. Sic Gen. 30
nec iacob creator coloruz in pecorib⁹ fuit:
qz bibentib⁹ in p̄ceptu matribus variatas
virgas quas intuerēt apposuit. S; nec ipse
pecudes creatrices fuerūt varietatis pro-
lis sue: quia inherat anime illaz discolor
phantasia ex p̄uitu variarū virgaruz per
oculos impressa: que nō potuit nisi corpus
qđ sic affecto spū animabat ex cōpassione
cōmixture afficere vñ teneris fetuuz pri-
mordijs coloreten⁹ aspergeret. Et em̄ sic
ex semetip̄is afficiant⁹: vel anima ex corpe:
vel corpus ex anima: p̄gruetie rōnis id fa-
ciūt que incōmutabiliter viuūt in ipsa sum-
ma dei sapiētia: quā nulla spacia lozoz ca-
piunt: et cū ipsa sit incōmutabilis: nihil eo-
rum que cōmutabiliter sūt deserit: qz nihil
eoz nisi p ipsam creatū est. Et em̄ de peco-
rib⁹ si virge sed pecora nascerēt: fecit hoc
incōmutabilis et inuisibilis ratio sapientie
dei: p quā creata sunt oīa. Et aut de varie-
tate virgarū pecoz cōceptorū color aliqd
duceret: fecit hoc anima grauide pecudis
per oculos affecta forinsecus: et iterius se-
cū p suo modulo formādi regulā trahēs:
quā de intima potētia sui creatori accepit.
Sed quāta sit vis anime ad afficiēdā atq;
mutandā materiā corpālē: cum tñ creatrix
corporis dici nō possit: qz omnis causa muta-
bilis sensibilisq; substantie: oīsq; modus et
numerus et pondus eius vñ efficit vt et sit:
et natura ita vel ita sit: ab intelligibili et incō-
mutabili vita q̄ sup omnia ē: existit: et pue-
nit vsq; ad extrema atq; terrena: mult⁹ ser-
mo est: nec nūc necessarius. Clerū p̄pterea
factū iacob de pecorib⁹ cōmemorādū ar-
bitrat⁹ sum: vt intelligeret si hō q̄ virgas il-
las sic posuit: dici nō pōt creator coloruz in
agnis et hedis: nec ipse matrū anime q̄ p̄ce-
ptā p oculos corporis phantasiā varietatē
seminib⁹ carne p̄ceptis: quātū natura pas-
sa est: asperseit: multomin⁹ dici posse rana-
rum serpētūq; creatores angelos malos:
p quos magi pharaonis tūc illa fecerūt. Exo. 8

De causis originalib⁹ creatura-
rum corpālū: quas mundo crea-
tor inseruit. Ca. IX

Aliud est em̄ ex itimo ac summo cau-
sarū cardine p̄de atq; administra-
re creaturā: qđ q̄ facit: sol⁹ creator
est deus. Aliud aut p distributis ab illo vi-
ribus et facultatibus aliquā operationē fo-

Sap. ii

rinsecus ad mouere: vt tunc vel tūc: sic vel sic: exeat qđ creat. Ista qđpe originalit ac primordialiter in quadā textura elemētoz cūcta iam creata sunt: s̄ acceptis opportunitatib⁹ pdeunt. Nam sicut matres guide sunt fetib⁹: sic ipse mūdus grauidus ē causis nascētuz: q̄ in illo nō creant: nisi ab illa sūma eētia: vbi nec orit: nec morit aliqd: nec incipit esse: nec desinit. Adhibere autē forinsecus accidētes causas: q̄ tamen nō sunt naturales: tñ fm naturā adhibent: vt ea que secreto nature sinu abdita ptinent: erumpāt: z foris creent quodāmo explicādo mēsuras z numēros: z pondera q̄ in oculto acceperūt ab illo: q̄ omnia in mēsurā z numero z pondere disposuit: nō solū mali angeli: s̄ etiā mali hoies possūt: sicut exemplo agriculture: supra docui. Sz ne de animabus qđ diuersa ratio moueat: qz habēt spm vite cū sensu appetēdi: que fm naturā sunt vitandiqz cōtraria: etiā hoc ē videre: q̄ multi hoies nouerūt: ex quib⁹ herbis: aut carnib⁹: aut quarūcunqz rerū quiblibet succis z humorib⁹: vel ita positis: vel ita obrutis: vel ita p̄tritis: vel ita cōmixtis: que animalia nasci soleāt: quoz se qđ tam demēs audeat dicere creatorē: Quid ḡ mirū si quēadmodū p̄t nosse quilibet nequissimus hō: vnde illi vel illi vermes musceqz nascant: ita mali angeli p subtilitate sui sensus in occultiorib⁹ elemētoz seminibus norunt: vñ rane serpētesqz nascant: et hec p certas z notas temptationū opportunitates occultis motib⁹ adhibendo faciūt creari: nō creāt: s̄ illa hoies q̄ solent ab hominib⁹ fieri: nō mirant. Quod si quisqz celeritates incremētoz forte mirat: q̄ illa animātia tam cito facta sunt: attendat quēadmodū z ista p modulo facultatis humane ab hominib⁹ pcurent. Tñ em̄ sit vt eadez corpa citius vermescāt estate q̄ hyeme: citi⁹ in calidiorib⁹ q̄ in frigidiorib⁹ loci. Sz hec ab hoib⁹ tāto difficili⁹ adhibent: quāto defunt sensuum subtilitates: z corporū mobilitates in membris terrenis z pigris. Tñ qualibuscūqz angelis vicinas causas ab elemētis p̄trahere: quāto facilius est: tāto mirabiliores in hmoi operibus eoz existunt celeritates: sed nō est creator: nisi qui pncipaliter ista format. Nec quisqz hoc p̄t nisi ille penes quē p̄mit sunt oim que sūt mēsure: numeri: z pōdera: z ipse est vn⁹ creator deus: ex cui⁹ ineffabili potētatu fit etiā vt qđ possent hi āgeli si pmitterēt: ideo nō

Ibidem

possunt: qz nō pmittunt. Nec. n. occurrit alia ratio: cur nō potuerint facē minutissimas muscas qui ranas serpētesqz fecerūt: nisi qz maior aderat dñatio phibendi per spm̄ctm̄: qđ etiā ipi magi cōfessi sunt dicētes: Vigit⁹ dei ē h. Quid aut possint p naturā: nec possint per phibitionez: z qđ per ipius nature sue cōditionē facere nō sinantur: homini explorare difficile est: imo vero impossibile: nisi p illud donū dei: qđ aplūs cōmemorat dicēs: Alij dijudicatio spiritū. Mouim⁹ em̄ hoiem posse ambulare: z nequaquā hoc posse si nō pmittatur: volare aut nō posse etiā si pmittat. Sic z illi angeli quedā possunt facere: si pmittant ab angelis potētiorib⁹ ex impio dei: qđaz vō nō possūt: nec si ab eis pmittant: qz ille nō permittit a quo illis est talis nature modus: q̄ etiā p angelos suos z illa plerūqz nō pmittit que cōcessit vt possint. Exceptis igit illis: q̄ v̄sitatissimo trāscursu tēporz in rez nature ordine corporaliter fiunt: sicuti sunt ortus siderū occasusqz: generatōes z mortes animalū: seminum z germinū innumera- biles diuersitates: nebule z nubes: niues z pluuie: fulgura z tonitrua: fulmina z grādines: venti z ignis: frigus z estus: et omnia talia. Exceptis etiā illis que in eodem ordine rara sunt: sicut defectus luminū: et species inusitate fidez: z mōstra z terremoto: z similia. Exceptis ergo istis omnibus quoz quidē prima z sūma causa nō est nisi volūtas dei. Tñ z in psalmo: cū qđā hui⁹ generis essent cōmemorata: ignis: grādo: nix glacies: spūs tēpestatis: ne quis ea vel fortuitu: vel causis tantūmō corporalib⁹: vel etiā spiritalib⁹: tñ pter voluntatē dei existētibus agi crederet: continuo subiecit: que faciunt verbū eius.

Exo. 8

Ibidem. 7

Exo. 8

i. Cor. ja

Ps. 148

Ibidem

De significatiōib⁹ q̄ ad manifestādā volūtatē dei: siue p hoies: siue p angelos ministrāt. Ca. x

Ad his vt dicere ceperā exceptis: alia sunt illa que quīs ex eadē materia corporali: ad aliquid tñ diuinitus annūciandū nostris sensib⁹ admouēt: que p̄prie miracula z signa dicunt: nec in oibus que a nobis a dño deo annūciantur: ipsius dei persona suscipit. Cum autē suscipit: aliqn̄ in angelo demonstrat: aliqn̄ in ea specie que nō est qđ angelus: quīs p angeluz disposita ministrat. Rursus cū in ea specie suscipit: que non est qđ angelus: aliqn̄ iam erat ipm corpus: z ad hoc tñmō

strādū i aliquā mutationē assumit: Aliquā
ad hoc exoritur: et re pacta rursus assumit: si-
cut etiā cum hoies annūciāt: Aliquā ex sua
psona verba dei loquūt: sicuti cuius p mittit:
dixit dñs: aut hec dicit dñs: aut tale aliqd:
Aliquā aut nihil tale p mittētes: ipsam dei p-
sonā in se suscipiūt: sicuti ē: Intellectū tibi
dabo: et cōstituā te in via qua ingredieris:
Sic nō solū in dictis: verū etiā in factis dei
psona significāda imponit pphete: vt eam
gerat in ministerio pphetie: sicut eius pso-
nam gerebat qui vestimentū suū diuisit in
duodecim ptes: et ex eis decē seruo regis sa-
lomonis dedit: regi futuro isrl. Aliquā etiā
res q nō erat qd ppheta: et erat iam in ter-
renis rebus in hmoi significatiōe assum-
pta est: sicut somnio viso euigilās iacob fe-
cit de lapide: quē dormiēs habebat ad ca-
put: Aliquā ad hoc fit eadē species vel ali-
quātulum māsura: sicut potuit serpens ille
eneus exaltatus in heremo: sicut pñt et lfr:
Et pacto ministerio trāsitura: sicut panis
ad hoc factus in accipiēdo sacramēto cō-
sumit. Sed qz hec hoibus nota sunt: qz p
hoies sunt: honorē tanq̄ religiosa possūt
habere: stuporē tanq̄ mira nō pñt. Itaq̄
illa que p angelos fiunt: quo difficiliora et
ignotiora: eo mirabiliora sunt nobis: illis
aut tāq̄ sue actiōes note atq̄ faciles. Lo-
quit ex psona dei angelus homini dicens:
Ego sum deus abraā: et deus isaac: et deus
iacob: cū scptura p dixisset: Christus ē ei āge-
lus dñi. Loquit et hō ex psona dñi dicens:
Audi pplus meus et loquar israel: et testi-
cabor tibi deus: deus tu⁹ ego sum. Assum-
pta est virga ad significatiōē: et in serpētē
angelica facultate mutata est. Que facul-
tas cū desit homini: assumptus est tñ et ab
hoie lapis: ad talem aliquā significatiōē.
Inter factū angeli: et factū hois: plurimuz
distat. Illud et mirandū et intelligendū est:
hoc aut tantūmō intelligēdū. Qd ex vtro-
q̄ intelligit: fortassis vnū est: at illa ex qui-
bus intelligit diuersa sunt: tanq̄ si nomen
dñi et auro et attramento scribat. Illud est
p̄ciosius: illud vilius: qd tñ vtroq̄ signifi-
cat idipm ē. Et quis idē significauerit: ex
virga moysi serpēs: qd lapis iacob: melius
tñ aliqd lapis iacob q̄ serpentes magorū.
Itaq̄ sicut vnctio lapidis xpm in carne: in
qua vnctus est oleo exultatiōis pre partici-
pius suis: ita virga moysi cōuersa in ser-
pētē: ipm xpm factū obediētem vsq̄ ad
mortē crucis: vñ ait: Sicut exaltauit moy-

ses serpētem in deserto: sic oportet exaltari
filiū hois: vt oīs qui credit in ipso: non pe-
reat: s̄ habeat vitā eternā. Sicut intuētes
illū serpētē exaltatū in heremo: serpentuz
morib⁹ nō peribāt. Vetus etiā hō noster si
xus ē cruci cū illo: ut euacuet corpus pec-
cati. Per serpētē etiā intelligit mors: que
facta est a serpēte in paradiso: mō locutio-
nis per efficientē id qd efficit demonstrāte.
Ergo virga in serpētē: xps in mortē: et ser-
pens rursus in virgā: xps in resurrectionē
totus cū corpe suo qd est ecclesia: qd in fi-
ne tps erit: quē serpētē cauda significat:
quāz moyses tenuit: vt rediret in virgam.
Serpentes aut magorū tanq̄ mortui secu-
li: nisi credentes in xpm tanq̄ deuorati in
corpus ei⁹ intrauerint: resurgere in illo nō
poterunt. Lapis ergo iacob vt dixi melius
aliquid significauit q̄ serpētes magorū. At
etiā factū magorū: multo mirabilius. Ceterū
hec ita nō p̄iudicāt rebus intelligendis:
tanq̄ si hominis nomē scribat auro: et dei
attramēto. Illas etiā nubes et ignes quō fe-
cerint vel assumpserint angeli ad significā-
dum quod annūciabāt: etiā si dñs vel spi-
ritus sanct⁹ illis corporalib⁹ formis ostēde-
bat. Quis nouit hominū: sicut ifantes nō
norunt qd in altari ponit: et peracta pieta-
tis celebratiōe consumit: vnde vel quomō
conficiat: vnde in vsum religionis assuma-
tur. Et si nunq̄ discāt experimento vel suo
vel aliorū: et nunq̄ illam speciem rerum vi-
deant: nisi inter celebrationē sacramētorū
cū offertur et datur: dicaturq̄ illis auctori-
tate grauissima cuius corp⁹ et sanguis sit:
nihil aliud credēt: nisi omnino i illa specie
dñm oculis apparuisse mortaliū: et de late-
re tali percussio: liquorē illum oīno fluxisse.
Adhibi autem oīno vtile est: vt meminerim
virū mearū fratresq̄ meos admoneā: vt et
ipi meminerint suarū ne vltra q̄ tutū est hu-
mana p̄grediat infirmitas. Quēadmodū
etiā hec faciūt angeli vel potius deus: quē
admodū hec faciat p angelos suos: et quā-
tū fieri velit etiā p angelos malos: siue sinē
do: siue iubēdo: siue cogēdo: ex occulta se-
de altissimi imperij sui: nec oculorū acie pe-
netrare: nec fiducia ratiōis enucleare: nec
p̄uēctū mētis cōprehendē valeo: vt tā cer-
tus hinc loquar ad omnia q̄ requiri de his
rebus pñt: q̄ si essem angelus: aut ppheta:
aut ap̄lus. Cogitatiōes etiā mortaliū timi-
de et incerte puidētie nre. Corpus etiā qd
corruptū aggrauat animā: et deprimat ter-

Nume. 21

Roma. 6

Exo. 4

Sap. 9

c 3

rena inhabitatio sensum multa cogitantē.
Et difficile estimam⁹ que in terra sunt: et q^{uod}
in p^{ro}spectu sunt inuenim⁹ cū labore. Que
in celis sunt autē: quis iuestigabit: Sed q^{uod}
Sap. 9 sequit^{ur} et dicit: Sensum v^{er}o tuuz quis sciet:
nisi tu dederis sapientiā et miseris scīspī
tuū d^{eu} altissimis: Que in celis sūt quidē nō
inuestigam⁹: quo rerū genere et corpa āge-
lica sūm p^{ro}priā dignitatē et eoz q^{uod}dam corpa
lis actio cōtinet: sūm spī tñ dei missum no-
bis d^{eu} altissimis et impertitā eius gratiā mē-
tib^{us} n^{ost}ris: audeo fiducialit^{er} dicere: nec deū
patrē: nec verbū ei^{us}: nec spī ei^{us}: q^{uod} deus
vnus est: per id q^{uod} est: atq^{ue} idipm est: v^{er}o
mō esse mutabilē: ac per hoc multo minus
esse visibilē: qm̄ sunt q^{uod}dā q^{uod}uis mutabilis:
nō tñ visibilia: sic n^{ost}re cogitatōes: et memo-
rie: et voluntates: et oīs incorporea creatura.
Visibile autē q^{uod}cūq^{ue} nō ē: q^{uod} nō sit mutabile.
Essentiā trinitatis nunq^{uam} oculis
apparuisse mortaliū: sed p^{er} subiec-
tam sibi creaturaz significasse que
voluit.

Ca. xi

Quapropt^{er} substantia vel si meli^{us} di-
cit^{ur} essentia dei: vbi p^{er} modulo n^{ost}ro
ex quātulacūq^{ue} particula intelli-
mus patrē et filiū et spīscī: qm̄ quidē nul-
lo mō mutabilis est: nullo mō pōt ipa p^{er} se-
metipam esse visibilis. Proinde illa oīa
que patrib^{us} visa sunt: cū deus illis sū suā
dispensationē t^{em}pib^{us} cōgruā presentaret: p^{er}
creaturā facta esse manifestū est. Et si nos
latet quō ea ministris angelis fecerit: p^{er} an-
gelos tñ eē facta: nō ex n^{ost}ro sensu dicim⁹: ne-
cuiq^{ue} videamur plus sapere preterq^{uam} opor-
tet sapere. Sed sapiam⁹ ad temperantiā si-
cut deus nobis partitus est mensurā fidei:
et credim⁹ p^{ro}pter q^{uod} et loquimur. Extat em̄
auctoritas diuinaz scripturaz: vnde mēs
n^{ost}ra deuiare nō debet: nec relicto solidamē-
to diuini eloqui: p^{er} suspensionū suaz abru-
pta p^{ro}cipitari: vbi nec sensus corpis regit:
nec perspicua ratio veritatis elucet. Aper-
tissime q^{uod}pe scriptū est in eplā ad hebreos:
cū dispensatio noui testamēti a dispēatio-
ne veteris testamēti sūm p^{ro}gnētā seculorū
ac t^{em}pū distinguere: nō tantū illa visibilia:
sed ipm etiā sermonē per angelos factū: sic
em̄ dicit: Ad quē autē angeloz dixit aliq^{uod}:
Sede ad dexterā meā: q^{uod}ad: s^{ed} ponā ini-
micos tuos scabellū pedum tuoz: Nonne
oēs sunt ministri spīrit^{us} ad ministratiōem
missi: p^{ro}pter eos qui futuri sunt hereditatez
possidere salutis: Hinc ostēdit illa oīa: nō

solū per angelos facta: sed etiā p^{ro}pter nos
facta: id est p^{ro}pter populū dei: cui p^{ro}mittit^{ur}
hereditas vite eterne: sicut ad corinthios
etiā scriptū est: Omnia hec in figura cōtin-
gebāt illis: scripta sunt autē ad correptionē
n^{ost}trā: in quos finis seculorū obuener. Be-
inde q^{uod} tūc per angelos: nunc autē p^{er} filium
sermo factus est: p^{ro}sequēter aperteq^{ue} demō-
strans. Propterea inquit: abundantius
oportet attēdere nos ea que audiui^{mus}: ne
forte defluam⁹. Si em̄ qui p^{er} angelos dict^{us}
sermo fact^{us} est firmus: et omnis p^{ro}uaricatio
et inobediētia iustam accepit mercedis re-
tributionē: quomō nos effugiem⁹ tantā ne-
gligētes salutē: Et quasi querētes quā sa-
lutem vt ostēderet se de nouo testamēto iā
dicere: id est sermone qui nō p^{er} angelos: s^{ed}
p^{er} dñm factus est. Que cū initū accepisset
inq^{uod}: vt enarraret p^{er} dñm ab his q^{ui} audier^{unt}
in nos p^{ro}firmata est: p^{ro}testante deo signis et
portētis: et varijs v^{er}itūtib^{us} et spū sancti diui-
nitatib^{us} sū suā volūtātē. S^{ed} ait aliquis: cur
q^{uod} scriptū est: Dixit dñs ad moysen: et non
poti^{us}: dixit angelus ad moysen: Quia cuz
verba iudicis preco p^{ro}nūciat: nō scribit in
gestis: ille preco dixit: s^{ed} ille iudex. Sic etiā
loquēte p^{ro}pheta scō: et si dicam⁹ p^{ro}pheta di-
xit: nihil aliud q^{uod} dñm dixisse intelligi volu-
mus. Et si dicam⁹: dñs dixit: p^{ro}phetam nō
s^{ed} trahim⁹: s^{ed} q^{uod}s p^{er} eū dixerit admonemus.
Et illa quidē scriptura sepe aperit angeluz
esse deū: q^{uod} loquēte idēdē dicit: dñs dixit:
sic iā demōstrauim⁹. S^{ed} p^{ro}pter eos q^{ui} cū scri-
ptura illic angelū noīat: ipm p^{er} seipm filiu^m
dei volūt intelligi: q^{uod} p^{ro}p^{ri} annūciationē pa-
terne ac sue volūtatis a p^{ro}pheta dictus est
angelus: p^{ro}pterea volui ex hac eplā māse-
stius testimoniū dare: vbi nō dictū ē: p^{er} an-
gelū: sed p^{er} angelos. Nam et stephanus in
actib^{us} ap^{osto}loz eo more narrat hec: quo etiā
in libris veterib^{us} p^{ro}scripta sūt: Viri fratres
et patres audite inquit: deus glorie appa-
ruit abrae p^{ro}p^{ri} n^{ost}ro: cū esset in mesopota-
mia syrie. Ne q^{uod}s autē arbitret^{ur} tunc deū glo-
rie p^{er} id q^{uod} in seipso est: cuiusq^{ue} ocul^{us} apparu-
isse mortaliū: in p^{ro}sequētib^{us} dicit: q^{uod} moysi
angelus apparuerit: Fugit inq^{uod} moyses in
verbo isto: et factus est inquilinus in terra
madian: vbi genuit filios duos. Et cōple-
tis illic annis. xl. apparuit illi in deserto mō-
tis syna angelus dñi in flāma ignis in ru-
bo. Moyses autē videns mirabat^{ur} visum.
Qui cū accederet p^{ro}siderare: facta est vox
dñi dicēs: Ego sum deus patrū tuoz: de^{us}

i. Cor. 10

Heb. 2

Ibidem

Roma. 12

2. Cor. 4

Heb. 1

Act. 7

Exo. 3

abraam: et deus isaac: et deus iacob. Tremefactus autem moyses: non audebat considerare. Dixitque illi dominus: Solue calciametum pedum tuorum etc. Hic certe et angelum et dominum dicit: eundemque deum abraam: et deum isaac: et deum iacob: sic in genesi scriptum est. An forte quod dicitur est: quod moysi per angelum apparuit dominus: abraam vero per seipsum. At hoc a stephano non non queramus: ipsum librum unde stephanus ista narravit interrogemus. Numquid enim quod scriptum est: Et dixit dominus deus ad abraam. Et paulo post: Et visus est dominus deus abraae: propter ista non per angelos facta sunt: cum alio loco similiter dicat. Visus est autem ei deus ad illicem mambre sedenti ad ostium tabernaculi sui meridie. Et tamen consequenter adiungit: Respicies autem oculis suis vidit: et ecce tres viri stabant super eum: de quibus iam diximus. Quod enim poterunt isti qui vel a verbis ad intellectum nolunt assurgere: vel facile se ab intellectu in verba precipitant: quod poterunt explicare visum esse deum in viris tribus: nisi eos sicut etiam consequenter docet: angelos fuisse fateantur? An quod non dictum est angelus ei locutus est vel apparuit: propterea dicere audebunt: moysi quidem illam visionem ac vocem per angelum factam: quod ita scriptum est: abraae autem quod commemoratio angeli non est facta: per substantiam suam deum apparuisse atque sonuisse. Quid quod nec apud abraam de angelo tacitum est? Nam ita legit cum imolatus filius eius preciperetur. Et factum est post hec verba: temptavit deus abraam: et dixit ad eum: Abraam abraam. Et ille dixit. Ecce ego. Et dixit ei: Accipe filium tuum dilectum quem diligis isaac: et vade in terram excelsam: et offer eum ibi holocaustum super unum montem quem tibi dixero. Certe hic deus: non angelus commemoratus est.

Ibidem. Paulo post vero ita se habet scriptura. Extendens autem abraam manum suam: superstit gladium volens occidere filium suum. Et vocavit eum angelus domini de celo: et dixit ei: Abraam abraam. Et dixit: Ecce ego. Et dixit: Ne iijcias manum tuam super puerum: neque facias ei quicquam. Quid ad hoc respondet: an dicturi sunt deum iussisse ut occideretur isaac: et angelus prohibuisse? Porro ipsum patrem adversum dei preceptum quod iusserat ut occideret obtemperasse angelo ut parceret. Ridendus et abiiciendus hic sensus est. Sed neque huic tam grosso et abiecto ullum locum scriptura esse permittit: continuo subiungens. Numquid enim cognovi quod times deum tuum: et non peperisti filio tuo dilecto propter me. Quid est propter me: nisi propter eum qui occi-

di iusserat: Idem igitur deus abraae qui angelus: an potius per angelum deus. Accipe lequentia. Certe iam hic angelus manifestissimè expressus est: attende tamen quod preterat. Respicies abraam oculis suis vidit: Ecce aries unus tenebat in arboze sabech cornibus: et abiit abraam: et accepit arietem: et obtulit eum holocaustum pro isaac filio suo. Et cognominavit abraam nomen loci illius dominus vidit: ut dicat hodie quod in monte dominus visus est: sicut paulo ante quod dixit deus per angelum. Numquid enim cognovi quod times deum: non quod tunc deus cognovisse intelligendus est: sed egisse: ut per deum ipse abraam cognosceret quantas haberet vires cordis ad obedientiam deo usque ad immolationem unici filii. Illo modo locutionis quo significat per efficientem id quod efficit: sic dicit frigus pigrum: quod pigros facit: ut ideo cognovisse diceretur: quod ipsum abraam cognoscere fecerat: quem poterat latere fidei sue firmitas: nisi tali experimento probaret. Ita et hoc cognominavit abraam nomen loci illius dominus vidit: id est quod videri se fecit. Nam continuo secutus ait: ut dicat hodie quod in monte dominus visus est. Ecce idem angelus: dominus dicitur: Quare nisi quod per angelum dominus? Jam vero in eo quod sequitur: prophetice omnino loquitur angelus: et proorsus aperit quod per angelum deus loquatur. Et vocavit inquit angelus domini abraam iteque de celo dicens: Per me iuravi dic dominus: pro eo quod fecisti hoc verbum: et non peperisti filio tuo dilecto propter me etc. Hec certe verba ut dicat ille: per quem loquitur dominus: hec dicit dominus: etiam prophete solent habere. An filius dei de patre ait: dicit dominus: et ipse est ille angelus patris. Quid ergo de illis tribus viris? Nonne respiciunt quomodo vergeant qui visi sunt abraae: cum predictum esset: visus est ei dominus: an quod viri dicti sunt: non erant angeli? Baniem legat dicentem. Ecce vir gabriel: Sed quid ultra differimus ora eorum evidetissimo atque gravissimo alio documento oppilare: ubi non angelus singulariter: nec viri pluraliter: sed omnino angeli dicuntur: per quos sermo non quilibet factus: sed lex ipsa data manifestissime ostendit: quam certe nullis fidelium dubitat deum dedisse moysi ad subiugandum populum israel: sed tamen per angelos datam: ita stephanus loquitur: Bura ceruice inquit et non circumcisi corde et auribus: vos semper spiritu sancto resististis: sicut presbyteri viri: quem prophetarum non persecuti sunt presbyteri viri: et occiderunt eos qui pronuntiabant de adventu iusti: cuius nunc vos perditores et interfectores fuistis: qui accepistis legem in

Abi. 5.

Gen. 22.

Dan. 8

Act. 7.

c 7

edictis angelorum: nec custodistis. Quid hoc euidetur: qd tanta auctoritate robustius: In edictis quidē angelorū lex illi populo data est: sed dñi iesu xpi p eā disponebat: et pñunciabat aduentus. Et ipse tanq̃ verbū dei miro et ineffabili mō erat in angelis: in quorū edictis lex ipsa dabat. **Uñ** dic **Joh. 5** in euangelio: Si crederetis moysi: crederetis et mihi: de me em̃ ille scripsit. Per angelos ergo tūc dñs loquebat: per angelos filius dei: mediator dei et hoīm futurus ex semine abrae suū disponebat aduentū: vt inueniret a quibus reciperet cōsūtētes reos: quos lex nō impleta fecerat trāsgressores. **Gal. 3** Uñ et ap̃lus ad galathas dicit: Quid ergo lex: Transgressionis grā pposita est: donec veniret semen cui pmissum est disposita p angelos in manu mediatoris: hoc est disposita p angelos in manu sua. Non em̃ natus est per pditionē: sed p ptatē. Quia autem nō aliquē ex angelis dicit mediatorē: sed ipm̃ dñm iesum christū inquātū hō fieri dignatus est: habes alio loco. **Uñ** inquit deus: et vnus mediator dei et hoīm: hō xpus iesus. Hinc illud pasca in interfectione agni: Hinc illa oīa que de xpo venturo in carne atq̃ passuro: sed et resurrecturo in lege figurant: que data est in edictis angelorū: donec veniret semē dispositū p angelos in manu mediatoris. In quib⁹ angelis erat vtiq̃ et pater: et filius: et spūssanct⁹. Et aliquñ pater: aliquñ fili⁹: aliquñ spūssanct⁹: aliquñ sine vlla distinctiōe persone deus per illos figurabat. Et si visibilib⁹ et sensibilib⁹ formis apparēs: p creaturā tñ suam nō per substantiā suā cui vidēda corda mūdant p hec oīa q̃ oculis vident: et aurib⁹ audiunt. S; iam satis quantū existimo p captu nro disputatū et demonstratū est: qd in hoc libro susceperam⁹ ostēdere: cōstitut⁹ et p habilitate rōnis quantū hō vel pot⁹ quantū ego potui et firmitate auctoritatis quātū de scripturis sanctis diuina eloquia patuerunt: qd antiquis p̃rib⁹ nris ante incarnationes saluatoris cū deus apparere dicebat: voces ille ac species corpales per angelos facte sunt: siue ip̃is loquētib⁹ vel agentibus aliqd ex persona dei: sicut etiā pphetas solere ostendim⁹: siue assumētib⁹ ex creatura qd ipsi nō essent: vbi deus figurate demonstraret hominib⁹. Qd gen⁹ significationū nec pphetas omisisse multis exēplis docet scriptura. Superest igit iam vt videam⁹ cū et nato per virginē dño: et corpali specie si-

cut columba descendēte spūsancto: visib⁹ igneis linguis: sonitu facto de celo die penitentes post ascensionē dñi: non ip̃um dei verbū per substantiā suā qua patri equale atq̃ coeternū est: nec spūssanct⁹ et filij p suā substantiā qua et ipse vtrisq̃ equalis atq̃ coeternus est: sed vtiq̃ creaturaz que illis modis formari et existere potuit corporeis atq̃ mortalib⁹ sensib⁹ apparuerit: quid inter illas demonstratiōes: et has p̃prietates filij dei et spūssancti: quibus per creaturā visibilē factas intersit: quod ab alio volumine cōmodius ordiemur. **Act. 2**

Explicit liber tertius.

Incipiūt capitula libri quarti.

- i De grā dei qua sibi humanū genus recōciliat: vt qd perierat: saluet.
- ij De incarnatione vbi vt p̃cipies ei⁹ esse possimus.
- iii De simplo saluatoris nri qd ad duplū nostrū pcurrit et cōgruit.
- iiij De ratione simpli ad duplū: p numerū ternariū atq̃ senariū.
- v De quadagesimosexto anno edificationis dñici corporis.
- vi De triduo quo ip̃leto dñs resurrexit.
- vij De signis et p̃figuratiōibus: que aduentū domini p̃cesserunt.
- viii De filio dei qui in forma dei et in forma serui vna p̃sona est xpi.
- ix De vnitāte ecclesie in deo p geminā dilectionē cui formā prebet vnitās patris et filij et spūssancti.
- x De mediatore ad mortē diabolo: et mediatore ad vitā iesu xpo.
- xj De facilitate ludificationū quib⁹ homines ab imūdis spiritib⁹ fallunt.
- xij De falsis et deceptorij purificationibus.
- xiii De mortē xpi nō fuisse necessitatis nostre: sed volūtatis sue ac ptātis.
- xiiij De sacrificio p̃fecto et vero: qd ip̃e p nobis saluator effect⁹ est.
- xv De his qui sibi purgationē de virtute p̃pria pollicent.
- xvi Sapientes mūdi nec resurrectionis veritatem cognoscere: nec futuroz ordinē scire potuisse: quibus et ip̃i vaticinia habere videant.
- xvij Uñ apud impios possint quedā futura p̃sciri.
- xviii De fide qua credimus tēpaliter gesta et veritate q̃ reddet eterna.
- xix De missione filij dei qua in forma ser

ui patre factus est minor: cū in forma dei patri pmaneret equalis.

xx Non esse cōtra equalitatē patris et filii: si etiā fm coeternā patri diuinitatem intelligat filius missus.

xxi De sensibili demōstratōe spūs sancti: et de coeterna vnitāte trinitatis.

Incipit proemiu in librū quartū.

Scientiā terrestriū celestiuq rerū magni estimari solet genus humanum: in quo pfecto meliores sunt qui huic scientie pponūt nosse semetipsos: laudabiliorq est anim⁹ cui nota est vel infirmitas sua: q̄ qui ea non respecta: vias si derū scrutat etiā cogniturus: aut qui iam cognitas tenet ignorās ipse qua ingrediat ad salutē: ac infirmitatē suā. Qui vero iaz euigilauit in deū spūs sancti calore excitat⁹ atq in ei⁹ amore corā se villuit: ad eūq ita re volēs nec valēs: eoq sibi lucēte attēdit in se: inuenitq se: suāq egritudinē illi⁹ mūdicie cōtemperari nō posse cognouit: flere dulce habet eūq depcari: vt etiā atq etiā misereat: donec exuat totā miserā: et pcari cū fiducia. Jam accepto gratuito pignore salutis: per eius vnicū saluatore hōis et illuminatore: hūc ita agentē et dolentē: scientia nō inflat: qz caritas edificat: preposuit em̄ scientiā sciētici: pposuit scire infirmitates suā magisq̄ scire mūdi menia: fundamēta terrarū et fastigia celoz: et hanc apponendo scientiā: apposuit dolorē. Dolorē peregrinatiōis sue ex desiderio patrie sue: et conditoris eius beati dei sui. In hoc genere hominū: in familia xpi tui dñe de⁹ me⁹: si inter pauperes tuos gemo: da mihi de pane tuo respondere hominib⁹: qui nō esuriunt et sitiūt iusticiā: sed satiati sunt et abundāt. Satiati aut illos phantasma eoz: nō veritas tua: quā repellēdo resiliūt: et i suā vanitatē cadūt. Ego certe sentio q̄ mltā figmēta pariat cor humanū. Et qd est cor meuz: nisi cor humanū: Sed hoc oro deū corā me: vt nihil ex eis figmentis p solido vero eructem in has litteras: sed inde veniat in eas quicqd per me venire potuerit. Unde mihi q̄uis piecto a facie oculoꝝ suoz: et de longinquo redire conāt: per viā quā strauit humanitati diuinitas vnigeniti sui aurā veritatis eius aspergit. Quā intantū licet mutabilis hauryio: inquantū in ea nihil mutabile video: nec loc⁹ et tpb⁹ sic corpora: nec solis tpb⁹ et q̄si locis: sicut spiritū nro rū cogitatōes: nec solis tpb⁹: et nulla vel

immagine locoz: sicut quedā nraz mentiuz ratiocinationes. Omnino em̄ dei essentia qua est: nihil mutabile habet: nec in eternitate: nec in vitate: nec in voluntate: qz eterna ibi est veritas: et eterna caritas: et vera ibi est caritas: vera eternitas: et cara ibi est eternitas: cara veritas.

De gratia dei qua sibi humanū genus recōciliat vt quod perierat saluetur.

Ca. i

Sed quoniam exulauim⁹ ab incōmutabili gaudio: nec tñ inde p̄cisi atq abrupti sum⁹: vt nō etiā in illi mutabilib⁹ et tpalib⁹ eternitate: veritate: beatitudine: q̄ rerem⁹. Nec mori em̄ nec falli: nec pturbari volum⁹: missa sunt nobis diuinit⁹ visa cōgrua pegrinatiōi nre: quib⁹ admoneremur nō hic esse qd querim⁹: sed illuc ad ipa esse redeūdū: vñ nisi pēderem⁹ h ea nō quere rem⁹. At pmū nob psuadēdū fuit: quātum nos diligeret deus: ne desperatiōe nō aude rem⁹ erigi in eū. Quales aut dilexerit: ostēdi oportebat: ne tāq̄ d meritis nris supbiētes: magis ab eo resiliem⁹: et in nra fortitudine magis deficerem⁹: ac p hoc egit nobi scū vt p ei⁹ fortitudinē poti⁹ pficerem⁹: atq ita in infirmitate humilitatis pficeret⁹ vtus caritatis. Hoc significabat in psalmo vbi ait: Pluuia volūtariā segregās deus hereditati sue: et infirmata est: tu vō pfecisti eā. Pluuia q̄ppe volūtariā nō nisi gratiā vult intelligi: nō meritis redditā: s̄ gratis datā: vñ et grā noiāt. Bedit em̄ eā non qz digni eram⁹: s̄ qz voluit: hoc cognoscētes: nō fidentes in nobis erim⁹: et hoc est infirmari. Ipe vō pficit nos: q̄ etiā paulo aplo dixit: Sufficit tibi grā mea: nā virtus in infirmitate pficit⁹: psuadēdū ergo erat hōi quātuz nos diligerit deus: et q̄les diligerit. Quātum: ne desperarem⁹: q̄les ne supbiremus. Hunc locū apls p̄necessariū: sic explicat. Cōmēdat aut inquit suā caritatē de⁹ in nobis: qm̄ cū adhuc pctōres eēm⁹: xps p nobis mortu⁹ ē: multo magl iustificati nūc in sanguie ipius: salui erim⁹ ab ira p ipm. Si em̄ cum inimici essem⁹ recōciliati sum⁹ deo p mortē filij ei⁹: mltomagl recōciliati salui erim⁹ in vita ipius. Item alio loco. Quid ergo inquit dicemus ad hec: Si deus pro nobis: quis cōtra nos: qui p̄rio filio non peperit: s̄ p nobis oibus tradidit illum: Quomō nō et cū illo nobis omia donauit:

c 5

i. Cor. 8

Matth. 5

Ps. 67

2. Cor. 12

Roma. 5

Ibidem. 8

Joh. i

Ibidem

Ibidem

Act. i. 7

Quod autem factum nobis annunciat: hoc futurum ostendebat et antiquis iustis: ut per eandem fidem etiam ipsi humiliati infirmarentur: et infirmati perficerentur. Quia igitur unum verbum dei est: per quod facta sunt omnia: quod est incommutabilis veritas: ubi principaliter atque incommutabiliter sunt omnia simul: non solum quae nunc sunt in hac universa creatura: verum etiam quae fuerunt: et quae futura sunt: ibi autem nec fuerunt: nec futura sunt: sed tantummodo sunt: et omnia vera sunt: et omnia unum sunt: et magis unum est: et una vita est. Sic enim omnia per ipsum facta sunt: ut quicquid factum est in his: in illo vita sit: et facta non sit: quia in principio non factum est verbum: sed erat verbum apud deum: et deus erat verbum: et omnia per ipsum facta sunt. Nec per ipsum omnia facta essent: nisi ipsum esset ante omnia: factumque non esset. In his autem quae per ipsum facta sunt: etiam corpus quod vita non est per ipsum non fieret: nisi in illo antequam fieret vita esset. Quod enim factum est: iam in illo vita erat: et non qualiscunque vita. Nam et anima vita est corporis: et haec facta est: quia mutabilis est: et per quid facta est: nisi per dei verbum incommutabile? Quia enim per ipsum facta sunt: et sine ipso factum est nihil: quod ergo factum est: iam in illo vita erat: et non qualiscunque vita: sed vita erat lux hominum: lux utique rationalium mentium: per quas homines a pecoribus differunt: et ideo sunt homines. Non ergo lux corporea: quae lux est carnis: siue de celo fulgeat: siue terrenis ignibus accendatur: nec humanarum tantum carnis: sed etiam beluitarum: et usque ad minutissimos quosque vermiculos. Omnia enim haec videtur ista luce: at illa vita lux hominum erat: nec longe posita ab unoquoque nostrum. In illa enim vivimus: et movemur: et sumus. Sed lux in tenebris lucet: et tenebrae eam non comprehendunt.

De incarnatione verbi ut participes eius esse possimus. Ca. ii

Tenebrae autem sunt stulte mentes hominum: prava cupiditate atque infidelitate cecate. Haec ut curaret atque sanaret verbum: per quod facta sunt omnia. Caro factum est: et habitavit in nobis. Illuminatio quippe nostra participatio verbi dei est: illiusque vite quae lux est hominum. Huic autem participationi prorsus inhabiles et minus idonei eramus: propter invidiam peccatorum. Adhuc autem ergo eramus. Porro iniquorum et superborum una mundatio est sanguis iusti: et humilitas dei: ut ad contemplandum deum quod natura non sumus: per eum mundaremur: factum quod natura sumus: et quod peccato non sumus. Deus enim natura non sumus: homines natura sumus: iusti peccato non

sumus. Deus itaque factus homo iustus: intercessit deo pro homine peccatore. Non enim congruit peccator iusto: sed congruit homini homo. Adiungens igitur nobis similitudinem humanitatis suae: abstulit dissimilitudinem iniquitatis nostrae. Et factus particeps mortalitatis nostrae: fecit nos participes divinitatis suae. Merito quippe mors peccatorum veniens ex damnationis necessitate: soluta est per mortem iusti venientem ex misericordiae voluntate: dum simplum eius congruit duplo nostro. Haec enim congruentia: siue puenientia: vel concinnatio: vel consonantia: vel si commodius dicatur: quod est unus ad duo: in omni copaginatione: vel si melius dicatur coaptatione creature: valet plurimum. Hanc enim coaptationem: sic mihi nunc occurrit: dicere volui: quam greci harmoniam vocant. Neque nunc locus est: ut ostendam quantum valeat consonantia simpli ad duplicem: quae maxima in nobis reperitur: ut sit nobis insita naturaliter: a quo utique nisi ab eo quod nos creavit: ut nec imperiti possint eam non sentire: siue ipsi cantantes: siue alios audientes: per haec quippe voces acutiores gravioreque concordant: ita ut quisquis ab ea dissonaverit: non scientiam (cuius expertes sunt plurimi) sed ipsum sensum auditus nostri vehementer offendat. Sed hoc ut demonstretur: longo sermone opus est: ipsis autem auribus exhiberi potest ab eo qui novit in regulari monochordo.

De simplo salvatoris nostri quod ad duplicem nostrum concurrat et congruat. Ca. iii

Erum quod instat impresentiarum quantum donat deus: edisserendum est: quod admodum simplicis domini et salvatoris nostri iesu christi: duplo nostro congruat et quodammodo percinat ad salutem. Nos certe (quod nemo christianus ambigit) et anima et corpe mortui sumus: anima propter peccatum: corpe propter penam peccati: ac per hoc et corpore propter peccatum. Utique autem rei nostrae: id est et anime et corporis: medicina et resurrectionis opus erat: ut in melius renouaretur: quod erat in deterius commutatum. Mors autem anime impietas est: et mors corporis corruptibilitas: per quam fit et anime a corpe abscessus. Sicut enim anima deo deferente: sic corpus anima deferente: moritur: unde illa fit insipiens: hoc exanime. Resuscitatur enim anima per penitentiam: et in corpe adhuc mortali renouatio vite inchoat a fide: qua creditur in eum qui iustificat ipsam: bonisque moribus augetur et roboratur de die in diem: cum magis magisque renouatur interior homo.

Corpus vō tāq̃ hō exterior: quāto est hec
vita diuturnior: tanto magis magisq̃ cor-
rumpit: vel etate: vel morbo: vel varijs af-
flictioib⁹: donec veniat ad vltimā q̃ ab ho-
minib⁹ mors vocat. Eius autē resurrectio
differt in finē: cū z ip̃a iustificatio nra perfi-
ciet ineffabiliter. Tūc em̃ similes ei erim⁹:
qñ videbim⁹ eū sicuti est. Nunc vō q̃dū
corpus qd̃ corrūpit aggrauat animā: z vi-
ta humana sup̃ terrā tota temptatio est: nō
iustificabit in conspectu eius oīs viues: in
cōpatiōe iusticie qua equabimur āgelis: z
glorie q̃ reuelabit in nobis. De morte autē
aīe a morte corporis distinguēda: qd̃ plura
documēta cōmemorē: cū dñs in vna sentē-
tia euāgelica vtrāq̃ mortē cuius facile dis-
cernendā posuerit: vbi ait: Sine mortuos
sepelire mortuos suos. Sepeliēdū quippe
corpus mortuū erat: sepultores autē eius p
infidelitatis impietate in aīa mortuos itel-
ligi voluit: quales excitāt cū dicit: Surge
qui dormis z exurge a mortuis: z illumina-
bit te xps. Betestat autē qñdā mortez apls
dicēs de vidua: Que autē in delitijs agit: vi-
uens mortua est. Anima igit iam pia q̃ fuit
impia: ppter iusticiā fidei dicit ex morte re-
uixisse atq̃ viuere. Corpus autē nō tm̃ mo-
riturū ppter aīe abscēssum qui futurus est:
sed ppter infirmitatē tātū carnis z sangui-
nis: quodā loco in scripturis etiā mortuū
dicit: loquēte aplo: Corpus quidē inquit
mortuū est ppter pctm̃: spiritus autē vita est
ppter iusticiam: hec vita ex fide facta est:
qm̃ iustus ex fide viuit. Sed quid sequit⁹?
Si autē spūs eius q̃ suscitauit iesum a mor-
tuis habitat in vobis: qui suscitauit xp̃um
iesuz a mortuis: viuificabit z mortalia cor-
pora vīa: p inhabitantē spm̃ ei⁹ in vobis.
Huic ergo duple morti nre: saluator impē-
dit simplā suā: z ad faciendā vtrāq̃ resusci-
tationē nostrā: in sacramēto z exemplo p-
posuit z pposuit vnam suam. Reg. n. fuit
peccator aut impius vt ei tāq̃ spū mortuo
in interiore hoīe renouari opus eēt: z tāq̃
resipiscēdo ad vitā iusticie reuocari: sed in-
dutus carne mortali: z sola moriēs: sola re-
surgens: ea sola nobis ad vtrūq̃ pcinuit:
cū in ea fieret interior hoīs sacramētū: ex-
terioris exēplū. Interioris em̃ hoīs nri sa-
cramēto data est illa vox: ptinēs ad mortē
aīe nre significādā: nō solū in psalmo: vez
etiā in cruce: Deus meus deus me⁹ vt qd̃
me dereliquisti: Cui voci pgruit apls di-
cens: Sciētes qz vetus hō nri simul cruci-

fixus est cū illo: vt euacuet corp⁹ peccati:
vt vltra nō seruiam⁹ pctō. Crucifixio q̃ppe
interioris hoīs penitētie doloris intelligū-
tur: z ptinētie quidā salubris cruciatus: p
quā mortē mors impietati perimit: in qua
nos nō dereliquit deus. Et ideo p talē cru-
cem euacuat corpus peccati: vt iaz nō ex-
hibeam⁹ mēbra nra arma iniquitati pctō:
qz z interior hō si vtiq̃ renouatur de die in
diē: pfecto vetus ē anteq̃ renouet. Intus
nanq̃ agit: qd̃ idē apls dicit: Exuite vos
veterē hominē: z induite nouū. Qd̃ ita cō-
sequēter exponit. Quapropter deponētes
mēdaciū: loquimini veritatē. Vbi autē de-
ponitur mēdaciū: nisi intus vt inhabitet in
monte scō dei: qui loquit veritatē in corde
suo. Resurrectio vero corporis dñi: ad sacra-
mentū interioris resurrectiōis nre ptinere
ostendit: vbi postq̃ resurrexit ait mulieri:
Noli me tangere: nōdū em̃ ascendi ad pa-
trē meū. Cui mysterio cōgruit apls dicēs:
Si autē resurrexistis cū xpō: que sursum sunt
querite: vbi xp̃us est ad dexterā dei sedēs.
Que sursum sūt sapite: hoc est em̃ xp̃m nō
tangere: nisi cum ascēderit ad patrē: nō de
xpō sapere carnaliter. Jam vō ad exēplū
mortis exterioris hoīs nostri dñice carnis
mors ptinet: qz p talē passionē maxie hor-
tatus est seruos suos: vt nō timeāt eos qui
corpus occidūt: animā autē nō possunt oc-
cidere. Propter qd̃ dicit apls: vt suppleaz
q̃ desunt pressuraz xp̃i in carne mea. Et ad
exēplū resurrectiōis exterioris hoīs nostri
ptinere inuenit resurrectio corporis dñi: qui
ad discipulos ait: Palpate z videte: qz spi-
rit⁹ carnē z ossa nō habet: sicut me videtis
hīc. Et vnus ex discipulis etiā cicatrices
ei⁹ ostrectans: exclamauit dicēs: Dñs me⁹
z deus me⁹. Et cū illius carnis tota integri-
tas appareret: demonstratū est in ea q̃ suos
exhortās dixerat. Capillus capitis vñi nō
peribit. Vñ em̃ pmo: noli me tāgere: nōdū
em̃ ascēdi ad patrē meū. z vñ anteq̃ ascē-
dat ad patrē a discipulis tāgit: nisi qz illic
insinuabat interioris hoīs sacramētū: hic
pbebat exterioris exēplū. An forte quisq̃
ita est absurdus atq̃ auersus a vero: vt au-
deat dicere a viris eū tactū anteq̃ ascēde-
ret: a mulierib⁹ autē cū ascēdisset. Propt̃ h
exēplū future nre resurrectiōis in corpe qd̃
pcessit in dño: dicit apls: Intitū xp̃s: dein
de qui sunt xp̃i. De corporis em̃ resurrectio-
ne illo loco agebat: ppter quā etiā dicit:
Trāfigurauit corpus humilitatis nostre:

Ibidem

Ephe. 4

Ibidem

Ps. 14

Job. 20

Colo. 3

Ibidem

Colo. 1

Luc. 24

Job. 20

Luc. 1

Job. 20

1. Cor. 15

Phil. 3

cōforme corpi sue glorie. Una ergo mors
nri saluatori: duab' mortib' nri: saluti fuit.
Et vna eius resurrectio: duas nobis resur-
rectōes pstitit: cūz corp' eius in vtraz re:
id est in morte et in resurrectiōe et sacramē-
to interioris hoīs nri: et exēplo exterioris
medicinali quadā pueniētia ministratū ē.
De rōne simpli ad duplū p ternari-
um numez atq; senariū. **Ca. iiii**

Ac autē ratio simpli ad duplū ori-
tur quidē a senario numero. Unū
q̄ppe ad duo: tria sunt. Sed h to-
tum qd dixi: ad senariū puenit. Unū enī et
duo et tria: sex fiūt. Qui numerus p̄pte-
rea pfect' dicit: qz p̄tib' suis cōplet. Habz
enī illas tres: sextā: tertiā: dimidiā. Nec vl-
la pars alia q̄ dici possit quota sit: inuenit
in eo. Sexta ergo ei' vnū est: tertia duo: di-
midia tria. Unū autē et duo et tria p̄sumant
eūdē senariū. Cui' p̄fectionē nob' sc̄tā scri-
ptura cōmēdat in eo maxime: qz deus sex
diebus p̄fecit opera sua: et sexto die fact'
est hō ad imaginē dei: et sexta etate generis
humani: filius dei venit: et factus est filius
homis: vt nos reformaret ad imaginē dei.
Ca q̄ppe nūc etas agit: siue milleni āni sin-
gulis distribuāt etatib': siue in diuinis lit-
teris memorabiles atq; insignes quasi arti-
culos tpum vestigem': vt prima etas inue-
niat ab adāz vsq; ad noe: inde secūda vs-
q; ad abraā. Et deinceps sic mathe' euan-
gelista distingit: ab abraā vsq; ad dauid: a
dauid vsq; ad transmigratiōē in babylo-
niā: atq; inde vsq; ad v̄ginis partū. Que
tres etates cōiuncte illis duab': quibz fa-
ciunt. Proinde sextā inchoauit natiuitas
dñi: que nūc agit vsq; ad occltū tpis finē.
Hunc senariū numerū quādā tpis gerere
figurā: etiā in illa rōne triptite distributiōis
agnoscim': qua vnū tps cōputam' ante le-
gem: alterz sub lege: tertiū sub grā. In quo
tpe sacramētū renouatiōis accepim': vt in
fine tpis etiā resurrectiōe carnis: om̄i ex par-
te renouati: ab vniuersa nō solū anime: ve-
rū etiā infirmitate corporis sanemur. Unde
intelligit illa mulier in typo ecclesie a dño
sanata et erecta: quā curauerat ifirmitas
alligāte sathana. De talib' enī occultis ho-
stibus plāgit illa vox psalmi: Curauerūt
animā meā. Nec autē mulier decem et octo
ānos habebat in ifirmitate: qd est ter senī.
Adhuc autē annoz decē et octo inueniūt
in numero solidi quadrati senarij: quod ē
sexies senī: et hoc sexies. Iuxta quippe est

in eodē euangelij loco: arbor quoq; illa si-
culnea: cuius miserā sterilitatē etiā tertius
ann' arguebat. Sz ita p illa itercessū ē: vt
dimitteret illo anno: vt si fructū ferret: be-
ne: sin autē: excideretur. Nam et tres anni
ad eandē tripertitā distributionē p̄tinēt: et
menses trium annoz q̄dratum senariū fa-
ciūt: qd est sexies senī. Annus etiā vnus si
duodecim menses integri p̄sideret: quos
triceni dies cōplent: talē q̄ppe mēsem vete-
res obseruauerūt: quem circuitus lunaris
ostendit: senario numero pollet. Quot enī
valēt sex in primo ordine numez: q̄ con-
stat ex vnīs: vt pueniat ad decē: hoc valēt
sexaginta in secūdo ordine: q̄ cōstat ex de-
nis vt pueniat ad centū. Sexagenarius
ergo numerus dierum: sexta pars āni est.
Proinde p senariū primī versus multipli-
cant: tanq; senarius secūdi versus: et fiunt
sexies sexaginta: trecēteni et sexaginta dies:
q̄ sunt integri. xij menses. Sz qm̄ sicut mē-
sem circuitus lune ostēdit hominib': sic an-
nus circuitu solis aīaduēsus est. Restant
autē quinq; dies et quadrās diei: vt sol im-
pleat cursū suū annūq; concludat. Quat-
tuor enī q̄drates faciūt vnū diē: quē neces-
se est inf' calari excurso quadriennio qd bi-
sextū vocāt: ne tpm ordo turbet. Etia ipos
dies quinq; et quadrantē si p̄sideremus: se-
narius numer' in eis plurimū valet. Pri-
mū: qz sicut fieri solet vt a pte totū cōpute-
tur: nō sunt iaz dies quinq; sz poti' sex: vt
quadrās ille accipiat pro die. Beinde qz
in ipsis quinq; dieb' sexta pars mensis est:
iple autē quadrans sex horas habet. Tot'
enī dies: id est cū sua nocte vigintiattu-
or hore sunt: quaz pars quarta: q̄ est qua-
drans diei sex hore inueniunt: ita in anni
cursu senarius numerus plurimū valet.
**De quadragesimosexto āno do-
minici corporis. Ca. v**

Ac imerito in edificatione corporis
dñici: in cuius figura tēplū a iude
is destructū triduo se resuscitatuz
esse dicebat: numerus ip̄e senarius pro an-
no positus intelligit. Bixerūt enī quadra-
ginta et sex annis edificatū est tēplū: et qua-
dragesies sexies senī: fiunt ducenti septu-
aginta sex. Qui numerus dierū cōplet no-
uem mēses et sex dies: q̄ tanq; decez mēses
parietib' feminis imputant: nō qz oēs ad
sextū diē post nonū mēsem pueniūt: sed
qz ip̄a p̄fectio corporis dñi: tot dieb' ad par-
tum pducta cōperit: sicut a maioribus tra-

Job. 2

ditū suscipiēs ecclesie custodit auctoritas.

Luc. 23 Octauo. n. kal. aprilis conceptus credit: quo et passus. Ita monumento nouo quo sepultus est: vbi nullus erat mortuorum positus nec ante nec postea: congruit vterus virginis quo conceptus est: vbi nullus seminat est mortaliū. Natus autē tradit octauo kal. ianuarias. Ab illo ergo die vsq; ad istū cōputati: ducēti septuaginta et sex reperiunt dies: q̄ senariū numerum q̄dragies series habēt. Quo numero annorum templū edificatū ē: q̄ eo numero senariorum corpus dñi pfectū est: q̄ mortis passione destructū: tri duo resuscitauit. Dicebat em̄ hoc de templo corporis sui: sicut euidentissimo et robustissimo euāgelij testimonio declarat: quo ait: **Mat. 12** Sicut fuit ionas in ventre ceti tribus diebus et tribus noctibus: sic erit et filius hominis in corde terre tribus diebus et tribus noctibus. **De triduo quo impleto dñs resurrexit.** **Ca. vi**

Istus autē triduum: nō totū et plenū fuisse scriptura testis est: sed primus dies a parte extrema totus annumeratus est. Dies vero tertius a parte prima et ipse totus. Adedi autē inter eos: id est secundus dies absolute totus vigintiquattuor horis suis: duodecim nocturnis: et duodecim diurnis. Crucifixus est em̄ primo iudeorum vocibus hora tertia: cū esset dies sexta sabbati. Beinde in ipsa cruce suspensus hora sexta: et spm̄ tradidit hora nona. Sepultus est autē cū iā sero factū esset: sic sese habet verba euāgelij: q̄ intelligit in fine diei. Tū licet ergo incipias: etiā si alia ratio reddi potest: quomodo nō sit cōtra euāgelij iōannis: ut hora tertia ligno suspensus intelligat: totū diē primū nō cōprehēdis. Ergo a parte extrema totus cōputabit: sicut tertius a parte prima. Illos em̄ vsq; ad diluculū: quo dñi resurrectione declarata est: ad tertium diem p̄tinet: q̄ deus q̄ dixit de tenebris lucē clarescere ut per gratiā noui testamēti et p̄icipationē resurrectionis xpi audiremus. Fuissemus em̄ aliqui tenebre: nūc autē lux in dño: insinuat nob̄ q̄ dāmo q̄ a nocte dies sumat initium. Sic. ii. primi dies p̄pter futurū hominis lapsus a luce in noctē: ita isti p̄pter hominis reparationē a tenebris ad lucē cōputant. Ab hora q̄ mortis vsq; ad diluculum resurrectionis: hore sunt quadraginta: ut et ipsa hora nona connumeret. Cui numero cōgruit etiā vita eius sup̄ terrā: post resurrectionē in. xl. diebus. Et est iste numerus frequētissimus in scripturis

ad insinuandū mysterij pfectionis in q̄ driptito mō. Habēt em̄ quandā pfectionē decē: et ea q̄ter multiplicata faciūt quadraginta. A vespere autē sepulture vsq; ad diluculū resurrectionis. xxxvi. hore sūt: q̄ ē quadraginta senarius. Refert autē ad illā rōnē simpli ad duplū: vbi est coaptatiōis maxima psonātia. Duodecim em̄ ad. xxiij. simplō ad duplū pueniūt: et sunt. xxxvi. hore tota cū die toto et nocte tota: neq; sine illo sacramēto q̄ sup̄ memorauimus. Non absurde q̄ppe spm̄ diei cōpamur: corpus autē nocti. Bñicū em̄ corpus in morte ac resurrectione et spūs n̄ri figurā: et corporis gerebat exemplū. Etiam sic q̄ apparet illa ratio simpli ad duplū. horū. xxxvi. cū. xij. pferūt ad. xxiij. Et horū quidē numerorum causas: cur in scripturis posite sint: potest alius alias indagare: vel quibus iste q̄s ego reddidi pponēde sint: vel eque p̄bables: vltimis etiā p̄babiliores: frustra tñ eos esse in scripturis positos: et nullas causas esse mysticas: cur illic isti numeri cōmemorent: nemo tā stultus inceptusq; p̄tēderit. Ego autē q̄s reddidi vel ex ecclesie auctoritate a maioribus traditas: vel ex diuinarum testimonio scripturarum: vel ex rōne numerorum similitudinūq; collegi. Cōtra rōnē nemo sobrius: p̄tra scripturas nemo xpianus: et ecclesiā nemo pacificus senserit.

De signis et p̄figuratiōib⁹ que aduentū dñi p̄cesserūt. **Ca. vii**

Hoc sacramētū: hoc sacrificiū: hic sacerdos: hic deus: anteq̄ missus veniret: factus ex femina: oīa que sacrate atq; mystice p̄rib⁹ n̄ris per euāgelica miracula apparuerūt: siue q̄ per ipsos facta sūt: similitudines huius fuerūt: ut oīs creatura factis quodāmodo loqueret vnū futurū in quo esset salus vniuersorum a morte reparandorum. Quia em̄ ab vno vero deo et summo impietatis iniquitatē resiliētes et dissonātes deflexeram⁹: et euāueram⁹ in multa discissio multa: et inherentes in multis: oportebat nutu et impio dei miserātis: ut ipsa multa venturū cōclamarēt vnū: et a multis cōclamarē veniret vn⁹: et multa p̄testarēt venisse vnū: et a multis exonerati venirem⁹ ad vnū: et multis peccatū in anima mortui: et p̄pter peccatum in carne morituri: amarem⁹ sine peccato mortuū in carne pro nobis vnū: et in resuscitatū credētes: et cum illo per fidē spiritu resurgētes: iustificaremur in vno iusto facti vnū: nec in ipsa carne nos resurrecturos desperarem⁹: cum multa mem-

Gal. 4

bra intueremur p̄cessisse caput vnū: in quo
nūc p̄ fidē mūdati: tunc p̄ speciē redinte-
grati: tunc p̄ mediatorē deo recōciliati herēa-
mus vni: fr̄mur vno: p̄maneam⁹ vnū.

**De filio dei qui t̄ in forma dei t̄
in forma serui vna persona est chri-
sti.** **Ca. viii**

Joh. i.7

Ic ipse filius dei: verbū dei: t̄ idē
ipse mediator dei t̄ hominū filius
hominis: equalis patri p̄ diuinita-
tis vnitatē: t̄ p̄iceps nostri p̄ humanitatē
suscceptionē: patrē interpellans p̄ nobis: p̄
id qd̄ homo erat: nec tñ tacēs qd̄ deus cuz
patre vnū erat: inter cetera ita loquit̄. **Nō**
p̄ his aut̄ rogo inquit tātum: sed t̄ p̄ eis q̄
credituri sunt p̄ verbum eoz̄ in me: vt om-
nes vnū sint: sicut tu pater in me: t̄ ego in
te: vt t̄ ipsi in nobis vnū sint: vt mundus
credat: qz̄ tu me misisti. Et ego claritatem:
quā dedisti mihi: dedi eis: vt sint vnum: si-
cut t̄ nos vnū sumus.

**De vnitāte ecclesie in deo p̄ gemi-
nā dilectiōem: cui formā p̄bet vni-
tas pris̄ t̄ filij t̄ sp̄s sc̄ti.** **Ca. ix**

Joh. i.10

In dixit: ego t̄ ipsi vnū: q̄uis p̄
id qd̄ ecclesie caput est: t̄ corpus
eius ecclia: posset dicere: ego t̄ ip̄i
nō vnū: sed vnus: qz̄ caput t̄ corpus vnus
est christus: s̄ diuinitatē suā p̄substantialē
patri ostēdens: hoc ait: p̄pter quod t̄ alio
loco dicit: Ego t̄ pater vnū sum⁹: in suo ge-
nere: hoc est in eiusdē nature cōsubstantiali
paritate: vult esse suos vnū. Sed in ipso
qz̄ in seip̄is nō possent: dissociati ab inuicē
per diuersas voluptates t̄ cupiditates: et
imundiciā peccatorū: vnde mundanē per
mediatorē: vt sint in illo vnū. **Nō** tñ p̄ eā-
dē naturā qua hoies ex hominibus morta-
libus equales angelis sunt: sed etiā p̄ ean-
dē caritatē in eandē beatitudinē cōspiran-
tes concordissima voluntate in vnū sp̄m:
quodā mō igne caritatis cōflatā. Ad hoc
em̄ valet qd̄ ait: **Et** sint vnum: sicut t̄ nos
vnū sumus: vt quēadmodū pater t̄ filius:
nō tñ equalitate substantiē: s̄ etiā volūtate
vnū sūt. Ita t̄ hi: inter quos t̄ deū: media-
tor est filius: non tñ p̄ id qd̄ eiusdē nature
sunt: s̄ etiā p̄ eādē dilectiōis societate: vnū
sint. **Be**inde idip̄m q̄ mediator est: p̄ quez
recōciliamur deo: sic indicat: Ego inq̄t in
eis: t̄ tu in me: vt sint p̄sumati in vnū.

Joh. i.7

Ibidē

**De mediatore ad mortē diabo-
li: et mediatore ad vitam iesu chri-
sti.** **Ca. x**

Ec est vera pax: t̄ cū creatore nro
nobis firma connexio: purgatis t̄
reconciliatis p̄ mediatorē vite: si-
cut maculati t̄ alienati ab eo recesseram⁹ p̄
mediatorē mortis. Sicut em̄ diabolus su-
perbus hoiez supbientē p̄duxit ad mortē:
Ita x̄ps humilis hoiem obedientē reduxit
ad vitā. Quia sicut ille elatus cecidit t̄ de-
iecit p̄sentitē: sic iste hūiliat⁹ surrexit: t̄ ere-
xit credentē. Quia em̄ nō puenerat diabo-
lus quo ip̄e p̄duxerat (mortē quippe sp̄s
in impietate gestabat) sed mortē carnis nō
subierat: qz̄ nec indumentū susceperat: ma-
gnus homini videbat⁹ princeps in legioni-
bus demonū: p̄ quas fallaciā regnū exer-
cet: sic hoiez p̄ elationis typum: potētie q̄
iusticie cupidiorē: aut per falsam philoso-
phiā magna inflans: aut p̄ sacra sacrilega
irreties: in quib⁹ etiā magice fallacie curio-
siores supbioresq̄ animas deceptas: illu-
sasq̄ p̄cipitat: subditū tenēs: pollicēs etiā
purgationē anime: p̄ eas quas theletas ap-
pellat: trafigurādo se in angelū lucis per
multiformē machinationē: in signis t̄ pro-
digijs mendaci.

2. Cor. ii

**De facilitate ludificationū qui-
bus hoies ab imundis spiritibus
fallunt.** **Ca. xi**

Acile est em̄ spiritib⁹ nequissimis:
p̄ aerea corpa facere multa: q̄ mi-
rēf anime terrenis corpib⁹ aggrauate: etiā
melioris affectus. Si. n. corpa ip̄a terrena
nōnullis artib⁹ t̄ exercitatiōib⁹ modificata:
in spectaculis theatricis tāta miracula ho-
minib⁹ exhibēt: vt hi q̄ nūq̄ viderūt talia
narrata vix credāt. Quid magnū ē diabo-
lo t̄ angel⁹ ei⁹: de corp̄is elemētis: p̄ aerea
corpa facere: q̄ caro miref: Aut etiā occul-
tis inspiratiōib⁹: ad illudēdos hūanos sen-
sus: phātasmatā imaginū machinari: q̄b⁹
vigilātes dormiētes ve decipiat: v̄l furētes
exagitet: S̄ sic fieri pōt: vt hō vita ac mo-
rib⁹ melior: spectet neq̄ssimos hoies: vel in
fune ābulātes: vel multimodis motib⁹ cor-
porū mltā incredibilia facientes: nec v̄llo mō
facē talia p̄cupiscat: nec eos p̄pterea sibi p̄-
ponēdos existimet. Sic aīa fidelis t̄ pia:
nō solū si videat: verū etiā si p̄p̄ fragilitatē
carnis: exhorreat miracula demonū: nō iō
tñ: aut n̄ se posse talia dolebit: aut ob h̄ illos
meliores esse iudicabit: cū sint p̄sertim i so-
cietate sc̄torū: q̄ p̄ v̄tutē dei: cui cūcta subie-
cta sunt t̄ minime fallacia: t̄ multo maiora
fecerūt: siue hoies: siue angeli boni.

De falsis et deceptoribus purificationibus.

Ca. XII

Nequa quippe igitur per sacrilegas similitudines et impias curiositates et magicas consecrationes anime purgant et reconciliant deo: quia falsus mediator non transiit ad superiora: sed potius obsides intercludit viam per affectus: quos tanto maligniores: quanto superbiores sue societati inspirat. Qui non potest ad euoluendum penas nutrire virtutum: sed potius ad demergendum potestera exaggerare vitiorum: tanto grauius anima ruitura: quanto sibi videtur euecta sublimius. Proinde sicut magi fecerunt diuinitatem moniti: quos ad humilitatem domini adorandam: stella perduxit. Ita et nos: non qua venimus: sed per aliam viam in patriam redire debemus: quam rex humilis docuit: et quam rex superbus humili regi aduersarius obsidere non possit. Et nobis enim ut adoremus humilem christum: celi enarrauerunt gloriam dei: cum in omnem terram exiit sonus eorum: et in fines orbis terre verba eorum. Gloria nobis fuit ad mortem per peccatum in adam. Per unum quippe hominem peccatum intrauit in hunc mundum: et per peccatum mors: et ita in omnes homines pertransiit: in quo omnes peccauerunt. Huiusmodi mediator diabolus fuit: per suasor peccati: et precipitator in mortem. Nam et ipse ad operandam duplicem mortem nostram: simplicem attulit suam. Per impietatem namque mortuus est in spiritu: carne utique mortuus non est. Nobis autem et impietatem persuasit: et propter hanc ut in mortem carnis venire mereremur: effecit. Unum quippe appetuimus iniqua suasionem: alterum nos secutus est iusta damnatio: propterea quippe scriptum est: Beatus mortem non fecit: quia causa mortis ipse non fuit: sed tamen per eius retributionem iustissima mors irrogata est peccatori. Sic supplicium iudex irrogat reo: causa tamen supplicii non est iusticia iudicis: sed meritum criminis. Quo ergo nos mediator mortis transmissit et ipse non venit: id est ad mortem carnis: ibi nobis dominus deus noster medicinam emendationis inseruit: quam ille si meruit: occulta et nimis arcana ordinatione diuine alteque iusticie. Et sic per unum hominem mors: ita per unum hominem fieret resurrectio mortuorum. Quia magis vitabant homines quod euitare non poterant mortem carnis: quam mortem spiritus: id est magis penam: quam meritum penae: nam non peccare: aut non curatur: aut parum curatur: non mori autem quis non obtineat vehementer satagit. Huiusmodi mediator ostendens: quod non sit mors timenda quam per humanam conditionem iam euadere non potest: sed

potius impietas que per fidem cauere potest: occurrit nobis ad finem quo venimus: sed non qua venimus. Nos enim ad mortem per peccatum venimus: ille per iusticiam: et ideo cum sit mors nostra pena peccati: mors illi facta est hostia pro peccato.

Mortem christi non fuisse necessitatis nostre: sed voluntatis sue ac potestatis.

Ca. XIII

Quia propter cum spiritus corpori preponatur: morsque sit spiritus a deo deserit: mors autem corporis a spiritu deserit: eamque sit pena in morte corporis: ut spiritus qui volens deseruit deo: deserat corpus inuitus: ut cum spiritus deum deseruerit qui voluit: deserat corpus etiam si noluerit: nec deserat cum voluerit: nisi aliquam sibi vim qua ipsum corpus perimam intulerit: demonstrauit spiritus mediatoris. quia nulla pena peccati usque ad mortem carnis eius accesserit: quia non eam deseruit inuitus: sed qui voluit: quoniam voluit: quomodo voluit. Quippe dei verbo ad unitatem coniunctus est homo. Hinc ait: Potestatem habeo ponendi animam meam: et potestatem habeo iterum sumendi eam. Nemo tollet eam a me: sed ego pono eam a me et iterum sumo eam. Et hoc maxime mirati sunt: sicut euangelium loquitur: qui presentes erant: cum post illam vocem: in qua figuram peccati nostri edidit: continuo tradidit spiritum. Longa enim morte cruciabantur ligno suspensi. Unde latronibus ut iam morerentur: et de ligno ante sabbatum deponerentur: crura confracta sunt. Ille autem quia mortuus inuenitur est: miraculo fuit. Hoc etiam pilatum legimus fuisse miratum: cum ab ipso sepeliendum corpus domini peteret. Ille itaque deceptor qui fuit homini mediator ad mortem: falsosque se opponit ad vitam: nomine purificationis per sacra et sacrificia sacrilega quibus superbi seducuntur: quia nec participationem mortis nostre habere potuit: nec resurrectionem sue: simplicem quidem suam mortem ad duplicem nostram potuit afferre. Simplicem vero resurrectionem in qua et sacramentum esset renouationis nostre: et eius que in fine futura est euigilationis exemplum: non utique potuit. Ille proinde qui spiritu viuus carnem suam mortuam resuscitauit: verus vite mediator illum spiritu mortuum et mortis mediatorem a spiritibus in se credentium foras misit: ut non regnaret intrinsecus: sed forinsecus oppugnaret: nec tamen expugnaret. Cur se ipse quoque temptandum prebuit: ut ad superandas etiam temptationes eius mediator esset: non solum per adiutorium: verum etiam per exemplum. At ille primum ubi per omnes aditus ad in-

Bar. 2

Ps. 8

Roma. 5

Sap. 1

Roma. 5

Job. 10

Job. 19

Bar. 15

terroza moliens irrepere: expulsus est: post
baptisma in heremo cōpleta omni tēptatiōe
illecebrosa: qz viuū spū: mortuū spū nō in-
uasit: quoduo mō auidus mortis humane
cōuerit se ad faciēdā mortē: quā potuit: z
pmissus est in illud qd ex nobis mortale vi-
uus mediator acceperat. Et vbi potuit ali-
qd facere: ibi ex omni pte deuictus est: z vn-
de accepit exteriū ptātem dñice carnis oc-
cidēde: inde interior ei ptās qua nos tene-
bat occisa est. Factū ē em̄ vt vincula pctō-
rum multoz: in multis mortib⁹ p vni vñā
mortē quā pctm nullū pcesserat: soluerēt.
Quā ppterea dñs p nobis indebitā reddi-
dit: vt nobis debita non noceret. **Msc. n.**
iure cuiusqz ptātis exutus ē carne: sed ipse
se exuit. Nam qui posset nō mori si nollet:
pculdubio qz voluit mortu⁹ est: z ideo pñ-
cipatus z ptātes expoliavit: fiducialiter tri-
umphās eas in semetipō. **Morte** sua qppe
vno verissimo sacrificio pro nobis oblato:
quicqd culparū erat vnde nos pñcipatus
z ptātes ad luēda supplicia iure detinebāt
purgauit: aboleuit: extinxit: z sua resurrec-
tione in nouā vitā nos pdestinatos voca-
uit: vocatos iustificauit: iustificatos glorifi-
cavit. Ita diabolus hominē quē p pñsio-
nem seductū: tāqz iure integro possidebat:
z ipse nulla corruptiōe carnis z sanguinis
septus: p istā corporis mortalis fragilitatez:
nimis egeno z infirmo tāto supbiore: quāto
velut ditior z fortior: quasi pānoso z crum-
noso dñabit: in morte carnis amisit. Quo
em̄ cadentē nō secut⁹ impulit pctōrē: illuc
descēdētē psecut⁹ cōpulit redemptorē. Sic
in mortis cōsortio filius dei nobis fieri di-
gnatus est amicus: quo non pueniēdo me-
liore se nobis atqz maiorem putabat inimi-
cus. **Sic** em̄ redēptor nŕ: **Maiore** dile-
ctionē nemo habet: qz vt animā suā ponat
p amicis suis. **Quocirca** etiā ipso dño se
credebat diabolus superiore: inquantū illi
dñs in passionib⁹ cessit: qz z de ipso intelle-
ctū ē qd in psalmo legit: **Adiuisti** eū pau-
lomin⁹ ab āgelis: vt ab iniquo velut equo
iure aduersum nos agēte: ipse occisus ino-
cens eū iure equissimo suparet: atqz ita ca-
ptiuitatē ppter pctm factā captiuaret: nosqz
liberaret a captiuitate propter pctm iustā:
suo iusto sanguine iniuste fuso: mortis chi-
rographū delens: z iustificādos redimēs
pctōres. **Hinc** etiā diabol⁹ ad hec suos il-
ludit: qb⁹ se p sua sacra velut purgandis: z
potius implicādis atqz mergendis: falsus

mediator opponit: qz supb facillime psua-
det irridere atqz cōtemnē mortē xpī: a qua
ipse quāto est alienior: tanto ab eis credit
sanctior atqz diuinior. **Qui** tñ apud eum
paucissimi remāserūt: agnoscētib⁹ gentib⁹:
z pia hūilitate bibētib⁹: precii suū: eiusqz
fiducia deserētib⁹ hostē suū: z pcurrentib⁹
ad redemptorē suū. **Nescit. n.** diabolus
quō illo z insidiāte z furente vtat ad salutē
fidelīū suoz excellissima sapiētia dei: a fine
supiore qd ē initū spiritualis creature: vsqz
ad finē inferiorē: qd est mors corporis: pten-
dens fortiter z disponens omnia suauiter.
Attingit em̄ vbiqz ppter suā mūdiciā: z ni-
hil inquinatū in eaz incurrit. **A** morte aut
carnis alieno diabolo vnde nimis supbus
incedit: mors alterius generis pparatur in
eterno igne tartari: quo si solū cū terrenis:
s etiā cū aereis corpib⁹ excruciani spūs pos-
sint. **Supbi** aut hoies qb⁹ xp̄s (qz mortu⁹
est) viluit: vbi nos taz magno pñcio emūt: z
istā mortē reddūt cū hoib⁹ pñciōi erūno-
se nature: qz trahit a pmo pctō: z in illā cū il-
lo pñcipitabunt. **Quē** ppterea xp̄o pposue-
runt: qz eos in istā deiecit: quo per distantē
naturā ipse nō cecidit: z quo ppter eos per
ingentē miscōiam ille descēdit: z tñ se demo-
nib⁹ esse meliores non dubitat credē: eosqz
maledictis omnibus insectari detestariqz
nō cessant: quos certe alienos ab hui⁹ mor-
tis passione nouerūt: ppter quā xp̄m cō-
temnūt. **Nec** sic volunt pñsiderare quā fieri
potuerit: vt in se manēs: nec p seipm ex vl-
la pte mutabile dei verbū: per inferioris tñ
nature susceptionē aliqd inferius pati pos-
set: qd immūdus demon (qz terrenū corp⁹
nō habet) pati nō possit. **Sz** cū sint ipsi de-
monib⁹ meliores: tñ qz carnē portāt: mori
sic pñt: quēadmodū demones mori: qz eam
nō portāt: nō vtiqz pñt. **Et** cū de ritib⁹ sa-
crificioz suoz multū psumāt: qz se fallacib⁹
supbisqz spiritib⁹ imolare nō sentiūt. **Aut**
si iō sentiūt aliqd sibi pdesse arbitrat perfi-
dorū z inuidorū amicitia: quoz intentio-
nis nullū negociū est: nisi impeditio redit⁹
nostri: non intelligūt ne ipsos quidē super-
bissimos spūs honorib⁹ sacrificioz gaude-
re potuisse: nisi vni vero deo p quo coli vo-
lunt: verū sacrificiū deberet.

De sacrificio pfecto z vo qd ipse
p nob saluator effect⁹ ē. **Ca. xxi**
Qz id posse rite offerri: nisi per sa-
cerdotē sc̄m z iustū: nec nisi ab eis
accipiat qd offert: p quib⁹ offert:

Roma. 8

Job. 15

Ps. 8

Eolo. 1

Sap. 8

Ibidem. 7

Ero

atq; id sine vitio sit: vt p vitiosis mūdā-
dis possit offerri. Hoc certe oēs cupiūt: q
p se offerri sacrificiū deo volūt. Quis g tā
iustus z sanct⁹ sacerdos: q; vnicus fili⁹ dei:
nō q opus haberet p sacrificiū sua purga-
re peccata: nec originalia: nec ex hūana vi-
ta q addunt. Et qd tā cōgruēter ab hoib⁹
sumeret qd p eis offerret: q; hūana caro:
Et qd tā aptū huic imolatiōi: q; caro mor-
tal: Et qd tā mūdū p mūdādis vitijs mor-
taliū: q; sine vlla contagione carnalis cō-
cupiscētie: caro nata i vtero z ex vtero vir-
ginali: Et qd tā gte offerri z suscipi posset:
q; caro sacrificij nostri: corp⁹ effectū sacer-
dotis nrī: Ut qm qttuor p̄siderant i omni
sacrificio: cui offerat: a quo offerat: qd of-
ferat: p quib⁹ offerat: idē ipse vn⁹ verusq;
mediator: p sacrificiū pacis reconcilians
nos deo: vnū cū illo maneret cui offerebat:
vnū in se faceret p quib⁹ offerebat: vn⁹ ipe
esset qui offerebat: z qd offerebat.

**De his q sibi purgationem de
virtute propria pollicent. Ca. xv.**

Unt aut quidā q se putāt ad p̄-
plandū deū: z inherēdū deo virtu-
te ppria posse purgari: q; ipa sup-
bia maxime maculat. Nullū enī vitii ē cui
magis diuina lege resistit: z i qd magis ac-
cipiat dñandi ius ille supbissim⁹ spūs: ad
ima mediator: ad sūma interclusor: nisi oc-
culte insidians alia via deuiter: aut p pplm
deficientē: qd interpretat amalech: apte seui-
ens: z ad terrā pmissiōis repugnādo trās-
itū negās: p crucē dñi q moysi manib⁹ ex-
tensis pfigurata suet. Hinc enī sibi pur-
gationē isti virtute ppria pollicent: q; nō
nulli eoz potuerūt aciē mentis vltra oēm
creaturā trāsmittēre: z lucē incōmutabilis
veritatis p̄tulacūq; ex pte cōtingere: qd
xpianos multos ex fide interim sola viuen-
tes: nōdū potuisse deridēt. Sed qd pdest
supbienti: z ob h erubescēti lignū cōscen-
dere: de lōginquo p̄spicere patriā trāsma-
rinā: Aut qd obest humili de tāto interual-
lo nō eā videre: in illo ligno ad eā veniēt:
quo dedignat ille portari.

**Sapientes mūdi nec resurrecti-
onis veritatē cognoscere: nec futu-
rorū ordine scire potuissent: quis et
ipsi vaticinia hīc videat. Ca. xvi.**

Benā resurrectionem carnis nos
credere rep̄bēdūt: sibiq; poti⁹ etiā
de his reb⁹ credi volūt. Quasi ve-

ro q; pcellam incōmutabilēq; substantiam:
p illa q facta sūt intelligere potuerūt: ppte-
rea de conuersione rerū mutabiliū: aut de
cōtexto seculorū ordine cōsulēdi sint. Mū-
quid enī q; verissime disputant: z documē-
tis certissimis psuadent: eternis rationib⁹
omnia tpalia fieri: ppterea potuerūt in ip-
sis rationib⁹ p̄spicere: vel ex ipsis collige-
re q sint animalū genera: q semia singulo-
rū in exordijs: q modus in incrementis: qui
numeri p cōceptus: p ortus: p etates: p oc-
casus: q mor⁹ in appetēdis q scdm naturā
sūt: fugiēdisq; cōtrarijs: Mōne ista oia: nō
p q incōmutabilē sapiētiaz: s; p locorū ac
temporū historiā quesierūt: z ab alijs exp-
ta atq; cōscripta crediderūt: Quo minus
mirādū ē: nullo mō eos potuisse p̄lixiorū
seculorū seriē vestigare: z qndā metā hui⁹
excursus: q tanq; fluuiū gen⁹ excurrit hūa-
nū: atq; inde cōuersionē ad suum cuiq; de-
bitū terminū. Ista enī nec historici scribi-
re potuerūt: lōge futura z a nullo expta atq;
narrata: nec isti p̄bi ceteris meliores i illis
sūmis eternisq; rationib⁹ intellectualia cō-
templati sunt. Alioqn nō eiūsdē generis p-
terita q potuerūt historice inquirere: sed
poti⁹ z futura p̄noscerent. Qd q potue-
rūt: ab eis vates: a nrīs p̄be appellati sūt.

**En apud impios possint qdā
futura p̄sciri. Ca. xvii.**

Quanq; z p̄betarū nomē nō omni-
no alienū ē a lris eoz. Sed pluri-
mū interest: vtrū exp̄mēto p̄terito-
rū futura cōficiāt. Sicut medici multa p̄ui-
dendo: etiā lris mādauerunt: q ipsi expta
notauerūt: Sicut deniq; agricole vel etiā
naute multa p̄nuciat. Talia enī si ex lōgis
interuallis tpm fiant: diuinationes putāt.
An vero iā vētura p̄cesserit: z lōge visa ve-
nientia nūcient: p acuto sensu vidētū: qd
cū faciūt aeree p̄tates diuinare credūtur.
Tāq; si qsq; de mōtis vertice aliquē lōge
videat veniētē: z p̄ime in campo habitā-
tibus an nūciet. An ab angelis sanctis q;
bus ea de⁹ p verbū: sapiētiazq; suā indicat
vbi z futura z p̄terita stāt: vel qbusdā p̄nū-
ciēt hoib⁹: vel ab eis audita: rur⁹ ad alios
hoies trāsmittant. An ipoz hoim quorū-
dā mētes intātū euehant spiritus sancto: vt
nō p angelos: s; p ipsas futuroz instantes
causas: in ipsa sūma rerum arce cōspiciāt.
Audiūt enī ista z aeree p̄tates: siue angelis
ea nunciantib⁹: siue hoib⁹: z tantū audiūt

Roma. j

Quod opus esse ille iudicat: cui subiecta sunt
oia. Multa etiā pdicunt instinctu quodā
Joh. ij et impulsu spiritu nescientū: sicut caiphas
nesciuit qd dixit: s cū esset pōtifer ppheta-
uit. Ergo de successiōib⁹ seculorū: et de re-
surrectione mortuorū: phos nec illos pflu-
[Act. ij] lere debem⁹ q creatoris eternitatē (in q vi-
uimus mouemur et sum⁹) qstū potuerūt in-
[Roma. j] tellerēt. Quia p ea q facta sūt cognoscē-
tes deū: nō sicut deū glificauerūt: aut gra-
tias egerūt: sed dicentes se esse sapientes:
stulti facti sunt. Et cū idonei non essent: in
eternitatē spiritualis incōmutabilisq natu-
re aciē mētis tā cōstanter infingere vt iūpa
sapiētia cōditoris atq rectoris vniuersita-
tis viderent volumina seculorū: q ibi iam
essent et semp essent. Hic aut futura essent:
vt nō eēnt: atq vt ibi viderēt pueriōes in
meli⁹: nō solū aīaz: s etiā corporū hūanorū
vsq ad sui modi pfecionē. Cū g ad h ibi
vidēda nullo mō essent idonei: ne ad illud
quidē digni habiti sūt: vt eis ista p sanctos
angelos nūciarent: siue forinsec⁹ p sensus
corpis: siue interiorib⁹ reuelat: omib⁹ i spi-
ritu exp̄ssis: sicut patrib⁹ nris vera pietate
preditis: hec demonstrata sunt: q ea pdicen-
tes: vel de p̄sentib⁹ signis: vel de p̄ximis
reb⁹: ita vt pdixerāt: facti fidē faciētes: au-
ctoritatē cui de lōge futuris vsq i seculi fi-
nē crederet: habere meruerūt. Potestates
aut aeree supbe atq fallaces: etiā si qdā de
societate et ciuitate sanctorū: et d vero medi-
atore a sanctis et pphetis: vt angelis audi-
ta p suos vates dixisse repunt: id egerunt
vt p hec aliena vera etiā fideles dei si pos-
sent ad sua falsa traducerēt. Be⁹ aut p ne-
scientes id egit: vt veritas vndiqz resona-
ret fidelibus in adiutorū: impijs in testi-
moniū.

**De fide qua credimus tempora-
liter gesta: et veritate que reddet
eterna. Capitulu. xviii.**

Quia igit ad eterna capescēda ido-
nei nō erām⁹: sordescq peccatorū
nos p̄grauabant temporalū rerū
amore cōtracte: et de p̄pagine mortalitatis
tanq naturaliter molite: purgandi erām⁹.
Purgari aut vt p̄temporemur eternis: nō
nisi p temporalia possem⁹: qualibet iā cōtem-
pati tenebamur. Sanitas enī a morbo plu-
rimū distat: s medici curatio nisi morbo cō-
gruat: nō pducit ad sanitatē. Inutilia tpa-
lia decipiūt egrotos: vtilia tpalia suscipiūt

sanandos: et trañciunt ad eterna sanatos.
Adens aut rationalis sicut purgata cōtē-
plationē debet reb⁹ eternis: sic purganda
tpalib⁹ fidē. Dixit quidā et illorū q quodā
apud grecos sapiētes habiti sunt. Q̄tum
ad id qd ortū est eternitas valet: tantū ad
fidē veritas. Et p̄fecto ē vera sentētia. Qd
enī nos tpale dicim⁹: hoc ille qd ortū ē ap-
pellauit. Ex q genere etiā nos sum⁹: nō tm
fm corpus: sed etiā fm animi mutabilita-
tē. Nō enī p̄prie vocat eternū: qd aliqua
ex pte mutat. Inq̄tū igit mutabiles sum⁹:
intātū ab eternitate distam⁹. P̄mittit aut
nobis vita eterna p veritatē: a cuius p̄spi-
cuitate rursus tātū distat fides nra: quātū
ab eternitate mortalitas. Nunc g adhibe-
mus fidē rebus tpaliter gestis p̄pter nos:
et p ipsā mūdāmur: vt cū ad speciē veneri-
mus: quēadmodum succedit fidei veritas:
ita mortalitati succedat eternitas. Quapro-
pter quoniā fides nostra fiet veritas: cum
ad id qd nobis credentib⁹ p̄mittit: p̄uene-
rimus. P̄mittit aut nobis vita eterna. et
dixit veritas: nō q fiet sicut futura est fides
nostra: sed q semp est veritas: qz ibi ē et eter-
nitas. Dixit g veritas. Hec ē aut vita eter-
na: vt cognoscant te vñū verū deū: et quez
misisti Iesum christū. Cū fides nra viden-
do fiet veritas: tunc mortalitatē nostrā cō-
mutatā tenebit eternitas. Qd donec fiat: et
vt fiat: qz rebus ortis accōmodam⁹ quidē
fidē credulitatis: sicut in eternis speramus
veritatē cōtemplatōnis: ne fides mortalis
vite dissonaret a vitate eterne vite: ipa ve-
ritas p̄i coeterna de terra orta ē: cū fili⁹ dei
sic venit vt fieret fili⁹ hominis: et ipse i se exci-
peret fidē nostrā: qua nos pduceret ad ve-
ritatē suam: qui sic suscepit mortalitatē no-
strā: vt nō amitteret eternitatē suā. Q̄tum
enī ad id qd ortū est eternitas valet: tantū
ad fidē veritas. Ita g nos purgari oportet
b̄t: vt ille nobis fieret ort⁹ q maneret eter-
nus: ne alter nobis esset in fide: alter in ve-
ritate. Nec ab eo q orti sum⁹: ad et̄na trāsi-
re possem⁹: nisi eterno p ortū nostrū nobis
sociato: ad eternitatē ipsius trañceremur.
Nūc itaqz illuc quodā mō secuta est fides
nra q ascēdit in quē credimus: ortus: mor-
tu⁹: resuscit⁹: assūpt⁹. Hozū q̄ttuor: duo
priora noueram⁹ in nobis. Scim⁹ enī ho-
mines et oziri et mori. Duo aut reliq: id ē re-
suscitari et assumi: iuste in nobis futura spe-
ram⁹ qz in illo facta credidim⁹. Itaqz i illo
qz et id qd ortū erat transijt ad eternitatez:

Joh. ij

Ps. 84

transiturū est et nrm: cuz fides puenerit ad
 veritatē. Iā enī credentib⁹ vt in verbo fi-
 dei manerēt: et inde ad veritatē: ac p b ad
 eternitatē pducti a morte liberarent: ita lo-
 quit⁹. Si māseritis i verbo meo: vere disci-
 puli mei eritis. Et qsi quererēt: q fructu: se-
 cut⁹ ait: Et cognoscetis veritatē. Rursus
 quasi dicerēt: Quid pdest mortalib⁹ veri-
 tas: Et veritas inqt liberabit vos. Vñ: ni-
 si a morte: a corruptōe: a mutabilitate: Ve-
 ritas quippe immortalis: incorrupta: incom-
 mutabilitas pmanet. Vera aut immortalitas:
 vera incorruptibilitas: vera incomu-
 tabilitas: ipa est eternitas.

**De missione filij dei qua in for-
 ma serui minor factus est pater: cū
 in forma dei patri pmaneret equa-
 lis.**

Capitulu. xix.

Ecce ad qd missus est fili⁹ dei: imo
 vo ecce qd est missus esse filiū dei:
 Quicūq; ppter faciendā fidem q
 mūdaremur ad cōtemplandā veritatē i re-
 bus ortis ab eternitate platis: et ad eterni-
 tatē relatis tpaliter gesta sunt: aut testimo-
 nia missiōis hui⁹ fuerūt: aut ipa missio filij
 dei. Sed testimonia quedā venturū pnun-
 ciauerūt: quedā venisse testata sunt. Factū
 quippe creaturā p quē facta est ois creatu-
 ra: omnē creaturā testē habere oportebat.
 Nisi enī multis missis pdicaret vnus: non
 multis dimissis teneret vnus. Et nisi talia
 essent testimonia q paruis magna esse vi-
 derent: nō crederet ille ita magnus: vt ma-
 gnos faceret magnus: qz ad paruos miss⁹
 est paru⁹. Incompabiliter enī maiora filij
 dei facta sunt celū et terra: et oia q in eis sūt:
 quia omnia per ipm facta sunt: q; signa et
 portenta que in eis testimoniū pruperunt.
 Sed tamē homines vt hec magna p eum
 facta parui crederent: illa parua tanq; ma-
 gna tremuerūt. Cuz ergo venit plenitudo
 tps: misit deus filiū suū: factū ex muliere:
 factū s; lege: vsq; adeo parū vt factū: eo
 itaq; missum q factū. Si ergo maior mittit
 minorē: fatemur et nos factum minorē: et in
 tantū minorē inqtū factū: et intantū factū
 inqtū missum. Misit enī filiū suū factū ex
 muliere: per quē tamē quia facta sunt oia:
 non solū priusq; factus mitteret: sed pusq;
 essent omnia: eundē mittēti cōfitemur eq-
 lem: quē dicimus missum minorē. Quō g
 an istā plenitudinē tps: qua eū mitti opor-
 tebat: priusq; missus esset videri a patrib⁹
 potuit: cum eis angelica quedā visa demō-

strarent: qñ nec iam missus: sicut equalis ē
 patri videbat. Vñ enī dicit philippo: a q
 vtiq; sicut a ceteris: et ab ipis a quib⁹ cruci-
 fix⁹ ē in carne videbat: Tāto tpe vobiscū
 sū et nō cognisti me: philippe q me videt:
 videt et pz: nisi qz videbat et nō videbat:
 Videbat sic missus fact⁹ fuerat: non vide-
 bat sic p eū oia facta erāt. Aut vñ etiā illō
 dicit: Qui habet mādata mea et seruat ea:
 ipse est q diligit me. et qui diligit me: diliget
 a patre meo. et ego diligā eū et manifestabo
 ei meipm. Cū esset manifest⁹ an oculos ho-
 minū: nisi qz carnē: qd verbū in plenitudi-
 ne tps factū erat: suscipiendā nostre fidei
 porrigebat. Ip̄m aut verbū p qd oia facta
 erāt purgate p fidē menti cōtemplandū in
 eternitate seruabat.

**Non esse contra equalitatē p̄is
 et filij si etiā fm coeternā patri diui-
 nitatē intelligat fili⁹ miss⁹. Ca. xx.**

Non aut fm hoc missus a patre filius
 dicit⁹: qz ille pater est: ille fili⁹: nul-
 lo modo impedit vt credam⁹: eq-
 lem patri esse filiū et cōsubstantialē et coeter-
 nū: et tamē a patre missum filiū. Nō qz ille
 maior est: ille minor. sed qz ille pater: ille fi-
 li⁹. Ille genitor: ille genit⁹. Ille a q est qui
 mittit: ille qui ē ab eo q mittit. Fili⁹ enī a pa-
 tre est: nō pater a filio. Scdm hoc iam pōt
 intelligi: nō tantū ideo dici missus fili⁹: q
 verbū caro factū est: s; ideo missus vt ver-
 bū caro fieret: et p p̄sentia corpālē illa q scri-
 pta sunt oparet⁹: id est vt nō tñ homo mis-
 sus intelligat qd verbū factū est: s; et verbū
 missū vt homo fieret: qz nō fm imparē po-
 testatē vel substantiā vel aliqd qd deo p̄i
 nō sit equale missus ē: sed fm id qd filius a
 patre est: nō pater a filio: Verbū enī patris
 est fili⁹: qd et sapientia eius dicit⁹. Quid g
 mirū si mittit: nō qz inequalis est patri: sed
 qz est manatio quedā claritatis omnipotē-
 tis dei sincera: Ibi aut qd manat: et de quo
 manat vnus eiusdēq; substantie ē. Neq;
 enī sicut aqua de foramine terre aut lapi-
 dis manat: sed sicut lux de luce. Nā qd di-
 ctū est: Candor est enī lucis eterne: qd aliō
 dictū ē: qz lux ē lucis eterne: Candor qpe
 lucis: qd nisi lux ē: Et ideo coeterna luci:
 de qua lux est. Maluit aut dicere: candor
 lucis: qz lux lucis: ne obscurior putaret ista
 que manat: qz illa de qua manat. Cū enim
 audis candor eius esse ista: facilius est vt p
 hanc lucere illa: qz hec min⁹ lucere credat.
 Sed qz cauendū nō erat ne minor lux illa

Joh. j. 4

Joh. i

Joh. j. 4

Joh. i

Sap. 7.

Ibidem

Joh. 8

Ibidē

Ibidē

Gal. 4

Ibidē

putaret q̄ istaz genuit. Hoc enī null⁹ vnq̄
hereticus ausus ē dicere: nec credendū est
aliquē ausurū. Illi cogitatiōi occurrit scri
ptura q̄ possit videri obscurior lux ista que
manat: q̄ illa de q̄ manat. Quā suspitionē
tulit cū ait: Candor ē illi⁹: id est lucis eter
ne: atq; ita ostēdit equalē. Si enī h̄ minor
ē: obscuritas illi⁹ ē: nō candor illi⁹. Si autē
maior ē: nō ex ea manat. Non enī vinceret
de q̄ genita ē. Quia ergo ex illa manat: nō
ē maior q̄ illa. Quia vō nō obscuritas illi⁹
sed candor illi⁹ ē: nō est minor: equalis est
ergo. Necq; h̄ mouere debet: q; dicta ē ma
natio quedā claritatis omnipotētis dei sin
cera: tanq̄ ip̄a nō sit omnipotēs: s; om̄ po
tētis manatio. Ador enī de illa dicit: Et cū
sit vna: oīa pōt. Quis ē autē omnipotens:
nisi q̄ oīa pōt: Ab illo itaq; mittit: a q̄ ema
nat. Sic enī et ab illo petit: qui amabat eaz
et desiderabat eā. Emitte inq̄ illā de sancti
celis tuis: et mitte illā a sede magnitudinis
tue vt mecū sit: et mecū labore: id ē doceat
me laborare ne labore. Labores enī eius:
virtutes sūt. S; aliē mittit vt sit cū homīe:
aliē missa est vt ip̄a sit hō. In aīas enī san
ctas se trāffert: atq; amicos dei et pphetas
cōstituit: sicut etiā implet sanctos angelos
et oīa talib⁹ ministerijs cōgrua p eos opat.
Cū autē venit plenitudo tēpis missa est: non
vt impleret angelos: nec vt eēt angel⁹: nisi
inq̄tū cōsiliū patris annūciabat: qd̄ et ip̄i
erat. Nec vt esset cum homib⁹: aut i homi
nibus. Hoc enī et antea in patrib⁹ et pph
etis: s; vt ip̄m verbū caro fieret: id est homo
fieret: in q̄ futuro reuelato sacramēto: etiā
eorū sapientia atq; sanctorū salus esset: qui
priusq̄ ip̄e de virgine nasceret: de mulieri
bus nati sunt: et in q̄ facto atq; p̄dicato sa
lus sit oīm credentiū: sperantiū: diligentīū.
Hoc enī magnū pietatis ē sacramētū: qd̄
manifestū ē in carne: iustificatū est in spū:
apparuit angelis: p̄dicatū ē in gentib⁹: cre
ditū est in mūdo: assumptū ē in gloria. Ab
illo ergo mittit dei verbū: cui⁹ ē verbū. Ab
illo mittit de quo natū ē. Mittit q̄ genuit:
mittit qd̄ genitū est. Et tūc vnicuiq; mitti
tur: cū a quoq; cognoscit atq; p̄cipit q̄tuz
cognosci et p̄cipi pōt p captu: vel p̄ficien
tis in deū: vel p̄fecte in deo anime rationa
lis. Non ergo eo ip̄so quo de patre natus
est: missus dicit fili⁹. S; vel eo q̄ apparuit
huic mūdo s; bñ caro factū. Un̄ dicit: Exi
ni a patre et veni in hunc mūdū: Vel eo q̄
ex tempore cuiusq; mente p̄cipit: sicut di

ctum est: Mitte illā vt mecū sit: et mecū la
boret. Qd̄ ergo natū est ab eterno: eternū
est. Candor est enī lucis eterne. Qd̄ autē
mittit ex tempore: a quoq; cognoscit. Sed
cum in carne manifestatus est filius dei: in
hunc mūdū missus est in plenitudine tē
poris: factus ex semina. Quia enī in sapi
entia dei non poterat mūdus cognoscere
p sapientiā deum: qm̄ lux lucet i tenebris:
et tenebre eam nō cōphenderūt: placuit
deo p stulticiā p̄dicationis saluos creden
tes facere: et verbū caro fieret et habitaret
in nobis. Cum autē ex tempore cuiusq; p
uectus mente p̄cipit: mitti quidē dicit: sed
non in hunc mūdū. Necq; enī sensibiliter
apparet: id est corporeis sensibus p̄fecto ē.
Quia et nos s; m̄ qd̄ mente aliquid eternū
q̄tum possum⁹ capimus: nō in hoc mūdo
sumus. Et omniū iustorū spiritus: etiā ad
huc in hac carne viuentiū: inq̄tuz diuina
sapiāt: non sunt in hoc mundo. Sed pater
cum ex tēpore a quoq; cognoscit: nō dicit
missus. Nō enim habet de quo missus sit:
aut ex quo p̄cedat. Sapientia quippe di
cit: Ego ex ore altissimi p̄diui. Et de spiri
tus sancto dicit: a patre p̄cedit. pater vō a
nullo. Sicut q̄ pater genuit: filius genit⁹ ē.
ita pater misit: filius missus est. Sed quē
admodū q̄ genuit et q̄ genit⁹ est: ita et q̄ mi
sit et qui missus ē vnū sunt: q; pater et filius
vnū sunt. Ita etiā spūs sanct⁹ vnū cū eis ē:
q; hec tria vnū sunt. Sicut enī natū esse est
filio a patre esse: ita mitti ē filio cognosci q̄
ab illo sit: et sic spūs sancto donū dei esse est
a patre p̄cedere: ita mitti est cognosci q̄ ab
illo p̄cedat. Nec possumus dicere q̄ spūs
sanct⁹: et a filio nō p̄cedat. Necq; n. frustra
idem spūs: et patris et filij spirit⁹ dicit. Nec
video quid aliud significare voluerit: cum
sufflans i faciem discipulorū ait: Accipite
spiritū sanctū. Necq; enī flat⁹ ille corpore⁹
cum sensu corporaliter tangendi p̄cedens
ex corpe substantia spūs sancti fuit: s; demō
stratio p cōgruā significationē: nō tm̄ a pa
tre: sed a filio p̄cedere spiritū sanctū. Quis
enī dementissim⁹ dixerit: aliū fuisse spiritū
quē sufflans dedit: et aliū quem post ascen
sionē suam misit. Unus enī spirit⁹: est spiri
tus dei: spiritus patris et filij: spiritus sanct⁹
qui opatur omnia in omib⁹. Sed q̄ bis
datus est: dispensatio certe significationis
fuit. de qua suo loco q̄tuz domin⁹ dederit
differemus. Qd̄ ergo dñs ait: Quem ego
mittā vobis a patre: ostēdit spiritū patris

Sap. 9

Ibidē. 7

i. Th. 3

Gal. 4.

i. Cor. 1

Joh. 1

i. Cor. 1

Joh. 1

Eccl. 24

Joh. 20

i. Cor. 12

Joh. 15

et filij: quia etiam cum dixisset: quem mittet pater: addidit: in nomine meo: non tamen dixit: quem mittet pater a me: quemadmodum dixit: quem ego mittam vobis a patre: videlicet ostendens quod totum divinitatis: vel si melius dicitur deitatis: principium pater est. Qui ergo ex patre procedit et filio: ad eum refertur a quo natus est filius.

Joh. 7. Et quod dicit evangelista: Spiritus nondum erat datus: quia Jesus nondum erat clarificatus: quod intelligitur nisi quia certa illa spiritus sancti datio vel missio post clarificationem christi futura erat qualis nunquam antea fuerat: Neque enim antea nulla erat: sed talis non fuerat. Si enim antea spiritus sanctus non dabatur quo impleti prophetę locuti sunt: cum apte scriptura dicat: et multis locis ostendat spiritus sancto eos locutos fuisse: cum et de Joanne baptista dictum sit: spiritus sancto replebitur: et inde ab utero matris sue: et spiritus sancto repletus Zacharias invenit pater eius: ut de illo talia diceret. Spiritus sancto maria: ut talia de domino quem gestabat utero predicaret. spiritus sancto Simeon et Anna: ut magnitudinem christi parvuli agnosceret. Quod ergo spiritus nondum erat datus: quia Jesus nondum erat clarificatus: nisi quia illa datio: vel donatio: vel missio spiritus sancti: habitura erat quadam proprietate sua in ipso adventu: qualis antea nunquam fuit: Nusquam enim legitur: linguis quas non novērāt homines locutos veniente in se spiritus sancto: sicut tunc factum est: cum oporteret eius adventum signis sensibilibus demonstrari: ut ostenderet totum orbem terrarum atque omnes gentes in linguis variis constitutas: credituras in christum per donum spiritus sancti: ut impleret quod in psalmo canitur: Non sunt loqueles neque sermones quorum non audiant voces eorum. In omni terra erit sonus eorum: et in fines orbis terre verba eorum. Verbo itaque dei ad unitatem persone copulatus: et quodammodo permixtus est in hunc mundum: factus ex femina filius dei: ut esset et filius hominis propter filios hominum. Hanc personam angelica natura figurare antea potuit ut pronuntiaret: non exprimere ut ipsa esset.

De sensibili demonstratione spiritus sancti et de coeternitate trinitatis.

Capitulum XXI.

De sensibili autem demonstratione spiritus sancti: siue per columbe specie: siue per linguas igneas: cum eius substantia patri et filio coeterna: pariterque incommutabile subdita et serviens creatura temporalibus

motibus et formis ostenderet: cum ad eius personam unitatem: sicut caro quod verbum factum est non copularetur: non audeo dicere nihil tale factum esse antea. Sed plane fidei dixerim: patrem et filium et spiritum sanctum unum eiusdemque substantie: deum creatorem: trinitatem: omnipotentem inseparabiliter operari: sed ita non posse per longe imparē maximeque corporeā creaturam inseparabiliter demonstrari: sicut per voces nostras que utique corporaliter sonant: non possunt pater et filius et spiritus sanctus: nisi suis et propriis intervallis temporum certa separatione distinctis: quod sue cuiusque vocabuli syllabe occupant nominari. In sua quippe substantia quod sunt tria unum sunt: pater et filius et spiritus sanctus: nullo temporali motu super omnem creaturam idipsum sine ullis intervallis temporum vel locorum et simul unum atque idem ab eternitate in eternitatem: tanquam ipsa eternitas que sine veritate et caritate non est. In meis autem vocibus separati sunt pater et filius et spiritus sanctus: nec simul dici potuerunt: et in litteris visibilibus sua separatim locorum spacia tenuerunt. Et quemadmodum cum memoria meam: et intellectum: et voluntatem nomino: singula quidem nomina ad res singulas referunt: sed tamen ab omnibus tribus singula facta sunt. Nullum enim horum trium nominum est: quod non et memoria et intellectus et voluntas mea simul operata sint. Ita trinitas simul operata est: et vocem patris: et carnem filij: et columbam spiritus sancti: cum ad personas singulas hec singula referant. Qua similitudine utique cognoscitur: inseparabile in seipsum trinitatem per visibilis creature specie separabiliter demonstrari: et inseparabile trinitatis operationem: etiam in singulis esse rebus: quod vel ad patrem: vel ad filium: vel ad spiritum sanctum demonstrandum proprietate pertinere dicunt. Si ergo a me queritur: quod facte sint: vel voces vel sensibiles forme atque species ante incarnationem verbi dei que hoc futurum prefigurarent: per angelos ea deum operatum esse respondeo: quod etiam scripturarum sanctarum testimoniis quantum existimo satis ostendi. Si autem queritur ipsa incarnatio quod facta sit ipsum verbum dei: dico carnem factum: id est hominem factum: non tamen in hoc quod factum est puerum atque mutatum: ita sane factum: ut ibi sit non tamen verbum dei: et hominis caro: sed etiam rationalis hominis anima: atque hoc totum et deus dicatur propter deum et hominem. Quod si difficile intelligitur: magis magisque abstinendo a peccatis: et bene operando et orando cum gemitu de-

Liber

siderioꝝ sanctoꝝ: vt p̄ diuinū adiutorū p̄
ficiendo: et intelligat: et amet. Si autē q̄rit
post incarnationēz verbi: quō facta sit vel
vox patris vel species corporalis qua sp̄ritus
sanctus demonstratus est: per creaturā quidē
facta ista non dubito: sed vtrū tantūmodo
corporalē atq; sensibilem: an adhibito spi-
ritu etiā rationali v̄l intellectuali. Hoc enī
quibusdā placuit appellare: qđ greci dicūt
ποσπο: id est intellectuale. non quidē ad
vnitatez p̄sone. Quis enim hoc dixerit: vt
quicquid illud est creature per qđ sonuit vox
patris: ita sit deus pater: aut quicquid illud
est creature in quo p̄ columbe specie v̄l p̄
igneas linguas sp̄s sanctus demonstratus
est: ita sit sp̄s sanctus: sicut est dei filius hō
ille qui de virgine factus est: sed tantūmodo ad
ministeriū pagende significatiōis: sic opor-
tuisse deū iudicauit: an aliqd aliud intelli-
gendū sit: inuenire difficile est: et temere as-
firmare nō expedit. Quō tamē ista sine ra-
tionali vel intellectuali creatura potuerūt
fieri: nō video. Neq; adhuc locus est expli-
care: cur ita sentiā q̄tū vires dñs dederit.
Prius enī sunt discutiēda et refellēda here-
ticoꝝ argumēta: q̄ nō ex diuinis libris: sed
ex rationib; suis p̄ferūt: quib; se vehemē-
ter cogere arbitrantur testimonia scripturaz
que de patre et filio et sp̄s sancto sunt: ita eē
intelligenda vt ip̄i volūt. Nūc autē nō ideo
minore filio qz missus est a patre: nec ideo
minore sp̄itu sancto qz et pater eum misit
et fili;: sufficiēter q̄tum arbitror demonstra-
tū est. Siue enī p̄pter visibilem creaturā:
siue potius p̄pter p̄cipij cōmendationē:
nō p̄pter inequalitatē vel imparitatē vel
dissimilitudinē substantiē i scripturis hec po-
sita intelligunt: qz etiā si voluisset de; pater
p̄ subiectā creaturā visibiliter apparere: ab-
surdissime tamē aut a filio quez genuit: aut
sp̄itu sancto q̄ de illo p̄cedit: missus dice-
ret. Iste igit sit hui; voluminis modus: de-
inceps in ceteris adiuuante dñō: illa hereti-
coꝝ versutissima argumēta q̄lia sunt: et quē
admodū redarguant videbim;.

ExPLICIT liber quartus.

Incipiūt capitula libri quinti.

- i. Quidē modestē ac sobrie debet hō cui
etiā sue mētis natura inexplicabi-
lis est de dei substantia cogitare.
- ii. De incōmutabili essentia qđ solus
deus est.

- iii. Cōtra arrianoꝝ argumētationē an i
deovnigeniti et geniti appellatio sub-
stantiaz indicet diuersitatē.
- iiii. De accidētib;: siue sepabilib;: siue i
sepabilib; q̄ in deo: qz mutabilis
nō est: esse nō possunt.
- v. Que in deo ad aliqd dicunt: nō sū
substantia dici: nec tñ esse accidētia
sed relatiua incōmutabilia.
- vi. An ingeni; qđ pater dicit: possit inf
illa accipi que ad seipm et substan-
tialiter dicunt.
- vii. Quid in q̄busq; locutionib; valeat
negatiua pticula q̄ aliqd nō qđ sit:
sed qđ nō sit ostendit.
- viii. Quid in trinitate deitatis quicquid ad se
dicit: vna queq; p̄sona indifferēs
atq; cōmune sit: et vnā significet
atq; eandē ubi substantiā.
- ix. Qua necessitate tres p̄sone in trini-
tate dicunt.
- x. De vera magnitudine cui; p̄ticipa-
tione magna sunt: quecūq; sūt ma-
gna.
- xi. Relatiue nō substantialiter dici quic-
quid v̄l pater: aut filius: aut sp̄s san-
ctus p̄prie nominat.
- xii. De relatiuis que referri ad inuicem
nequeūt: cū tñ relatiua sint.
- xiii. Trinitatē deū nō tria p̄ncipia: s; vnū
esse p̄ncipiū: qz et pater: et fili;: et spi-
ritus sanctus: vnus creator ē: sicut
vnus deus est.
- xiiii. Quō in trinitate et pater ad filiū p̄in-
cipiū sit: et pater et fili; ad sp̄m sanctū.
- xv. Quō in sp̄s sancto etiā anteq̄ daret
possit doni nomē intelligi: vt ei sp̄s nō
aliud fuerit donū esse q̄ ip̄m esse.
- xvi. De appellatiōib; relatiuis: q̄ nō ad
deū: sed ad creaturā referēda sūt:
qm̄ deo nihil accidit.

Incipit liber quintus.

Modeste ac sobrie debet ho-
mo cui etiā sue mentis natura inex-
plicabilis est: de dei substantia co-
gitare. Capitulu. i.

Inciā exordies ea dicere
q̄ dici vt cogitant vel ab
hoīe aliq; v̄l certe a nobis
non oīno p̄fit: q̄uis et ip̄a
nra cogitatio: cū de dei tri-

1. Cor. 13

nitate cogitam⁹: lōge se illi de q̄ cogitat: im-
parē sentiat: neq; vt ē eū capiat: s; vt scptū
est: etiā a tātis quat⁹ paul⁹ ap̄lus hic erat:
p speculū z i enigmate videat. Primū ab
ip̄o dño deo nro de q̄ semp cogitare debe-
mus: z de quo digne cogitare nō possum⁹:
cui laudādo reddenda est omni tpe bñdi-
ctio: z cui enūciando nulla cōpetit dictio:
z adiutorū ad intelligēda atq; explicāda
q̄ intēdo: veniā pcor sicuti offendo. De-
mo sum enī: nō solū volūtatis: verūetiam
infirmittatis mee. Ab his etiā q̄ ista lecturi
sunt: vt ignoscāt peto: vbi me magis volu-
isse q̄ potuisse dicere aduerterit: qd vel ip̄i
meli⁹ intelligūt: vel ppter mei eloquij diffi-
cultatē nō intelligūt: sicut ego eis ignosco
vbi ppter suā tarditatē intelligere nō pnt.
Facilius enī nobis inuicē ignoscim⁹: si nō
uerimus: aut certe credēdo firmū tenueri-
mus: ea q̄ de natura incōmutabili z inuisi-
bili: sūmeq; viuēte ac sibi sufficere dicunt
nō ex cōsuetudine visibilū atq; mutabilū
z mortaliū vñ egenarū rerū esse metienda.
Sed cū in his etiā q̄ nostris corp̄alib⁹ ad-
iacent sensibus: vel q̄ nos ip̄i i interiore ho-
mine sum⁹: sciētia cōphēdēdis labore-
mus nec sufficiam⁹: nō tñ impudēter i illa
q̄ supra sūt diuina z ineffabilia: pietas fide-
lis ardescit: nō quā suaz viriū inflat arro-
gātia: s; quā grā ip̄i creatoris z saluatoris
inflāmat. Itaq; q̄ intellectu deū capit hō: q̄
ip̄m intellectu suū quo eū vult cape nōdū
capit. Si aut bñc iam capit: attēdat dilige-
ter nihil eo esse i sua natura meli⁹: z videat
vtrū ibi videat illa lineamēta formaz: nito-
res color: spaciōsā grāditatē: ptiū distan-
tiā: molis distensionē: aliq; p locor inter-
ualla motiōes: vel qd cuiusmodi. Nihil cer-
te istoz inuenim⁹ in eo: q̄ in natura nra ni-
hil meli⁹ inuenim⁹: id est in nro intellectu q̄
sapientiā capim⁹ q̄tū capaces sum⁹. Qd
ergo nō inuenim⁹ in meliore nro: nō debe-
mus in illo q̄rere: qd lōge ineli⁹ est meliore
nro: vt sic intelligam⁹ deū si possum⁹: q̄tū
possumus sine q̄litate bonū: sine quātitate
magñū: sine indigētia creatorē: sine situ p-
sentem: sine habitu oīa p̄tinentē: sine loco
vbiq; totū: sine tpe sempitēnū: sine vlla sui
mutatiōe mutabilia facientē: nihilq; patie-
tem. Quisq; deū ita cogitat: z si nōdū pōt
oīmodo iuenire qd sit: pie cū cauet quātū
pōt aliqd de eo sentire qd nō sit.

**De incōmutabili essentia qd so-
lus deus est.** Capitulu. ii

Et tñ sine dubitatiōe substātia: vñ
si meli⁹ b appellat essentia: quā gre-
ci vñā vocāt. Sicut enī ab eo qd ē
sapere dicta ē sapiētia: z ab eo qd ē scire di-
cta ē sciētia: ita ab eo qd ē esse: dicta ē esse-
tia. Et qd magi ē: qd ille q̄ dixit famulo suo
moysi: Ego sum q̄ sū: z dices filiis isrl: q̄ est
misit me ad vos: Sz alie q̄ dicunt essentie
siue substātie capiūt accidētia: quib⁹ i eis
fiat vñ magna vñ quātacūq; mutatio. Deo
aut aliqd cuiusmodi accidere nō pōt: z ideo
sola ē incōmutabilis substātia vel essentia
q̄ de⁹ ē: cui pfecto ip̄m esse vñ essentia no-
inata ē: maxie ac verissime cōpetit. Qd
enī mutat nō fuit ip̄m eē: z qd mutari pōt
etiā si nō mutet: pōt qd fuerat nō esse: ac p
b illud solū qd nō tñ nō mutat: verūetiaz
mutari oīno nō pōt: sine scrupulo occurrit
qd verissime dicat esse.

**Contra arrianorū argumētatio-
nem: an in deo vnigeniti et geniti
appellatio substantiarū indicet di-
uersitatem.** Capitulu. iii.

Quamobrem vt iā etiaz de his q̄ nec
dicūt vt cogitant: nec cogitant vt
sūt: rñdere incipiam⁹ fidei nre ad-
uersarijs. Inter multa q̄ arriani aduersus
catholicā fidē solēt disputare: b sibi maxie
callidissimū machinamētū pponere vidēt
cū dicūt. Quicqd de deo dicūt vñ intelligi-
tur: nō fm accidēs sed fm substātiā dicūt.
Quapropter ingentū esse patri fm substā-
tiā est: z genitū esse filio fm substātiā est.
Diuersum est aut ingentū esse: z genitum
esse: diuersa est ergo substātia patris z filij.
Quib⁹ rñdebim⁹. Si quicqd de deo dicūt
fm substātiā dī: ergo qd dictū ē: Ego z p̄
vnū sum⁹: fm substātiā dictū est. Vñā ē
igit substātia patris et filij. Aut si b nō fm
substātiā dictū ē. dicūt q̄ aliqd de deo nō
fm substātiā: z ideo iā nō cogimur fm sb-
stātiā intelligere ingentū z genitū. Item
dictū ē de filio: Nō rapinā arbitrat⁹ ē esse
eq̄lis deo. Querim⁹ fm quid eq̄lis. Si enī
nō fm substātiā dicūt eq̄lis: admittunt vt
dicat aliqd de deo: nō fm substātiā. Ad-
mittāt ergo nō fm substātiā dici: ingeni-
tū z genitū. Qd si ppterea nō admittūt qz
oīa de deo fm substātiā dici volūt: fm sub-
stātiā fili⁹ est equalis patri.

**De accidētib⁹ siue sepabilibus
siue inseparabilib⁹ q̄ in deo qz muta-
bilis nō est: esse nō pnt.** Ca. iii.

Accidēs aut nō solet dici: nisi q ali qua mutatiōe eius rei cui accidit amitti p̄t. Itā etsi quedā dicūt accidētia inseparabilia q grece appellāt a cho-rista: sicut ē plume corui color niger: amittit eū tñ nō quidē tādū pluma ē: s̄ q nō sp ē pluma. Quapropter ip̄a materies mutabilis: et ex eo q definit esse illud aīal: v̄ illa pluma: totūq̄ illud corp⁹ i terra mutat: et vertit: amittit vtiq̄ etiā illū colorē. Quis et accidēs qd̄ sepabile dicūt: nō separatione: sed mutatiōe amittat: sicuti ē capilli hoīm nigr̄tudo: qm̄ dū capilli sunt p̄nt albescere: sepabile accidēs dī. S̄ diligēter in-
tūb⁹ sat apparet: non separatione q̄si emigrare aliqd̄ a capite dum canescit: vt nigr̄tudo inde cādore succedēte discedat et aliq̄ eat: s̄ illaz q̄litate coloris ibi verti atq̄ mutari. Nihil itaq̄ accidēs in deo: qz nihil mutabile aut amissibile. Qd̄ si et illud dici accidens placet: qd̄ licet nō amittat: minuit tñ vel auget: sicuti ē aīe vita. nā et q̄dū aīa ē tādū viuit: et qz semp aīa ē: sp̄ viuit. S̄ qz magl̄ viuit cū sapit: qz min⁹ cū desipit. Sit etiā h̄ aliqua mutatio: nō vt desit vita: sicut nec desit īsīpiētī sapiētia: s̄ vt min⁹ sit. Nec tale aliqd̄ i deo fit: qz oīno īcōmutabilis manet. Q̄obzē nihil i eo fm̄ accidēs dicūt qz nihil ei accidit: nec tñ omne qd̄ dicūt fm̄ substantiā dicūt. In rebus aut creatis atq̄ mutabilib⁹ qd̄ nō fm̄ substantiā dicūt: restat vt fm̄ accidēs dicat. Oīa em̄ accidunt eis: q̄ vel amitti possunt vel minui: et magnitudines et q̄litates: et qd̄ dī ad aliqd̄: sic amicitie: p̄p̄inquitates: seruitutes: similitudines: equalitates: etsi q̄ h̄mōi: et sit⁹ et habitus. et loca et t̄pa: et opa atq̄ passiōes.

Que in deo ad aliqd̄ dicunt: nō fm̄ substantiā dicūt: nec tñ esse accidētia: sed relatiua īcōmutabilia.

Capitulu. v.

In deo aut nihil qd̄ fm̄ accidens dī: qz nihil i eo mutabile ē: nec tñ omne qd̄ dī: fm̄ substantiā dī. Dicūt em̄ ad aliqd̄: sic pater ad filiū: et fili⁹ ad patrē: qd̄ nō ē accidēs: qz et ille sp̄ p̄r: et ille semp fili⁹: et nō ita sp̄ q̄si ex q̄ nat⁹ ē fili⁹: vt ex eo qz nūq̄ desinat esse fili⁹: pater nō desinat esse pater: sed ex eo qz semp natus est fili⁹: nec cepit vnq̄ esse filius. Qd̄ si aliqui esse cepisset: aut aliqui eē desineret fili⁹: fm̄ accidēs dicere. Si vō qd̄ dicūt p̄r ad seipm̄ dicere: nō ad filiū: et qd̄ dicūt filius ad seipm̄ dicere: non ad patrē: fm̄ substantiā

dicere et ille pater: et ille fili⁹. Sed qz et p̄r nō dicūt p̄r nisi ex eo qz ē ei fili⁹: et fili⁹ nō dī nisi ex eo qz habet patrē: nō fm̄ substantiā h̄ dicunt: qz nō q̄sq̄ eoz ad seipm̄ h̄ ad inuicem atq̄ ad alterutrū ista dicunt: neq̄ fm̄ accidēs: qz et qd̄ dī pater et qd̄ dicūt filius: eternuz atq̄ īcōmutabile est eis. Q̄obzē q̄uis diuersū sit patrē esse et filiū esse: nō ē tñ diuersa substantia: qz hec nō fm̄ substantiā dicunt: sed fm̄ relatiuū: qd̄ tñ relatiuū nō est accidēs: qz nō ē mutabile.

An ingenit⁹ qd̄ pater dicūt: possit inter illa accipi q ad seipm̄ et substantialem dicunt. Capitulu. vi.

Aut huic sic putat resistēdū esse fm̄oni: qz pater quidē ad filiū dicūt: et fili⁹ ad patrē: ingenit⁹ tñ et genit⁹ ad seipsos dicūt: nō ad alterutrū. Itā em̄ hoc ē dicere ingenitū qd̄ ē patrē dicē: qz etsi filiū nō genuisset: nihil p̄biberet euz dicere ingenitū: et si gignat q̄sq̄ filiū: nō ex eo q̄sq̄ ingenit⁹ ē: qz geniti homines ex alijs homib⁹ gignūt et ipi alios. Inquit ḡ: p̄r ad filiū dicūt: et filius ad patrē. ingenit⁹ aut ad seipsum: et genitus ad seipsum dicūt. Et ideo si quicquid ad seipsum dicūt fm̄ substantiā dicūt. Diuersum est aut ingenitum esse et genitū esse: diuersa igit substantia est. Hoc si dicūt nō intelligūt de ingenito quidem aliqd̄ se dicere qd̄ diligētius p̄tractandum sit: qz nec ideo q̄sq̄ p̄r: qz ingenit⁹: nec ingenit⁹ ideo quia pater: et p̄pterea nō ad aliqd̄: sed ad se dici putat ingenit⁹. Benitū vō mira cecitate nō aduertūt dici nō posse: nisi ad aliqd̄. Ideo quippe fili⁹ qz genitus: et qz fili⁹ vtiq̄ genit⁹. Sicut aut fili⁹ ad patrē: sic genit⁹ ad genitorē referē: et sic pater ad filiū: ita genitor ad genitū. Ideo qz alia notio est qua intelligit genitor: alia qua ingenit⁹. Itā q̄uis de p̄r deo vtrūq̄ dicat: illud tñ ad genitū: id est ad filium dicūt: qd̄ nec illi negant. hoc autē qd̄ ingenitus dicūt: ad seipm̄ dici p̄bent. Dicūt ḡ. Si aliqd̄ ad seipm̄ dicūt p̄r: qd̄ ad seipm̄ dici nō pōt fili⁹: et quicqd̄ ad seipm̄ dī fm̄ substantiā dicūt: et ad seipm̄ dicūt ingenit⁹: qd̄ dici nō pōt fili⁹: ergo fm̄ substantiā dicūt ingenit⁹. Qd̄ fili⁹ qz dici nō pōt: nō ē eiusdem substantie. Cui versutie r̄ndet ita: vt ipi cogant dicere fm̄ qd̄ sit equalis patri fili⁹: vtruz fm̄ id qd̄ ad se dicūt: an fm̄ id qd̄ ad patrē dicūt. Non em̄ fm̄ id qd̄ ad patrē dicūt: qm̄ ad patrē filius dicūt. ille aut non fili⁹ sed pater ē: qz nō sic ad se dicunt pater

et filius: quomodo amici aut vicini. Relatiue quippe amicus dicitur ad amicum. Et si equaliter se diligunt eadem in utroque amicitia est. Et relatiue vicinus dicitur ad vicinum: et quia equaliter sibi vicini sunt. quantum enim iste illi: tantum et ille huic vicinatur: eadem in utroque vicinitas. Quia vero filius non ad filium relatiue dicitur: sed ad patrem: non secundum hoc quod ad patrem dicitur: equalis est filius patri: restat ut secundum id equalis sit quod ad se dicitur. Quicquid autem ad se dicitur secundum substantiam dicitur. Restat ergo ut secundum substantiam sit equalis. Eadem est igitur utriusque substantia. Cum vero ingenuus dicitur pater: non quid sit: sed quid non sit dicitur. Cum autem relatiuum negatur: non secundum substantiam negatur: quia ipsum relatiuum non secundum substantiam dicitur.

Quid in quibusque locutionibus valeat negatiua particula quia aliquid non quid sit: sed quid non sit ostenditur.

Capitulum. vii.

Not exemplis planum faciendum est. Ac primum videndum est hoc significari cum dicitur genitus: quod significat cum dicitur filius. Ideo enim filius: quia genitus: et quia filius: utriusque genitus. Quod ergo dicitur ingenuus: hoc ostendit quod non filius: sed genitus et ingenuus commode dicitur. filius autem latine dicitur: sed infirmus ut dicitur non admittit loquendi consuetudo. Nihil tamen intellectui demit si dicatur non filius: quemadmodum etiam si dicatur non genitus pro eo quod dicitur ingenuus nihil aliud dicitur. Sic enim et vicinus et amicus relatiue dicitur: nec tamen potest inuicinus dici: quod dicitur inimicus. Nobrem non est in rebus considerandum quid vel sinat vel non sinat dici versus sermonis nostri: sed quis rerum ipsarum intellectus eluceat. Non ergo iam dicamus ingenuum: quis dici latine possit: sed pro eo dicamus non genitum quod tantum valet. Non ergo aliud dicimus quam non filium. Negatiua porro ista particula non id efficit ut quod sine illa relatiua dicitur eadem preposita substantialiter dicatur: sed id tamen negatur: quod sine illa aiebat: sicut in ceteris predicamentis: velut cum dicimus: homo est: substantiam designamus. Qui ergo dicit non homo est: non aliud genus predicamenti enunciat: sed tamen illud negat. Sicut ergo secundum substantiam aio: homo est: sic secundum substantiam nego cum dico: non homo est. Et cum querit quantum sit: et aio quadrupedalis est: id est

quattuor pedum: secundum quantitates aio: qui dicit non quadrupedalis est: quantitates negat. Candidus est: secundum qualitatem aio: non candidus est: secundum qualitatem nego. Propinquus est: secundum relatiuum aio: non propinquus est: secundum relatiuum nego. Secundum situm aio: cum dico iacet: secundum situm nego cum dico non iacet. Secundum habitum aio: cum dico armatus est: secundum habitum nego: cum dico non armatus est. Tantumdem autem valet si dicam inermis est. Secundum tempus aio: cum dico besternus est: secundum tempus nego: cum dico non besternus est. Et cum dico rome est: secundum locum aio: et secundum locum nego: cum dico non rome est. Secundum id quod est facere aio: cum dico cedit. si autem dicam non cedit: secundum id quod est facere nego: ut ostendam non hoc facere. Et cum dico vapulat: secundum predicamentum aio: quod pati vocatur: et secundum id nego: cum dico non vapulat. Et omnino nullum predicamenti genus est secundum quod aliquid aie volumus: nisi si ut secundum id ipsum predicamentum negare conuincamur: si proponere negatiua particulam voluerimus. Que cum ita sint: si substantialiter aie: dicendo filius: substantialiter negarem: dicendo non filius. Quia vero relatiue aio: cum dico filius est: ad patrem refero: relatiue nego: si dico non filius est. Ad parentem enim eandem negationes refero: volens ostendere quod ei parens non sit. Atque quantum valet quod dicitur fili: tantumdem valet quod dicitur genit: sicut prolocuti sumus. Tantumdem ergo valet quod dicitur non genitus: quantum valet quod dicitur non filius. Relatiue autem negamus dicendo non filius: relatiue igitur negamus dicendo non genitus. Ingenuus porro quid est nisi non genitus? Non ergo recedit a relatiuo predicamento: cum ingenuus dicitur. Sicut enim genitus non ad seipsum dicitur: sed quod ex genitore sit: ita cum dicitur ingenuus: non ad seipsum dicitur: sed quod ex genitore non sit ostendit. In eodem tamen predicamento quod relatiuum vocatur: utraque significatio vertit. Quod autem relatiue pronunciatur: non indicat esse substantiam. Ita quis diuersum sit genitus et ingenuus: non indicat diuersas substantias: quia sicut fili ad patrem: et non filius ad non patrem refert: ita genit ad genitorem: et non genitus ad non genitorem refert: necesse est.

Quod in trinitate deitatis quicquid ad se dicitur vnaqueque persona indifferens atque commune sit: et vna significet

eandemq; substantiā. Ca. viii.

Quapropter illud p̄cipue teneam⁹
q̄cqd ad se dī p̄stātissima illa diuī
na sublimitas substantialiter dici.
Qd aut ad aliqd: nō substantiāliter: s̄ relati
ue: tantq; vim esse eiusdē substantie in p̄e
z filio z spūs sancto: vt q̄cqd de singulis ad
seipos dicat: nō pluraliter: s̄ singularit̄ ac
cipiat. Quēadmodū enī pater de⁹ ē: z fili⁹
deus ē: z spūs sanct⁹ de⁹ ē: qd fm substantiā
dici nemo dubitat: nō tñ tres deos: s̄ vnū
deū dicim⁹: eā ipam p̄stātissimā trinitatē.
Ita magn⁹ p̄r: magn⁹ fili⁹: magn⁹ spūs san
ctus. nō tñ tres magni: s̄ vnus magn⁹. Nō
enī de p̄e solo: sic illi puerse sentiūt: s̄ de pa
tre z filio z spūs sancto scriptū ē: Tu es deus
solus magn⁹. z bon⁹ pater: bonus fili⁹: bo
nus z spūs sanct⁹. nec tres boni: s̄ vn⁹ ē bo
nus: de quo dictū ē. Nemo bon⁹ nisi solus
deus. Etenī dñs Iesus ne ab illo q̄ dixerat
magister bone: tanq; hoīem cōpellane: fm
hoīem tñmō intelligeret. ideo nō ait: Ne
mo bon⁹ nisi solus pater: s̄ nemo bon⁹ nisi
solus de⁹. In patris enī noīe: ip̄e p se pater
pnūciat. In dei vō z ip̄e z fili⁹ z spūs sanct⁹
q; trinitas vn⁹ de⁹. Situs vō z habit⁹ z lo
ca z tpa: nō pp̄ie s̄ trāslate ac p similitudines
dicunt in deo. Nam z sedere sup cherubin
dicat: qd ad sitū dicat. Et abyssum tāq; ve
stimentū amict⁹: qd ad habitū. Et anni tui
nō deficiēt: qd ad t̄pus. Et si ascēdero ī ce
lū tu ibi es: qd ad locū. Qd aut ad facien
dū attinet: fortassis d̄ solo deo verissime di
cat. Solus enī deus facit z ip̄e nō fit: neq;
pat̄ q̄tū ad ei⁹ substantiā p̄tinet q̄ de⁹ est.
Itaq; omnipotēs pater: omnipotēs filius:
omnipotēs spūs sanct⁹: nec tñ tres omni po
tētes: s̄ vnus omnipotēs. Ex quo oīa: per
quē oīa: in q̄ oīa: ip̄i gloria. Quicqd ḡ ad
seipm̄ dicat de⁹: z de singulis p̄sonis singu
lariter dicat: id est de patre z filio z spūs san
cto: z simul de ip̄a trinitate: nō pluralit̄ sed
singularit̄ dicat. Qm̄ quippe nō aliū ē deo
esse: z aliud magnū esse: s̄ hoc idē illi ē: z eē
z magnū esse. Propterea sicut non dicim⁹
tres essentias: sic nō dicim⁹ tres magni
tudes: s̄ vnā essentia et vnā magnitudinē.
Essentia dico: q̄ vsia grece dicat: quā vsita
tius substantiā vocam⁹. Sicut quidē z illi
hypostasim: s̄ nescio qd volūt infesse inter
vsia et hypostasim: ita vt pleriq; nostruz q̄
s̄ greco tractāt eloq̄o dicere consueuerūt:
μία ουσία τρις ὑποστάσεις: qd est
latine vnā essentia tres substantias.

Math. 19

Ps. 79
Ps. 103.
Ibidē. 101
Ibidē. 138

Roma. 11

Qua necessitate tres p̄sone ī tri
nitate dicant. Capitulu. ix.

Ed qz n̄ra loq̄ndi p̄suetudo iā ob
tinuit: vt hoc intelligat cū dicim⁹
essentia: qd intelligit cū dicim⁹ s̄b
stantia: nō audem⁹ dicere vnā essentia tres
s̄bstantias: s̄ vnā essentia vel substantia: tres
aut p̄sonas. Quēadmodū multi latini ista
tractātes z digni auctoritate dixerūt: cum
aliū modū aptiorē nō inuenirēt q̄ enūcia
rent v̄bis qd sine verbis intelligebāt. Re
uera enī cū pat̄ nō sit fili⁹: z fili⁹ nō sit pat̄:
z spūs sanct⁹ ille q̄ etiā donū dei vocat: nec
p̄ sit nec fili⁹: tres vtiq; sūt. Ideoq; plura
liter dictū ē: Ego z p̄ vnū sum⁹. Mo. n. di
xit: vnū ē: qd sabelliani dicūt: s̄ vnū sum⁹.
Tamē cū q̄rit qd tres: magna p̄sus iopia
hūanū laborat eloquiū. Dictū ē tamē tres
p̄sone: nō vt illud diceret: s̄ ne taceret.

Job. 10

De vera magnitudine cui⁹ p̄tici
patione sunt magna quecūq; ma
gna. Capitulu. x.

Sicut ḡ nō dicimus tres essentias.
ita nō dicim⁹ tres magnitudines:
neq; tres magnos. In rebus enī q̄
p̄ticipatione magnitudinis magne sunt: q̄
bus ē aliud esse: aliud magnas esse: sic ma
gna dom⁹: z magn⁹ mōs: et magn⁹ anim⁹.
In his ḡ rebus aliud ē magnitudo: aliud
qd ab ea magnitudine magnū est: z p̄sus
nō hoc ē magnitudo qd est magna dom⁹.
Sed illa est vera magnitudo qua non solū
magna est domus q̄ magna est: z qua ma
gnus ē mons quisq; magn⁹ ē: sed etiā qua
magnū ē q̄cqd aliud magnū dicat: vt aliū
sit ip̄a magnitudo: aliū ea q̄ ab illa magna
dicunt. Que magnitudo vtiq; p̄mit⁹ ma
gna est: multoq; excellenti⁹ q̄ ea que p̄tici
patione eius magna sunt. Deus aut qz nō
ea magnitudine magn⁹ est q̄ nō est qd ip̄e:
vt q̄si p̄ticeps ei⁹ sit deus cū magn⁹ ē: alio
qn̄ illa erit maior magnitudo q̄ deus. deo
aut nō ē aliqd mai⁹. Ea igit magnitudine
magn⁹ est q̄ ip̄e ē eadē magnitudo. Et ideo
sic nō dicim⁹ tres eēntias: sic nec tres magni
tudes. S̄ ē enī deo eē qd magnū eē. Eadē
cā nec magnos tres dicim⁹: s̄ vnū magnū:
qz nō p̄ticipatiōe magnitudinis de⁹ magn⁹ ē: s̄
seip̄o magno magn⁹ ē: qz ip̄e sua ē magni
tudo. Hoc z de bonitate: z d̄ eternitate: z d̄
oīpotētia dei dictū sit: oībusq; oīno p̄dica
mentis que de deo p̄t̄ pnūciari: qd ad se
ip̄m dicat: nō trāslate ac p similitudinē s̄ pp̄ie:
si tñ de illo pp̄ie aliqd dici ore homis p̄t.

Relatiue nō substantiāliter dicūt quicqd aut pater: aut fili: aut spīritus sanctus proprie nominat.

Capitulu. xi.

Quod aut pprie singula in eadē trinitate dicunt: nullo mō ad seipsa: sed ad inuicē: aut ad creaturā dicūt et ideo relatiue nō substantiāliter ea dici manifestū ē. Sic enī trinitas vn⁹ de⁹ dicūt: magn⁹: bon⁹: etern⁹: omipotēs: ideoq; ipse sic sua dici pōt deitas: ipse sua magnitudo: ipse sua bonitas: ipse sua eternitas: ipse sua omipotentia. Non sic pōt dici trinitas p̄missi forte translate ad creaturā ppter adoptionē filioz. Qd est scriptum est: Audi israel dñs deus tuus: de⁹ vnus ē: nō vtiq; excepto filio: aut excepto spīsancto oportet intelligi quē vnū dñm deū nostrū recte dicimus: etiā patrē nostrū p gratiā suā nos regenerantē. Trinitas autē fili⁹ nullo modo dici pōt. Spūs vō sanct⁹ fm q scriptū est:

Deutero. 6

Quā deus spiritus ē: pōt quidē vniuersaliter dici: q; et pater spūs: et fili⁹ spūs: et pater sanct⁹: et fili⁹ sanct⁹. Itaq; pater et fili⁹ et spīritus sanct⁹: qm vn⁹ deus: et vtiq; de⁹ sanct⁹ est: et deus spūs est: pōt appellari trinitas et spīsanctus. Sed tñ ille spīsanctus q nō trinitas: sed in trinitate intelligit: in eo q pprie dicūt spīsanct⁹ relatiue dicūt: cum et ad patrem et ad filiū refert: q; spīsanctus et patris et filij spirit⁹ est: sed ipa relatio non apparet in hoc nomie: apparet aut cum dicūt: donū dei. Bonū enī est patris et filij: q; et a patre pcedit: sic dñs dicit: Et qd ap̄s ait: Qui spm̄ christi non habet: hic non est ei⁹: de ipso vtiq; sancto spiritu ait. Bonū ē donatoris: et donator doni: cū dicim⁹: relatiue vtrūq; ad inuicē dicim⁹. Ergo spirit⁹ sanct⁹ ineffabilis ē quedā patris filijq; cōmunio: et ideo fortasse sic appellat: q; patri et filio pōt eadē appellatio cōuenire. Nam hoc ipse pprie dicūt: qd illi cōmuniter: q; et pater spūs: et fili⁹ spirit⁹: et pater sanct⁹: et filius sanct⁹. Et q; ex nomie qd vtrūq; cōuenit: vtriusq; cōmunio significet: vocat donū amboz spīsanct⁹. Et hec trinitas vn⁹ deus: de⁹ solus: bon⁹: magn⁹: eternus: omipotens. Ipse sibi vnitas: deitas: magnitudo: bonitas: omipotentia.

Job. 15
Roma. 8

Relatiuis que referri ad inuicem nequeunt cum tm relatiua sunt.

Capitulu. xii.

Ec mouere debet: qm dicim⁹ relatiue dici spīsanctū: nō ipsā trini-

tate: sed cum qui ē in trinitate: quia non et videt vicissim respōdere vocabulū ei⁹ ad quē refert. Nō enī sicut dicim⁹: seruū dñi et dñm serui: filiū patris et patrē filij: quoniā ista relatiue dicunt: ita etiā hic possum⁹ dicere. Dicim⁹ enī spīsanctū patris: sed nō vicissim dicim⁹ patrē spīsancti: ne fili⁹ ei⁹ intelligat spīsanct⁹. Itē dicim⁹ spiritū sanctū filij: sed nō dicim⁹ filiū spīsancti: ne pater ei⁹ intelligat spīsanct⁹. In multis enī relatiuis hoc attingit: vt nō inueniat vocabulū q sibi vicissim respondeant que ad se referunt. Quid enī tam manifeste relatiue donū ē pignus: Ad id quippe refert pign⁹ cuius est pignus: et semp pignus alicui rei pign⁹ est. Non ergo cum dicim⁹ pign⁹ patris et filij: possum⁹ vicissim dicere: patrem pignoris aut filium pignoris. At vō cum dicimus: donum patris et filij: non quidē dicere possumus patrē doni: aut filium doni: sed vt hec sibi vicissim respōdeant: dicimus donū donatoris: et donatorē doni: q; hic potuit inueniri vltatū vocabulū: illic non potuit.

Trinitatē deū: nō tria principia sed vnū esse principiu: q; et pater et fili⁹ et spīsanct⁹ vn⁹ creator ē sicut vnus dñs. Capitulu. xiii.

Dicit ergo relatiue pater: idēq; relatiue dicūt p̄ncipiū: et si quid forte aliud: sed pater ad filium dicūt: principiu vō ad omnia q ab ipso sunt. Itē dicūt relatiue filius: relatiue dicūt et verbū et imago. Et in omnib⁹ his vocabulis ad patrē refert. Nihil autē horū pater dicūt. Et principiu dicūt filius: cū enī diceret ei: Tu q; es: respondit: p̄ncipiū qui et loquor vobis. Sed nūquid patris principiu: Creatorem se quippe ostēdere voluit: cū se dixit esse principiu: sicut et pater principiu ē creature: eo q ab ipso sunt omnia. Nā et creator relatiue dicūt ad creaturā: sicut dñs ad seruū. Et ideo cū dicim⁹ et patrē principiu et filium principiu: nō duo principia creature dicim⁹: q; et pater et fili⁹ simul ad creaturā vnū principiu est: sicut vn⁹ creator: sicut vn⁹ deus. Si aut quicqd in se manet et gignit aliqd vel opat: principiu est ei rei quā gignit: vel ei quā opat: nō possum⁹ negare etiā spiritū sanctū recte dici p̄ncipiū: q; nō eū sepamus ab appellatione creatoris. Et scriptum est de illo quod operetur: et in se vtiq; manens operatur. Non enim in aliquid eorum que operatur: ipse mutat

Job. 8

1. Cor. 12 et verit. Et q opat: vide aplm: Unicuiq aut inq dat manifestatio spiritus ad utilita-
te: Alij quide dat p spiritum sermo sapiencie: alij sermo scientie: fm eundez spiritum: Alteri aut fides in eode spiritu: alij donatio cura-
tionu in vno spiritu: alij opatio virtutu: alij pphetia: alij iudicatio spirituum: alij ge-
nera linguaru. Omnia aut hec opat vnus atq idē spūs: diuidēs ppria vnicuiq put
vult: vtq sicut deus. Quis enī tanta illa pōt opari nisi de? Idē aut de? q opat om-
nia in omnib? Nā z sigillatim si interroge-
mur de spūs sancto: verissime respondem?: q deus sit: z cū patre z filio simul vn? deus
est. Vnū ergo principiu ad creaturā dicit
de?: nō duo vel tria pncipia.

Quō in trinitate: et pater ad fi-
lium principiu sit: et pater z filius
ad spūs sanctū. Caplm. xvi.

Hic aut inuicē i trinitate si gignēs
ad id qd gignit pncipiu est: pater
ad filiū principiu est: qz gignit eū.

Utrū autē z ad spūs sanctū principiu sit
pat: qm dictū est: de patre pcedit: nō par-
ua questio est. Quia si ita est: nō iam pnci-
piū ei tantū rei erit quā gignit aut facit: sed
etiā ei quā dat. Vbi z illud elucescit: vtpo-
te: qd solet multos mouere: cur nō sit filius
etiā spūs sanctus: cum et ipse a patre exeat:

Job. 16 sicut in euāgelio legif. Exiit em nō quō na-
tus: sed quō datus: z ideo non dicit filius
qz neqz natus est sicut vnigenitus: neqz fa-
ctus vt p dei gratiā in adoptionē nasceret:
sicuti nos. Qd enī de patre natū est: ad pa-
trē solum refert: cū dicitur filius: z ideo fi-
lius patris est: z nō noster. Qd aut datum
est z ad eum qui dedit refert: z ad eos qui-
bus dedit. Itaqz spūs sanctus: nō tm patrē
z filij qui dederūt: sed etiā noster dicit qui
accepim?. Sicut dicit dñi salus qui dat sa-
lutē: eadez etiā nostra salus est qui accepi-
mus. Spūs ergo z dei est q dedit: z noster
q accepimus. Nō ille spūs noster q sum?:

1. Cor. 2 qz ipse spūs est homis q in ipso est: sed alio
modo iste noster est quo dicim?: z panē no-
strū da nobis: quāqz z illū spiritū q homis
dicif: vtq accepim?. Quid em habes in-
quit apls: qd nō accepisti? Sed aliud est
qd accepim? vt essem?: aliud quod accepi-
mus vt sancti essemus. Vñ scriptū est z de
Joanne: q i spirituz virtute helie veniret:
dictus ē helie spūs: scz spūs sanct? quē acce-
pit helias: hoc et de moyse intelligendū ē:

Num. 11 cum aut ei dñs: Tollā de spiritu tuo: z da-

bo eis: hoc est: dabo illis de spiritu sancto
quē iam tibi dedi. Si ergo z qd dat: prin-
cipiu habet eū a quo dat: qz nō aliud ac-
cepit illud qd ab ipso pcedit: fatendum est
patrē z filiū principiu eē spiritus sancti: nō
duo principia. Sicut pater z filius vn?
deus: z ad creaturā relatiue vnus creator
z vn? domin?: sic relatiue ad spiritū sanctū
vnū pncipiu. Ad creaturā vō pater z fili?
z spiritus sanct? vnū principiu: sicut vn?
creator z vnus domin?.

Quō in spūs sancto etiam anteq
daret: possit domi nomē intelligi:
vt ei semp nō aliud fuerit donū esse
qz ipsum esse. Caplm. xv.

Interius aut querit: vtrū quē ad-
modū fili? nō hoc tm habet nascē-
do vt filius sit: sed oīno vt sit: sic z
spūs sanctus eo quo dat habeat: nō tm vt
donū sit: sed oīno vt sit: Utrum ergo erat
anteq daret: sed nōdum erat donū: an eo
ipso quo daturus erat eum deus: iam do-
nū erat z anteq daret? S; si nō pcedit ni-
si cum dat: nec pcederet vtq priusq esset
cui daretur: quō iam erat ipa substantia: si
nō est nisi qz datur: sicut filius nō tantū vt
sit filius quod relatiue dicit: sed oīno vt sit
ipsam substantiā nascēdo habet: An semp
pcedit spūs sanctus z nō ex tpe: sed ab eter-
nitate pcedit. Sed qz sic pcedebat vt esse
donabile iam donū erat: et anteq esset cui
daret. Aliter em intelligif euz dicit donū:
aliter cum dicitur donatū. Nam donū pōt
esse z anteq def: donatū aut nisi datū fue-
rit: nullo mō dici potest.

De appellatiōib? relatiuis que
nō ad deū: s; ad creaturā referende
sūt: qm deo nihil accidit. Ca. xvi.

Nec moueat q spūs sanct? cū sit co-
etern? pñi et filio: dicit tm aliqd ex
tpe: veluti b ipm qd donatū dixi-
mus. Nā sempitne spūs donū: tpalif autē
donatū. Nā etsi dñs nō dicit: nisi cū iā ha-
bere incipit seruū: etiā ista appellatio relati-
ua ex tpe ē deo. Nō em sempitna creatura
est: cui? ē ille dñs. Quō g obtinebim? nec
ipa relatiua eē accidētia: qm nihil accidit
deo tpalif: qz nō ē mutabilis: sic in exordio
hui? disputationis tractauim?. Ecce dñm
esse nō sempitnū habet: ne cogamur etiam
sempiternā creaturā dicere: qz ille sempiter-
ne nō dñaret: nisi etiā ista sempiternae famu-
laret. Sicut autē nō potest esse seruus qui
nō habet dñm: sic nec dñs qui non habet

seruati. Et quisq[ue] extiterit q[ui] eternu[m] quidem
 deu[m] solu[m] dicat: t[em]p[or]a aut[em] no[n] esse eterna p[ro]pter
 varietate[m] z mutabilitate[m]: sed t[em]p[or]a tamen non
 i[n] t[em]p[or]e esse cepisse. No[n] eni[m] erat t[em]p[or] anteq[ua]m
 inciperet t[em]p[or]: et ideo no[n] i[n] t[em]p[or]e accidit deo
 vt d[omi]n[us] esset q[ui] ip[s]o[rum] t[em]p[or]o[rum] d[omi]n[us] erat: que
 vtiq[ue] no[n] i[n] t[em]p[or]e esse ceperu[n]t: q[uo]d resp[on]debit
 de homine q[ui] i[n] t[em]p[or]e fac[er]e est: cui[us] vtiq[ue]
 d[omi]n[us] no[n] erat anteq[ua]m esset cui esset: Certe vel
 vt d[omi]n[us] hominis esset ex t[em]p[or]e accidit deo. Et
 vt omnis auferri videat[ur] co[n]trouersia: certe
 vt tuus d[omi]n[us] eet aut me[us]: q[uo] modo esse cepi-
 mus ex t[em]p[or]e accidit deo. Aut si z hoc p[ro]pter
 obscura[m] questione[m] aie videt[ur] incertu[m]: q[uo]d vt
 esset d[omi]n[us] populi israel: Quia etsi iam erat
 aie natura quaz ille populus habebat: q[uo]d
 modo no[n] querim[us]: tamen ille populus non
 du[m] erat: z q[ua]n[do] esse cepit apparet. Postremo
 vt d[omi]n[us] eet hui[us] arboris z hui[us] segetis ex t[em]p[or]e
 accidit: que modo esse ceperu[n]t. Quia etsi
 materies ip[s]a iam erat: aliud est tamen d[omi]n[us]
 esse materies: aliud ee d[omi]n[us] i[n] facie nature.
 Alio eni[m] t[em]p[or]e est etia[m] homo d[omi]n[us] ligni: z alio
 t[em]p[or]e d[omi]n[us] e[st] arce: q[ui]s ex ip[s]o ligno fabricate
 q[uo]d vtiq[ue] no[n] erat: cu[m] ligni d[omi]n[us] ia[m] esset. Quo
 igit[ur] obtinebim[us] nihil fm accidens dici deu[m]:
 nisi q[ui] ip[s]ius nature nihil accidit quo mu-
 tet[ur]: vt ea sint accidentia relatiua: q[ui] cu[m] aliq[ui]
 mutatio[n]e reru[m] de q[ui]b[us] dicunt[ur]: accidunt. Sic
 amicus relatiue dicit[ur]. neq[ue] eni[m] esse incipit:
 nisi cum amare ceperit. Sit q[ui] aliq[ui] mutatio
 volu[n]tatis vt amicus dicat[ur]. Nummus aute[m]
 cu[m] dicit[ur] p[re]ciu[m] relatiue dicit[ur]: nec t[ame]n mutatus
 est cu[m] esse cepit p[re]ciu[m]: neq[ue] cu[m] dicit[ur] pign[us]:
 z si qua su[n]t similia. Si ergo nummus po[tes]t nul-
 la sui mutatione multoties dici relatiue: vt
 neq[ue] cu[m] incipit dici: neq[ue] cu[m] desinit: aliq[ui]d i[n]
 ei[us] natura vel forma qua nummus e[st] mutati-
 onis fiat: q[uo]to facilius de illa i[n]co[m]mutabili
 dei substantia debem[us] accipere: vt ita dica-
 tur relatiue aliq[ui]d ad creatura[m]: vt q[ui]s t[em]p[or]a
 liter incipiat dici: no[n] t[ame]n ip[s]i substantie dei ac-
 cidisse aliquid intelligat[ur]: s[ed] illi creature ad
 qua[m] dicit[ur]: B[ea]te inq[ui]t refugiu[m] fac[er]e nobis.
 Refugiu[m] ergo nostru[m] de[us] relatiue dicit[ur]. ad
 nos eni[m] refert[ur]. Et t[un]c refugiu[m] nostru[m] fit: cu[m]
 ad eu[m] refugim[us]: Nunq[ua]m sit t[un]c aliquid i[n] ei[us]
 natura: q[uo]d anteq[ua]m ad eu[m] refugerem[us] non
 erat: In nobis q[ui] sit aliq[ui] mutatio (Beterio-
 res eni[m] fuim[us] anteq[ua]m ad eu[m] refugeremus: et
 efficimur ad eu[m] refugiedo meliores) i[n] illo
 aut[em] nulla. Sic z pater n[oster] esse incipit: cu[m] p[er]
 eius gratia[m] regeneramur: quonia[m] dedit no-
 bis potestatem filios dei fieri. Substantia

itaq[ue] nostra mutat[ur] i[n] melius: cu[m] filij ei[us] effi-
 cimur: simul z ille pater noster esse incipit:
 s[ed] nulla mutatione sue substantie. Ergo
 t[em]p[or]aliter dici incipit de[us] q[uo]d antea no[n] dice-
 bat[ur]: manifestu[m] e[st] relatiue dici: no[n] tamen fm
 accidens dei q[ui] ei aliquid acciderit: sed pla-
 ne fm accidens eius: ad q[uo]d dici aliq[ui]d de[us]
 incipit relatiue. Et q[ui] amicus dei iustus ee
 incipit: ipse mutat[ur]. Deus aut[em] absit vt t[em]p[or]a-
 litaliter aliquem diligat: quasi noua dilecti-
 one que i[n] illo ante no[n] erat: apud que[m] nec
 p[re]terita transieru[n]t: z futura iam facta sunt.
 Itaq[ue] omnes sanctos suos ante m[un]di co[n]-
 stituti[on]e[m] dilexit: sicut p[re]destinauit. S[ed] cu[m]
 co[n]uertunt[ur] z inueniunt illum: tunc incipe-
 ab eo diligi dicunt[ur]: vt eo modo dicat[ur] quo
 potest humano affectu capi q[uo]d dicit[ur]. Sic
 etia[m] cum iratus malis dicit[ur]: z placidus bo-
 nis: illi mutant[ur]: no[n] ipse. Sicut lux infirmis
 oculis aspera: firmis levis est: ip[s]o[rum] scilicet
 mutatione no[n] sua.

ExPLICIT liber quintus.

Incipit capitula libri sexti.

- i De eo q[uo]d ap[osto]lus ait: x[ristu]m dei virtu-
tem z dei sapientia[m].
- ii De patre z filio s[ed] solu[m] non dici illud
de illo q[uo]d no[n] ambo simul su[n]t. Be-
en de deo: bon[us] de bono: virt[us] de
virtute q[ui] simul su[n]t recte dicit[ur]: pa-
ter aut[em] de patre: aut fili[us] de filio q[ui]
no[n] ambo simul su[n]t: no[n] po[tes]t dici.
- iii De vnit[ate] filij cu[m] patre z n[ost]ra i[n]ui-
cem nobiscu[m].
- iiii Pares i[n] quacunq[ue] virtute no[n] posse
i[n] ceteris ee dissiles: ac si h[ab]eat e[qu]itas i[n]
animis rep[er]it b[eat]i anis: multo i[n]co[m]-
pabili[us] ea manere i[n] i[n]co[m]mutabili
eterna q[ui] substantia q[uo]d e[st] de[us] trinitas.
- v De sp[irit]u sancti vnit[ate] cu[m] p[at]re z filio.
- vi De natura corporea z creatura spi-
ritali: q[ui] simplices non sint: q[ui] nec
i[n]co[m]mutabiles.
- vii De simplici z i[n]co[m]mutabili essentia
dei: q[ui]s multipliciter fm substantia[m]
nomine[m].
- viii Trinitate[m] deitatis nullo mo[do] triplice[m]
esse dicenda[m]: q[ui] nec tria ibi plus su[n]t
q[uam] vnu[m]: nec vnu[m] min[us] q[uam] tria.
- ix De solo vero deo patre z filio z spi-
ritu sancto.
- x De snia s[an]cti h[ab]it[us] q[ui] i[n] trinitate p[er]so-
nar[um] p[ro]prietate[m] itelligit[ur] demo[n]strasse

Incipit liber sextus.

De eo quod apostolus ait xpm
dei virtutē et dei sapientiā. Ca. I.

i. Cor. i

Qualitatē patris et filij et
spūs sancti putant nōnulli
ex h̄ impediri q̄ min⁹ intel
ligat: q̄ scriptū ē: xpm dei
virtutē et dei sapientiā: vt
ideo nō videat̄ eq̄litas: q̄

nō est pater ipse virt⁹ et sapientiā: s̄ genitor
virtutis et sapiētie. Et reuera nō mediocri
intentione queri solet: quō dicat̄ de⁹ virtu
tis et sapientiē pater. Aut enī apl⁹: xpm
dei virtutē et dei sapientiā. Et hinc nōnulli
nisi aduersus arrianos hoc mō ratiocinati
sunt: eos dūtaxat q̄ pus se aduersū catholi
cā fidē extulerūt. Mā ipse arri⁹ dixisse fert̄:
Si fili⁹ ē: nat⁹ est: si nat⁹ est: erat temp⁹ qm̄
nō erat fili⁹: nō intelligēs etiā natū esse: deo
sempiternū esse: vt sit coetern⁹ patri filius:
sic splēdor q̄ gignit ab igne atq; diffundit̄:
coeuus ē illi: et esset coeternus: si esset ignis
eternus. Quā quidā posteriores arriani ab
iecerūt istā sententiā: falsiq; sunt: nō ex tpe
cepisse filiū dei. S; inter disputationes q̄s
habebāt nri aduersū eos q̄ dicebāt: erat tē
pus qm̄ nō erat fili⁹. Hāc etiā nōnulli ratio
cinationē inferebāt. Si dei filius: virt⁹ et sa
pientiā dei ē: nec vnq; de⁹ sine virtute et si
ne sapiētia fuit: coetern⁹ est deo patri fili⁹.

Abi. 3

Abi. 3

Bicit autē apl⁹: Christū dei virtutem et
dei sapientiā. Et deū aliquñ nō habuisse vir
tutē aut sapiētiā: demētis est dicere. Non
igit̄ erat tpus qm̄ nō erat fili⁹. Que ratio ci
natio ad id cogit: vt dicam⁹ deū patrē nō
esse sapientē: nisi habēdo sapientiā quā ge
nuit: nō existēdo p se pat̄ ipā sapiētia. Be
inde si ita est: filius quoq; ipse sic dicat̄ de⁹
de deo: lumē de lumine: videndū est vtrū
possit sapiētia de sapientiā dici: si nō ē de⁹
pater ipā sapientiā: sed tm̄ genitor sapien
tie. Qd si tenem⁹: cur nō et magnitudinis
sue: et bonitatis: et eternitatis: et omnipotē
tie sue generator sit: vt non ipse sit sua ma
gnitudo: et sua bonitas: et sua eternitas: et sua
omnipotētia: sed ea magnitudine magnus
sit quā genuit. et ea bonitate bon⁹: et ea eter
nitate eternus: et ea omnipotentia omnipo
tens que de illo nata est: sicut non ipse sua
sapientiā est: sed ea sapiētia sapiēs est que
de illo nata est. Mā illud nō ē formidandū
ne cogamur multos filios dei dicere: pre

ter adoptionē creature coeternos patri: si
magnitudinis sue genitor est: et bonitatis:
et eternitatis: et omnipotentie. Quic enī ca
lūne facile respondet: sic nō effici: q̄ mul
ta nominata sunt: vt ille multorū filiorū co
eternoz sit pater: quēadmodū non effici:
vt duoz sit: cum dicat̄ christus dei virtus:
et dei sapientiā. Eadem quippe virtus que
et sapientiā: et eadem sapiētia que virt⁹ est.
Ita ne igitur etiā de ceteris: vt eadē sit ma
gnitudo que virtus: et si qua alia: que vel
si supra cōmemorata sunt: vel cōmemora
ri adhuc possunt.

De patre et filio hoc solū non di
ci illud de illo qd non ambo simul
sunt. Deus enī de deo: bonus de
bono: virtus de virtute: qd simul
sunt recte dicat̄. pater autē de pa
tre: aut filius de filio quod nō am
bo simul sunt nō pōt dici. Ca. II.

Ed si nō dicat̄ in seipso: nisi qd ad
filiū dicat̄: id est pater: vel genitor:
vel pncipiū eius. Si etiā gignens
ei qd de se gignit: consequēter pncipiū est.
Quicquid aliud dicat̄: cum filio dicat̄: vel
potius in filio: siue magnus ea magnitudi
ne quā genuit: siue iustus ea iusticia quam
genuit: siue bonus ea bonitate quā genuit:
siue potens ea potentia vel virtute quam
genuit: siue sapiens ea sapientiā quam ge
nuit. Magnitudo aut̄ ipa: nō dicat̄ pater:
sed magnitudinis generator. Filius vō si
cut in seipso dicat̄ filius: qd non cum patre
dicat̄: sed ad patrē: non sic et in seipso ma
gnus: sed cum patre cuius ipse magnitudo
est. Sic et sapiens cum patre dicat̄ cui⁹ ipse
sapientiā est: sicut ille sapiens cū filio: quia
ea sapiētia sapiēs est quā genuit. Quicqd
ergo ad se dicunt: non dicat̄ alter sine alte
ro: id est quicqd dicunt qd substantiā eoz
ostēdat: ambo simul dicunt. Si hec ita sūt:
iam ergo nec deus ē pater sine filio: nec fi
lius deus sine patre: sed ambo simul deus.
Et qd dictū est: In pncipio erat vbu: i pa
tre erat verbū: intelligit̄. Aut si in pncipio
sic dictū est: ac si diceret̄: añ oia qd sequit̄:
et vbu erat apud deū. Verbu qdē sol⁹ fili⁹
acipit̄: nō simul pat̄ et fili⁹: tāq; ambo vnū
verbū. Sic enī verbū quō imago. Mō aut̄
pater et fili⁹ simul ambo imago: s̄ fili⁹ solus
imago p̄is: quēadmodū et fili⁹: nō enī am
bo simul filius. Quod vō adiungit̄: et ver
bum erat apud deum: multū ē vt sic intelli
gat̄: verbū quod solus est filius: erat apud

Joh. i

Abi. 3

desi qđ nō solus ē pater: sed pater et filius simul de^o. Sed qđ mirū: si in duabus quibusdā reb^{us} lōge inf se diuersis pōt h^{ab} dici: Quid enī tā diuersuz: qđ anim^{us} et corpus: pōt tñ dici: anim^{us} erat apud hoīem: id est i homie: cū anim^{us} nō sit corp^{us}. Iđō aut anim^{us} fil^{ius} et corp^{us} sit. Ut etiā qđ psequē scptū ē: Et de^{us} erat vñ: sic intelligat: verbū qđ nō est pater: deus erat simul cū patre. Ita ne ergo dicim^{us} vt pater sit generator magnitudinis: hoc ē generator virtutis: vt generator sapientie sue. fil^{ius} aut magnitudo: virt^{us}: et sapiētia: deus vō magn^{us}: oīpotēs: sapiens ambo simul: Quō qđ de^{us} de deo: lumē de lumine: Nō enī simul ambo deus de deo: s^{ed} sol^{us} fil^{ius} de deo: scz p^{ater}. Nec ambo simul lumē de lumine: s^{ed} solus fil^{ius} de lumine p^{ater}. Nisi forte ad insinuandū et breuissime inculcādū qđ coetern^{us} ē patri fil^{ius}: ita dictū ē de^{us} de deo: et lumē de lumine: et si qđ hoc mō dicat: ac si diceret: s^{ed} qđ non est fil^{ius} sine p^{atre}: de hoc qđ nō ē p^{ater} sine filio: id est s^{ed} lumē qđ lumē nō ē sine patre: de s^{ed} lumine patre qđ lumē nō ē sine filio: vt cū dicat de^{us} qđ nō est fil^{ius} sine p^{atre}: est de deo qđ nō ē p^{ater} sine filio: pfecte itelligat qđ nō pces sit genitor: ill^{ud} qđ genuit. Qđ si ita ē: s^{ed} solū de eis dici nō pōt: illud de illo: qđ simul ambo nō sunt. Sicut verbū de verbo dici nō pōt: qz nō simul ambo verbū: sed sol^{us} fil^{ius}. Nec imago de imagine: qz nō simul ambo imago. Nec fil^{ius} de filio: qz nō simul ambo fil^{ius}: s^{ed} m^{od}o dicat: Ego et p^{ater} vñ sumus. Vñ sum^{us} enī dictū est qđ ille: hoc et ego s^{ed} m^{od}o essentia: nō s^{ed} m^{od}o relatiū.

De vnitae filij cum patre: et nostra inuicē nobiscū. Caplm. iii.

Nescio vtz iueniat i scripturē dictū: vñ sunt: qđ ē diuersa natura. Si aut aliqđ plura eiusdē nature sint: et diuersa sentiāt: nō sunt vñ inq̄tū diuersa sentiūt. Nā si tā vñ essent ex qđ hoīes erāt: nō diceret: Ut sint vñ sic nos vñ: cū suos discipulos p^{ater} cōmēdaret. At vō paul^{us} et apollo qz et ambo homies et idē sentiebāt. Qui plantat inq̄t: et qđ rigat vñ sunt. Cū ergo sic dicat vñ: vt nō addatur qđ vñ: et plura vñ dicant: eadez natura atqz essentia nō dissidēs: nec dissentiēs significat. Cū vō addit qđ vñ: pōt aliqđ significari ex pluribus vñ factū: q̄uis diuersis natura: sicut aīa et corp^{us} nō sūt vñ. Quid enī tā diuersum: nisi addatur aut subintelligat quid vñ: id est vñ hō:

aut vñ animal: Inde apl^{us}: Qui adheret meretrici inquit: vñ corpus est. nō dixit vñ sunt: aut vñ est: sed addidit corpus: tanq̄ ex duob^{us} diuersis masculino et feminino: vñ corpus adiūctione compositū. Et qđ adheret dño inq̄t: vnus spūs est. nō dixit: qđ adheret dño vñ ē: aut vñ sūt: sed addidit spūit^{us}. Diuersum enī naturat: spūs homis: et spūs dei: s^{ed} inherēdo sit vñ spūit^{us} ex diuersis duob^{us}: ita vt sine hūano spūitu: beat^{us} sit dei spūit^{us} atqz pfect^{us}. beat^{us} aut spūs homis nō nisi cū deo. Nec frustra vt existimo cū tāta in euāgelio s^{ed} Joannē et tot^{us} diceret dñs de ipa vnitae: vel sua cum patre: vel nostra inuicē nobiscū: nūq̄ dixit vt nos et ipi vñ: sed vt vñ sint: sic et nos vñ sumus. Pater ergo et fil^{ius} vñ sunt: vñqz s^{ed} m^{od}o vnitatem substantie: et vnus deus est: et vnus magnus: et vnus sapiēs: sicut tractatū est. Unde ergo maior pater? Si enī maior: magnitudine maior. Cū aut magnitudo filius eius sit: nec ille vñqz maior ē eo qui se genuit. Nec ille maior ea magnitudine qua magnus est: ergo equalis. Nam vnde equalis si nō eo quo est: cui nō est aliud esse et aliud magnum esse? Aut si eternitate pater maior est: nō est equalis filius quacūqz re. Unde enim equalis? Si magnitudine dixeris: nō est par magnitudo: que minus eterna est. atqz ita cetera. An forte in virtute equalis est: in sapiētia vō nō ē equalis? Sed quō est equalis virtus qđ minus sapit? An in sapiētia eq̄lis est: in virtute autem nō est equalis? Sed quō equalis sapientia: que minus potens est? Restat ergo vt si in vlla re equalis nō est: in omnib^{us} non sit equalis. Et scriptura clamat: Non rapinā arbitratus est esse equalis deo. Logit ergo quiuis aduersari^{us} veritatis qui aliquo modo tenet apostolica auctoritate: in qualibet: vel vna re equalē deo filiū pferi. Eligat quā voluerit: hinc ei ostendet in omnib^{us} esse equalem: que de substantia eius dicunt.

Pares in quacūqz virtute non posse in ceteris esse dissimiles: ac si hec equalitas in animis reperit humanis: multo incompabilius manere eam in incommutabili eternaqz substantia quod est deus trinitas. **Capitulu. iiii.**

Nenim virtutes que sunt in animo humano: q̄uis alio atqz alio mō singl^{iter} intelligant: nllmō tñ

separant ab invicem: ut quicquid fuerint equeles.
verbi gratia: in fortitudine equeles sunt: et pru-
dentia: et temperantia: et iusticia. Si enim dixe-
ris equeles esse istos fortitudine: si illi prestare
prudenter: sequitur ut huius fortitudo minus pru-
dens sit: ac per hoc nec fortitudine equeles sunt:
quoniam illi fortitudo prudentior. Atque ita de ce-
teris virtutibus invenies: si omnes eadem preste-
runt percurras. Non enim de viribus corporis
agit: sed de animi fortitudine. Quia ergo ma-
gis in illa incommutabili eternaque substantia
incomparabiliter simplicior est quam est animus hu-
manus: si ita se habet. Humanus quippe animus non
habet esse quod est forte esse: aut prudente: aut ius-
tum: aut temperatum. Potest enim esse animus: et nullam
istarum habere virtutem. Deo autem habet esse quod est
forte esse: aut iustum esse: aut sapientem esse: et
si quid de illa simplici multiplicitate vel mul-
plici simplicitate dixeris: quod substantia eius si-
gnificet. Nobis siue ita dicat deus de deo: ut
et singulis habet nomen conveniat: non tamen ut ambo
sint duo dii: sed unus deus sit. Ita enim sibi coheret
quodammodo et in diversis substantiis
fieri apostolus testis est. Nam et solus dominus spiritus
est: et solus hominis spiritus unus spiritus est: tamen si
hereat domino unus spiritus est: quodammodo ibi ubi
est omnino inseparabilis atque eterna conexio: ne
absurde dici videatur quasi filius ambo: cum di-
cit filius dei: si id quod dicit deus: non nisi de am-
bobus dicitur simul: siue quicquid de deo dicitur
quod substantia eius indicet: non nisi de ambo-
bus simul dicitur: imo simul de ipsa trinitate
dicitur. Siue ergo hoc: siue illud sit: quod diligen-
tius discutiendum est: nunc ubi agit satis est vi-
dere: nullo modo filium equalem esse patri: si in ali-
quo quod pertineat ad significandum eius substantiam
inequalis invenitur: sicut iam ostendimus. Apostolus
autem dixit equalem. In omnibus ergo equalis est patri
filius: et est unus eiusdemque substantie.

**De spiritus sancti unitate cum pa-
tre et filio. Capitulum. v.**

Quia propter etiam spiritus sanctus: in ea-
dem unitate substantie et equalitate co-
sistit. Siue enim sit unitas ambo: si-
ue sanctitas: siue caritas: siue ideo unitas
quod caritas: et ideo caritas quod sanctitas: ma-
nifestum est quod non alius duorum est quam uterque coniun-
gitur: qui generatur a genitore diligatur: generatorque
quod suum diligat: sintque non participatione: sed essen-
tia sua: neque dono superioris alicuius: sed suo pro-
prio servantes unitatem spiritus in vinculo pacis.
Quod imitari per gratiam: et ad deum: et ad nos in-
venitur. In quibus duobus preceptis: tota lex
pendet et propheta. Ita sunt illa tria: deus

unus: solus: magnus: sapiens: sanctus: bea-
tus. Hos autem ex ipso: et per ipsum: et in ipso beati:
quod ipsius munere inter nos unum: cum illo autem
unus spiritus: quod agglutinat anima nostra post
eum. Et nobis herere deo bonum est: quod per-
det omnem qui fornicatur ab eo. Spiritus ergo sanctus
communis aliquid est patris et filii: quicquid il-
lud est. At ipsa communio: consubstantialis et
coeterna. Que si amicitia convenienter dici
potest: dicatur. Sed aptius dicitur caritas. Et haec
quoque substantia: quod deus substantia: et deus ca-
ritas: sicut scriptum est. Sic autem substantia sit
cum patre et filio: ita simul magna: et simul bo-
na: et simul sancta: et quicquid aliud ad se di-
cit: quoniam non aliud est deo esse: et aliud esse ma-
gnum vel bonum esse: et cetera. Sic supra ostendi-
mus. Si enim minus magna est ibi caritas quam sa-
piencia: minus quam est diligere sapiencia. Equalis
est igitur sapiencia: ut quanta est sapiencia tantum
diligat. Est autem sapiencia equalis patri: sicut
supra disputavimus. Equalis est igitur etiam spiritus
sanctus: et si equalis: in omnibus equalis propter suam
simplicitatem quam in illa substantia est. Et ideo
non amplius quam tria sunt: unus diligens eum qui
de illo est: et unus diligens eum de quo est: et ipsa di-
lectio. Que si nihil est: quod deus dilectio est:
Si non est substantia: quod deus substan-
tia est:

**De natura corporea et creatura
spirituali: quod simplices non sunt: quod nec
incommutabiles. Cap. vi.**

Quia autem queritur: quod simplex et multi-
plex sit illa substantia: advertenda
est primo creatura que sit multiplex:
nullo autem modo vere simplex. Et primum cor-
pus unum universum utique partibus constat: ita ut sit
ibi alia pars maior: alia minor: et maior sit uni-
versum quam pars quilibet aut quatalibet. Nam et ce-
lum et terra partes sunt universae mundane molis:
sed et sola fra: et solus celum innumerabilibus par-
tibus constat: et in tertia sui parte minor est quam in
cetera: et in dimidia minor quam tota: et totum
mundi corpus quod duabus plerumque partibus ap-
pellari solet: id est celum et terra: utique maior est
quam solus celum aut sola terra. Et in unoquoque
corpe aliud est magnitudo: aliud color: aliud
figura. Potest enim et diminuta magnitudine
manere idem color et eadem figura: et colore
mutato: manere eadem figura et eadem ma-
gnitudo: et figura eadem non manere: tam
magnum esse et eodem modo coloratum. Et que-
cumque alia simul dicuntur de corpe: possunt et
simul et plura sine ceteris commutari. Ac per
hoc multiplex esse convincitur natura corporis

Ps. 72
Ibidem

i. Job. 4

Abi. 3.

2. Cor. 3

Eph. 4

simplex aut nullo modo. Creatura quoque spiritalis sicut est anima: est quidem in corporis comparatione simplicior: sine comparatione aut corporis multiplex est: etiam ipsa non simplex. Nam ideo simplicior est corpe: quia non mole diffundit per spatium loci: sed in uno quoque corpore: et in uno toto tota est: et in qua libet parte eius tota est. Et ideo cum sit aliquid in quibus exigua particula corporis quod sentiat anima: quibus non fiat in toto corpore: illa tamen tota sentit: quia tota non latet. Sed tamen etiam in anima cum aliud sit artificiosius esse: aliud inertius: aliud acutum: aliud memorius: aliud cupiditas: aliud timor: aliud leticia: aliud tristitia: possintque et alia sine alijs: et alia magis: alia minus innumerabilia et innumerabiliter in anime natura inueniri: manifestum est non simpliciter: sed multipliciter esse naturam. Nihil enim simplex mutabile est: omnis autem creatura mutabilis.

De simplici et incommutabili eentia dei quibus multipliciter secundum substantiam nominetur. Ca. vii

Deus vero multipliciter quidem dicitur magnus: bonus: sapiens: beatus: verus: et quicquid aliud non indigne dici videtur. Sed eadem magnitudo eius est: que sapientia. Non enim mole magnus est: sed virtute. Et eadem bonitas que sapientia et magnitudo: et eadem veritas que illa omnia. Et non est ibi aliud beatum esse: et aliud magnum: aut sapientem: aut verum: aut bonum esse: aut omnino ipsum esse. Nec quoniam trinitas est: ideo triplex putandus est. Alioquin minor erit pater solus: aut filius solus: quam simul pater et filius. Quod non inueniat quod dici possit: aut pater solus aut filius solus: cum semper atque inseparabiliter et ille cum filio sit: et ille cum patre: non ut ambo sint pater: aut ambo filius: sed quia semper inuicem: neuter solus. Quia vero dicimus et deum solum ipsam trinitatem: quibus semper sit cum spiritibus et animabus sanctis: sed solum dicimus quod deus est: quia non illi cum illo deus sunt: ita solum patrem dicimus patrem: non quia separatur a filio: sed quia non simul ambo pater sunt.

Trinitatem deitatis nullomodo tripliciter esse dicendam: quia nec tria ibi plus sunt quam unum: nec unum minus quam tria. Ca. viii

Cum itaque tantus est solus pater: vel solus filius: vel solus spiritus sanctus: quantum est simul pater et filius et spiritus sanctus: nullo modo triplex dicendus est.

Corpora quippe adiunctione sua crescit.

Quis enim qui adheret uxori sue: unum corpus fit: maior tamen corpus fit: quam si solius viri esset: aut solius uxoris. In rebus autem spiritualibus cum minor maiori adherescit: sicut creatura creatori: illa fit maior quam erat: non ille. In his enim que non mole magna sunt: hoc est maior esse quod est melius esse. Melior autem fit spiritus alicuius creature: cum adheret creatori: quam si non adheret: et ideo etiam maior quia melior. Qui ergo adheret domino: unus spiritus est: sed tamen dominus non ideo fit maior: quibus fiat ille qui adheret domino. In ipso igitur deo cum adheret equali patri filius equalis: aut spiritus sanctus pater et filio equalis: non fit maior deus quam singuli eorum: quia non est quo crescat illa perfectio. Perfectus autem siue pater: siue filius: siue spiritus sanctus: et perfectus deus: pater et filius et spiritus sanctus: et ideo trinitas potius quam triplex.

De solo vero deo patre et filio et spiritu sancto. Ca. ix

Et quoniam ostendimus quod possit dici solus pater: quia non nisi ipse ibi pater: consideranda est illa sententia quae dicit: deum verum solum non esse patrem solum: sed patrem et filium et spiritum sanctum. Si quis enim interroget: pater solus utrum sit deus: quod respondebitur non esse: nisi forte ita dicamus esse quidem patrem deum: sed non esse solum deum: esse autem solum deum: patrem et filium et spiritum sanctum. Sed quid agimus de illo testimonio domini: Prius enim dicebat: et patrem nominauerat ad quem loquebatur: cum ait: Nec est vita eterna: ut cognoscant te verum deum. Quod quidem arriani sic solent accipere: quasi non sit filius verus deus. Quibus exclusis: videndum est an intelligere cogamur: cum dictum est patri: Ut cognoscant te unum verum deum: tanquam hoc insinuarere voluerit: quia et solus pater deus verus est: ne non intelligerem deum: nisi ipsa tria simul: patrem et filium et spiritum sanctum. Num ergo ex domini testimonio: et patrem unum verum deum dicimus: et filium unum verum deum: et spiritum sanctum unum verum deum: et simul patrem et filium et spiritum sanctum: id est simul ipsam trinitatem: non tres veros deos: sed unum verum deum. An quoniam addidit: Et quem misisti Iesum Christum: subaudiendum est unum verum deum: Et ordo verborum est: ut te et quem misisti Iesum Christum: cognoscant unum verum deum. Cur ergo tacuit de spiritu sancto: an quoniam consequens est: ut ubicunque nominatur unum tanta pace unum adherens: ut per hanc utrumque unum sit: iam ex hoc intelligat etiam

Gen. 2

1. Cor. 6

Job. 14

Abi. 5.

Ibidem

ip̄a par: q̄uis nō cōmemoretur. Mā z illo
loco apl̄s videt̄ quasi p̄termutare sp̄m̄ sanc
i. Cor. 3 tū: z tñ etiā ibi intelligitur: vbi ait: Omnia

Ibidem. ij

Caput mulieris vir: caput viri xp̄s: caput
ait xp̄i deus. Sz rursus si deus nō nisi oīa
simul tria: quō caput xp̄i deus: id ē caput
xp̄i trinitas: cū in trinitate sit xp̄us vt sit tri
nitas: An qd̄ est pater cū filio: caput est ei
qd̄ est solus filius: cū filio em̄ pater deus:
solus aut̄ filius xp̄s est: maxie qz iam ver
bū caro factū loquit̄. Scdm̄ quā humilita
tē eius etiā maior est pater: sicut dicit̄: Qm̄
pater maior me est: vt hoc ip̄m deū esse qd̄
illi cū patre vnū est: caput sit hoīs media
toris: qd̄ ip̄e solus est. Si em̄ mentes recte
dicimus p̄ncipale hoīs: id est tanq̄ caput
hūane subst̄tie: cū ip̄e homo cū mente sit
homo: cur nō multo p̄gruentius: multoq̄
magis verbū cū patre qd̄ simul de⁹ est: ca
put est xp̄i: q̄uis xp̄us homo nisi cū verbo
quod caro factū est: intelligi nō possit. Sz
hoc vt iam diximus: aliquāto diligentius
postea p̄siderabimus. Mūc aut̄ equalitas
trinitatis: z vna eadēq̄ substantia quātuz
breuiter potuimus demōstrata est: vt quo
quo mō se habeat ista questio: quā discuti
endā acriore int̄tēde distulimus: nihil im
pediat quo minus fateamur summā equa
litatē p̄ris z filij z sp̄s sancti.

Iob. ij. 4

De sentētia sancti hilarij qua in
trinitate p̄sonaz p̄prietatē intelli
gitur demōstrasse. Ca. x

Quidā cum vellet breuissime singu
larū in trinitate p̄sonarum insinua
re p̄pria: eternitas inquit in patre:
species in imagine: vsus in munere. Et q̄a
non mediocris auctoritatis in tractatione
scripturaz: z assertionē fidei vir extitit: hi
larius em̄ hoc in libr̄ suis posuit: hoz ver
borū: id est patris z imaginis: z muneris:
eternitatis: z speciei: z vsus: abdūtā scruta
tus intelligentiā: quātū valeo nō eū secutū
arbitror in eternitatis vocabulo: nisi q̄ pa
ter nō habet patrē de quo sit: filius aut̄ de
p̄re est vt sit: atq̄ vt illi coeternus sit. Ima
go em̄ si p̄fecte implet illud cui⁹ imago est: ip
sa coequat̄ ei: n̄ illud imagini sue. In qua
imagine speciei nōiauit: credo q̄ p̄pter pul
chritudinē: vbi iam est tāta p̄gruentia z pri
ma eq̄litas: z p̄ma similitudo: nulla ī re dis
sidēs: z nullo mō inequalis: z nulla ex pte
dissimilis: sed ad idētidē respondēs ei cui⁹
imago est. Vbi est p̄ma z sūma vita: cui nō

est aliud viuere z aliud eē: s̄ idē est esse z vi
uere. Et p̄mus ac sūmus intellect⁹: cui nō
est aliud viuere z aliud intelligē: sed id qd̄
est intelligere: s̄ viuere: s̄ esse est: vnū oīa:
tanq̄ verbū p̄fectū: cui nō desit aliquid: z
ars quedā oīpotentis atq̄ sapiētis dei: ple
na omniū rationū viuentiū incōmutabili
um: z oēs vnū in ea: sicut ip̄a vnū de vno:
cū quo vnū. Vbi nouit oīa deus: que fecit
p̄ ip̄am: z ideo cū decedant z succedāt tē
pora: nō decidit aliquid vel succedit sciētie
dei. Mō em̄ hec que creata sunt iō sciunt̄ a
deo: qz facta sūt: ac nō poti⁹ iō facta sūt vl
mutabilia: qz imutabilis a deo sciunt̄. Ille
igit̄ ineffabilis quidā cōplexus patr̄ z ima
ginis nō est sine p̄fruitione: sine caritate: si
ne gaudio. Illa ḡ dilectio: delectatio: feli
citas: vel beatitudo: si tñ aliqua hūana vo
ce digne dicīt vsus: ab illo appellat⁹ est bre
uiter: z est in trinitate sp̄s sanctus: nō geni
tus: sed genitoris genitiq̄ suauitas: inge
niti largitate atq̄ vbertate perfundēs oēs
creaturas p̄ captu eaz: vt ordinē suū tene
ant z locis suis acq̄escant. Hec igit̄ omnia
que arte diuina facta sūt: z vnitatē quan
dā in se ostendūt: z speciei z ordinē. Quic
quid em̄ hoz est: z vnū aliqd̄ est: sicut sunt
nature corporū: z ingenia animarū: z aliq̄
specie formaz: sicut sunt figure vel qualita
tes corporū: ac doctrine vel artes animaz:
z ordinē aliq̄e petit aut tenet: sicut sūt pō
dera vel collocationes corporū z amores:
aut delectationes animaz. Ceteruz in illa
sūma trinitate tñ est vna quātū tres simul
nec plus aliquid sūt due q̄ vna. Oportet
igit̄ vt creatorē p̄ ea que facta sunt intellec
tū p̄spicientes trinitatē intelligamus: cui⁹
in creatura quō dignū ē apparet vestigiū.
In illa .n. trinitate sūma origo est rerū om
niū z p̄fectissima pulchritudo: z beatissima
delectatio. Itaq̄ illa tria: z ad seinuicē de
terminari vident̄: z in se infinita sunt. Sed
hic in rebus corporeis: nō tñ est vna: quā
tum tres simul: z plus aliquid sunt due q̄
vna res. Ceterū in summa trinitate tantuz
est vna quātū tres simul sunt: nec plus ali
quid sunt due q̄ vna: z in se infinita sunt.
Ita z singula sūt in singulis: z oīa in singu
lis: z singula in oībus: z omnia in oībus: z
vnū omnia. Qui videt hoc vel ex p̄te: vel
p̄ speculū z in enigmate: gaudeat cogno
scēs deū: z sicut deū honoret z gr̄as agat.
Qui autē nō videt: tendat p̄ pietatē ad vi
dendū: non p̄ cecitatē ad calumniandū.

Roma. f

i. Cor. 13

Roma. j

Roma. ij qm̄ vnus est deus: sed tñ trinitas. Nec cōfuse accipiendū est. Ex quo omnia: per quē omnia: in quo omnia: nec dñs multis: sed ip̄i gloria in secula seculorū.

Explicit liber sextus.

Incipiūt capitula libri septimi.

i **U**trum quicquid de deo nō relatiue sed ad seipm̄ recte dicat: cuilibet persone in trinitate cōueniat.

ij **E**a que p̄ris et filij essentia significat: non esse relatiua: qz quicqd ad se: nō ad aliqd dicunt s̄l ambo sūt.

iii **D**e sapientia a deo genita vel creata.

iiii **Q**uid vel a grecis vel latinis necesse fuerit dici de ineffabili trinitate.

v **D**e substantia et essentia.

vi **D**e tribus p̄sonis vni⁹ essentie.

Aurelij augustini liber septim⁹ incipit.

Utrum quicquid de deo nō relatiue sed ad seipm̄ recte dicat: cuilibet persone in trinitate cōueniat. Ca. i

Ami nunc queramus diligentius: quantū dat deus qd pauloatē distulimus: **U**trū et singla queqz in trinitate persona possit et per seipm̄ nō cū ceteris dua

bus dici de⁹: aut magn⁹: aut sapiēs: aut verus: aut oīpotens: aut iustus: et si qd aliud dici de deo pōt: nō relatiue: sed ad seipm̄.

An vero nō dicant ista: nisi cū trinitas intelligitur. Hoc em̄ questionē facit: qz scriptū est: xpm̄ dei v̄tutē: et dei sapientia: vtz

i. Cor. i ita sit pater sapientie atqz v̄tutis sue: vt hac sapientia sapiēs sit quā genuit: et hac virtute potēs quā genuit: et qz sp̄ potēs et sapiens: sp̄ genuit virtutē et sapientia. Bixeramus em̄ si ita est: cur nō et magnitudinis sue pater sit qua magn⁹ est: et bonitatis q̄ bon⁹ ē: et iusticie qua iustus: et alia si qua sunt. Aut si hec oīa pluribus vocabulis in eadē sapientia et virtute intelligunt: vt eadē sit magnitudo que virtus: ea bonitas q̄ sapientia: et ea rursus sapientia que virtus: sicut iam tractauimus: meminimus: cū aliquid horū nomino sic accipiendū esse: ac si oīa cōmemorē. Querit ḡ an pater etiaz singulus sit sapiens: atqz ip̄a sibi ipse sapientia: an ita sit sapiens quō dicens. Verbo em̄ quod genuit dicens est: nō verbo quod p̄fertur: et sonat: et trāsit: s̄ verbo quod erat apud deū: et ce⁹ erat verbū: et omnia p̄ ipm̄ facta sunt:

verbo equali sibi quo semp atqz incōmutabiliter dicit seipm̄. Non est em̄ ipse verbū: sicut nec filius nec imago. Bices aut excepris illis tēporalibus vocib⁹ verbi dei: que in creatura fiunt: nā sonāt et transeunt. Bicens ḡ illo coeterno verbo: nō singulus intelligit: sed cū ip̄o verbo sine quo nō est vti qz dicens. Ita ne et sapiēs sicut dicens: vt ita sit sapientia: sicut verbū: et hoc sit verbū esse quod est esse sapientia: hoc etiā esse virtutē: vt virt⁹ et sapientia et verbū idē sit: et relatiue dicatur: sicut filius et imago: atqz ille nō singulus potēs: vel sapiens: sed cū ipsa virtute et sapientia quā genuit: sicut nō singulus dicens: sed eo verbo et cū eo verbo quō genuit: atqz ita magnus ea et cū ea magnitudine quā genuit. Et sic nō alio magnus: alio deus: sed eo magn⁹ quo de⁹: quia nō aliud illi est magnū esse: aliud deū esse: cōsequēs est: vt nec deus singulus: sed ea et cū ea deitate quā genuit: vt sic sit fili⁹ deitas patris: sicut sapientia et virtus patris: et sicut est verbū et imago patris. Et qz non aliud illi est esse: aliud deū esse: ita sit etiam essentia patr̄ fili⁹: sicut est verbū et imago eius. Ac p̄ hoc etiā excepto eo quō pater ē: nō sit aliquid pater: nisi qz est ei fili⁹: vt nō tm̄ id quod dicitur pater: quod manifestū est em̄ nō ad seipm̄: sed ad filiū relatiue dici: et ideo patres qz est ei fili⁹: sed oīno vt sit quō ad seipm̄ est: ideo sit qz genuit essentia suā. Sicut em̄ magnus est: nō nisi ea quā genuit magnitudine: ita et est n̄ nisi ea quā genuit essentia: qz nō est aliud illi esse: aliud magnū esse. Ita ne igitur pater est essentie sue: sicut pater est magnitudinis sue. Sicut pater virtutis ac sapientie sue: eadē q̄ppe ei⁹ magnitudo que virtus: et eadē essentia que magnitudo. Hec disputatio nata est ex eo quō scriptū est: christū esse dei virtutē: et dei sapientia. Quapropter in eas angustias sermo coartatur: cum ineffabilia fari cupimus: vt aut dicamus christū nō esse dei virtutem et dei sapientia: atqz ita impudēt et impie resistam⁹ apostolo: aut christū quidem dei virtutē et dei sapientiam esse fateamur: sed eius patrē nō esse patrē virtutis et sapientie sue: quod nō minus impium est. Sic em̄ nec xpi erit pater: qz xpus dei virtus et dei sapientia est: aut nō esse patrē virtute sua potentē: neqz sapientia sua sapientez: quō quis audeat dicere: aut aliud in patre intelligi esse: aliud sapientē esse: vt non hoc ipso sit quo sapiēs est: quō de anima in-

telligi solet: que alias insipiens: alias sapiens est: velut natura mutabilis: et non summe perfectior simplex: aut patrem non esse aliquid ad seipsum: et non solum quod pater est: sed omnino quod est: ad filium relative dici. Quod ergo eiusdem essentie filius cuius pater: quando quidem ad seipsum nec essentia est: nec omnino est ad seipsum sed etiam esse ad filium illi est. At enim multo magis unius eiusdemque essentie: quia una eademque essentia pater et filius: quoniam quidem patri non ad seipsum est ipsum esse: sed ad filium quam essentiam genuit: et qua essentia est quicquid est. Reuter ergo ad se est: et uterque ad invicem relative dicitur: an pater solus: non solus quod pater dicitur: sed omnino quicquid dicitur: relative ad filium dicitur: ille autem dicitur ad patrem et ad se: et si ita est: quid dicitur in filio ad se: an ipsa essentia? Sed patris essentia est filius sicut patris virtus: et sapientia: sicut verbum patris: et imago patris: aut si essentia dicitur ad se filius: pater autem non est essentia: sed generator essentie: non est autem ad seipsum: sed hac ipsa essentia quam genuit: sicut hac ipsa magnitudine magnus quam genuit: ergo et magnitudo dicitur ad se filius: ergo et virtus et sapientia et verbum et imago. Quid autem absurdum quod imaginem ad se dici: aut si non idipsum est imago et verbum quod est virtus et sapientia: sed illa relative dicuntur: hec autem ad se non ad aliud incipit non ea sapientia quam genuit: sapientis esse pater: quia non potest ipse ad eam relative dici: et illa ad eum relative non dici: omnia enim que relative dicuntur ad invicem dicuntur. Restat itaque: ut etiam essentia filius relative dicatur ad patrem. Ex quo conficitur inopinatissimus sensus: ut ipsa essentia non sit essentia: vel certe cum dicitur essentia: non essentia sed relativum indicetur: quod cum dicitur dominus: non essentia indicatur: sed relativum quo refertur ad servum. Cum autem homo dicitur vel aliquid tale: quod ad se non ad aliud dicitur: tunc indicatur essentia: homo ergo cum dominus dicitur: homo essentia est: dominus vero relative dicitur: homo enim ad se dicitur: dominus ad servum: hoc autem unde agimus: si essentia ipsa relative dicitur: essentia ipsa non est essentia. Huc accedit: quia omnis essentia que relative dicitur: est etiam aliquid excepto relativo: sicut homo dominus: homo servus: et equus iumentum: et nummus arra: homo et equus et nummus ad se dicuntur: et substantie sunt: vel essentie: dominus vero et servus et iumentum et arra: ad aliquid relative dicuntur. Sed si non esset homo: id est aliqua sub-

stantia: non esset qui relative dominus diceretur. Et si non esset equus quedam essentia: non esset quod iumentum relative diceretur. Ita si nummus non esset aliqua substantia: nec arra posset relative dici. Quapropter si et pater non est aliquid ad seipsum: non est omnino qui relative dicatur ad aliquid. Non enim sicut ad aliquid coloratus refertur color eius: nec omnino ad se dicitur color: sed semper alicuius coloratus est. Illud autem cuius color est etiam si eo quod coloratum dicitur ad colorem refertur: tamen id quod corpus dicitur ad se dicitur. Nullo modo ita putandum est patrem non dici aliquid ad seipsum: sed quicquid dicitur ad filium dici. Eundem vero filium et ad seipsum dici et ad patrem. Cum dicitur magnitudo magna et virtus potens: utique ad seipsum: et magnitudo atque virtus magni et potentis patris: qui pater magnus et potens est. Non ergo ita: sed utrumque substantia: et utrumque una substantia. Sicut autem absurdum est dicere candidum non esse candorem: sic absurdum est dicere sapientem non esse sapientiam. Et sicut candor ad seipsum candidus dicitur: ita et sapientia ad seipsum dicitur sapiens. Sed candor corporis non est essentia: quoniam ipsum corpus essentia est: et illa eius qualitas: unde et ab ea dicitur candidum corpus: cui non hoc est esse quod candidum est. Aliud enim ibi forma et aliud color: et utrumque non in seipso: sed in aliqua mole. Que moles nec forma nec color est: sed formata et colorata. Sapientia vero et sapiens est. Et quoniam quecumque anima participatione sapientie fit sapiens: si rursus desipiat: manet tamen in se sapientia. Nec cum anima fuerit in stulticia commutata illa mutatur: non ita est in eo qui ex ea fit sapiens: quemadmodum candor in corpore quod ex illo candidum est. Cum enim corpus in alium colorem fuerit mutatum: non manebit candor ille: sed omnino esse desinet. Quod si et pater qui genuit sapientiam ex ea fit sapiens: neque hoc est illi esse quod sapere: qualitas eius est filius non proles eius: et non ibi erit iam summa simplicitas. Sed absit ut ita sit: quia vere ibi est summe simplex essentia: hoc ergo est ibi esse quod sapere. Quod si hoc est ibi esse quod sapere: non per illam sapientiam quam genuit sapiens est pater: alioquin non ipse illam: sed illa enim genuit. Quid enim aliud dicimus cum dicimus hoc illi est esse quod sapere: nisi eo est qui sapiens est. Quapropter que causa illi est ut sapiens sit: ipsa illi causa est ut sit: proinde si sapientia quam genuit causa illi est ut sapiens sit: etiam ut sit: ipsa illi causa est. Quod fieri

nō potest: nisi gignēdo eum aut faciendo. Sed neq; genitricē neq; cōditricē patrē vl lo modo quisq; dixerit sapiētiā. Quid em̄ est infanius: Ergo et pater ip̄a sapiētia est. Et ita dicitur filius sapientia patris: quo modo dicitur lumē patris: id est vt quēadmodū lumē de lumine: et vtrūq; vnū lumē: sic intelligat sapiētia de sapiētia: et vtrūq; vna sapientia: ergo et vna essentia: quia h̄ est ibi esse qđ sape. Qđ em̄ ē sapiētie sape: et potētie posse et eternitati eternam esse: iusticie iustam esse: magnitudini magnā esse: hoc est essentie ip̄m esse. Et quia in illa simplicitate nō est aliud sape qđ ēē: eadē ibi sapiētia que essentia.

Ea que patris et filij essentiam significant non esse relatiua: quia quicqđ ad se non ad aliquid dicitur simul ambo sunt. **Ca. ii**

Pater igitur et filius simul vna essentia: et vna magnitudo: et vna veritas: et vna sapiētia. Sed nō pater et filius simul ambo vnū verbū: qz nō simul ambo vnus filius. Sicut em̄ filius ad patrē refertur: nō ad seipm̄ dicitur: ita et verbū ad eū cuius verbū est refertur cum dicitur verbū. Eo quippe filius quo verbum: et eo verbū quo filius. Qm̄ igitur pater et filius simul nō vtiq; vnus filius: psequēs est: vt pater et filius simul nō ambo vnū verbum. Et propterea nō eo verbum quo sapiētia: qz verbū nō ad se dicitur: s̄ tantū relatiue ad eū cuius vbu; est: sicut filius ad patrē: Sapiētia vō eo quo essentia. Et ideo quia vna essentia: vna sapiētia. Quoniam vero et verbū sapientia est: s̄ nō eo verbū quo sapientia. Verbum em̄ relatiue: sapiētia essentialiter intelligitur: id dici accipimus cum dicitur verbum: ac si dicatur nata sapientia: vt sit et filius et imago. Et hec duo cū dicuntur: id est nata sapiētia in vno eorū eo qđ nata est et verbū et imago et filius intelligat: et in his omnibus nominibus nō ostēdatur essentia: qz relatiue dicunt. At in altero qđ est sapiētia: quoniam et ad se dicitur: seip̄a enim sapiens est: etiam essentia demonstratur: et hoc eius ēē quod sape. Unde pater et filius simul vna sapiētia: quia vna essentia: et sigillatim sapientia de sapientia: sicut essentia de essentia. Quapropter nō quia pater nō est filius: et filius nō est pater: aut ille ingenuus: ille aut genitus: ideo nō vna essentia: quia his nominibus relatiua eorū ostendunt. Alterq; aut simul vna sapiētia:

et vna essentia: vbi hoc est esse qđ sape: nō aut simul vterq; verbum aut filius: qz nō h̄ est esse qđ verbū: aut filiū esse: sicut iā satis ostendimus ista relatiue dici.

De sapiētia a deo genita vel creata. Capitulu. iii

Cur ergo in scripturis nūq; fere de sapiētia quicq; dicitur: nisi vt ostēdatur a deo genita vel creata: genita scz p quā facta sunt omnia: creata vero vel facta: sicut in hominib; cū ad eā que nō creata et facta: s̄ genita est cōuertunt et illustrant. In ip̄is em̄ sit aliquid qđ vocet eorum sapiētia: vel illud scripturis p̄nunciab; aut narrantib; qđ verbū caro factū est et habitauit in nobis: hoc mō enim xp̄us facta sapiētia est: quia factus est homo. An p̄pterea nō loquit in illis libris sapiētia: vel de illa dicit aliquid: nisi qđ eā de deo natam ostēdat: aut factā: quā sit et pater ip̄e sapiētia: quia illa nobis sapiētia cōmēdanda erat et imitanda: cui; imitatione formamur. Pater em̄ eā dicit vt verbū ei; sit: nō quōd p̄fertur ex ore verbū sonās: aut ante p̄nunciationē cogitatur. Spacijs em̄ tpm̄ hoc cōpletur: illud aut eternū est: et illuminādo dicit nobis et de se et de patre: qđ dicendum est hoib; . Ideoq; ait: Nemo nouit filiū nisi pater: et nemo nouit patrem nisi filius: et cui voluerit filius reuelare: qz p̄ filium reuelat pater: id ē p̄ verbū suū. Si em̄ hoc verbū quod nos proferim; tpale et transitoriū: et seipm̄ ostēdit: et illud de quo loquimur: quātomagis verbū dei: p̄ quod facta sunt oia: quod ita ostēdit patrē sicuti est pater: qz et ip̄m ita est: et hoc est qđ pater scdm̄ quod sapiētia est et essentia: nam secundū qđ verbum: non hoc est qđ pater: qz verbum nō est pater: et verbum relatiue dicitur sicut filius: quod vtiq; non pater. Et ideo xp̄us virtus et sapientia dei: qz de patre virtute et sapiētia: etiā ip̄e virtus et sapientia est: sicut lumē dei de patre lumine: et fons vite apud deū patrē: vtiq; fontē vite. Qm̄ apud te inquit p̄pheta: est fons vite: et in lumine tuo videbim; lumē: qz sicut pater habet vitā in semetip̄o: sic dedit filio habere vitā in semetip̄o: et erat lumē verū quod illuminat omnē hominē venientē in hunc mundū: et lumen hoc vbu; erat apud deū: sed et deus erat verbū. Deus autē lumen est: et tenebre in eo nō sunt vllē: lumen vero nō corpale s̄ spiritale. Neq; ita spiritale vt illuminationē factū sit: quēadmodū

Joh. i.

Mat. ij

Joh. i

Ps. 35

Joh. 5

Ibidem. i

i. Joh. i

Matth. 5 dictū est apostolis: Vos estis lumen mundi: sicut lumen quod illuminat omnē hominē: ea ip̄a et summa sapiētia deus: unde nunc agimus. Sapiētia vero filius de sapiētia patre: sicut lumen de lumine: et deus de deo: ut et singulus pater lumē: et singulus filius lumen: et singulus pater deus: et singulus filius deus: ergo et singulus pater sapiētia: et singulus fili⁹ sapiētia. Et sic vtrūq; simul vñ lumen: et vnus deus: sic vtrūq; vna sapiētia. **1. Cor. 1** S; filius factus est nobis sapiētia a deo: et iusticia et sanctificatio: q; tēporaliter nos ad illum cōuertimur: id ē ex aliquo tempore: ut cū illo maneam⁹ in eternum. Et ip̄e ex quodā tempore verbū caro factū est: et habitauit in nobis. Propterea igit cū p̄nunciat in scripturis aut narratur aliquid de sapiētia siue dicēte ip̄a: siue cū de illa dicitur: filius nobis potissimū insinuat. Cuius imaginis exemplo et nos nō discedamus a deo: q; et nos imago dei sumus. Nō quidem equalis: facta quippe a patre p̄ filium: nō nata de patre: sicut illa. Et nos quia illuminamur lumine: illa vero quia lumē illuminans: et ideo illa sine exemplo nobis exēplum est. Neq; em̄ imitatur precedentē aliquē ad patrē a quo nunq; est oīno separabilis: quia idip̄m ē quod ille de quo est. Nos aut nīentes imitamur manentē: et sequimur stantē. Et in ip̄o ambulantes tendimus ad ip̄m: q; factus ē nobis via tēporalis p̄ humilitatē: que māsio nobis eterna est p̄ diuinitatē. Quoniā q̄ppe spiritibus mūdis intellectualib⁹ qui superbia nō lapsi sunt: in forma dei: et deo eq̄lis et deus p̄bet exēplum: ut se idē exēplū redeundi etiā lapso p̄beret hominī: qui p̄pter immūdiā peccatorū penāq; mortalitatis deum videre nō poterat: semetip̄m exinaniuit: nō mutando diuinitatē suā: s; nostram mutabilitatē assumēdo: et formaz serui accipiens: venit ad nos in hunc mundum: qui in hoc mundo erat: quia mūdos p̄ eū factus est: ut exēplum sursum videntibus deū: exēplum deorsum miratibus hominē. Exēplū sanis ad p̄manendū: exēplum infirmis ad cōualescendū: exēplum morituris ad nō timendū: exēplū mortuis ad resurgēdū esset: in omnib⁹ ip̄e primatū tenens. Quia em̄ homo ad beatitudinē sequi nō debebat nisi deum: et sentire non poterat deū: sequēdo deum hominem factū sequeretur simul: et quē sentire poterat et quē sequi deberet. Amemus ergo

eo eum et inhereamus illi: caritate diffusa in cordibus nostris p̄ spiritū sanctū qui datus est nobis. Non igit mirū si propter exēplū qd nobis ut reformaremur ad imaginē dei prebet imago equalis patri: cū de sapiētia scriptura loquit⁹: de filio loquitur quē sequimur viuēdo sapienter: q̄uis et pater sit sapiētia sicut lumē et de⁹. Spiritus q; sanctus siue summa caritas vtrūq; coniungēs nosq; subiungēs. Quod ideo nō indigne dicit q; scriptū est: Deus caritas est: quō nō est etiā sapiētia: cū sit lumē: qm̄ deus lumen est: siue ergo hoc modo siue alio mō essentia sp̄s sancti sigillatim ac p̄prie nomināda est qm̄ de⁹ est: vtiq; lumē est. Et qm̄ lumen est: vtiq; sapiētia est. Deum autē eē spiritū sanctū: scriptura clamat apud apostolū qui dicit: Nescitis q; templū dei est: statimq; subiicit: Et sp̄s dei habitat in vobis. Deus em̄ habitat in templō suo. Nō em̄ tanq; minister habitat spirit⁹ dei in templo dei: cū alio loco euidentius dicat: Nescitis q; corpora vestra tēplū in vobis est spiritū sancti quē habetis a deo: et nō estis vestri: empti em̄ estis p̄cio magno: glorificate et portate deū in corpe vestro. Quid est aut sapiētia nisi lumē spiritale et incōmutabile: Est em̄ et sol iste lumē s; corpale ē: et spirital creatura lumē: s; nō incōmutabile. Lumen ergo pater: lumen filius: lumē spiritū sanctus. Simul autē nō tria lumina: s; vñ lumen. Et ideo sapiētia pater: sapiētia filius: sapiētia spiritū sanct⁹: et simul nō tres sapiētie: s; vna sapiētia: et quia hoc est ibi esse quod sapes: vna essentia pater et filius et spiritū sanct⁹. Nec aliud est ibi esse q; deū esse. Vnus ergo deus: pater et fili⁹ et spiritū sanctus.

Quid vel a grecis vel a latinis necesse fuerit dici de ineffabili trinitate.

Ca. iii

Itaq; loquēdi causa de ineffabilibus ut fari aliquo modo possim⁹ qd effari nullomō possim⁹: dictū est a nostris greci vna essentia: tres substantie: a latinis aut vna essentia vel substantia: tres p̄sone: quia sicut iam diximus: nō aliter in sermone nostro: id est latino essentia q; substantia solet intelligi. Et dū intelligat saltē in enigmate qd dicit⁹: placuit ita dici ut diceret aliquid cū quereretur qd tria sint: q tria eē fides vera p̄nunciat: cū et patrē nō dicit esse filiū: et spiritū sanctū qd est donū dei nec patrē dicit esse nec filiū. Cū ergo

Roma. 5

1. Job. 4

1. Cor. 3

1. Cor. 6

Phil. 2

1. Thim. 1

Job. 1

Colo. 1

querit quid tria: vel qd tres: pferimus nos ad inueniendū aliqd speciale vel generale nomen quo cōplectamur hec tria: neq; occurrat animo q; excedit supeminētia diuinitatis vilitati eloquij facultatē. Vteri em cogitat deus q; dicitur: et veri est q; cogitat. Cuz em dicimus: nō eundē esse iacob qui est abraā: isaac aut nec abraaz esse nec iacob: tres esse vtiq; fatemur abraā isaac et iacob. Sed cū querit quid tres: respondemus tres hoīes: nomine speciali eos pluraliter appellantes: generali aut si dicam⁹ tria aīalia: homo em sicut veteres diffinierunt: animal est rationale: mortale. Aut sicut scripture nostre loqui solent: tres aīas cū a parte meliore totū appellari placet: id est ab anima: cū corpus et anima sit tot⁹ homo. Ita quippe dictū est in egyptū descensisse cuz iacob animas septuagintaq; p tot hominibus. Itē cū dicimus equum tuū nō eū esse qui me⁹ est: et tertū alicuius alterius: nec meū esse nec tuū: fatemur tres esse. Et interrogati quid tres: respondem⁹ tres equos nomine speciali: generali autē tria animalia. Itē cū dicim⁹ bouē non esse equū: canē vero nec bouez esse nec equū: tria quedā dicimus: et pūctantib⁹ qd tria: nō iā speciale nomie dicimus tres equos: aut tres boues: aut tres canes: quia nō eadē specie continētur: s; generali tria aīalia: siue superiore genere tres substantias: vel tres creaturas: vel tres naturas. Quēq; aut plurali numero enūciant: specialit vno nomine etiā generaliter enūciari possunt. Nō aut oīa que generalit vno nomine appellant etiā specialiter appellare vno nomine possum⁹. Nā tres equos qd est nomen speciale: etiā animalia tria dicimus. Equū vero et bouē: et canē: animalia tria tñ dicimus vel substantias que sunt generalia nomina: et si qd aliud de his generaliter dici pōt. Tres vero equos: aut boues: aut canes: q; specialia vocabula sūt: nō ea possumus dicē. Ea q; vno nomine q;uis pluralit enūciam⁹: que cōiter habent illud qd eo noīe significat. Abraā q;pe et isaac et iacob: cōe habēt id qd est homo: Itaq; dicitur tres homīes. Equus q; et bos et canis: cōmune habent id qd est animal. Dicunt ergo tria animalia. Ita tres aliquas lauros: etiā tres arbores dicimus: laurū vero et mirtū: et oleam: tñ tres arbores vel tres substantias: aut tres naturas: atq; ita tres lapides: etiā tria corpora: lapidem vero et

lignum et ferrum: tantū tria corpora: vel si quo etiā superiore generali nomine dici possunt. Pater q; et filius et spiritus sanct⁹ qm tres sunt: queram⁹ quid tres sūt: et quid cōmune habeant. Nō em cōmune illis est id qd pater est: vt inuicē sibi sint patres: sicut amici: cū relatiue ad alterutrum dicantur: possunt dici tres amici q; inuicē sibi sunt. Non aut hoc ibi: q; tantū pater ibi pater: nec duorū pater: sed vnicū filij. Nec tres filij: cū pater ibi nō sit filius nec spiritus sanctus. Nec tres spiritus sancti: q; et spū sanctus p;ia significatione qua etiā donum dei dicit nec pater nec filius. Quid igitur tres? Si enī tres psonae: cōmune est eis id quod psona est: ergo speciale hoc: aut generale nomē est eis: si p;uetudinē loquēdi respicim⁹. Sed vbi est nature nulla diuersitas: ita ibi generaliter enūciatur aliqua plura vt etiā specialiter enūciari possint. Nature em differētia facit: vt laurus et mirtus: et olea: aut equus: aut bos: aut canis: nō dicant⁹ speciali nomine: iste tres lauri: aut illi tres boues: s; generali: vt iste tres arbores: et illa tria animalia. Dic vō vbi nulla est essentie diuersitas: oportet vt speciale nomē habeant hec tria: quod tamē non inuenitur. Nam psona generale nomē est: intantū vt etiā homo possit hoc dici: cū tñ intersit inter hominē et deū. Beinde in ipso generali vocabulo: si propterea dicimus tres psonas: quia cōmune est eis id quod psona ē. Alioquin nullo modo possunt ita dici: quēadmodū nō dicuntur tres filij: q; non cōmune est eis id quod est filius: cur non etiā tres deos dicimus: certe em quia pater psona: et filius psona: et spū sanctus psona: ideo tres psonae. Quia ergo pater deus: et filius deus: et spiritus sanctus de⁹: cur nō tres dij? Aut qm propter ineffabilē cōiunctionē hec tria simul vnus deus: cur nō etiā vna psona: vt ita nō possumus dicere tres psonas: q;uis singulam quāq; appellemus psonam: quē admodum non possumus dicere tres deos: q;uis quēq; singulū appellemus deū: siue patrem: siue filium: siue spiritū sanctū. An quia scriptura nō dicit tres deos: sed nec tres psonas alicubi scripturā cōmemorare inuenim⁹. An quia nec tres: nec vnā psonaz scriptura dicit hec tria. Legimus em psonam domini: nō psonam dominum: propterea licuit loquēdi et disputādi necessitate tres psonas dicere: non quia scriptura dicit: sed q; scriptura

Deut. 6
 ra nō cōtradicit. Si autē diceremus tres de
 os: p̄traderet scriptura dicēs: Audi isra-
 el: dñs deus tuus deus vnus est. Cur ergo
 ⁊ tres essentias nō licet dicere: qđ similiter
 scriptura sicut nō dicit: ita nec cōtradicit.
 Nam eēntia si speciale nomen est cōmune
 trib⁹: cur nō dicant tres essentie: sicut abra-
 am isaac ⁊ iacob: tres hoies: qz homo spe-
 ciale nomē est cōmune omnibus hoibus.
 Si autē speciale nomen nō est eēntia s̄ ge-
 nerale: qz homo ⁊ pecus ⁊ arbor ⁊ sidus ⁊
 angelus dicitur eēntia: cur nō dicuntur iste
 tres essentie: sicut tres equi dicunt tria ani-
 malia: ⁊ tres lauri dicuntur tres arbores: ⁊
 tres lapides tria corpora: Aut si ppter vni-
 tatem trinitatis nō dicuntur tres essentie s̄
 vna essentia: cur non ppter eandē vnitatē
 non dicuntur tres substantie: vel persone: s̄
 vna substātia ⁊ vna psona: Qz enim est il-
 lis cōmune nomē essentie: ita vt singulus
 quisqz dicat eēntia: tam illis cōmune ē vel
 substātie vel psonae vocabulū. Quod enīz
 de psonis scdm nostrā: hoc de substantijs
 fm̄ grecorū consuetudinē ea que diximus
 oportet intelligi. Sic enī dicūt illi tres sub-
 stantias vnā eēntiam: quēadmodū nos di-
 cimus tres psonas: vnā essentiam vel sub-
 stantiaz. Quid igit restat: nisi vt fateamur
 loquendi necessitate parta hec vocabula:
 cū opus esset copiosa disputatione aduer-
 sum insidias vel errores hereticorū: Cum
 enī conaret humana inopia loquēdo pfer-
 re ad hominū sensus: qđ in secretario men-
 tis p captu tenet: de dño deo creatore suo:
 siue p piā fidem: siue p qualem cūqz intelli-
 gentiā: timuit dicere tres eēntias: ne intelli-
 gere in illa sūma eq̄litate vlla diuersitas.
 Rursus nō eē tria quedā: nō poterat dice-
 re qđ sabellius: qz dixit: in heresim lapsus
 est. Certissime q̄ppe ⁊ de scripturis cogno-
 scit qđ pie credendum est: ⁊ aspectu mētis
 indubitata pceptione pstringit: ⁊ patrē eē
 ⁊ filiū ⁊ spiritū sanctū: nec eūdē filiū esse
 qui pater est: nec spiritū sanctū eundē pa-
 trē esse vel filiū. Quesiuit quid tria di-
 ceret: ⁊ dixit substantias siue psonas: qui-
 bus nominibus nō diuersitatē intelligi vo-
 luit: s̄ singularitatē voluit: vt non soluz ibi
 vnitatis intelligatur: ex eo qđ dicit vna eēn-
 tia: sed ⁊ trinitas: ex eo qđ dicuntur tres sub-
 stantie vel psonae. Nam si hoc est deo esse qđ
 subsistere: ita nō erant dicende tres substā-
 tie: vt nō dicuntur tres essentie: quēadmo-
 dū qz hoc est deo esse qđ sapē: sicut nō tres

essentias: ita nec tres sapientias dicimus.
 Sic enī qz hoc illi est deū eē qđ est eē: tam
 tres essentias q̄ tres deos dici fas nō est.
 Si autē aliud est deo esse: aliud subsistere:
 sicut aliud deo esse: aliud patrem esse vel
 dñm esse: quod enī est ad se dicit: pater au-
 tē ad filiū: ⁊ dñs ad seruientē creaturā dici-
 tur: relatiue ergo subsistit: sicut relatiue gi-
 gnit: ⁊ relatiue dñatur. Ita iam substantia
 nō erit substātia: qz relatiuum erit. Sic enī
 ab eo qđ est esse appellat essentia: ita ab eo
 qđ est subsistere substantiā dicimus. Ab-
 surdū est autē: vt substantia relatiue dicat.
 Omnis enī res ad seipam subsistit: quan-
 tomagis deus. Si tamen dignū est: vt de-
 us dicatur subsistere.

De substantia ⁊ essentia.

Ca. v

D his enī rebus recte intelligitur:
 in quibus subiectis: sunt ea que in
 aliquo subiecto esse dicuntur: sicut
 color aut forma in corpore. Corpus enī s̄
 sistit: ⁊ ideo substantia est. Illa vero in sub-
 sistente atqz subiecto corpe: que nō substā-
 tie sunt: s̄ in substātia: ⁊ ideo si esse desinat:
 vel ille color: vel illa forma: nō adimūt cor-
 pori esse corpus: quia nō hoc ei est esse: qđ
 illam vel illam formā coloremve retinere.
 Res vero mutabiles neqz simplices pro-
 prie dicuntur substantie. Deus autē si sub-
 sistit vt substantia pprie dici possit: inest in
 eo aliqd tāqz in subiecto: ⁊ nō est simplex:
 cui hoc sit esse quod illi est: ⁊ quicqd aliud
 de illo ad illum dicitur: sicut magnus: om-
 nipotēs: bonus: ⁊ si quid huiusmōi de deo
 nō incōgrue dicitur. Inefas est autē dicere
 vt subsistat: ⁊ subsit deus bonitati sue: atqz
 illa bonitas nō substantia sit vel potius es-
 sentia: neqz ipse deus sit bonitas sua: s̄ in il-
 lo sit tanqz in subiecto. Unde manifestum
 est deū abusiue substantiā vocari: vt nomi-
 ne v̄sitatioze intelligat essentia: quod vere
 ⁊ pprie dicit: ita vt fortasse solū deum dici
 oporteat essentiam. Est enī vere solus: qui
 incōmutabilis est: idqz nomen suū famulo
 suo moyſi enūciauit: cū ait: Ego sum qđ sū.
 Et dices ad eos: qui est misit me ad vos.
 S̄ tamē siue eēntia dicatur qđ pprie dici-
 tur: siue substantia qđ abusiue: vtrūqz ad
 se dicitur: nō relatiue ad aliqd. Unde hoc
 est deo esse quod subsistere: ⁊ ideo si vna es-
 sentia trinitas: vna etiā substātia: fortassis
 igitur cōmodius dicuntur tres persone: q̄
 tres substantie.

Exo. 3

De tribus personis vnus essen-
tie.

Ca. VI

Ed ne vobis videar suffragari: h-
quoq; requiramus. Quāz illi si
vellent sicut dicunt tres substanti-
as: tres hypostasies: possent dicere tres per-
sonas: tria prosopa. Illud aut maluerūt:
quod forte fm lingue sue consuetudinē ap-
tius diceretur. Itaq; z in psonis eadē ra-
tio est. Non em aliud est deo esse: aliud p-
sonā esse: sed oīno idem. Nam si esse ad se
dicitur: persona vero relatiue: sic dicamus
tres psonas patrē z filiū z spiritū sanctū:
quēadmodū dicūtur aliqui tres amici: aut
tres p̄p̄inqui: aut tres vicini: q; sint adinuicem:
nō q; vnusquisq; eorum sit ad seipm.
Quapropter quilibet ex eis amicus est du-
orū ceterorum: aut p̄p̄inquus: aut vicin⁹:
q; hec nomina relatiuam significationē ha-
bent. Quid ergo nō placet vt dicam⁹ pa-
trem personā esse filiū z spiritū sanctū: aut fi-
lium personā esse patrē z spiritū sanctū: aut
spiritū sanctū personā esse patrē z filiū? S-
neq; persona ita dici alicubi solet: neq; in
hac trinitate cum dicimus personā patrē:
aliud dicimus q̄ substantiā patrē. Quo-
circa vt substantia patrē ip̄e pater est: nō
quo pater est: sed quo est: ita z psona patrē
nō aliud q̄ ip̄e pater est: ad se quippe dici-
tur psona: nō ad filiū: vel spiritū sanctū:
sicut ad se dicitur deus: z magnus: z bon⁹:
z iustus: z si quid aliud huiusmōdi. Et quē-
admodū hoc illi est eē qd̄ deū esse: qd̄ mag-
nū: qd̄ bonū eē: ita hoc illi est eē: qd̄ perso-
nam esse. Cur ergo non hec tria simul vnā
psonā dicim⁹: sicut vnā essentia z vnū deū:
sed tres dicimus psonas: cū tres deos: aut
tres essentias nō dicamus: nisi q; volum⁹:
vel vnū aliquod vocabulū seruire huic si-
gnificationi qua intelligit trinitas: ne om-
nino taceremus interrogāti: quid tres: cū
tres esse fateremur? Nam si genus est essen-
tia: species aut substantia siue psona: vt nō
nulli sentiunt: omitto illud quod iam dixi:
oportere appellare tres essentias: vt appel-
lant tres substantie vel psonae: sicut appella-
tur tres equi eadēq; aīalia tria: cū sit speci-
es equ⁹: animal gen⁹. Neq; em species ibi
pluraliter dicta est: z genus singularit⁹: tā-
q; diceretur tres equi vnū animal: sed sicut
tres equi speciali nomine: ita tria animalia
generali nomine. Quod si dicūt substantie: vel
psonae nomine nō specie significari: sed ali-
quid singulare atq; indiuiduū: vt substan-

tia vel psona: nō ita dicat sicut dicit homo
quod cōmune est oībus hoībus. Sed quō
dicitur hic homo: velut abraam: velut isa-
ac: velut iacob: vel si quis alius qui etiā di-
gitō p̄sens demonstrari possit: sic quoq; illos
eadē ratio p̄sequet. Sicut em dicunt abra-
am isaac z iacob tria indiuidua: ita tres ho-
mines: z tres anime. Cur ḡ pater z filius z
spiritū sanctus: si fm genus z specie z indi-
uiduū etiā ista differimus: nō ita dicuntur
tres eētie vt tres substantie seu psonae: sed
hec vt dixi omitto. Illud dico: si eētia ge-
nus est: vnā eētia iam nō habet species:
sicut q; genus est animal: vnū aīal iam nō
habet species. Non sunt ergo tres species
vn⁹ is eētie: pat⁹ z filius z spiritū sanct⁹.
Si aut spēs est eētia: sicut species est ho-
mo: tres vero ille quas appellam⁹ substan-
tias siue psonas: sic eandē specie cōmuni-
ter habent: quēadmodū abraam z isaac et
iacob: specie que homo dicitur cōmuniter
habent: nō sicut homo subdiuidit in abra-
am isaac z iacob: ita vnus homo z in aliq; singulos
homines subdiuidi pōt: oīno em
nō potest: q; vnus homo iam singulus ho-
mo est. Cur ergo vnā essentia in tres sub-
stantias: vel psonas subdiuidit? Nam si es-
sentia species est sicut homo: sic est vnā es-
sentia sicut vnus homo: an sicut dicimus
aliquos tres hoīes eiusdē sexus: eiusdē tē-
perationis corpis: eiusdēq; animi vnā esse
naturā: tres em sunt hoīes: s; vnā natura.
Sic etiā ibi dicim⁹ tres substantias vnā essen-
tiā: aut tres psonas vnā substantiā vel essen-
tiā. Hoc vero vtcunq; simile est: q; z vete-
res q; latine locuti sūt: aīq; haberēt ista no-
mina: que nō diu est vt in vsū venerunt:
id est eētia vel substantiā p his naturā di-
cebant. Nō itaq; secūdum genus z speci-
es ista dicimus: sed quasi fm cōmunē ean-
dēq; materiē. Sicut ex eodem auro si fie-
rent tres statue: dicerem⁹ tres statuas vnū
aurum: nec tamē dicerem⁹ genus aurū:
species autē statuas: nec aurū speciem: sta-
tuas vero indiuidua. Nulla quippe speci-
es indiuidua sua transgreditur: vt aliquid
extra cōprehendat. Cū em diffiniero quid
sit homo: quod est nomen speciale: singuli
quiq; homines qui sūt indiuidua eadē dif-
finitione cōtinentur: nec aliquid ad eā p̄ti-
net quod homo non sit. Cū vero aurū dif-
finiero: nō sole statue si auree fuerint: sed z
anuli: z si quid aliud de auro fuerit ad au-
rum pertinebit: z si nihil inde fiat: aurum

dicitur: quia etiam si non sint auree: non ideo non erunt statue. Item nulla species excedit definitionem generis sui. Cum enim diffiniero animal: quoniam generis huius species est equus: omnis equus animal est: non autem statua omnis aurum est. Ideo quis in tribus statuibus aureis: recte dicamus tres statuas unum auro: non tamen ita dicimus ut genus aurum: species vero statuas intelligamus. Nec sic ergo trinitatem dicimus tres personas vel substantias: unam essentiam et unum deum: tanquam ex una materia tria quedam subsistant: etiam si quicquid illud est: in his tribus explicatum sit. Non enim aliquid aliud eius essentie est: preter istam trinitatem: tamen tres personas eiusdem essentie vel tres personas unam essentiam dicimus. Tres autem personas ex eadem essentia non dicimus: quasi aliud ibi sit quod essentia est: aliud quod persona: sicut tres statuas ex eodem auro possumus dicere. Aliud enim illic est esse aurum: aliud esse statuas. Et cum dicunt tres homines una natura: vel tres homines eiusdem nature: possunt etiam dici tres homines ex eadem natura: quia ex eadem natura: et alij tres homines possunt existere. In illa vero essentia trinitate: nullo modo alia quilibet persona ex eadem essentia potest existere. Deinde in his rebus non tamen est unus homo: quantum tres homines simul. Et plus sunt aliquid homines duo: quam unus homo. Et in statuibus equalibus plus auri est tres simul: quam singule statue: et minus auri est una quam due. At in deo non ita est. Non enim maior essentia est pater et filius et spiritus sanctus simul quam solus pater aut filius. Sed tres simul ille substantie siue persone si ita dicende sunt: equales sunt singulis: quod animalis homo non precipit. Non enim potest cogitare nisi moles et spacia: vel minuta vel grandia volitantibus in aere eius phantasmatibus: tanquam imaginibus corporum. Ex qua imundicia donec purgetur: credat in patrem et filium et spiritum sanctum: unum deum: solum: magnum: omnipotentem: bonum: iustum: misericordem: omnium visibilium et invisibilium conditorem: et quicquid de illo per humanam facultatem digne vereque dici potest. Neque cum audierit patrem solum deum: separet inde filium: aut spiritum sanctum. Cum eo quippe solus deus: cum quo et unus deus est: quia et filium cum audimus solum deum sine ulla separatione patris aut spiritus sancti oportet accipere: atque ita dicat unam essentiam: ut non existimet aliud alio vel maius vel melius: vel ex aliquo parte diuersum. Non tamen ut pater ipse sit et filius: et spiritus sanctus: et quicquid aliud ad alte-

rutrum singula dicuntur: sicut verbum quod non dicitur nisi filius: aut donum quod non dicitur nisi spiritus sanctus: propter quod etiam pluralis numerus admittitur: sicut in euangelio scriptum est: Ego et pater unum sumus. Et unum dixit: et sumus. Unum secundum essentiam quod idem deus: sumus secundum relativum: quod ille pater: hic filius. Aliquam et tacetur unitas essentie: et sola pluraliter relativa commemorantur. Veniemus ad eum ego et pater: et habitabimus apud eum. Veniemus et habitabimus pluralis numerus est: quia predictum est: Ego et pater: id est pater et filius: que relative adinuicem dicuntur. Aliquam latenter omnino: sicut in genesi: Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram. Et faciamus: et nostram: pluraliter dictum est: et nisi ex relativo accipi non potest. Non enim ut faceret deum: aut ad imaginem et similitudinem deorum: sed ut faceret pater et filius et spiritus sanctus ad imaginem patris et filij et spiritus sancti: ut subsisteret homo imago dei. Beatus autem trinitas. Sed quia non omnino equalis fiebat illa imago dei: tanquam non ab illo nata: sed ab eo creata. Huius rei significatio causa ita imago est: ut ad imaginem sit: id est non equalis paritate: sed quadam similitudine accedit. Non enim locorum intervallis: sed similitudine accedit ad deum: et dissimilitudine recedit ab eo. Sunt enim qui ita distinguunt: ut imaginem velint esse filium: hominem vero non imaginem: sed ad imaginem. Refellit autem eos apostolus dicens: Christus quidem non debet velare caput: cum sit imago et gloria dei. Non dixit ad imaginem: sed imago. Que tamen imago cum alibi dicitur: Ad imaginem: non quasi ad filium dicitur: que imago equalis est patri: alioquin non diceret ad imaginem nostram. Quomodo enim nostram: cum filius solius patris imago sit: Sed propter imparem ut diximus similitudinem: dictus est homo ad imaginem: et ideo nostram: ut imago trinitatis esset homo: non trinitati equalis sicut filius patri: sed accedens ut dictum est quidam similitudine: sicut in distantibus significat quedam vicinitas: non loci: sed cuiusdam imitationis. Ad hoc enim eis et dicit: Reformamini in novitate mentis vestre. Quibus item dicit: Estote itaque imitatores dei sicut filij carissimi. Non enim homini dicitur: Qui renouatur in agnitione dei: secundum imaginem eius qui creavit eum. Aut si iam placet propter disputandi necessitatem: etiam exceptis nominibus relativis pluralis numerum admittit: vel uno nomine respondeat:

Joh. 10

Ibid. 14

Gen. 1

1. Cor. 11

Gen. 1

Roma. 12

Eph. 5

Colo. 3

1. Cor. 2

cū querit: qđ tria: et dicere tres substantias: siue tres personas: nulle moles aut interual- la cogitent: nulla distātia quātūlecūq; dis- similitudinis: aut vt intelligat aliud alio vt paulo min⁹ quocūq; mō minus esse aliud alio pōt: vt neq; psonaz sit cōfusio: nec ta- lis distinctio qua sit impar aliqđ. Qđ si in- tellectu capi nō pōt: fide teneat: donec illu- cescat in cordibus ille: q̄ ait p pphetā: Nisi credideritis nō intelligetis.

Explicit liber septimus.

Incipiūt capla libri octauī.

- i Be indifferenti magnitudine trinitatis: in qua non est plus ipa trinitas simul q̄ singula queq; psona.
- ii Qđ de essentia veritatis que est trinitas deus: nihil corporeū neq; mu- tabile debeat cogitari.
- iii Be vero et summo et vno bono.
- iiii Be dilectione in deū p fidem.
- v Be sacramēto incarnationis dñi: et saluatoris nostri iesu christi.
- vi Quid in sc̄tis q̄s si vidim⁹ diligam⁹.
- vii Be vera dilectione.
- viii Qđ qui fratrē diligit deū diligit: qui amat et ipsaz dilectionē que ex deo et deus est.
- ix Qđ ex ea forma qua diligitur iustus: diligitur deus: quia nō pōt ea q̄ di- lectionē excitat forma nō diligi: ea- deq; ē deus: qz deus caritas est.
- x Be amāte et qđ amatur et amore.

Aurelij augustini proemiu in li- brum octauum.

Diximus alibi ea dici pprie in il- la trinitate distincte ad singlas personas pertinētia: que relati- ue dicunt ad inuicē: sicut pater et filius et vtriusq; donū spū sanctus. Non em̄ pater trinitas: aut fili⁹ trinitas: aut tri- nitas donū. Qđ vero ad se dicunt singuli: nō dici pluraliter tres: sed vnā ipam trini- tatē: sicut deus pater: deus fili⁹: deus spū sanctus. Et dñs pater: dñs filius: dñs spi- ritus sanctus. Et oīpotens pater: oīpotēs fili- us: oīpotens spū sanctus. Nec tñ tres dñi: aut tres dñi: aut tres oīpotētes. S; vn⁹ de- us: dñs: oīpotēs: ipa trinitas: et quicqđ ali- ud: nō ad inuicē relatiue: sed ad se singuli dicunt. Hoc em̄ fm̄ essentiaz dicunt: qz h̄ est ibi eē: q̄ magnū eē: q̄ bonū eē: q̄ sapiē- tē eē: et quicqđ aliud ad se vnaqueq; ibi p- sona: vel ipsa trinitas dicit. Iōq; dici tres psonas: vel tres substantias: nō vt aliq in-

telligat diuersitas essentie: s; vt vel vno ali- quo vocabulo respōderi possit: cū dicitur quid tres: vel qđ tria: tantāq; esse eq̄litatez in ea trinitate: vt nō solū pater nō sit maior q̄ filius: qđ attinet ad diuinitatē: sed nec pater et fili⁹ simul maius aliqđ sunt q̄ spū sanctus: aut singula queq; psona quelibet triū: minus aliqđ sit q̄ ipa trinitas. Dicta sunt hec: et si sepius versando repetant: sa- miliari⁹ quidē innotescit. S; et modus ali- q̄s adhibēdus est: deoq; supplicādū deu- tissima pietate: vt intellectū aperiat: et stu- diū cōtentionis assumat: quo possit mente cerni essentia veritatis: sine vlla mole: sine vlla nobilitate. Nūc itaq; inquātū ip̄e ad- iuuat creator mire misericors: attēdamus hec que mō tā interiora q̄ supiora tracta- bimus: cū sit eadē seruata illa regula: vt qđ intellectui nō nōdū eluxerit: a firmitate fi- dei nō dimittatur.

Be indifferenti magnitudine tri- nitis in qua non est plus ipa tri- nitas simul q̄ singula queq; per- sona.

Ca. I

Diximus em̄ nō esse in hac trinitate maius aliqđ du- as aut tres psonas q̄ vnā ear: qđ nō capit p̄suetu- do carnalis: nō ob aliud nisi qz vera que creata sūt sentit vt pōt: veritatē aut ipam qua creata sunt nō pōt intueri. Nā si posset: nullomō esset lux ista corporea manifestior q̄ h̄ qđ diximus. In substantia quippe veritatē: qm̄ sola vera est: nō est maior aliqua: nisi q̄ ve- rius est. Quicqđ autē intelligibile atq; in- cōmutabile est: nō aliud alio verius est: qz eque incōmutabilis eternū est. Nec qđ ibi magnū dicit: aliunde magnū est: q̄ eo qđ vere est. Quapropter vbi magnitudo ipa veritas est: quicqđ plus habet magnitudi- nis: necesse ē vt plus habeat veritatē. Quic- qđ ergo plus veritatis nō habet: nō habet plus etiā magnitudinis. Porro quicquid plus habet veritatis: p̄fecto verius est: sic maius est qđ plus habet magnitudinis: h̄ ergo ibi est maius qđ verius. Nō aut verius est pater et fili⁹ simul: q̄ singulus pater: aut singulus filius. Nō igitur maius aliqđ vtriusq; simul: q̄ singulū eorū. Et qm̄ eque vere est etiā spū sanctus: nec pater et filius simul: maius aliquid est q̄ ip̄e: qz nec veri- us est. Pater quoq; et spiritus sanct⁹ simul: qm̄ veritate non superant filium. Non em̄

veri sunt: nec magnitudine superat. Atque ita filius et spiritus sanctus simul: tam magnus aliquid sunt: quam pater solus: quia tam vere sunt. Sic et ipsa trinitas tam magnum est: quam unaqueque ibi persona. Non enim ibi maior est: quam verior non est: ubi est ipsa veritas magnitudo. Quia in essentia veritatis: hoc est verum esse quod est esse: et hoc est esse quod est magnum esse: hoc est magnus esse: quod verum esse. Quod igitur ibi eque verum est: etiam eque magnum sit: necesse est.

De eentia veritatis que est trinitas deus nihil corporeum neque mutabile debeat cogitari. Ca. ii

In corpore autem fieri potest: ut eque verum sit hoc aurum atque illud: scilicet aurum hoc sit quod illud: quia non eadem ibi est magnitudo que veritas. Aliudque illi est aurum esse: aliud magnum esse. Sic et in animi natura: secundum quod dicitur magnus animus: non secundum hoc dicitur verus animus. Animus enim verum habet etiam qui non est magnanimus: quoniam quidem corporis et animi eentia: non est ipsius veritatis essentia: sicut est trinitas deus unus: solus: magnus: verus: verax: veritas. Quod si cogitare conamur quantum finit et donat: nullus cogitet per locorum spacia contactus aut complexus: quasi trium corporum nulla copago iuncture: sicut tricorpem geryonem fabule ferunt: sed quicquid animo tale occurrat: ut maius sit in tribus quam in singulis: minusque in uno quam in duobus: sine ulla dubitatione respiciat. Ita enim respicit esse corporeum. In spiritualibus autem: omne mutabile quod occurrat non putet deus. Non enim parve noticie pars est: cum de profundo isto in illam summam respiramus: si aliquid scire possumus quod sit deus: possumus iam scire quod non sit. Non est enim certe nec terra: nec celum: nec quasi terra et celum: nec tale aliquid quale videmus in celo: nec quodquid tale non videmus: et est fortassis in celo. Nec si augeas imaginatione cogitationis lucem solis quantum potes: siue quo sit maior: siue quam sit clarior: nullies terminus: aut innumerabilis: neque hoc est deus. Nec sicut cogitant angeli mundi spiritus celestia corpora inspirantes: atque ad arbitrium quo serviunt deo nutantes atque versantes: nec si omnes cum sint milia milium in unum collati: unus fiant: nec tale aliquid deus est. Nec si eos deus spiritus sine corporibus cogites: quod quidem carnali cogitationi difficillimum est. Ecce vide si potes Quia per gravata corpe quod corrumpit: et onusta terrenis cogitationibus multis et variis: ecce vide si potes: deus veritas est. Hoc enim scriptum est: Quoniam deus lux est: non quod isti

i. Job. i

oculi vident: sed quod videt cor: cum audit veritas est. Noli querere quid sit veritas: statim enim se opponunt caligines imaginum corporali-um: et nubila phantasmatum: et perturbabunt serenitatem: quam primo ictu diluxit tibi: cum dicerem veritas. Ecce in ipso primo ictu: quam velut coruscatione perstringeris: cum dicis veritas. Nihil si potes: sed non potes. Relaberis in ista solita atque terrena. Quo tandem pondere quod relaberis nisi sordium pertractarum cupiditatis visco et peregrinationis erroribus.

De vero summo et uno bono. Ca. iii

Ecce iterum vide si potes. Non amas certe nisi bonum: quia bona est terra altitudine montium et temperamento collium: et planicie camporum: et bonum pedum: amenum et fertile: et bona domus paribus membris disposita: et ampla: et lucida: et bona animalia animata corpora: et bonus aer modestus et salubris: et bonum cibus suavis atque aptus valitudini: et bona valitudo sine doloribus et lassitudine: et bona facies hominis dimensa pariliter et affecta hilariter et luculenter colorata. Et bonus animus amici persensibilis dulcedine et amoris fide. Et bonum vir iustus: et bone divitie: quia facile expediunt. Et bonum celum cum sole et luna et stellis suis. Et boni angeli sancta obedientia. Et bona locutio suaviter docens: et congruenter monens audientem. Et bonum carmen: canorum numeris: et sententiarum graue. Quid plura et plura: Bonum hoc et bonum illud. Tolle hoc et illud: et vide ipsum bonum si potes: ita deum videbis: Non alio bono bonum: sed bonum omnis boni. Neque enim in his omnibus bonis vel quam commemoravi: vel quam alia cernunt siue cogitant: diceremus aliud alio melius cum vere iudicamus: nisi esset nobis impressa notio ipsius boni: secundum quod et probarem aliquid: et aliud alii proponerem. Sic amandus deus: non hoc et illud bonum: sed ipsum bonum. Querendum enim bonum anime: non cui supponitur iudicando: sed cui hreat amando. Et quid hoc nisi deus? Non bonus animus: aut bonus angelus: aut bonum celum: sed bonum bonum. Sic enim forte facilius advertit: quod velim dicere. Cum enim audio (verbi gratia) quod dicitur animus bonus: sicut duo verba sunt: ita ex eis verbis duo quedam intelligo. Aliud quam animus est: aliud quam bonus. Et quid esset animus esset: non egit ipse aliquid. Non enim iam erat: qui ageret vellet esset. Ut autem sit bonum animus: video agendum esse voluntate: non quia id ipsum quo animus est: non est aliquid boni. Nam verum

iam dicat et verissime dicat corpore melior) sed ideo nondum dicat bonum animus: quia restat ei actio voluntatis: qua sit presentior: quam si neglexerit: iure culpatur: recteque dicat non bonus animus. Bistat enim ab eo quod hoc agit. Et quia ille laudabilis: perfectio iste qui hoc non agit vituperabilis est. Cum vero agit hoc studio: et sit bonus animus: nisi se ad aliquid convertat quod ipse non est: non potest hoc assequi. Quo se autem convertit ut fiat bonum animus: nisi ad bonum: cum hoc amat et appetit: et adipiscitur. Unde si rursus se auertat: fiatque non bonum: hoc ipso quod se auertit a bono: nisi maneat in se illud bonum unde se auertit: non est quod se iterum si voluerit emendare convertat. Quapropter nulla essent mutabilia bona: nisi esset incommutabile bonum. Cum itaque audis bonum hoc et bonum illud: que possunt alias dici etiam non bona: si potueris sine illis quod participatione boni bona sunt: perspicere ipsum bonum: cuius participatione bona sunt. simul enim et ipsum intelligis cum audis hoc aut illud bonum. Si ergo potueris: illis detractis perspicere ipsum bonum: prospereris deus. Et si amore inhereris: continuo beatificaberis. Pudeat autem cum alia non amant: nisi quia bona sunt: eis inherendo non amare bonum ipsum: verum bona sunt. Illud etiam quod animus tantum quia est animus: etiam nondum eo modo bonum quod se convertit ad incommutabile bonum: sed ut dixi tamen animus: cum ita nobis placet ut eum omni etiam luci corporee cum bene intelligimus perferamus: non in seipso nobis placet: sed in illa arte qua factus est. Unde enim approbat factus ubi videtur fuisse faciendus: hec est veritas: et simplex bonum. Non enim est aliud aliud quam ipsum bonum: ac per hoc etiam summum bonum. Non enim minui vel augeri bonum potest: nisi quod ex alio bono bonum est. Ad hoc se igitur animus convertit ut bonum sit: a quo habet ut animus sit. Tunc ergo voluntas nature congruit ut perficiatur in bono animus: cum illud bonum diligit conversione voluntatis: verum est et illud quod non amittit: nec auersione voluntatis. Auertendo enim sese a summo bono: amittit animus ut sit bonum animus: non autem amittit ut sit animus: cum et hoc iam bonum sit corpore melius. hoc ergo amittit voluntas: quod voluntas adipiscitur. Ita enim erat animus qui auerti ad id vellet a quo erat. Qui autem vellet eum antequam esset: nondum erat: et hoc est bonum nostrum: ubi videmus verum esse debuerit aut debeat quicquid esse debuisse: aut debere comprehendimus: et ubi videmus esse non potuisse nisi esse debuisset: quicquid etiam quod esse debuerit comprehendimus. Hoc ergo bonum non longe pos-

situm est ab unoquoque nostrum. In illo enim videmus autem vi uim: mouemur: et sumus. Act. 17

De dilectione in deum per fidem.
Capitulum am.

Ad dilectione standum est ad illud: et inherendum illi: ut presente perfruamur a quo sumus: quo absente nec esse possumus. Cum enim per fidem adhuc ambulamus: non per speciem: nondum utique videmus deum. sicut idem ait: facie ad faciem: quem tamen nisi nunc iam diligamus: nunquam videbimus. Sed quis diligit quod ignorat: Sciri enim aliquid et non diligi potest. Diligi autem quod nescit: quero utrum possit: quia si non potest: nemo diligit deum antequam sciat. Et quid est deus scire: nisi eum mente percipere: firmemque percipere. Non enim corpus est ut carnis oculis inquirat. Sed et priusquam valeamus conspicerere atque percipere deum: sicut percipi et percipi potest: quod mundis cordibus licet. Beati enim mundicordes: quia deum videbunt. nisi perfidem diligant: non poterit cor mundari: quo ad deum videndum sit aptum et idoneum. Ubi sunt enim illa tria: propter que in animo edificanda: omnium diuinorum librorum machinamenta consurgunt: fides: spes: caritas: nisi in animo credente quod nondum videt: et sperante atque amante quod credit. amatur ergo et quod ignorat: sed tamen credit. Minus autem cauendum est: ne credens animus id quod non videt fingat sibi aliquid quod non est: et speret diligatque quod falsum est. Quod si sit: non erit caritas de corde puro et conscientia bona: et fide non ficta: que finis precepti est: sicut apostolus dicit. Necesse est autem cum aliqua corporalia lecta vel audita que non vidimus: credimus: fingat sibi aliquid animus in lineamentis formisque corporum: sicut occurrerit cogitanti: quod aut verum non sit: aut etiam si verum est quod rarissime potest accidere: non hoc tamen fide ut teneamus quicquid prodest sed aliud aliquid utile: quod per hoc insinuat. Quis enim legentium vel audientium que scripsit apostolus paulus: vel que de illo scripta sunt: non fingat animo: et ipsius apostoli faciem: et omnium quorum ibi nomina commemorantur: Et cum in tanta hominum multitudinem quibus ille littere notescunt: alius aliter lineamenta figuramque illorum corporum cogitet: utique incertum est. Neque ibi occupatur fides nostra: qua facie corporis fuerint illi homines: sed tantum quia per dei gratiam ita vixerunt: et ea gesserunt que scriptura illa testatur: hoc et utile est credere: et non desperandum: et appetendum. Ita et ipsius do-

2. Cor. 5

2. Cor. 5

1. Thim.

mini facies carnis: innumerabiliū cogitati-
onū diuersitate variat et fingit: quē tū vna
erat: quēcūq; erat. Neq; enī in fide nostra
quā de dō Jesu xpō habem⁹: illud salu-
bre est qđ sibi animus fingit: longe fortasse
aliter qđ res se habet. Sed illud quod fm
speciē de homīe cogitam⁹. habem⁹ em̄ qđ
regularit̄ infirā hūane nature noticiā: fm
quā quicqd tale aspicim⁹: statim hoīem eē
cognoscim⁹ vel hominis formā.

**De sacramēto incarnationis dñi
et saluatoris nr̄i iesu xpī. Ca. v.**

Secūdu hanc noticiā cogitatio no-
stra informat: cū credim⁹ p nobis
deū hoīem factū: ad hūilitatē ex-
emplū: et ad demonstrandā erga nos dilecti-
onē dei. Hoc em̄ nobis prodest credere: et
firmū atq; incōcussū corde retinere: scz hu-
militatē qua nat⁹ est de⁹ ex semīa: et a mor-
talib⁹ p tantas ptumelias pduc⁹ ad mor-
tē: summū esse medicamentū: qđ supbie nr̄e
sanaret tumor: et altū sacramētū qđ peccati
vinculū solueret. Sic et virtutē miraculorū
ip̄ius et resurrectiōis ei⁹: qm̄ nouim⁹ qđ sit
omnipotētia: de omnipotēte deo credim⁹:
et fm species et genera rerū vel natura insi-
ta: vel experientia collecta: de factis huiusce
modi cogitam⁹: vt nō ficta sit fides nostra.
Neq; em̄ nouim⁹ faciē virginis marie: ex q̄
ille a viro itacta: neq; i ip̄o partu corrupta
mirabilis nat⁹ est. Nec quib⁹ mēbroz line-
amētis fuerit lazar⁹: nec berthaniā: nec se-
pulcrū: lapidēq; illū quē remoueri iussit cū
eum resuscitaret vidim⁹: nec monumentū
nouū excisum i petra vñ ip̄e resurrexit: nec
montē oliueti vnde ascendit in celū. Neq;
oīno scimus quicūq; ista nō vidim⁹: an ita
sint vt ea cogitam⁹: imo vō pbabilius exi-
stimam⁹ nō esse ita. Nāq; cū alicui⁹ facies
vel loci vel hominis: vel cuiuslibet corporis
eadē occurrerit oculis nr̄is qđ occurrebat
aīo: cū eam priusq; viderem⁹ cogitabam⁹:
nō paruo miraculo mouemur. Ita raro et
pene nunq; accidit: et tū ea firmissime cre-
dim⁹: qđ fm specialē generalēq; noticiā qđ
certa nobis est cogitam⁹. Credim⁹ em̄ do-
minū Jesum christū natū de virgine qđ ma-
ria vocabat. Quid sit aut virgo: et quid sit
nasci: et qđ sit nomē ppriū nō credim⁹: sed
propterea nouim⁹. Utrū autē illa facies ma-
rie fuerit qđ occurrat aīo cum ista loquimur
aut recordamur: nec nouim⁹ oīno: nec cre-
dim⁹. Itaq; hic salua fide licet dicere: for-
te talem habebat faciē: forte non talē. forte

aut de virgine natus ē christus: nemo sal-
ua fide christiana dixerit. Quobrem qm̄ tri-
nitatis eternitatē: et equalitatē et vnitatem
quātum dat̄ intelligere cupim⁹. prius aut
qđ intelligam⁹ credere debem⁹: vigilandū
nobis est ne ficta sit fides nr̄a. Eadē q̄ppe
trinitate fruendū est: vt beate viuam⁹. Si
autē falsum de illa crediderim⁹: inanis erit
spes: et nō casta caritas. Quō igit eam tri-
nitatē quā nō nouim⁹: credendo diligim⁹:
An fm specialē generalē ve noticiam: fm
quā diligimus apostolū paulū: Qui etiaz
si nō ea facie fuit que nobis occurrit de illo
cogitatibus: et hoc penitus ignoram⁹: no-
uimus tamē qđ sit homo. Ut em̄ longe nō
eamus: hoc sumus: id est homo: et illū hoc
fuisse: et animā ei⁹ corpori copulatā morta-
liter vixisse manifestū est. Hoc ergo de illo
credimus: qđ inuenim⁹ i nobis: iuxta spe-
ciem vel gen⁹: quo humana oīs natura pa-
riter cōtinetur. Quid igit de illa excellētia
trinitatis siue specialiter siue generalit̄ no-
uimus: quasi multe sint tales trinitates: q̄-
rum aliquas experti sum⁹: vt per regulam
similitudinis imp̄ssam vel specialē vel ge-
neralem noticiā: illā quoq; talem esse cre-
damus: atq; ita rem quā credim⁹ et nōdū
nouim⁹: ex parilitate rei quā nouim⁹ dili-
gam⁹. Qđ vtiq; nō ita est. An quēadmo-
dū diligim⁹ in dño Jesu christo qđ resurre-
xit a mortuis: q̄uis inde neminē vnq; re-
surrexisse viderim⁹. Ita trinitatē quam nō
videm⁹: et qualē nullā vnq; vidim⁹ possu-
mus credēdo diligere. Sed quid sit mori:
et quid sit viuere: vtiq; scim⁹: qđ et viuim⁹:
et mortuos ac moriētes aliquādo vidim⁹ et
expertī sumus. Quid est autē aliud resur-
gere: nisi reuiuiscere: id est ex morte ad vi-
tam redire: Cum ergo dicimus et credim⁹
esse trinitatē: nouim⁹ qđ sit trinitas: qđ no-
uimus quid sint tria: sed nō hoc diligim⁹.
Nāz id vbi volum⁹ facile habem⁹: vt alia
omittā: vel micando digitis tribus: an vō
diligimus: nō qđ omnis trinitas: sed qđ tri-
nitatis deus. Hoc ergo diligimus in trinita-
te: qđ deus est: sed deū nullū aliū vidimus
aut nouim⁹: quia vnus est deus: ille solus
quē nōdū vidim⁹: et credēdo diligimus.
Sed ex q̄ rerū notarū similitudine vel cō-
paratiōe credam⁹: qđ etiā nōdū notum
deū diligam⁹: hoc querit.

**Quid in sanctis quos non vidi-
mus diligamus. Caplm. vi.**

Edi ergo mecum: et consideremus cur diligamus apostolum. Numquid nam propter humanam speciem quam notissimam habemus: eo quod credimus eum hominem fuisse? Non utique. Alioquin nunc non est quem diligamus: quoniam quidem homo ille iam non est. Anima enim eius a corpore separata est. Sed id quod in illo amamus: etiam nunc vivere credimus. Amamus enim animam iustam. Ex qua ergo generali aut speciali regula: nisi quod scimus: et quid sit animus: et quid sit iustus? Et animus quidem quod sit: non incongrue nos dicimus ideo nosse: quia et nos habemus animam. Necque enim unquam oculis vidimus: et ex similitudine visorum plurium: notionem generalem specialeve precepimus: sed potius ut dixi: quod et nos habemus. Quid enim tam intime scitur: sequi ipsum esse sentit: quod id quo etiam cetera sentiunt: id est ipse animus? Nam et motus corporum quibus propter nos alios vivere sentimus: ex nostra similitudine agnoscimus: quia et nos ita mouemus corpus viuendo: sicut illa corpora moueri aduertimus. Necque enim cum corpus viuens mouetur: aperitur vlla via oculis nostris ad videndum animum: rem scilicet quam oculis videri non potest: sed illi molis aliquid inesse sentimus: quale nobis inest ad mouendum similiter motus nostras: quod est vita et anima. Necque enim quasi humane prudentie rationisque proprium est. Et bestie quippe sentiunt vivere: non tamen seipsas: sed etiam semiuicem atque alterutrum et nos ipsos. Nec animas nostras vident: sed ex motibus corporis: idque statim et facillime quadam conspiciatione naturali. Animam igitur cuiuslibet ex nostro nouimus: et ex nostro credimus quem nouimus. Non enim tantum sentimus animum: sed etiam scire possumus quid sit animus consideratione nostri. habemus enim animum. Sed quid sit iustus: unde nouimus? Dixeramus enim nos apostolum non alia causa diligere: nisi quod sit iustus animus. Nouimus ergo et quid sit iustus: sicut quid animus. Sed quid sit animus ut dictum est nouimus ex nobis. Inest enim animus nobis. Quid autem sit iustus unde nouimus: si iusti non sumus? Quod si nemo nouit quid sit iustus nisi qui iustus est: nemo diligit iustum nisi iustus. Nemo enim potest diligere quem iustum esse credit ob hoc ipsum: quia iustus esse credit: si quid sit iustus ignorat. Secundum quod superius demonstrauimus neminem diligere quod credit et non videt: nisi ex aliqua regula noticie generalis siue specialis. Ac pro hoc si non diligit iustum nisi iustus: quod

volet quisque iustus esse qui nondum est? Non enim vult quisque esse quod nondum diligit. Ut autem sit iustus qui nondum est: valet utique iustus esse: ut autem velit: diligit iustum. Diligit ergo iustum: et qui nondum iustus est. Diligere autem iustum non potest: si quid sit iustus: ignorat. Proinde nouit quod sit iustus: etiam quod nondum est: ubi ergo nouit: non oculis vidit. An vllum corpus iustum velut album aut nigrum: aut quadrum: aut rotundum: quis hoc dixerit: at oculis non vidit nisi corpora? Iustus autem in homine non est: nisi animus. Et cum homo iustus dicitur: ex animo dicitur: non ex corpore. Est enim quedam pulchritudo animi iusticia qua pulchri sunt homines: plerique etiam qui corpore distorti atque deformes sunt. Sicut enim animus non videtur oculis: ita nec pulchritudo eius. Ubi ergo nouit quod sit iustus qui nondum est: atque ut sit diligit iustum. An signa quedam per motum corporis emicant: quibus ille aut ille homo esse iustus apparet? Sed unde nouit illa signa esse animi iusti: nesciens quid omnino sit iustus? Nouit ergo. Sed ubi nouimus quid sit iustus: etiam cum iusti nondum sumus: si extra nos nouimus: in corpore aliquo nouimus: sed non est ista res corporis. In nobis igitur nouimus quid sit iustus. Non enim alibi hoc inuenio cum quero ut hoc eloquar: nisi apud meipsum. Et si interroga alium quid sit iustus: apud se ipsum querit quid respondeat. Et quisque hic verum respondere potuit: apud seipsum quod responderet inuenit. Et carthaginem quidem cum eloqui volo: apud meipsum quod ut eloquar: et apud meipsum inuenio phantasiam carthaginis. Sed eam per corpus accipi: id est per corporis sensum: quoniam presens in ea corpore fui: et eam vidi atque sensi: memoriaque retinui: ut apud me inuenire de illa verbum: cum eam velle dicere. Ipsa enim phantasia eius in memoria mea verbum eius: non sonus iste trissyllabus cum carthago nominatur: vel etiam cum tacite nomen ipsum per spacia temporum cogitat: sed illud quod in animo meo cerno: cum hoc trissyllabum voce profero: vel antequam proferam. Sic et alexandriam cum eloqui volo quam nunquam vidi: presens est apud me phantasia eius. Cum enim a multis audissem et credidissem magnam esse illam urbem: sicut mihi narrari potuit: fixi animo meo imaginem eius: quam potui: et hoc est apud me verbum eius: cum eam volo dicere antequam voce quoniamque syllabas proferam: quod nomen eius fere omnibus notum est. Quam tamen imaginem si ex animo meo proferre possem ad oculos hominum

qui alexandriā nouerūt: pfecto aut omnes dicerēt: nō est ipa: aut si dicerēt: ipa ē: multū mirarer: atq; intueēs in aīo meo ipam: id est imaginē quasi picturā eius: ipam tamē esse nescirē: sed eis credere qui uisam tenerent. Nō aut ita quero quid sit iustus: nec ita iuenio: nec ita itueor cū id eloquor: nec ita pbor cū audior: nec ita pbd cū audio: q̄si talē aliqd oculis uiderim: aut vllō corporis sensu didicerim: aut ab eis qui ita didicissent audierim. Bū em̄ dico: sciēs dico: iustus est anim⁹ qui sciētia atq; ratione in uita ⁊ moribus sua cuiq; distribuit: nō aliqd rem absentē cogito: sicut carthaginē: aut fingo ut possum sicut alexandriā: nūc ita sit siue nō ita: sed p̄sens quiddā cerno: ⁊ cerno apud me: etsi nō sum ipē qd cerno: ⁊ multi q̄ audiūt approbabūt. Et quisquis me audit atq; scienter approbat: apud se et ipē hoc idem cernit: etiam si nō sit ⁊ ipē qd cernit. Iustus vō cuz id dicit: id quod ipē est cernit et dicit. Et ubi etiam ipse cernit: nisi apud seipsum: Sed hoc mirum nō est. Ubi enim se cerneret: nisi apud seipsum? Illud mirabile est ut apud se anim⁹ uideat quod alibi nūq; uidit: ⁊ uerū uideat: et ipm̄ uerū scz iustū animū uideat: et sit ipse anim⁹: ⁊ nō sit iustus anim⁹: quē apud se ipm̄ uidet. Num est alius anim⁹ iustus in aīo nōdum iusto: Aut si nō est quē ibi uidet: cū uidet: ⁊ dicit quid sit anim⁹ iustus: nec alibi q̄ in seipo uidet: cū ipē nō sit animus iustus? An illud qd uidet ueritas est interior p̄sens aīo: qui eam ualet intueri: neq; omnes ualent. Et qui intueri ualent hoc etiā quod intuent nō omnes sunt: hoc est nō sunt etiā ipi iusti animi: sicut possunt uidere ac dicere: quid sit iustus anim⁹: id ē iusti. Qz vnde esse potuerūt: nisi inherēdo eidem ipi forme quā intuentur ut inde forment: ⁊ sint iusti animi: non tantū cernētes aut dicētes iustū esse animū q̄ scientia atq; ratioe i uita ac morib⁹ sua cuiq; distribuit: sed etiam ut ipi iuste uiuāt: iusteq; morati sint: sua cuiq; distribuēdo: ut nemini qdq; debeāt nisi ut inuicē diligant. Et vnde inheret illi forme: nisi amando: cur ergo aliū diligimus quē credim⁹ iustū: ⁊ nō diligim⁹ ipam formā: ubi uidem⁹ quid sit iust⁹ animus ut ⁊ nos iusti esse possim⁹? An vō nisi ⁊ istā diligeremus nullo mō eū diligerem⁹ quē diligim⁹ ex ista: sed dū iusti nō sumus: min⁹ eam diligim⁹ q̄ ut iusti esse ualeam⁹. Homo ergo qui credit iustus ex ea forma

⁊ ueritate diligit: quā cernit: ⁊ itelligit apd se ille qui diligit. ipa vō format ueritas nō est quomō aliunde diliga. Neq; enī inuenimus aliquid tale pter ipam ut eam cum incognita est credendo diligamus ex eo q̄ iam tale aliquid nouim⁹. Quicquid em̄ tale aliquid p̄spereris ipa est: ⁊ nō est quicq; tale: quoniā sola ipa talis est: qualis ipa ē. Qui ergo amat homies: aut qz iusti sunt: aut ut iusti sint amare debet. Sic enī et semetipsum amare debet: aut qz iustus ē: aut ut iustus sit. Sic em̄ diligit primū tanq; se ipm̄ sine vllō piculo. Qui em̄ aliter se diligit: iniuste se diligit: quoniā se ad hoc diligit ut sit iniustus. Ad hoc ergo ut sit mal⁹: ac p hoc iam non se diligit. Qui em̄ diligit iniquitatē: odit animā suā. ps. 10

De vera dilectione. Ca. vii.

Quapropter non est p̄cipue uidentum in hac quēstione que de trinitate nobis est: et de cognoscendo deo: nisi qd sit vera dilectio: imo vō qd sit dilectio. Ea q̄ppe dilectio dicēda q̄ uera ē: alioqn̄ cup i. litas ē: atq; ita cupidi abusiue dicunt dilige: quē admodū cupē abusiue dicunt: q̄ diligūt. Hec est aut uera dilectio ut inherentes ueritati iuste uiuam⁹: ⁊ ideo contēnam⁹ omnia mortalia p̄ amore hominū: quo eos volumus iuste uiuere. Ita em̄ ⁊ mori p̄ fratrib⁹ utiliter parati esse poterimus: qd nos dñs Iesus christus exemplo suo docuit. Cū em̄ duo p̄cepta sint in quib⁹ tota lex pendet ⁊ p̄phete: dilectio dei ⁊ dilectio primi: non inmerito plerūq; scriptura p̄ utroq; vnū ponit. Siue tantū dei: sicut est illud. Scim⁹ qm̄ diligētibus deū omnia cooperant in bonū. Et iterū. Quisquis autē diligit deū hic cognit⁹ est ab eo. Et illud: Quoniā caritas dei diffusa est in cordibus nostris per spiritū sanctum qui datus est nobis. Et alia multa: qz ⁊ qui diligit deū: consequēs est ut faciat qd p̄cipit deus: ⁊ intantū diligit inquātū facit: cōsequens ergo est ut ⁊ primū diligat: qz hoc p̄cepit deus. Siue tantū primi dilectionē scriptura cōmemorat: sicut est illud: Inuicem onera uestra portate: ⁊ sic adimplebitis legē christi. Et illud: Omnis em̄ lex in vno sermone implet: in eo q̄ scriptū est: diliges primū tuū tanq; teipm̄. Et in euāgelio: Omnia quecūq; uultis ut faciant uobis homies bona: ita ⁊ uos facite illis. hec em̄ est lex ⁊ p̄phete. Et pleraq; alia reperimus in litteris sanctis: in quibus sola dile

Matth. 22

Roma. 8
1. Cor. 8

Roma. 5

Gal. 6

1. Cor. 13

Matth. 7

etio primi ad pfectionē precipi videt: et ta-
ceri de dilectione dei: cum in vtroq; lex pen-
deat et pphete. Sed et hoc ideo: quia et qui
primū diligit: psequens est vt ipam p̄cipue
i. Job. 4 dilectionē diligat. Deus aut dilectio est: et
qui manet in dilectione in deo manet. Cō-
sequens ergo ē vt p̄cipue deū diligat. Qua
propter qui querūt deū p istas potestates
que mundo p̄sunt vel partibus mūdi: au-
ferunt ab eo longeque iactant: nō interual-
lis locor: sed diuersitate affectuū. Exteri
em conant ire: et interiora sua deserūt qui-
bus interior est deus. Itaq; si aliquā etiaz
sanctā potestatez vel audierūt: vel vtrūq;
cogitauerūt: facta magis eius appetūt que
humana mirat infirmitas: nō imitant pie-
tatem qua diuina requies compāt. Ad-
lunt enim supbe hoc posse quod angelus:
q̄ deuote hoc esse qd angelus. Nō em san-
ctus quisq; potestate sua gaudet: sed eius
a quo habet posse quicqd congruēter pōt.
Et nouit potētius esse cōiungi omnipotē-
ti pia volūtate: q̄ p̄p̄ia volūtate posse qd
p̄temiscāt qui talia nō possunt. Itaq; ipse
dñs Iesus christ⁹ talia faciēs: vt mirantes
doceret ampliora: et tēporalib⁹ insolitis in-
tentos atq; suspēsos ad eterna atq; interi-
ora cōuerteret. Venite inq̄t ad me oēs qui
laboratis et onerati estis: et ego reficiā vos:
tollite iugū meū sup vos. Et nō ait: discite
a me quatrduanos mortuos suscitare: sed
ait: Discite a me qm̄ mitis suz et hūilis cor-
de. Potētior est em et tutior solidissima hu-
militas: q̄ ventosissima celsitudo. Et ideo
sequit: dicens: Et inuenietis requiē anima-
bus vestris. Dilectio em nō inflat: et deus
i. Cor. 13 dilectio est: et fideles in dilectione acq̄scent
illi: reuocati a strepitu qui foris est: ad gau-
dia silentia. Ecce deus dilectio ē: vt quid
imius et currim⁹ in sublima celoz: et ima ter-
rarū querētes eū q̄ est apud nos: si nos ve-
limus esse apud eum.

Qui fratrem diligit deum di-
ligat qui amat et ipsam dilectionē
que ex deo est et de⁹ est. Ca. vii.

Nemo dicat: nō noui quid diligā.
Diligat fratrem: et diligit eandē di-
lectionē. Magis em nouit dilecti-
onē qua diligit: q̄ fratrem quē diligit. Ecce
iam potest notiorē deū habere q̄ fratrem.
Plane notiorē: quia presentiorē. notiorē
quia interiorē. notiorē: quia certiorē. Am-
plexare dilectionē deū: et dilectione am-
plexare deum. Ipsa est dilectio que omnes

bonos angelos: et omnes dei seruos cōso-
ciat vinculo sanctitatis: nosq; et illos con-
iungit inuicē nobis: et subiūgit sibi. Quā-
to igitur saniores sum⁹ a tūdo superbie:
tanto sum⁹ dilectione pleniores. Et quo ni-
si deo plenus est: qui plenus est dilectione:
Item caritatē video: et quātū possum eaz
mente conspicio: et credo scripture dicēti:
Quoniā deus caritas est: et qui manet i ca-
ritate: in deo manet. Sed cuz illam video:
nō in ea video trinitatē. imo vō vides tri-
nitatem: si caritatem vides. Sed cōmone-
bo si potero: vt videre te videas assit tan-
tū ipsa: vt moneamur caritate ad aliquod
bonū. Quia cum diligimus caritatem ali-
quid diligentē diligimus: ppter hoc ipm̄:
q̄ diligit aliqd. Ergo qd diligit caritas vt
possit etiā ipa caritas diligi: Caritas enim
non est que nihil diligit. Si autē seipaz di-
ligit: diligat aliqd quod oportet vt carita-
tem se diligit. Sicut em verbū indicat ali-
quid: indicat etiā seipsum: sed nō se verbū
indicat: nisi se aliquid indicare idicet. Sic
et caritas diligit quidē se: sed nisi se aliquid
diligentē diligat: non caritatem se diligit.
Quid ergo diligit caritas nisi qd caritate
diligimus: Id autē vt a proximo pueha-
mur frater est. Dilectionē autē fraternam
quātū cōmendat Iohannes apostolus
attendamus. Qui diligit inquit fratrem suū
in lumie manet: et scandalū in eo non est.
Manifestum est q̄ iusticie pfectionē in fra-
tris dilectione posuerit. Nam in quo scan-
dalum nō est: vtrūq; perfectus est. Et tamē
videtur dilectionē dei tacuisse: quod nūq;
faceret: nisi quia in ipa fraterna dilectione
vult intelligi deū. Apertissime em in eadē
epistola paulopost ita dic: Dilectissimi di-
ligamus inuicē: quia dilectio ex deo ē. Et
omnis qui diligit: ex deo nat⁹ est: et cogno-
scit deum. qui nō diligit: nō cognouit deū:
quia deus dilectio est. Ista contextio satis
aperteq; declarat eandē ipam fraternam
dilectionem: nam fraterna dilectio est qua
diligimus inuicē: non solū ex deo: sed etiā
deū esse: quā videm⁹ tanta auctoritate pre-
dicari. Cū ergo de dilectione diligim⁹ fratrem
de deo diligim⁹ fratrem. Nec fieri potest vt
eandē dilectionē nō p̄cipue diligam⁹: qua
fratrem diligim⁹. Unde colligit: duo illa pre-
cepta non posse sine inuicē. Quoniā q̄ppe
deus dilectio est: deum certe diligit: qui di-
ligit dilectionē. Dilectionē aut necesse est
diligat: qui diligit fratrem. Et ideo paulo

i. Job. 4

i. Job. 2

Ibidē 4

Ibidem

1. Job. 4 post ait: Nō potest deū diligere quez non videt: qui fratrē quē videt nō diligit: quia hec illi causa est non videndi deum q̄ non diligit fratrem. Qui em̄ non diligit fratrē: non est in dilectione: et qui non est in dilectione: nō est in deo: quia deus dilectio est. Porro qui nō est in deo: nō est in lumine:

1. Job. j quia deus lumē est: et tenebre in eo nō sunt vllē. Qui ergo nō est in lumine: quid mirū si non videt lumē: id est nō videt deū quia in tenebris est: Fratrem autē videt humano visu: quo videri deus nō potest. Sed si eum quem videt humano visu: spiritali caritate diligeret: videret deū qui est ipsa caritas visu interiore quo videri potest. Ita q̄ qui fratrē quem videt non diligit: deum quē propterea non videt: quia de⁹ dilectio est: qua caret q̄ fratrē nō diligit: quō pōt diligeret: Nec illa iā questio moueat quantū fratri caritatē debeam⁹ impēdere: quātum deo incōpabiliter plusq̄ nobis: fratri em̄ quātū nobisip̄is. Nos autē ip̄os tāto mag⁹ diligim⁹: quātomagis diligimus deū. Ex vna igit eadēq̄ caritate deū primūq̄ diligimus. Sed deū ppter deū: nos autē et primū ppter deū.

Quē ex ea forma qua diligim⁹ iust⁹ diligatur deus: quia non potest ea quē dilectionem excitat forma non diligit: eademq̄ deus: quia deus caritas est. Capitulu. ix.

2. Cor. 6 **Q**uid em̄ est quēdo q̄ exardescim⁹ cum audim⁹ et legim⁹: Ecce nunc temp⁹ acceptabile: ecce nūc dies salutis: nullā in quoq̄ dantes offensiones vt non rephendatur ministeriū nostrū: sed in omnibus cōmendantes nosmetip̄os vt dei ministros: in multa patientia: in tribulationibus: in necessitatibus: in angustiis: in plagis: in carceribus: in seditionibus: in laboribus: in vigiliis: in ieiuniis: in castitate in scientia: in longanimitate: in bonitate: in spiritu sancto: in caritate non ficta: in verbo veritatis: in virtute dei. per arma iusticie a dextris et a sinistris: p̄ gloriā et ignobilitatem: per infamiā et bonā famā: vt seductores et veraces: vt qui ignoramur et cognoscimur: quasi morientes et ecce viuimus: vt coerciti et non mortificati: vt tristēs semper autē gaudentes: sicut egentes multos autē ditantes: tanq̄ nihil habētes et omnia possidentes. Quid em̄ est q̄ accēdimur in dilectionem pauli apostoli: cum ista legimus: nisi q̄ credimus euz ita vixi.

se: Viuendū tamē sic esse dei ministris: nō de aliquibus auditū credimus: sed intus apud nos vel potius supra nos in ipsa veritate conspiciamus. Illum ergo quē sic vixisse credimus: ex hoc q̄ videmus diligimus. Et nisi hanc formā quā semp̄ stabili atq̄ incōmutabili cernimus: p̄cipue diligemus: non ideo diligemus illū: quia eius vitam cū in carne viueret: huic forme coaptatā et congruentem fuisse: fide retinemus. Sed nescio quō amplius et in ip̄ius forme caritatē excitamur: p̄ fidem qua credimus vixisse sic aliquem: et spem qua nos quoq̄ ita posse viuere qui homines sum⁹: ex eo q̄ aliqui homines ita vixerunt minime desperamus: vt hoc et desideremus ardentius: et fidentius precemur. Ita et ip̄orum vitam facit a nobis diligi forme illius dilectio scdm̄ quā vixisse credunt: et illorū vita credita: in eandē formā flagrantiores excitat caritatem: vt quanto flagrant⁹ diligimus deū: tanto cert⁹ sereniusq̄ videamus: q̄ in deo conspici⁹ incōmutabilem formam iusticie: scdm̄ quā hominē viuere oportere iudicamus. Valet ergo fides ad cognitionē et ad dilectionē dei: non tamē omnino incogniti: aut omnino nō dilecti: sed quo cognoscat manifestius: et quo firmitus diligatur.

De amante et quod amatur et amore. Capitulu. x.

Quid est autem dilectio v̄ caritas quam tantopere scriptura diuina laudat et predicat: nisi amor homini. Amor autē alicuius amantis est: et amore al. quid amat. Ecce tria sunt: amans: et quod amatur. et amor. Quid ē ergo amor nisi quedam vita duo aliqua copulās: vel copulare appetens: amantē scilicet et quod amat. Et hoc etiā in extremis carnalibusq̄ amoribus ita est. S; vt aliquid purius et liquidius hauriam⁹: calcata carne ascendam⁹ ad animū. Quid amat anim⁹ i amico: nisi animū: Et illic igit tria sunt: amans et qd̄ amat: et amor. Restat etiā hinc ascendere: et superius ista querere quantū homini dat. Sed hic paululū requiescat intentio: nō vt se iam existimet inuenisse qd̄ querit: s; sicut solet inueniri locus vbi iam querēdū est aliqd̄: nōdū illud inuentū est: sed iā inuentū est vbi querat: ita hoc dixisse suffecerit: vt tanq̄ ab articulo alicuius exordij cetera conteramus.

Explicit liber octauus.

Incipiunt capitula libri noni.

- i De deo semper querendo.
- ii De amore: an tria sint: amans: et quod amatur: et amor. an autem duo sint cum quis non alium quam seipsum diligit.
- iii De mente et noticia eius et voluntate.
- iiii Tria esse in anima: que sunt unum: mentem: et noticiam sui: et amorem.
- v De mens: et amor: et noticia: et singula in se maneat: et omnia in omnibus.
- vi De noticia qua mens non solum se: sed etiam alias mentes nosse regulariter potest.
- vii De verbo quod mens ex eterna concipit veritate.
- viii Quali amore diligi debeat creatura.
- ix Quo differat dilectio rerum spiritualium ab amore carnalium.
- x Non omnia que noticia comprehendit dici posse concepta.
- xi Concepte noticie similitudinem tunc ad equalitatem mentis accedere: cum id quod cognoscit neque inferioris neque superioris nature est.
- xii Cur sicut noticia mentis est proles: non etiam amor partus eiusdem sit.

Aurelij Augustini episcopi liber noni incipit.

De deo semper querendo.
Capitulum. i.

Trinitatem certe querimus: non quolibet: sed illam trinitatem que deus est: verusque ac summus: et solus deus. Expecta ergo quisquis hec audis. Adhuc enim querimus. Et talia querentem nemo iuste reprehendit: si tamen in fide firmissime querat: quod aut nosse: aut eloqui difficilissimum est. Affirmantem vero cito iusteq; reprehendit quisquis melius vel videt vel docet. Querite inquit deus: et vivet anima vestra. Et ne quisque se tanquam apprehendisse temere gaudeat: querite inquit faciem eius semper. Et apostolus: Si quis se inquit putat aliquid scire: non dum scit que ad modum scire oporteat. Quisquis autem diligit deum: hic cognitus est ab illo. Nec sic quidem dixit: co-

gnovit illum (que periculosa presumptio est) sed cognitus est ab illo. Sed et alibi cum dixisset: Nunc autem cognoscet deus: statim corrigens: imo cogniti inquit a deo: maximeque illo loco: Fratres inquit ego meipsum non arbitror apprehendisse. Unum autem: que retro oblitus in ea que ante sunt extensus: secundum intentionem sequor ad palmam superne vocacionis dei in christo Iesu. Quotquot ergo perfecti: hoc sapiamus. Perfectionem in hac vita dicimus: non aliud quam ea que retro sunt obliuisci: et in ea que ante sunt extendi secundum intentionem. Tutissima est enim querentis intentio: donec apprehendat illud quo tendimus et quo extendimur. Sed ea recta intentio est que perficitur a fide. Certa enim fides utriusque inchoat cognitionem. Cognitio vero certa non perficitur: nisi post hanc vitam: cum videbimus faciem ad faciem. Hoc ergo sapiamus ut non verimus tutiorem esse affectum vera querendi: quam incognita per cognitis presumendi. Sic ergo queramus tanquam inuenturi: et sic inueniamus tanquam quesituri. Cum enim consummaverit homo: tunc incipit. De credendis nulla infidelitate dubitemus: de intelligendis nulla temeritate affirmemus. In illis auctoritas tenenda est: in his veritas exquirenda. Quod ergo ad istam questionem attinet: credamus patrem et filium et spiritum sanctum esse unum deum: uniuerse creature conditorem atque rectorem. Nec patrem esse filium: nec spiritum sanctum vel patrem esse vel filium: sed trinitatem relataz adinuicem personarum: et unitatem equalis essentie. Hoc autem queramus intelligere ab eo ipso quem intelligere volumus auxiliu precantes: et quantum tribuit: quod intelligimus explicare tanta cura et sollicitudine pietatis: ut etiam si aliquid aliud pro alio dicimus: nihil tamen indignum dicamus. Ut si quid: verbi gratia: de patre dicimus quod patri proprie non conveniat: aut filio conveniat: aut spiritui sancto: aut ipsi trinitati: et si quid de filio quod filio proprie non congruat: saltem congruat patri: aut spiritui sancto: aut trinitati. Item si quid de spiritui sancto quod proprietatem spiritui sancti non deceat: non tamen alienum sit a patre aut filio: aut ab uno deo ipsa trinitate: veluti nunc cupimus videre utrum illa excellentissima caritas proprie spiritui sanctus sit: quod si non est: aut pater est caritas: aut filius: aut ipsa trinitas: quoniam resistere non possumus certissime fidei: et validissime auctoritati scripture dicentis: **B**e caritas est: non tamen debemus deuiare sacrilego errore: ut aliquid de trinitate

Gal. 4

Phi. 3

i. Cor. 13

i. Job. 4

dicamus: quod non creatori: sed creature potius conueniat: aut inani cogitatione fingat. Que cum ita sint: attendamus ista tria: que inuenisse nobis videmur. Modum de supernis loquimur: modum de deo patre et filio et spiritu sancto: sed de hac impari imagine: et cum imagine: id est homine. familiari enim eam et facilius fortassis intuet mentis nostre infirmitas.

An tria sint amans et quod amatur et amor. An autem duo sint cum quis non alium quam seipsum diligit.

Capitulum. ii.

Ecce ego qui hoc quero: cum quid amo tria sunt: ego: et quod amo: et ipse amor. Non enim amo amorem: nisi amantem amem. Nam non est amor: ubi nihil amat. Tria ergo sunt: amans. et quod amatur: et amor. Quod si non amem nisi meipsum: nonne due erunt quod amo: et amor? Amans enim et quod amat: hoc idem est: quoniam se ipse amat: sicut amare et amari: eodem modo idipsum est cum se quisque amat. Eadem quippe res bis dicitur: cum dicitur: amat se: et amat a se. Tunc enim non est aliud atque aliud amare et amari: sicut non est alius atque alius: amans et amatus. At vero amor: et quod amat: etiam sic duo sunt. Non enim quisque se amat amor est: nisi cum amat ipse amor. Aliud est autem amare se: aliud est amare amorem suum. Non enim amat amor: nisi iam aliquid amans: quia ubi nihil amat: nullus est amor. Duo ergo sunt: cum se quisque amat: amor et quod amat. Tunc enim amans et quod amat unum est. Unde videtur non esse consequens: ut ubiqueque amor fuerit: iam tria intelligantur. Auferam enim ab hac consideratione cetera que multa sunt quibus homo constat: atque ut hec que nunc requirimus quantum in his rebus possumus liquido reperiamus: de sola mente tractemus. Mens igitur cum amat seipsum: duo quedam ostendit: mentem et amorem. Quid est autem amare se: nisi sibi presto esse velle ad fruendum se? Et cum tantum se vult esse quantum est: par menti voluntas est: et amanti amor equalis. Et si aliqua substantia est amor: non est utique corpus: sed spiritus: nec mens corpus: sed spiritus est. Nec tamen amor et mens duo spiritus: sed unus spiritus. nec essentie due: sed una: et tamen duo quedam unum sunt: amans et amor: siue sic dicas quod amat: et amor. Et hoc quidem duo: relative adinuicem dicuntur. Amans quippe ad amorem refertur: et amor ad amantem. Amans enim aliquo amore amat: et amor ali-

cuius amans est. Mens vero et spiritus non relative dicuntur: sed essentiam demonstrant. Nam cum quod mens et spiritus alicuius hominis est: ideo mens et spiritus in se non manet. Retracto enim eo quod homo est: quod adiuncto corpore dicitur: mens et spiritus manet. Retracto autem amante nullus est amor: et retracto amore nullus est amans. Ideoque quantum adinuicem referuntur: duo sunt. Quod autem ad se dicuntur: et singula spiritus: et simul utriusque unus spiritus: et singula mens: et simul utriusque una mens. Ubi ergo trinitas: attendamus quantum possumus: et inuocemus lucem sempiternam ut illuminet tenebras nostras: et videamus in nobis quantum finimur imaginem dei.

De mente et noticia eius et voluntate.

Capitulum. iii.

Mens enim amare seipsum non potest: nisi etiam se nouerit. Nam quod amat quod nescit? Aut si quisque dicit ex noticia generali vel speciali mentem credere se esse tale: quale alias expta est: et ideo amare semetipsum insipientissime loquitur. Unum enim mens aliquam mentem nouit: si se non nouit. Nec enim ut oculi corporis videt alios oculos: et se non videt: ita mens nouit alias mentes: et ignorat semetipsum. Per oculos enim corporis corpora videmus: quod radios qui per eos emicant: et quicquid cernimus tangat: refringere vel retorquere in ipsos non possumus: nisi cum specula intuemur. Quod subtilissime obscurissimeque differit: donec apertissime demonstretur: vel ita se rem habere vult non ita. Sed quoquo modo se habeat vis qua per oculos cernimus: ipsam certe vim: siue sint radii: siue aliud aliquid oculis cernere non valemus: sed mentem querimus: et si fieri potest: etiam hoc mente comprehendimus. Mens igitur ipsa sic corporearum rerum noticias per sensum corporis colligit: sic incorporearum rerum per semetipsum. Ergo et semetipsum per seipsum nouit: quoniam est incorporea. Nam si non se nouit: non se amat.

Tria esse in anima que sunt unum mentem et noticiam sui et amorem.

Capitulum. iiii.

Autem duo quedam sunt: mens et amor eius cum se amat: ita quod duo sunt mens et noticia eius cum se nouit. Igitur ipsa mens et amor: et noticia eius: tria quedam sunt: et hec tria unum sunt: et cum perfecta sunt: equalia sunt. Si enim minus se amat quam est: ut ubi gratia: tantum se amat hominis mens quantum amandum est corpus hominis: cum plus sit ipsa quam corpus: peccat. et non est perfecta amor eius. Item

si amplius se amat quod est: velut si tantum se amet quantum amatus est deus: dum incommensurabiliter minus sit ipsa quam deus: etiam sic nimio peccat et non perfectum habet amorem sui. Maiore autem puerilitate et iniquitate peccat: cum corpus tantum amat quantum amandus est deus. Item noticia si minor est: quam est illud quod noscitur: et plene nosci potest: perfecta non est. Si autem maior est: tam superior est natura que nouit quam illa que nota est: sicut maior est noticia corporis: quam ipsum corpus quod ea noticia notum est. Illa enim vita quedam est in ratione cognoscentis: corpus autem non est vita. Et vita quolibet quolibet corpore maior est: non mole sed vi. Mens vero cum seipsam cognoscit: non se superat noticia sua: quia ipsa cognoscit: ipsa cognoscitur. Luz ergo se totam cognoscit: neque secus quicquam aliud: par illi est cognitio sua: quia neque ex alia natura est eius cognitio: cum seipsam cognoscit. Et cum se totam nihil amplius percipit: nec minor nec maior est. Recta igitur diximus hec tria esse perfecta sunt: esse consequenter equalia. Simul etiam admonemur: si utcumque videre possumus hec in anima existere: et tanquam inuoluta euolui: ut sentiantur et dinumerentur substantialiter: vel ut ita dicam: essentialiter: non tanquam in subiecto: ut color: aut figura in corpore: aut vlla alia qualitas: aut quantitas. Quicquid enim tale est: non excedit subiectum in quo est. Non enim color iste aut figura huius corporis potest esse et alterius corporis. Mens autem amore quo se amat potest amare et aliud preter se. Item non se sola cognoscit mens: sed et alia multa. Nobis non amor et cognitio tanquam in subiecto insunt menti: sed substantialiter etiam ista sunt sicut ipsa mens: quia etiam relative dicuntur adinuicem: in sua tamen sunt singula queque substantia. Non sicut color et coloratum relative ita dicuntur adinuicem: ut color in subiecto colorato sit: non habens in seipso propriam substantiam: quoniam coloratum corpus substantia est: ille autem in substantia: sicut duo amici etiam duo sunt homines: que sunt substantie cum homines non relative dicantur: amici autem relative. Sed item quis substantia sit amans vel sciens: substantia sit scientia: substantia sit amor: sed amans et amor: aut sciens et scientia: relative ad se dicantur sicut amici. Mens vero aut spiritus non sunt relativa: sicut nec homines relativa sunt: non tamen sicut amici

homines possunt seorsum esse abinuicem: sic amans et amor: aut sciens et scientia. Quod et amici corpore videtur separari posse: non animo: in quantum amici sunt: veruntamen fieri potest: ut amicus amicum etiam odisse incipiat: et eo ipso amicus esse desinat: nesciente illo: et adhuc amate. Amor autem quo se mens amat: si esse desinat: simul et illa desinit esse amans. Item noticia qua se mens nouit: si esse desinat: simul et illa nosse se desinet. Sicut caput capitati alicuius utique caput est: et relative ad se dicuntur: quibus etiam substantie sunt. Nam et caput corpus est: et capitatum. Et si non sit corpus: nec capitatum erit. Sed hec precisione abinuicem separari possunt: illa non possunt. Quod si sunt aliqua corpora que secari omnino et diuidi nequeunt: tamen nisi partibus suis constarent corpora non essent: pars ergo ad totum relative dicitur: quia omnis pars alicuius totius pars est: et totum omnibus partibus totum est. Sed quoniam et pars corporis est et totum: non tantum ista relative dicuntur: sed etiam substantialiter dicuntur. Fortassis ergo mens totum est: et eius quasi partes amor quo se amat: et scientia qua se nouit: quibus duabus partibus illud totum constat. An tres sunt equales partes quibus totum unum completur: Sed nulla pars: totum cuius pars est completur. Mens vero cum se totam nouit: hoc est perfecte nouit per totum eius est noticia eius. Et cum se perfecte amat: totam se amat: et per totum eius est amor eius. Num ergo sicut ex vino et aqua et melle vna fit potio: et singula per totum sunt: et tamen tria sunt. nulla enim pars est potionis que non habeat hec tria. Non enim iuncta velut si aqua et oleum essent: sed omnino commixta sunt: et substantie sunt omnes: et totus ille liquor vna quedam est ex tribus composita substantia. Tale aliquid arbitrandum est esse simul hec tria: mentem: amorem: noticiam: sed non vnius substantie sunt aqua: vinum: et mel: quibus ex eorum commixtione fiat vna substantia potio. Quo modo autem illa tria non sunt eiusdem substantie non video: cum mens ipsa se amet: atque ipsa se nouerit: atque ita sint hec tria: ut non alteri alicui rerum mens vel amata vel nota sit. Vnde ergo eiusdemque essentie necesse est hec tria sunt: et ideo si tanquam commixtione confusa essent: nullo modo essent tria: nec referri ad inuicem possent. Quodammodo si ex vno eodemque auro tres anulos similes facias: quibus conexos sibi referunt ad inuicem quod similes sunt.

Omnis enī similis: alicui similis est: et trinitas anulorū est: et vñū aurum. At si misceantur sibi et p totā singuli massam suā conspergant: interciderit illa trinitas: et omnino non erit: ac non soluz vñū aurū dicetur: sicut in illis tribus anulis dicebat: sed iam nulla aurea tria.

Mens et amor et noticia et singula in se maneant et omnia in omnibus. Capitulum. v.

In illis tribus cū se nouit mens et amat se: manet trinitas: mens: amor: noticia: et nulla cōmixtione confundit: quia et singula sint in seipsis: inuicē tota in totis: siue singula in binis: siue bina in singulis. Itaqz omnia in omnibus. Nam et mens est vtiqz in seipsa: quoniam ad seipsam mens dicit: quia nōscens vel nota: vel nōscibilis: ad suam noticiam relatiue dicat. Amans quoqz et amata vel amabilis ad amorē referatur: quo se amat et noticia: quia referatur ad mentē cognoscentem vel cognitā: tamē et ad seipsam nota et nōscens dicit. Nō enī sibi est incognita noticia: qua se mens ipsa cognoscit. Et amor quia referatur ad mentē amantē cuius amor est: tamē et ad seipsam est amor: vt sit etiā in seipso: quia et amor amatur. Nec alio nisi amore amari pōt: id est seipso. Ita sunt hec singula in seipsis. In alternis autē ita sunt: quia et mens amans in amore est: et amor in amantis noticia: et noticia in mente nōscente. Singula in binis ita sunt: quia mens que se nouit et amat: in amore et noticia sua est: et amor amantis mētis seseqz scientis: in mente noticiāqz eius est. Et noticia mentis se scientis et amantis in mente atqz in amore eius est: quia scientē se amat et amantē se nouit. Ac p hoc et bina in singulis: quia mens que se nouit et amat: cum sua noticia est in amore: et cū suo amore in noticia: Amor quippe ipse et noticia simul sunt in mente: que se amat et nouit. Tota vō in totis: quēadmodū sint: iam supra ostendimus: cū se tota mens amat: et totā nouit: et totū amorē suū nouit: totāqz amat noticiā suā: quādo tria ista ad seipsa pfecta sunt. Adiro itaqz modo tria ista inseparabilia sunt a semetipsis: et tamē eorū singulū quodqz substantia est: et simul omnia vna substantia vel essentia: cum et relatiue dicantur adinuicem.

Ne noticia qua mens nō solum

se: sed etiam alias mētes nōsse regulariter potest. Capitulum. vi.

Ed cū seipsam nouit humana mēs et amat seipsam: non aliquid incōmutabile nouit et amat: aliterqz vnusquisqz homo loquendo enūciat mentem suā: quid in seipso agatur attendens. Alii autē humanā mentē speciali aut generali cognitione diffinit. Itaqz cum mihi de sua propria loquit: vtrum intelligat hoc: aut illud: aut non intelligat: et vtrum velit aut nolit hoc aut illud: credo. Cum vō de humana specialiter aut generaliter verum dicit: agnosco et approbo. Unde manifestū est aliud vnumquēqz videre in se: quod sibi alius dicenti credat: non tamen videat. aliud autē in ipsa veritate quod aliū quoqz possit intueri: quorū alterū mutari per tempora: alterū incōmutabili eternitate consistere. Nec enī oculis corporeis mētes videndo p similitudinē colligimus: generalem vel specialē mentis humane noticiam: sed intuemur inuolabilem veritatem ex qua pfecte quātū possumus diffiniam. nō qualis sit vnus cuiusqz hominis mens: sed qualis esse sempiternis rationibus debeat. Unde etiam phantasias rerū corporālū p corporis sensum haustas et quodāmodo infusas memorie: ex quibus etiā ea que non visa sunt ficto phantasmate cogitant: siue aliter qz sunt: siue fortuitu sicuti sunt: alijs omnino regulis supra mentē nostram incōmutabiliter manētibz: vel approbare apud nosmetipsos: vel improbare conuincimur: cum recte aliquid approbamus aut improbamus. Nam cū et recolo carthaginis menia que vidi: et cūz fingo alexandrie que non vidi: easdēqz imaginarias formas quasdam quibusdā pferens: rationabiliter pfero: viget et claret desuper iudicium veritatis: ac sui iuris incorruptis simis regulis firmus est. Et si corporaliū imaginū quasi quodam nubilo subteritur nō tamē inuoluit atqz confundit. Sed interest vtrū ego sub illa: vel in illa caligine: tanqz a celo pspicuo secludar: an sicut in altissimis mōtibus accidere solet: inter vtrūqz aere libero fruens: et serenissimā lucē supra: et densissimas nebulas subter aspiciā. Nam vnde in me fraterni amoris inflammatus ardor: cū audio virū aliquē pro fidei pulchritudine et firmitate: acriter tormenta tolerasse: Et si mihi digito ostendat ipse homo:

studeo mihi cōiungere: notū facere: amici-
tia colligare. Itaq; si facultas datur: acce-
do: alloquor: sermonē cōfero: affectū meū
in illum quibus verbis possum exprimo:
vicissimq; in eo fieri quē in me habeat atq;
exprimi volo: spiritalemq; complexū cre-
dendo molior: quia puestigare tam cito et
cernere penitus eius interiora nō possum.
Amo itaq; fidelem et fortē virū: amore ca-
sto atq; germano. Quod si mihi inter no-
stras loquelas fateatur: aut incaut⁹ aliquo
modo sese indicet: quod vel de deo credat
incōgrua: atq; in illo quoq; carnale aliqd
desideret: et pro tali errore illa pertulerit: vlt
sperate pecunie cupiditate: vlt inani auidi-
tate laudis humane: statim amor ille quo i
eum ferebar offensus: et quasi percussus:
atq; ab indigno homine ablatu: in eā for-
ma permanet: ex qua eū talē credens ama-
ueram. Nisi forte ad hoc amo iam vt talis
sit: cum talē non esse comperero. At in illo
homine nihil mutatu est: mutari tamē po-
test vt fiat: quod eum iam esse credideras.
In mente aut mea mutata ē vtiq; ipsa exi-
stimatio: que de illo aliter se habebat: et ali-
ter habet. Idēq; amor ab intentionē pfru-
endi: ad intentionē pfulendi: incōmutabi-
li desup iusticia iubente deflexus est. Ipsa
vō forma inconcussa ac stabilis veritatis:
et in qua fruerer homine: bonū eū credēs:
et in qua eum consulo: vt bonus sit: eadem
luce incorruptibilis sincerissimeq; ratiois:
et mee mentis aspectū: et illā phantasie nu-
bem quā desuper cerno cum eundē homi-
nem quē viderā cogito imperturbabili eter-
nitate pfundit. Item cum arcum pulchre
et equaliter intortū quē vidi: verbi gratia:
carthagini animo reuoluo: res quedā mē-
ti nunciata p oculos memorieq; transsusa
imaginarū conspectū facit. Sed aliud mē-
te cōspicio fm qđ mihi opus illud placet:
vnde etiā si displiceret: corrigerē. Itaq; de
istis fm illam iudicamus: et illā cernimus
rationalis mētis intuitu. Ista vō aut p sen-
tia sensu corporis tangim⁹: aut imagines
absentiū fixas i memoria recordamur: aut
ex earum similitudine talia fingimus: qua-
lia nosipī si vellemus atq; possemus: etiam
opere moliremur. Aliter cū figurātes ani-
mo imagines corporū: aut p corpus cor-
pora vidētes: alit aut rōnes artēq; ineffa-
biliter pulchrā taliū figurarū sup acie mē-
tis simplici intelligētia capiētes.

De verbo quod mens ex eterna
concepit veritate. Capitulum. vii.

In illa igit eterna veritate ex qua tem-
poralia facta sunt omnia: formā fm
quam sumus: et scdm quā vel in no-
bis vel in corporibus vera et recta ratione
aliquid opamur visu mētis aspicim⁹: atq;
inde conceptā rerū veracē noticiā: tanq;
verbū apud nos habemus: et dicendo int⁹
gignimus: nec a nobis nascendo discedit.
Cum autē ad alios loquimur: verbo intus
manenti ministeriū vocis adhibemus: aut
alicuius signi corporalis: vt p quandā cō-
memoratōez sensibilē tale aliquid fiat etiā
in animo audientis: quale de loquētis ani-
mo nō recedit. Nihil itaq; agimus p mem-
bra corporis in factis dictisq; nostris: qui-
bus vel approbant vel improbant mores
hominū: quod nō verbo apud nos intus
edito puenimus. Nemo em volens aliqd
facit: quod non in corde suo prius dixerit.
Qđ verbū amore cōcipitur: siue creature:
siue creatoris: id est aut nature mutabilis:
aut incōmutabilis veritatis.

Quali amore diligi debeat crea-
tura. Capitulum. viii.

Ergo aut cupiditate: aut caritate:
non quo nō sit amanda creatura:
sed si ad creatorez refert ille amor:
non iam cupiditas sed caritas erit. Tunc
enim est cupiditas cum propter se amatur
creatura. tunc non vtentem adiuuat: sed
corrumpit fruētem. Luz ergo aut par no-
bis: aut inferior creatura sit: inferiore vten-
dum est ad desū: pari autē fruendū: sed in
deo. Sicut em teipso: non in teipso frui de-
bes: sed in eo qui fecit te. Sic etiā illo: quē
diligis: tanq; teipm: et nobis ergo et fratri-
bus i domino fruamur: et inde nos nec ad
nosmetipsos remittere: et quasi relaxare
deorsum versus audeamus. Nascit autē
verbū cum excogitatu placet: aut ad pec-
candū aut ad recte faciendū. Verbu ergo
nostrum et mentem de qua gignitur quasi
medius amor coniungit: seq; cum eis ter-
tium complexu incorporeo sine vlla cōfu-
sione cōstringit.

Quo differat dilectio rerū spiri-
taliū ab amore carnaliū.

Capitulum. ix.

Conceptū aut verbum et natum id
ipm est: cū volūtas in ipsa noticia
quiescit qđ fit i amore spirituali.

Qui enim: verbi gratia: perfecte nouit: perfecteque amat iusticiam: iam iustus est: etiam si nulla existat sine eam forinsecus per membra corporis operandi necessitas. In amore autem carnalium temporaliumque rerum: sicut in ipsis animalium fetibus: alius est conceptus verbi: alius partus. Illic enim quod cupiendo concipitur: adipiscendo nascitur. Quomodo non sufficit auaricie nosse: et amare aurum: nisi et habeat. Neque nosse et amare velle: aut concubere: nisi etiam id agat: neque nosse et amare honores et imperia: nisi perueniant. Que tamen omnia: nec adepta sufficiunt. Qui enim biberit ex hac inquit aqua: sitiet iterum. Ideoque et in psalmo: Conceptus inquit dolor et peperit iniquitatem. Bolestem vel laborem dicit concipere: cum ea concipiunt que nosse ac velle non sufficit: et inardescit atque egrotat animus indigentia: donec ad ea perueniat: et quasi pariat ea. Unde eleganter in latina lingua parta dicuntur: et reperta atque comperta: que verba quasi a partu ducta resonant. Quia concupiscentia cum conceperit parit peccatum. Unde dominus minus clamat: Venite ad me omnes qui laboratis et onerati estis. Et alio loco: Uel pergnantibus: et lactantibus in illis diebus. Cum itaque ad partum verbi referret omnia vel recte facta vel peccata: ex ore inquit tuo iustificaberis: et ex ore tuo perdemaberis: os volens intelligi: non hoc visibile: sed interius inuisibile cogitationis et cordis.

Non omnia que noticia comprehendit dici posse concepta. Ca. x.

Recte ergo querit: utrum omnis noticia verbum: an tantum amata noticia. Nouimus enim et ea que odimus. Sed nec concepta: nec parta dicenda sunt animo: que nobis displicent. Non enim omnia que quoquo modo tangunt concipiuntur: ut tantum nota sint. non tamen verba dicantur: sicut ista de quibus nunc agimus. Aliter enim dicuntur verba que spacia temporum syllabis tenent: siue pronunciantur: siue cogitantur. alter omne quod notum est verbis dicitur animo in ipsum quod diu de memoria perferri et diffiniri potest: quous res ipsa displiceat: aliter cum placet quod mente concipitur. Secundum quod genus verbi accipiendum est quod ait apostolus: Nemo dicit dominum Iesum: nisi in spiritu sancto: cum sine alia verbi notionem dicant hoc et illi. De quibus ipse dominus ait: Non omnis qui dicit mihi do-

mine dominus: intrabit in regnum celorum. Tercium tamen cum et illa que odimus recte displicent: recteque improbantur: approbat eorum improbatio: et placet et verbum est. Neque vitiorum noticia nobis displicet: sed ipsa vitia. Nam placet mihi quod noui: et diffinitio quid sit intemperantia: et hoc est verbum eius: sicuti sunt in arte nota vitia. Et recte approbat eorum noticia: cum discernit cognitor specie priuationemque virtutis: sicut aere: et negare: esse et non esse. Attamen virtute priuari atque in vitium deficere damnable est. Et diffinire intemperantiam verbumque eius dicere pertinet ad artem morum. Esse autem intemperantem ad id pertinet quod illa arte culpatur. Sicut nosse ac diffinire quid sit soloecismus pertinet ad artem loquendi: facere autem vitium est: quod eadem arte reprehenditur. Verbum est igitur: quod nunc discernere ac insinuare volumus cum amore: noticia. Cum itaque se mens nouit et amat: iungitur ei amore verbum eius. Et quomodo amat noticiam: et nouit amorem: et verbum in amore est: et amor in verbo: et utrumque in amante atque dicente. Sed omnis sine specie noticia: similis est ei rei quam nouit. Est enim alia noticia sine priuatione quam cum improbamur: loquimur. Et hec priuationis improbatio speciem laudat: ideoque approbatur.

Concepte noticiae similitudines tunc ad equalitatem mentis accedere: cum id quod cognoscitur: neque inferioris: neque superioris nature est. Capitulum. xi.

Habet ergo animus nonnullam speciei note similitudinem: siue cuius ea placet: siue cui eius priuatio displicet. Quo circa in quantum deum nouimus: similes sumus? Sed non ad equalitatem similes: quia nec tantum eum nouimus: quantum ipse se. Et quemadmodum cum per sensum corporis discimus corpora: sit eorum aliqua similitudo in animo nostro: que phantasia memorie est. Non enim omnino ipsa corpora in animo sunt: cum ea cogitamus: sed eorum similitudines. Itaque cum eas per illis approbamur: erramus? Error namque est per alio alterius approbatio. Melior est tamen imaginatio corporis in animo: quam illa species corporis: in quantum hec in meliore natura est: id est in substantia vitali sicuti animus est: ita cum deum nouimus: quous meliores efficiamur quam eramus antequam nossemus: maximeque cum eadem noticia etiam placita dignetur amata verbum est:

Joh. 4
Ps. 7

Jaco. j
Matth. j
Ibid. 24

i. Cor. 12

Matth. 7

fitque aliqua dei similitudo illa noticia: tamen inferior est: quia in inferiore natura est. Creatura quippe animi: creator autem deus. Ex quo colligitur: quia cum se mens ipsa nouit atque approbat: sic est eadem noticia verbum eius: ut ei sit par omnino et equale: atque idemque quia neque inferioris essentie noticia est: sicut corporis: neque superioris sicut dei. Et cum habeat noticia similitudinem ad eam rem quam nouit: hoc est cuius noticia est: hec habet perfectam et equalem quam mens ipsa que nouit est nota. Ideoque et imago et verbum est: quia de illa exprimitur cum cognoscendo eidem coequatur: et est gignenti equale quod genitum est.

Cur sicut noticia mentis est proles: non etiam amor partus eiusdem sit. Capitulum. xii.

Quid ergo amor: non erit imago: non verbum: non genitus? Cur enim mens noticiam suam gignit cum se nouit: et amorem suum non gignit cum se amat? Nam si propterea est notionis sue causa quia noscibilis est: amoris etiam sui causa est: quia est amabilis. Cur utrumque itaque non genuerit: difficile est dicere. Hec enim questio etiam de ipsa summa trinitate: omnipotentissimo creatore deo: ad cuius imaginem homo factus est: solet mouere homines: quos veritas dei per humanam locutionem inuitat ad fidem. Cur non spiritus quoque sanctus a patre deo genitus vel creditur vel intelligitur: ut filius etiam ipse dicatur? Quod nunc in mente humana utcumque inuestigare conamur: ut ex inferiore imagine in qua nobis familiaris natura ipsa nostra quasi interrogata respondet: exercitatio mentis aciem ab illuminata creatura ad lumen incommutabile dirigamus. Si tamen veritas ipsa persuasit: sicut dei verbum filium esse nullus christianus dubitat: ita caritate esse spiritum sanctum. Ergo ad imaginem illam que creatura est: hoc est ad rationalem mentem: diligentius de hac re interroganda considerandaque redeamus: ubi temporaliter existens: non nullarum rerum noticia que ante non erat: et aliquarum rerum amor que antea non amabantur distinctius nobis aperit quid dicamus: quia et ipsi locutioni temporaliter dirigende: facilius est ad explicandum res que in ordine temporis comprehenduntur. Primum itaque manifestus sit posse fieri ut sit aliquid scibile: id est quod sciri possit: et tamen nesciatur. illud autem fieri non posse ut sciatur:

quod scibile non fuerit. Unum liquido tenendum est quod omnis res quacumque cognoscimus cōgenerat in nobis noticiam sui. Ab utroque enim noticia pariter: a cognoscente et cognito. Itaque mens cum seipsum cognoscit: sola parens est noticie sue: et cognitum enim et cognitor ipsa est. Erat autem sibi ipsa noscibilis: et antequam se nosset: sed noticia sui non erat in ea: cum seipsa non nouerat. Quod ergo cognoscit se: parenti sibi noticiam sui gignit: quia non minus se nouit quam est: nec alteri essentie est noticia eius: non solum quia ipsa nouit: sed etiam quia seipsum: sicut supra diximus. Quid ergo de amore dicendum est: cur non etiam cum se amat: ipsum quoque amorem sui genuisse videatur? Erat enim amabilis sibi: et antequam se amaret: quia poterat se amare: sicut erat sibi noscibilis: et antequam se nosset: quia poterat se nosse. Nam si non sibi esset noscibilis: nunquam se nosse potuisset. Ita si non sibi esset amabilis: nunquam amare potuisset. Cur itaque amando se non genuisse dicatur amorem suum: sicut cognoscendo se genuit noticiam suam? In eo quidem manifeste ostenditur hoc amoris esse principium: unde procedit: ab ipsa quidem mente procedit: que sibi est amabilis antequam se amet: atque ita principium est amoris sui: quo se amat. Sed ideo non recte dicitur genitus ab ea sicut noticia sui qua se nouit: quia noticia iam inuentum est quod partum repertum dicitur: quod sepe precedit inquisitio eo fine quietura. Nam inquisitio est appetitus inueniendi: quod idem valet si dicas: reperiendi. Que autem reperiuntur: quasi pariuntur: unde plura similia sunt: ubi nisi in ipsa noticia? Ibi enim quasi expressa formantur. Nam et si iam erant res quas querendo inuenimus: noticia tamen ipsa non erat: quam sicut prolem nascentem deputamus: porro appetitus ille qui est inquirendo procedit a querente: et pendet quodammodo: neque requiescit sine quo intenditur: nisi id quod queritur inuentum: querenti copuletur. Qui appetitus: id est inquisitio: quous amor esse non videatur: quo id quod notum est: amatur. hoc enim adhuc ut cognoscatur agitur: tamen ex eodem genere quiddam est. Nam voluntas iam dici potest: quia omnis qui querit inuenire vult: et si id querit quod ad noticiam pertineat: omnis qui querit nosse vult. Quod si ardentius atque instantius vult: studere dicitur: quod maxime in assequendis atque adipiscendis quibusque doctrinis dici solet. Par-

si ergo mētis antecedit appetit⁹ qdā: quo id quod nosse volumus: querendo ⁊ inueniendo nascitur proles ipsa noticia: ac per hoc appetitus ille quo cōcipitur paritur⁹ noticia: partus ⁊ proles recte dici non potest. Idēq; appetitus quo inhiatur rei cognoscēde: sit amor cognite: dum tenet atq; amplectit placitam prole: id est noticiam gignentis cōiungit. Et est quedā imago trinitatis: ipsa mens ⁊ noticia ei⁹: quod est proles ei⁹: ac de se ipsa verbū eius: et amor tertius: ⁊ hec tria vnū atq; vna substantia. Nec minor proles: dū tantā se nouit mēs quāta est: nec minor amor dū tantū se diligit quātū nouit ⁊ quāta est.

Explicit liber nonus.

Incipiūt capitula libri decimi.

- i De studijs discere amantium quod ignorāt: qđ tñ nō expeterēt scire si penit⁹ ignorarēt.
- ii Quibus causis amari vident cognita: cum ipsa scientia eorum que nescim⁹ expentur.
- iii An incognita sibi sit mens cū se qrit vt nouerit.
- iiii De ppijs mentis que non potest ignorare.
- v In quo mens nosse se debeat: ⁊ a quibus abstinere ne eis quasi ppijs delectet: atq; in se minus nouerit.
- vi In quib⁹ mens de se cogitans possit errare.
- vii De opinionibus eorum qui mentē aliquid precipuū corporis eē senserunt.
- viii Qz mens nosse se querens: nihil de se corporeli debet cogitare.
- ix Quomō mens cognoscit se ipsam.
- x Qz mens nosse se cupiēs nihil eorū de se opinari debeat: de quib⁹ scit esse dubitandū.
- xi De memoria: intelligētia ⁊ volūte: in quib⁹ mens habet in se quādam imaginē diuine trinitatis.
- xii De querēda imagine trinitatis etiā in his que anima ex corporis sensibus cōcipit.

Aurelij Augustini episcopi de trinitate liber decimus incipit.

De studijs discere amantium quod ignorant: quod tamen non expeterent scire si penitus ignorarent. Capitulu. i.

Nunc ad ea ipsa cōsequēter enodati⁹ explicanda limatioꝝ accedat intētio. Ac primū qz rem prorsus ignotā amare omīno nullus potest: diligenter intueendum est cuiusmodi sit amor studentiu: id est nō iam scientium: sed adhuc scire cupientiu quāq; doctrinaz. Et in his quippe rebus in quibus non vlitate dicat studiū: solent existere amores ex auditu: dum cuiusq; pulchritudinis fama ad videndū ac fruendū animus accenditur: quia generaliter nouit corporū pulchritudines: ex eo q plurimas vidit: ⁊ inest intrinsecus vnde approbetur: cui forin ecus inhiat. Quod cum sit: nō rei penitus incognite amor excitatur: cuius genus ita notū est. Cum autem virū bonum amamus: cuius faciē nō vidimus: ex noticia virtutū amam⁹: quas nouim⁹ in ipsa veritate. Ad doctrinas autem cognoscendas: plerūq; nos laudantium atq; predicantium accendit auctoritas. Attamē nisi breuiter impssam cuiusq; doctrine haberemus in animo notionē: nullo ad eā discendā studio flagrarem⁹. Quis enim sciēde: verbi gratia: rhetorice vllam curam ⁊ operam impenderet: nisi ante sciret eam dicendi esse scientiam? Aliquādo etiam iparum doctrinarum fines auditos expertos ve miramur: et ex hoc inardescimus facultatem comparare discendo qua ad eos peruenire possimus. Tanq; si litteras nescienti dicatur: quādam esse doctrinam qua quisq; valeat: quis longe absenti verba mittere manu facta in silentio: que rursus ille cui mittunt nō auribus: sed oculis colligat: idq; fieri videat. Nonne dum concupiscit nosse quod id possit: omni studio circa illum finem mouetur: quē iam notū tenet? Sic accendunt studia discentiū. Nam quod quisq; prius ignorat: amare nullo pacto potest. Ita etiā signum si quis audiat incognitū: veluti verbi alicuius sonū quo quid significet ignorat: cupit scire quid nam sit: id est sonus ille cui rei cōmemorande institut⁹ sit: veluti audiat cum dicitur temetū: ⁊ ignorās quid sit: requirat.

Jam itaq; oportet vt nouerit signū esse: id est nō esse inanē illā vocē: sed aliquid ea significari. Alioqn iā notū ē h̄ trissyllabū: et articulata specie suā imp̄ssit animo p̄ sensū auris. Quid amplius in eo requirat: quo magis inotescat: cui⁹ oēs lfe oīaq; soni spacia nota sunt: nisi q; simul inotuit signū eē: mouitq; sciendi cupiditatē: cui⁹ rei signum sit. Quo igit amplius notū est: h̄ nō plene notū est: eo cupit anim⁹ de illo nosse quod reliquū ē. Si em̄ tñmō esse istā vocē nosset: eamq; alicui⁹ rei signū eē nō nosset: nihil iam quereretur de sensibili re: quantū poterat sentiendo pcepta. Quia vō non solū esse vocē: sed et signū esse iā nouit: pfecte id nosse vult. Neq; vllū pfecte signū noscit: nisi cui⁹ rei signū sit: cognoscit. Hoc q̄ arduenti cura querit vt nouerit: studioq; accessus insit: nō p̄t dici eē sine amore. Quid igit amat: Certe em̄ amari aliqd nisi notū nō pōt. Neq; ille istas tres syllabas amat: quas iam notas h̄. Q; si hoc in eis amat: q; scit eas significare aliquid: nō inde nūc agit: nō em̄ hoc nosse querit. Sed in eo qd scire studet quid amet: inq̄rit: qd pfecto nondum nouit: et propterea miramur: cur amet: qm̄ firmissime nouim⁹ amari nisi nota nō posse. Quid ergo amat: nisi q; nouit atq; intuet in rationib⁹ rerū q̄ sit pulchritudo doctrine: qua cōtinent noticie signorū oīm: et que sit vtilitas in ea peritia: qua inf se hūana societas sensa cōmunicat: ne sibi hoīm cetus deteriores sint: quamvis solitudine: si cogitationes suas colloquēdo non misceant. H̄c ergo specie decorē et vtilem cernit aīa: et nouit: et amat: eāq; in se perfici studet quantū potest: quisq; vocū significantiū: quēcūq; ignorat: inq̄rit. Aliud est em̄ qd eam in veritatis luce cōspicit: aliud qd in sua facultate cōcupiscit. Cōcupiscit nāq; in luce veritatis: q̄ magnū et q̄ bonū sit: omnes omnīū gentiū linguas intelligere ac loq; nullāq; vt alienigena audire et a nullo ita audiri. Cui⁹ noticie dec⁹: cogitatione iam cernit: amaturq; res nota q̄ ita p̄spicit: atq; inflāmat studia discentiū: vt circa eam moueant: ei⁹ inbient i omni opera: quā impēdunt cōsequēde tali facultate: vt etiā vsu amplectant qd ratione p̄noscent: atq; ita quisq; cui facultati spe p̄pinquat: ei feruēt⁹ amore inardescit. Eis doctrinis quippe studet vebementi⁹: q̄ capi posse nō desperant. H̄c cui⁹ rei adipiscēde spem quisq; nō gerit: aut tepide amat:

aut oīno nō amat: Quis q̄ pulchra sit videat. Quocirca: q; oīm linguaz sciētia fere ab oib⁹ desperat: sue gētis quisq; maxie studet: vt nouerit. Q; si et illi ad pfectū p̄cipiende se non sufficere sentit: nemo tñ tam desidiosus est hui⁹ noticie: qui nō cū audierit incognitū v̄bū: velit nosse qd illud sit: et si potest: querat et discat. Qd duz querit: vtiq; in studio discendi est: et videt amare rem incognitā: qd nō ita ē. Species nāq; illa tangit anīmū quam nouit et cogitat: in qua elucet dec⁹ cōsociandorū animorū i vocibus notis audiendis: atq; reddēdis: eaq; accendit studio querētē quidē qd ignorat. Sed notā formā quo id p̄tineat intuentem et amantē. Itaq; si querēt: verbi gratia: qd sit temetū (hoc em̄ exēpli cā posueram) dicat: quid ad te p̄tinet: respondebit. Ne forte audiat loquentē: et nō intelligam: aut vsipiam forte id legā: et qd scriptor senserit nesciā. Quis tandē huic dicat: noli intelligere quod audis: noli nosse qd legis. Omib⁹ em̄ fere animis rōnalib⁹ i p̄mptu ē: ad videndū hui⁹ p̄tine pulchritudo: qua hoīm inter se cogitata: significantiū vocū enūciatione noscunt: p̄pter hoc notū decus: et ob hoc amatū quia notū: studiose q̄ritur verbū illud ignotū. Itaq; cū audierit atq; cognouerit temetū: a veteribus vintū appellatū: sed iam ex vsu loquēdi quē nūc habem⁹ hoc vocabulū emortuū: p̄pter nō nullos fortasse vetēz libros sibi necessariū deputabit. Si aut et illos supuacaneos habet: forte iam nec dignū qd memorie commendet existimat: q; videt ad illā speciem doctrine quā notā mēte intuet atq; amat: minime p̄tinere. Q; obz oīs amor studēt animi: hoc est volētis scire qd nescit: nō est amor eius rei quā nescit: sed ei⁹ quā scit: p̄pter quā vult scire qd nescit: aut si tā curiosus est: vt non p̄pter causam aliā notā: sed solo amore rapiat incognita sciēdi: discernendus quidē est a studiosi noie iste curiosus: sed nec ip̄e amat incognita: imo congmentius dicit: odit incognita: que nulla esse vult: dum vult oīa esse cognita. S; ne q̄sq; nobis difficiliore referat questionē: asserens tā non posse quēq; odisse qd nescit: q̄ non pōt amare qd nescit: nō resistimus verbis: sed intelligendū ē: nō hoc idē dici cum dicitur: amat scire incognita: ac si diceretur: amat incognita. Illud enim fieri potest vt amet quisq; scire incognita: vt autem amet incognita nō pōt. H̄c em̄ frustra

ibi est positi scire. Quia qui scire amat incognita: non ipsa incognita: sed ipsum scire amat. Quod nisi haberet cognitum neque scire se quicquam posset fidei dicere neque nescire. Non solum enim quod dicit scio: et verum dicit: necesse est ut quid sit scire sciat: sed etiam quod dicit nescio: idque fidei et verum dicit: et scit verum se dicere: scit utique quid sit scire: quod et discernit ab sciente nesciente: cum veraciter se intuetur dicit nescio. Et cum ipse scit se verum dicere: unde sciret: si quid sit scire: nesciret.

Quibus causis amari videntur cognita: cum ipsa scientia eorum que nescimus experiri. Capitulum. ii.

Quilibet igitur studiosus: quilibet curiosus non amat incognita: cum ardentissimo appetitu instat scire quod nescit. Aut enim iam genere notum habet quod amat: idque nosse experiri: etiam in aliqua re singula: vel in singulis rebus que illi nondum note forte laudantur: fingitque animo imaginariam formam qua excites in amore. Unde autem fingit: nisi ex his que iam nouerat: Cui tamen forme animo figurate atque in cogitatione notissime: si ea que laudabat dissimile inuenerit: fortasse non amabit. Quod si amauerit: ex illo amare incipiet ex quo didicit: pauloante quippe alia erat que amabat: quam sibi animus formans exhibere consueuerat. Si autem illi forme simile inuenerit quam fama predicauerat: cui vere possit dicere: iam te amabam: nec tunc utique amabat incognita: quam in illa similitudine nouerat. Aut in specie sempiternae rationis videmus aliquid et ibi amamus: quod cum expressum in aliqua rei temporalis effigie: illis que expti sunt laudantibus et amamus et credimus: non aliquid amamus incognitum: vnde iam supra satis disseruimus. Aut aliquid notum amamus: propter quod ignotum aliquid querimus: cuius ignoti amor nequaquam nos tenet: sed illius cogniti quo pertinere nouimus: ut illud etiam quod adhuc ignotum querimus: nouerimus: sicut de incognito verbo pauloante locutus sum. Aut ipsum scire quisque amat: quod nulli scire aliquid cupienti esse incognitum potest. His causis videntur amare incognita: que scire aliquid volunt quod nesciunt: et propter ardentioris querendi appetitum sine amore esse dici non possunt. Sed quicquid se res aliter habeat: nec oino quicquam amet incognitum: arbitror me persuasisse verum diligenter intuitibus. Sed quod exempla que dedimus eorum sunt qui aliquid quod ipsi non sunt nosse cupiunt: videndum est: ne forte aliquod nouum genus appareat cum se

ipsa mens nosse desiderat.

An incognita sibi sit mens cum se querit ut nouerit. Capitulum. iii.

Quid ergo amat mens: cum ardenter seipsam querit ut nouerit: dum incognita sibi est? Ecce enim mens semetipsam querit ut nouerit: et inflammat hoc studio. Amat igitur. Sed quid amat: Seipsam. Quod: cum se nondum nouerit: nec quicquam possit amare quod nescit. An ei fama predicauit speciem suam: sicut de absentibus solemus audire? Forte quod se non amat: sed quod de se fingit hoc amat. longe fortasse aliud quam ipsa est: aut si se mens sui simile fingit: et ideo cum hoc fingentum amat: se amat antequam nouerit: quod id quod sui simile est intuetur. Mouit igitur alias mentes ex quibus se fingat: et genere ipso sibi nota est. Cur ergo cum alias mentes nouit: se non nouit: cum seipsa nihil possit esse presentius? Quod si ut oculis corporis: magis alij oculi noti sunt: quam ipsi sibi: non se ergo querat nunquam inuentura. Nunquam enim se oculi preter specula videbunt. Nec villo modo putandum est etiam rebus in corporeis contemplandis tale aliquid adhiberi: ut mens tanquam in speculo se nouerit. An in ratione veritatis eterne videt quam speciosum sit nosse semetipsam: et hoc amat: quod videt studetque in se fieri: quod quicquid sibi nota non sit: notum tamen ei est quod bonum sit ut sibi nota sit. Et hoc quidem mirabile est: non dum se nosse: et quod sit pulchrum se nosse iam nosse. An aliquem finem optimum: id est securitatem et beatitudinem suam videt: per quamdam occultam memoriam que in longinqua eam progressam non deseruit: et credit ad eundem finem: nisi seipsam cognouerit se peruenire non posse? Ita dum illud amat hoc querit: et notum amat illud propter quod querit ignotum. Sed cur memoria beatitudinis sue potuit: et memoria sui cum ea perdurare non potuit: ut tam se nosset que vult peruenire: quam nouit illud quo vult peruenire? An cum se nosse amat: non se quam nondum nouit: sed ipsum nosse amat: acerbiusque tolerat seipsam deesse scientie sue: quam vult cum cuncta comprehendere? Mouit autem quod sit nosse: et dum hoc amat quod nouit etiam se cupit nosse. Ubi ergo nosse suum nouit si se non nouit: nam non vult quod alia nouerit: se autem non nouerit. hinc enim nouit: et quod sit nosse. Quo pacto igitur se aliquid scientem scit: que seipsam nescit: neque enim alteram mentem scientem scit quam seipsam. Scit igitur seipsam. Beinde cum se querit ut nouerit: querentem se iam nouit. Jam se ergo nouit. Quapropter non potest oino nescire se.

Que dum se nescientē scit: se utiq; scit. Si aut se nescientē nesciat: nō se querit ut sciat. Quapropter corpo quo se querit: magis se sibi notā q̄ ignotā esse p̄uincit. Nouit em̄ se querentē atq; nescientē: dū se querit ut nouerit. Quid ergo dicem? An qd ex pte se nouit: ex parte nō nouit: S; absurdū est dicere: nō eam totā scire qd scit. Non dico totū scit: s; quod scit: tota scit. Cū itaq; ali quid de se scit: qd nisi tota nō pōt: totam se scit. Scit aut se aliquid scientē: nec pōt q̄ q̄ scire nisi tota. Scit se igit tota. Deinde qd eius ei tā notū est q̄ se viuere:

De proprijs mentis que nō potest ignorare. Ca. iiii

Non potest autē et mens esse et non viuere: quādo habet etiā amplius ut intelligat. Nam et anime bestiarū uiuūt: s; nō intelligūt. Sicut ergo mens tota mēs est: sic tota uiuit. Nouit autē viuere se. Tota se igit nouit. Postremo cū se nosse mēs querit: mentē se esse iā nouit: alioquin ut se querat ignorat: et aliud pro alio forsitan querat. Fieri em̄ pōt ut ipa nō sit mēs: atq; ita dum mentē nosse querit: nō seipam querat. Quapropter qm̄ cū querit mens quid sit mens: nouit qd se querat: pfecto nouit qd ipa sit mens: porro si hoc in se nouit qd mens est: et tota mens est: totam se nouit. Sed ecce nō se nouerit esse mentē: cū autē se querit: hoc tantūmō nouerit qd se querat. Pōt em̄ etiā sic aliud p alio querere: si hoc nescit: ut aut non querat aliud p alio: pculdubio nouit quid querat. At si nouit quid querat: et seipam querit: seipam utiq; nouit. Quid ergo adhuc qrit: q̄ si ex parte se nouit: ex pte autē adhuc querit: non seipam: sed partē suā querit. Cum em̄ ea ipa dicat: tota dicat. Deinde q̄ nouit nōdū se a se inuentā totā: nouit q̄nta sit tota. Atq; ita qrit quod deest: quēadmodū solemus querere ut veniat in mentē qd excidit: nec tñ penitus excidit: q̄ pōt recognosci cū uenerit hoc eē quod querebat. Sed quomō mens veniat in mentē quasi possit mens in mente nō esse: huc accedit q̄ si parte inuenta non se totā querit: tñ tota se querit. Tota ergo sibi p̄sto est: et quid adhuc queratur nō est: hoc em̄ deest quod querit: nō illa que querit. Cū itaq; tota se querit nihil eius deest. Aut si non tota se querit: s; pars que inuenta est: querit partē que nōdū inuenta est. Nō se ergo mēs querit cuius se nulla pars querit: pars enim que inuenta est:

non se querit. pars autē que nōdū inuenta est: nec ipsa se querit: qm̄ ab ea que iam inuenta est parte nō querit. Quocirca quia nec tota se mens querit: nec pars eius vlla se querit: se mens omnino non querit.

In quo mens nosse se debeat: et a quib; abstinere ne eis quasi proprijs delectet atq; in se minus nouerit. Ca. v

Ut quid ergo ei pceptū est: ut seipam cogitat: credo ut seipam cogitet: et fm naturā suā uiuat: id est ut fm naturam suā ordinari appetat: sub eo scz cui subdenda est: supra ea quib; preponenda est: sub illo a quo regi debet: supra ea que regere debet. Multa em̄ per cupiditatē prauam tanq; sui sit oblita: sic agit. Elidet eniz quedā intrinsecus pulchra: in prestantiore natura que deus est. Et cū instare debeat ut eis fruatur: volens ea sibi tribuere: et nō ex illo: similis illius: s; ex seipā esse quod ille est: auertit ab eo: moueturq; et labit in minus et minus: quod putat amplius et amplius: q̄ nec ipa sibi: nec ei quicq; sufficit recedēti ab illo qui solus sufficit. Ideoq; p egestatē ac difficultatē fit nimis intenta in actiones suas: et inquietas delectationes quas per eas colligit: atq; ita cupiditati acquirēdi noticias ex his que foris sunt: quoz cognitū genus amat: et sentit amitti posse: nisi impensa cura teneant: perditq; securitatē: tātoq; seipam min⁹ cogitat: quātomagis secura est: q̄ se nō possit amittere. Ita cū aliud sit nō se nosse: aliud nō se cogitare. Neq; n. multaz doctrinaz peritū: ignorare grāmaticā dicim⁹ cū eam nō cogitat: q̄ d medicina arte tūc cogitat. Cum ergo aliud sit nō se nosse: aliud nō se cogitare: tanta vis est amoris: ut ea que cū amore diu cogitauerit: eisq; cure glutino iheferit: attrahat secū etiā cū ad se cogitandam quodāmodo redit. Et q̄ illa corpa sunt q̄ foris per sensus carnis adamauit: eozq; diuturna quadā familiaritate implicata ē: nec secū pōt introsum tāq; in regionē incorporee nature ipa corpa inferre: imagines eozū cōuoluit et rapit: factas in semet ipa: d semet ipa. Dat em̄ eis formādis qd dā substantie sue: seruat aut aliqd: quo liber de specie talium imaginū iudicet: et hoc est magis mens: id est rōnalis intelligentia: q̄ seruat ut iudicet. Nā illas anime ptes que corpoz similitudinib; informant: etiā cū bestijs nos cōes habere sentimus.

In quibus mēs de se cogitans possit errare. **Ca. VI**

Erat autē mēs: cū se istis imaginibus tanto amore cōiungit: vt etiā se esse aliquid hūmōi existimet. Ita em̄ cōformāt eis quodāmodō: nō id existendo sed putādo: nō quo se imaginē putet: s̄ oīno illud ip̄m cuius imaginē secūz habet. Eliget quippe in ea iudiciū discernēdi corpus qđ foris relinquit ab imagine: quā de illo secū gerit: nisi cū ita exprimunt eedem imagines tanq̄ foris sentiant: nō intus cogitent: sicut dormiētib⁹: aut furētib⁹: aut in aliqua extasi accidere solet.

De opiniōib⁹ eorū qđ mētē aliquid p̄cipuū corpis eē sensert. **Ca. VII**

Cum itaq; se tale aliqd putat: corpus esse se putat. Et q; sibi bñ con-
scia est: principat⁹ sui quo corpus regit: hinc factū est vt quidā quererēt quid corpis amplius valeret in corpe: et hoc esse mētē: vel oīno totam animā existimarēt vt empedocles et ericantes opinati sūt. Ita q; alij sanguinē: alij cerebrum: alij cor: nō sicut scriptura dicit: Cōfitebor tibi dñe in toto corde meo. Et diliges dñm deū tuum ex toto corde tuo. Hoc. n. abutēdo vlt̄ trās-
gredēdo vocabulo dicūt a corpe ad animū: ip̄am oīno particulā corpis quā in visceribus dilaniatis videm⁹: eā esse putauerūt. Alij ex minutissimis indiuiduisq; corpusculis quas atomos dicunt: cōcurrētib⁹ in se atq; coherētib⁹: eam p̄fici crediderūt. Alij aerem: alij ignē: substantiā eius esse dixerunt. Alij eā nullā esse substantiā: q; nisi corpus: nullā substantiā poterāt cogitare: et eam corpus esse nō inueniebāt: sed ip̄am temperationē corpis n̄ri vel cōpagem primordiorū: quib⁹ ista caro tanq̄ p̄nectit: eē opinati sunt: eoq; omnes eam mortale esse senserūt: q; siue corp⁹ esset: siue aliqua cōpositio corporis: nō posset vtiq; immortaliter pmanere. Qui vero eius substantiā vitam quandā nequaquā corporeā: qñ quidē vitā oīne viuū corpus animantē ac viuificantē esse reppererūt: psequēter et immortalē: q; vita carere vita nō potest: vt quisq; potuit probare conati sunt. Nam de quinto illo nescio: quo corpe: quod notissimis quattuor huius mūdi elemētis quidā coniungētes: hinc animas esse dixerūt: hoc loco diu differēdū nō puto. Aut em̄ hoc vocāt corpus quod nos: cuius in loci spacio pars toto minor est: et in illis annumerādi

sunt qđ mētē corporeā esse crediderūt. Aut si vel omnē substantiā: vel omnē mutabile substantiā corpus appellāt: cum sciant nō omne locorū spacijs aliqua lōgitudine vel latitudine et altitudine cōtineri: non cū eis de vocabuli questione pugnādum est. In his oībus sentētijs quisq; videt mētē naturā et esse substantiā et nō esse corporeā: id est nō minore: sui parte min⁹ occupare loci spaciū: maiusq; maiore: simul oportet videat eos qui opinant esse corporeā: nō ob hoc errare qđ mens desit eorū noticie: s̄ qđ adiungunt ea: sine quib⁹ nullā p̄nt cogitare naturā. Sine phātasijis em̄ corp̄m quicqd visi fuerint cogitare: nihil oīnino esse arbitrant: ideoq; nō se tanq̄ sibi desit mens requirant. Quid em̄ tam cognitōi adest: qđ id qđ menti adest: aut quid taz mētē adest: qđ ip̄a mens. Unde et ip̄a qđ appellat inuenio: si verbi originē retractemus: qđ aliud refert: nisi q; inuenire est in id venire qđ queritur. Propterea qđ quasi vltro in mētē veniūt: nō v̄sitate dicunt inuēta: q̄uis cognita dici possint: q; nō in ea querendo tendebant⁹ vt in ea venirent⁹: hoc est ea inueniremus. Quapropter sicut ea qđ oculis aut villo alio corpis sensu requirunt: ip̄a mens querit: ip̄a em̄ etiā sensus carnis intendit. tūc aut inuenit: cū in ea que requirunt idē sensus venit. Sic alia que nō corporeo sensu internūcio: sed p seip̄am nosse debet cū in ea venit: inuenit. Aut in superiore substantia: id est in deo: aut in ceteris anime p̄tib⁹ sic de ip̄is imaginib⁹ corp̄m cū iudicat: int⁹ em̄ in aīa eas inuenit p corp⁹ imp̄ssas.

Mens nosse se cupiens nihil eorum de se corporeū debeat cogitare. **Ca. VIII**

Ergo seip̄am quemadmodū querat et inueniat: mirabilis q̄stio est: quo tendat: vt querat: aut veniat: vt inueniat. Quid em̄ tam in mētē qđ mēs est: s̄ qui. In his est que cum amore cogitat: sensibilib⁹ aut: id est corp̄alib⁹ cū amore affuefacta est: nō valet sine imaginibus eorū esse in semetipsa: hinc ei oboritur erroris dedecus: dum rerū sensarū imagines se cernere a se nō pōt: vt se solā videat. Cohesert em̄ mirabiliter glutino amoris: et hec est eius immūdicia: qñ dum se solā nititur cogitare: hoc se putat esse sine quo se non pōt cogitare. Cum igit ei p̄cipitur vt seip̄am cognoscat: non se tanq̄ sibi detracta sit querat: sed id qđ sibi addidit detrahat. Interior

p̄. 9. jio. j3.
Deut. 6

est enim ipsa: non solum quia ista sensibilia que manifeste foris sunt: sed etiam quia imagines eorum que in parte quadam sunt anime: quam habet et bestie: quibus intelligentia careat que mentis est propria. Cum ergo sit mens interior quodam modo exit a semetipsa: cum in hec quasi vestigia multarum intentionum exierit amoris affectum. Que vestigia tanquam imprimant memorie: quam hec que foris sunt corporalia sentiuntur: ut etiam cum absunt ista: presto sunt tamen imagines eorum cogitantibus. Cognoscat ergo se metipsam: nec quasi absentem se querat: sed intentionem voluntatis quam per alia vagabatur statuatur in seipsam: et se cogitet. Ita videbit quoniam se non amauerit: nunquam nescierit. Sed aliud secum amando cum eo se confudit et concieuit quodammodo: atque ita dum sic unum diuersa complectitur: unum putauit esse quod diuersa sunt.

Quomodo mens cognoscit se ipsam.

Ca. ix

Non itaque velut absentes se querat cernere: sed presentem se curet discernere. Nec se quasi non noverit cognoscat: habet eo quod alterum novit dinoscat. Ipse enim quod audit: cognosce teipsam: quomodo agere curabit si nescit: aut quid sit cognosce: aut quid sit teipsam. Si autem utrumque novit: novit seipsam: quia non ita dicitur menti: cognosce teipsam: sic dicitur: cognosce cherubin aut seraphim. De absentibus enim illis credimus: secundum quod celestes quedam prelati esse predicant. Nec sicut dicitur cognosce voluntatem illius hominis: que nobis nec ad sentiendum ullo modo: nec ad intelligendum presto est: nisi corporalibus signis editis: et hoc ita ut magis credamus quam intelligamus. Neque ita ut dicitur homini: vide faciem tuam: quod nisi in speculo fieri non potest. Nam et ipsa nostra facies absens ab aspectu nostro est: quia non ibi est quo ille dirigere potest. Sed cum dicitur menti: Cognosce teipsam: eo ictu quo intelligit quod dictum est: teipsam: cognoscit seipsam: nec ob aliud quam eo quo sibi presens est. Si autem quod dictum est non intelligit: non utique facit: hoc igitur ei precipitur ut faciat: quod cum ipse preceptum intelligit: facit. Non ergo adiungat aliud ad id quod seipsam cognoscit: cum audit ut seipsam cognoscat. Certe enim novit sibi dici: sibi scire que est: et vivit: et intelligit. Sed est et cadaver: vivit et pecus: intelligit autem nec cadaver nec pecus. Sicut ergo sese esse et vivere scit: quomodo est: et vivit intelligentia.

Quomodo mens nosse se cupiens nihil eorum de se opinari debeat de quibus

scit esse dubitandum. Ca. x

Cum ergo (verbi gratia) mens aerem se putat: aerem intelligere putat. Sed tamen intelligere scit: aerem autem se esse non scit: sed putat. Se cernat quod putat: cernat quod scit: hoc ei remaneat. Unum ne illi quidem dubitauerunt: qui aliud atque aliud corpus esse mentem putaverunt. Neque enim omnis mens aerem se esse existimat: sed alie ignem: alie cerebrum: alieque aliud corpus: et aliud alie: sicut supra commemoravi: omnes tamen se intelligere noverunt et esse et vivere. Sed intelligere ad id quod intelligunt referunt: esse autem et vivere ad seipsas. Et nulli est dubium: nec quicquam inelligere qui non vivat: nec quicquam vivere qui non sit. Ergo consequenter et esse et vivere id quod intelligit: non sicuti est cadauer quod non vivit: nec sicuti vivit anima que non intelligit: sed proprio quodam eodemque prestantiore modo. Item velle se sciunt: neque hoc posse quicquam qui non sit et quod non vivat pariter sciunt. Itemque ipsam voluntatem referunt ad aliquid quod ea voluntate volunt. Meminisse etiam se sciunt: simulque sciunt quod nemo meminisset nisi esset ac viveret. Sed et ipsam memoriam referimus ad aliquid quod ea meminimus. Quobus igitur horum trium memoria et intelligentia multarum rerum noticia atque scientia continentur: voluntas autem adest: per quam fruamur eis vel utamur. Fruimur enim cognitis: in quibus voluntas ipsis propter seipsa delectata conquiescit: utimur vero eis que ad illud referimus: fruendum est. Nec est alia vita hominis rationis atque culpabilis: quam male utens et male fruens. De qua re non est nunc differendi locus. Sed quoniam de natura mentis agitur: removemus a consideratione nostra omnes noticias que capiunt extrinsecus per sensus corporis: et ea que possumus omnes mentes de seipsis nosse: certasque esse diligenter attendamus. Unum enim aeris sit vis vivendi: reminiscendi: intelligendi: volendi: cogitandi: sciendi: iudicandi. An ignis: an cerebrum: an sanguinis: an atomorum: an preter visitata quattuor elementa: quinti nescio cuius corporis: an ipsius carnis nostre copago: vel temperamentum hec efficere valeat: dubitauerunt homines: et alius hoc: alius aliud affirmare conatus est. Vivere se tamen et meminisse: et intelligere: et velle: et cogitare: et scire: et iudicare quis dubitet? Quoniam quidem etiam si dubitat vivit: si dubitat unde dubitet meminit: si dubitat dubitare se intelligit: si dubitat certus esse vult: si dubitat cogitat: si dubitat scit se nescire: si dubitat iu-

dicat nō se temere p̄sentire oportere. Quis
quis igitur aliunde dubitat: de his omni-
bus dubitare non debet: que si non essent:
de vlla re dubitare nō posset. Hec omnia
qui vel corpus vel cōpositionē seu tempe-
rationē corporis esse mentē putant: in sub-
iecto esse volunt videri: vt substantia sit aer:
vel ignis: siue aliquod aliud corpus: quod
mentem putant. Intelligentia vero ita insit
huic corpi: sicut qualitas eius: vt illud sub-
iectū sit: hec in subiecto: subiectum scilicet
mens quā corpus eē arbitratur: in subiec-
to aut̄ intelligentia: siue quid aliud eorū que
certa nobis esse cōmemorauimus. Iuxta
opinantur etiā illi qui mentē ip̄am negant
esse corpus: sed compaginē aut temperati-
onē corporis. Hoc em̄ interest: q̄ illi men-
tem ip̄am dicūt esse substantiā: in quo sub-
iecto sit intelligentia. Isti aut̄ ip̄am mentē
in subiecto esse dicūt corpe scz cuius com-
positio vel temperatio est. Unde cōsequē-
ter etiā intelligentiā quid aliud q̄ in eodē
subiecto corpe existimant: Qui omnes nō
aduertunt mentes nosse se etiā cum querit
se: sicut iam ostendim⁹. Nullo modo autē
recte dicūt sciri aliqua res: dū eius ignorat
substantia. Quapropter cū se mens nouit:
substantiā suam nouit: et cū de se certa est:
substantia sua certa est. Certa est aut̄ de
se: sicut cōuincunt ea que supra dicta sūt.
Vt oīno certa est: vtz aer an ignis sit: an
quod corpus: vel aliquid corporis. Non
igit̄ aliquid eorū. Totumq; illud qd se
tribetur vt nouerit: ad hoc pertinet vt cer-
ta sit: nō se esse aliquid eorū de quib⁹ incer-
ta est: idq; solū esse se certa sit: qd soluz esse
se certa est. Sic em̄ cogitat ignez aut aerē:
et quicquid aliud corporis cogitat. Neq; vl-
lo mō fieri posset vt ita cogitaret id qd ip̄a
est: quēadmodū cogitat id qd ip̄a non est.
Per ph̄tasiā quippe imaginariā cogitat
hec omnia: siue ignē: siue aerem: siue illud
siue illud corpus: partēve vllā: siue cōpa-
ginē temperationēq; corporis: nec vtiq; ista
oīa: s̄ aliqd horū esse dicūt. Si quid autem
horū esset: aliter id q̄ cetera cogitaret: non
scz per imaginale figmentū: sicut cogitant
absentia: que sensu corporis tacta sunt: siue
oīno ip̄a: siue eiusdem generis aliqua: sed
quādā interiore: nō simulata: sed vera pre-
sentia. Non em̄ quicq; illi est seip̄a presen-
tius: sicut cogitat viuere se et meminisse et
intelligere et velle se. Mouit enim hec in se:
nec imaginat̄ q̄si extra se illa sensu tenge-

rit: sicut corporalia queq; tangunt. Ex quorū
cogitationibus si nihil sibi affingat: vt tale
aliquid esse se putet: quicquid ei de se rema-
net: hoc solum ip̄a est.

**De memoria: intelligentia et volū-
tate in q̄b⁹ mēs h̄z in se quādā una-
ginē diuine trinitatis.** Ca. xi

Amotis igit̄ paulisper ceteris: quo-
rum mēs de seip̄a certa est: tria hec
penissimū cōsiderata tractem⁹: me-
moriā: intelligentiā: voluntatē. In his em̄
tribus inspicī solēt etiā ingenia paruulorū
cuiusmodi preferāt indolē. Quāto quippe
tenacius et facilius puer meminit: quātoq;
acutius intelligit et studet ardētius: tāto est
laudabilioris ingenij. Cum vō de cuiusq;
doctrina querit: nō quāta firmitate ac faci-
litate meminerit: vel quāto acumine intelli-
gat: s̄ qd meminerit: et qd intelligat querit.
Et qz nō tm̄ q̄ doctus sit cōsiderat̄ lauda-
bilis animus: s̄ etiā q̄ bonus: nō tm̄ qd me-
minerit et qd intelligat: verū etiā qd velit at-
tendit: nō quāta flagratia velit: s̄ qd velit
prius: deinde quātū velit. Tunc em̄ laudā-
bilis est anim⁹ vebemēter amans: cū id qd
amat vebemēter amādū est. Luz ḡ dicunt̄
hec tria: ingenij: doctrina: vsus. Primus
horum cōsiderat̄ in illis tribus quid possit
quisq; memoria: et intelligentia: et volū-
tate. Secundū eorū cōsiderat̄ quid habeat quis
memoria: et intelligentia: quo studiosa volū-
tate peruenerit. Jam vero vsus tertius in
voluntate est p̄tractate illa q̄ in memoria et
intelligentia cōtinent̄: siue ad aliqd ea refe-
rat: siue eorū sine delectata cōquiescat. Ulti-
em̄ est assumē aliquid in facultatē volūta-
tis: vti aut̄ dicūt qd in vsum venerit: ad id
qd amas obtinendū referre: si tm̄ amādum
est. Frui est enim amore inherere alicui rei
p̄pter seip̄am: frui est aut̄ vti cū gaudio nō
adhuc spei: s̄ iam rei. Proinde omnis qui
fruit: vtitur. assumit em̄ aliqd in facultatez
voluntatis: cū sine delectatiōis. Non aut̄
omnis qui vtitur: fruitur: s̄ id qd in faculta-
tem volūtatis assumit: nō p̄pter illud ip̄m:
s̄ p̄pter aliud appetit. Hec igit̄ tria: memo-
ria: intelligentia: voluntas: qm̄ nō sunt tres
vite sed vna vita: nec tres mentes sed vna
mens: cōsequēter vtiq; nec tres substantie
sunt: s̄ vna substantia. Memoria quippe: q̄
vita et mens et substantia dicūt: ad seip̄am
dicūt. Quz vero memoria dicūt ad aliqd rela-
tue dicūt. Hoc de intelligentia quoq; et de
volū- tate dixerim. Et intelligentia quippe et

voluntas: ad aliqd dicunt. Tria ē aut vna
queq; ad seipam: et mens et essentia. Quo
circa tria hec eo sunt vnum: quo vna vita:
vna mēs: vna essentia. Et quicquid aliud
ad seipā singula dicunt: etiā simul nō plu-
raliter: s; singulariter dicunt. Eo vero tria
quo ad se inuicē referuntur: que si equalia
non essent: nō solū singula singulis: s; etiā
oībus singula: nō vtiq; se inuicē caprent.
Neq; em̄ tñ a singulis singula: verū etiam
a singulis om̄ia capiunt. Memini em̄ me
habere memoriā: et intelligētiā: et volūtātē.
et intelligo me intelligere et velle atq; memi-
nisse: et volo me velle: et meminisse: et intelli-
gere: totamq; meā memoriā et intelligētiā
et volūtātē simul memini. Qd̄ em̄ memo-
rie mee nō memini: nō ē in memoria mea.
Nihil aut tam in memoria: q̄ ip̄a memo-
ria est. Totam igitur memini. Item quic-
quid intelligo intelligere me scio: et scio me
velle q̄cqd volo. Quicqd̄ aut scio memini.
Totamq; igit̄ intelligētiā: totāq; volūta-
tem meā memini. Similiter cū hec tria in-
telligo: tota simul intelligo. Neq; em̄ quic-
q; intelligibiliū non intelligo: nisi qd̄ igno-
ro. Qd̄ autē ignoro: nec memini nec volo.
Quicquid itaq; intelligibiliū nō intelligo:
psequēter etiā nō memini nec volo. Quic-
quid aut̄ intelligibiliū memini et volo: pse-
quēter itelligo. Volūtas etiā mea totā in-
telligētiā totāq; memoriā meā capit dū to-
to vtor quod intelligo et memini. Quapro-
pter qñ inuicē a singulis: et tota om̄ia ca-
piunt: eālia sunt tota singula totū singulis:
et tota singula simul oībus totis: et hec tria
vnū: vna vita: vna mēs: vna essentia.

**De querēda imagine trinitatis
etiā in his que aīa ex corporis sensi-**

bus cōcipit. Ca. xii
Iam ne igit̄ ascendendū est quali-
buscūq; intētionis viribus ad illā
summā et altissimā essentiā: cur̄ impar ima-
go est humana mens: sed tñ imago: an ad-
huc eadē tria distinctius declaranda sunt
in anima: p illa que extrinsec̄ sensu corpo-
ris capim̄: vbi tpaliter imprim̄ rerū cor-
porearū noticia: Adentē q̄ppe ip̄am in me-
moria et intelligētia et volūtate suimet ip-
sius talem reperiēbamur: vt qñ sp̄ se nosse
sempq; seipam velle cōprehēdebat: simul
etiā semp sui meminisse: semperq; seipam
intelligē et amare cōprehēdere: q̄uis non
semp se cogitare discretā ab eis q̄ non sunt
qd̄ ip̄a est: ac per hoc difficile in ea dinosci

tur memoria sui: et intelligētia sui. Quasi
em̄ nō sint hec duo: s; vnū duob; vocabu-
lis appelletur: sic apparet in ea re vbi valde
ista p̄iuncta sunt: et aliud alio nullo p̄cedit
tpe: amorq; ip̄e nō ita sentit essē cū euz nō
prodit indigētia: qñ nō sp̄ presto est quod
amat. Quapropter etiā tardiorib; diluce-
scere hec p̄nt dū ea tractāt: que ad animuz
tpe accedūt: et que illi tpaliter accidunt: cū
meminit qd̄ antea nō meminerat: et cū vi-
det qd̄ antea nō videbat: et cū amat qd̄ an-
tea nō amabat. S; aliud hec tractatio iā
poscit exordiū: ppter hui; libelli modū.

Explicit liber decimus.

Incipiūt capla libri vndecimi.

- i **De imagine trinitatis etiā in eo qd̄
imago dei nō est: id est in hoīe exte-
riore querenda.**
- ii **De visibili et vidente atq; visione.**
- iii **De memoria q̄ visorū imago retinet;
et intētiōe aīe q̄ in vtrūq; cōcurrit.**
- iiii **De imaginib; q̄s cogitātiōis acies i-
tuet in phātasia quā mēoria pcepit**
- v **De cogitātiōib; immor̄is: et de his q̄
ab acie recordatiōis abigēde sunt.**
- vi **De fine volūtatis quo cōgscit an re-
cta an praua cupiamus.**
- vii **De ea trinitate q̄ iam nō ex corpore ne-
q; ex corporis sensu: s; de memoriā
nascitur cogitantis.**
- viii **De multiplicationib; trinitat;
recordatiōe pariunt.**
- ix **De in quolibet genere trinitatū volū-
tas nec parēs iueniat eē nec ples.**
- x **De facile sit cogitanti fingere sibi eas
species q̄s nō vidit ex earū recorda-
tione q̄s vidit.**
- xi **De mensura et numero et pond̄e quo-
rum similitudo sit in memoria et vi-
sione et volūtate.**

Incipit liber vndecimus.

**De imagine trinitatis etiā in eo
qd̄ imago dei nō est: id est in hoīe
exteriore querēda. Ca. i**

Iam dubiū est sicut ite-
riorē hominē intelligētia:
sic exteriorē sensu corporis
predituz. Itamur igit̄ si
possum; in hoc quoq; ex-
teriore indagare q̄lecūq;
vestigium trinitatis: non qz et ip̄e eodē mō
sit imago dei. Manifesta est quippe applica-
sentētia: que interiorē hominē renouari dei

2. Cor. 4

agnitiōe declarat: sūm imaginē eius q̄ crea-
uit eum: cū ⁊ alio loco dicat. Et si exterior
hō noster corrūpit: sed interior renouat de
die in diem. In hoc ergo qui corrūpit: que-
ram⁹ quēmodū possum⁹ quandā trinita-
tis effigiem: ⁊ si nō expressiorē: tñ fortassis
ad dinoscendū facilitiorē. Necq̄ em̄ frustra
⁊ iste hō dicit: nisi q̄ inest ei nōnulla inte-
rioris similitudo: ⁊ illo ipso ordine cōditio-
nis nostre quo mortales atq̄ carnales effe-
cti sum⁹: facilius ⁊ quasi familiaris visibi-
lia q̄ itelligibilia ptractamus. Cū ista sint
exterius: illa interioris: ⁊ ista sensu corporis
sentiam⁹: illa mēte intelligamus: nosq̄ ipi
animi nō sensibiles sumus: id est corp⁹: sed
intelligibiles: qm̄ vita sum⁹: tñ vt dixi tāta
facta est in corpib⁹ cōsuetudo: ⁊ ita in bec
muro mō relabens foras se nostra proiecit
intētio: vt cū ab incerto corp⁹ ablata fue-
rit: vt in spiritū multo certiore ac stabiliore
cognitiōe figat: refugiat ad ista: ⁊ ibi appe-
tat requiem vnde traxit infirmitatē. Cuius
egritudini pgruendū est: vt si qm̄ interiora
spiritalia accommodati⁹ distinguere atq̄ fa-
cilius insinuare conamur: de corp⁹ alib⁹ ex-
teriorib⁹ similitudinū documēta capiam⁹.
Sensu igit⁹ corp⁹ exterior hō peditus: sen-
tit corp⁹: ⁊ iste sensus qd̄ facile aduertitur
quinquipertitus est: videndo: audiendo:
olfaciendo: gustādo: tangēdo. Sed multū
⁊ non necessariū: vt omnes hos quinq̄
sensus id quod querim⁹ interrogem⁹. Qd̄
in nobis vnus eorū renunciat: etiā in ce-
teris valet. Itaq̄ potissimū testimonio vti-
mur oculorū. Is em̄ sensus corp⁹ maxi-
me excellit: ⁊ est visioni mentis pro sui ge-
neris diuersitate vicinior.

**De visibili ⁊ vidente atq̄ visio-
ne.** Ca. ii

Cum igit⁹ aliquod corpus videm⁹:
hec tria qd̄ facillimū est considerā-
da sunt ⁊ dinoscēda. Primo ipa res quaz
videm⁹: siue lapidē: siue aliquā flāmam: si-
ue quid aliud qd̄ videri oculis pōt: quod
vtrq̄ iam esse poterat: ⁊ anteq̄ videretur.
Beinde visio que nō erat: priusq̄ rem illā
obiectā sensui sentiremus. Tertio qd̄ in ea
re que videt⁹ qd̄ diu videtur sensum detinet
oculorū: id est animi intētio. In his igit⁹ tri-
bus: nō solū est manifesta distinctio: s̄ etiā
discreta natura. Prīmū quippe illud cor-
pus visibile lōge alterius nature q̄ sensus
oculorū: quo sibi met incidēte fit visio. Ip̄a
q̄ visio qd̄ aliud q̄ sensus ex ea re que sen-

titur informat⁹ apparet: q̄uis reuisibili de-
tracta nulla sit: nec vlla oīno esse possit ta-
lis visio: si corpus nō sit qd̄ videri queat.
Nullo mō tñ eiusdē substantie est corpus
quo format⁹ sensus oculorū: cum idem cor-
pus videt⁹: ⁊ ipa forma que ab eodē impr-
mitur sensui: que visio vocat⁹. Corpus em̄
visus in sua natura separabile est. Sensus
aut⁹ qui iam erat in animāte: etiā priusq̄ vi-
deret quod videre posset: cū in aliquid visi-
bile incurreret: vel visio q̄ fit in sensu ex vi-
sibili corpe cū iā cōiunctū est ⁊ videt⁹. Sen-
sus ergo vel visio: id est sensus nō format⁹
extrinsec⁹: vel sensus format⁹ extrinsecus:
ad animātis naturā pertinet oīno aliam
q̄ est illud corpus quod videndo sentim⁹:
quo sensus nō ita format⁹ vt sensus sit: s̄ vt
visio sit. Nam sensus ⁊ ante obiectū rei vi-
sibilis: nisi esset in nobis nō distarem⁹ a ce-
cis: duz nihil videm⁹: siue in tenebris: siue
clausis luminib⁹. Hoc aut⁹ distam⁹: quod
nobis inest ⁊ nō videntib⁹ quo videre pos-
sum⁹ qui sensus vocat⁹: illis vero non inest.
Nec aliunde nisi q̄ eo carēt: ceci appellāt.
Itemq̄ illa animi intētio que in ea re quā
videm⁹ sensum tenet atq̄ vtrūq̄ coniungit:
nō tantū ab ea re visibili natura differt: qm̄
quidem iste anim⁹ illud corpus est: sed ab
ip̄o quoq̄ sensu atq̄ visione qm̄ solius ani-
mi est hec intentio. Sensus aut⁹ oculorū nō
ob aliud sensus corp⁹ dicit⁹: nisi q̄ ⁊ ip̄i
oculi membra sunt corp⁹. Et q̄uis nō sen-
tiāt corpus exanime: anima tñ commixta
corp⁹ per instrumentū sentit corporeum: ⁊
idem instrumentū sensus vocat⁹. Qui etiā
passione corp⁹ cum quisq̄ excecāt inter-
ceptus extinguit⁹: cū idēz maneat anim⁹: et
eius intentio luminib⁹ amissis: cū non ha-
bet quidē sensum corp⁹ quē videndo ex-
trinsecus corp⁹ adiungat: atq̄ in eo viso si-
gat aspectum: visu tñ ip̄o iudicet se adem-
pto corp⁹ sēsu: nec perire potuisse: nec mi-
nuī. Adhuc em̄ quidā vidēdi appetit⁹ in-
teger: siue id possit fieri: siue nō possit. Hec
igit⁹ tria: corpus quod videt⁹: ⁊ ipa visio: et
que vtrūq̄ cōiungit intētio: manifesta sūt
ad dinoscēdū: nō solū ppter p̄p̄ia singulo-
rū: verū etiā ppter differētā naturaz. Atq̄
in his cū sensus nō procedat ex corpe illo
quod videt⁹: s̄ ex corpore sentiētis animan-
tis: cui anima suo quodā miro mō cōtem-
peratur: tamen ex corpe quod videtur gi-
gnitur visio: id est sensus ip̄e format⁹: vt iaz
non tantū sensus qui etiam in tenebris esse

integer pōt: dum est incolumitas oculorū:
 ſetia ſenſus informat⁹ ſit: que viſio vocat⁹.
 Signif⁹ ergo ex re viſibili viſio: ſi nō ex ſo-
 la: niſi aſſit ⁊ vidēs. Quocirca ex viſibili ⁊
 vidēte gignit⁹ viſio: ita ſane vt ex vidēte ſit
 ſenſus oculorū: ⁊ aſpiciētis atq; intuentis
 intentio. Illa tñ informatio ſenſus: que vi-
 ſio dicit⁹ a ſolo imprimatur corpore quod
 videtur: id eſt a re aliqua viſibili: qua de-
 tracta: nulla remanet forma que inerat ſen-
 ſui: duz ad eſſet illud qđ videbat⁹: ſenſus tñ
 ipſe remanet qui erat: ⁊ priuſq; aliqd ſenti-
 retur: velut in aqua veſtigium tam diu eſt:
 donec ipſi corpus quod imprimatur ineſt:
 quo ablato nullū erit: cuz remaneat aqua
 que erat: ⁊ anteq; illā formam corpis cape-
 ret. Ideoq; nō poſſum⁹ quidem dicere qđ
 ſenſus gignat res viſibiles: gignit tñ formā
 velut ſimilitudinē ſuā: que ſit in ſenſu: cum
 aliquid vidēdo ſentim⁹. Sz corpis formā
 qđ videm⁹: ⁊ formā que ab illa in ſenſu vi-
 dentis ſit per eundē ſenſus nō diſcernim⁹:
 qm̄ tanta cōiunctio eſt: vt nō pateat diſcer-
 nendi locus. Sed rōne colligim⁹ nequaquā
 nos potuiſſe ſentire: niſi fieret in ſenſu no-
 ſtro aliq ſimilitudo cōſpecti corpis. Neq;
 em̄ cū anulus cere imprimi: iō nulla ima-
 go facta eſt: qz nō diſcernit⁹: niſi cū fuerit
 ſeparata. Sed qm̄ poſt cerā ſeparatā ma-
 net qđ factū eſt vt videri poſſit: ppter ea fa-
 cile perſuadet⁹: qđ inerat iam cere forma im-
 preſſa ex anulo: ⁊ anteq; ab illa ſepararet⁹.
 Si autē liquido humori adiūgeret anulus:
 eo detracto nihil imaginis appareret. Nec
 ideo tñ diſcernē ratio nō deberet: fuiſſe in
 illo humore anteq; detraheret⁹: anuli formā
 factā ex anulo: qđ diſtinguēda eſt ab ea for-
 ma que in anulo eſt vñ iſta facta eſt: que de-
 tracto anulo nō erit: q̄uis illa in anulo ma-
 neat vñ iſta facta eſt. Sic ſenſus oculorū ſi
 ideo nō habet imaginem corpis qđ videt⁹
 qđ diu videtur: qz eo detracto nō remanet.
 Ac per hoc tardiorib⁹ ingenijs difficillime
 perſuaderi pōt formari in ſenſu nōſo imagi-
 nem rei viſibilis: cū eam videm⁹: ⁊ eandē
 formā eē viſionē. Sz qui forte aduerterint
 qđ cōmemorabo: nō ita in hac inquiſitiōe
 laborabūt: plerūq; cum diuſcule attende-
 rim⁹ queq; luminaria: ⁊ inde oculos clau-
 ſerim⁹: quaſi verſant⁹ in cōſpectu quidē lu-
 cidī colores varie ſeſe cōmutātes: ⁊ minus
 minusq; fulgentes donec om̄ino deſiſtant.
 Quas intelligēdū eſt reliquias eſſe forme
 illius que facta erat in ſenſu: cū corpus lu-

cidū videret⁹: paulatimq; ⁊ quodā mō gra-
 datum deſiciēdo variari. Nam ⁊ inſertatū
 fenestrarū cācelli: ſi eos forte intuebamur:
 ſepe in illis apparere colorib⁹ vt mani-
 feſtum ſit hanc affectionē nōſenſui ex ea re
 que videbat⁹ impreſſam. Erat ergo etiā cū
 viderem⁹: ⁊ illa erat clarioz et expreſſioz: ſi
 multū cōiuncta cū ſpecie rei ei⁹ que cerne-
 bat⁹: vt diſcerni oīno nō poſſet: ⁊ ipſa erat
 viſio. Quinetiā cū lucerne flāmula modo
 quodā diuaticatis radijs oculorū quaſi ge-
 minat⁹: due viſiones ſunt: cuz ſit res vna qđ
 videt⁹. Singulatim quippe afficiunt⁹ idē ra-
 dij de oculo ſuo quicq; emicātes: dum nō
 ſunt in illud corpus intuendū pariter cō-
 iuncteq; cōcurrere vt vnus fiat ex vtroq;
 cōtuitus. Et ideo ſi vnū oculū clauſerim⁹:
 nō geminū ignē: ſed ſicuti eſt vnū videbi-
 mus. Cur autē ſiniſtro clauſo illa ſpecies de-
 ſinet videri que ad dextrū erat: viciffimq;
 dextro clauſo illa intermorit⁹ que ad ſiniſtrū
 erat: ⁊ longū eſt ⁊ rei pſenti nō neceſſariū
 mō querere atq; diſcerere. Qz em̄ ad ſuſce-
 ptam queſtionē ſatis eſt: niſi fieret in ſenſu
 noſtro quedā imago ſimillima rei ei⁹ quā
 cernim⁹: nō ſm̄ oculorū numex flāme ſpe-
 cies geminare: cū quidā cernēdi modus
 adhibitus fuerit: qui poſſit cōcurſum ſe-
 rare radiorū. Ex vno q̄ppe oculo
 mō deducto aut impreſſo aut intor-
 ter clauſus eſt: dupliciter vident⁹ alia
 ſit vnū nullo pacto pōt. Que cum ita
 tria hec q̄uis diuerſa natura quēdam
 in quandā vnitatē cōtemperent memi-
 mus: id eſt ſpecies corpis que videt⁹: ⁊ im-
 preſſa ei⁹ imago ſenſui qđ eſt viſio: ſenſus
 ve formatus: ⁊ voluntas animi que rei ſe-
 ſibili ſenſum admouet: in eoq; ipſam viſio-
 nem tenet. Horū primū: id eſt res ipſa viſi-
 bilis nō pertinet ad animātis naturā: niſi
 cum corpus noſtrū cernim⁹. Alter autē ita
 pertinet: vt ⁊ in corpe fiat: ⁊ per corpus in
 anima: ſit em̄ in ſenſu: qui neq; ſine corpe
 eſt: neq; ſine animo. Tertū vero ſolus ani-
 me eſt: qz voluntas eſt. Cum igit⁹ horū triū
 tam diuerſe ſubſtantie ſint: tamen in tantā
 cocunt vnitatem: vt duo priora vix inter-
 cedente iudice ratione diſcerni valeāt: ſpe-
 cies videlicet corpis qđ videt⁹: ⁊ imago ei⁹
 que ſit in ſenſu: id eſt viſio. Voluntas autē
 tantam vim habet copulādi hec duo: vt ⁊
 ſenſum formādū admoueat ei rei qđ cernit⁹:
 ⁊ in ea formatum teneat. Et ſi tam violen-
 t⁹ eſt vt poſſit vocari amor: aut cupiditas:

aut libido: etiā ceterū corpus animātis ve-
hementer afficit. Et vbi non resistit pigrior
duriorq; materies: in similem specieꝝ colo-
remq; cōmutat: licet videre corpusculum
chameleontis: ad colores quos videt facil-
lima p̄uersione variari. Alioz aut̄ anima-
liū q; nō est ad cōuersionē facilis corpulē-
tia: fetus plerūq; prodūt libidines matruz
cū quid magna delectione p̄spererint. Q̄
em̄ teneriora atq; vt ita dixerim: formabi-
liora sūt primordia seminū: tam efficaciter
z capaciter sequunt̄ int̄tione mat̄erne ani-
me: z que in ea facta est phantasiā: p̄ corp⁹
qđ cupide asperit. Sūt exēpla que copio-
se cōmemorari possint: sed vnū sufficit. *Gen. 30*
delissimis libris: quod fecit iacob vt oues z
capre varios colorib⁹ parerēt: supponēdo
eis varia virgulta in cannalib⁹ aquaz: que
potātes ituerent eo tpe quo p̄ceperāt. S; z
anima rōnalis deformiter viuit: cū fm̄ tri-
nitatē exterioris hoīs viuit: id est cū ea que
forinsecus sensum corporis formāt: non lau-
dabilē voluntatē qua hec ad vtile aliqd re-
ferat: sed turpem cupiditatē qua his inbe-
rescat accōmodat.

De memoria qua visorū imago
continet̄: z intentione anime qua in
eius curritur. *Ca. iii*

Alia etiā detracta specie corporis
que corporaliter sentiebat̄: remanet
in memoria similitudo ei⁹ quo rur-
solūtas p̄uertat aciem vt inde forme
insecus: sicut ex corpe obiecto sensibili
sensus extrinsecus formabat̄. Atq; ita fit il-
la trinitas ex memoria z interna visione: et
que vtrq; copulat volūtate: que tria cū in
vnū cogunt̄: ab ip̄o coactu cogitatio dici-
tur. Nec iam in his trib⁹ diuersa substantia
est. Neq; em̄ aut corpus illud sensibile ibi
est qđ oīno discretum est ab animantis na-
tura: aut sensus corporis ibi formāt vt fiat vi-
sio: aut ip̄a voluntas id agit vt formandū
sensu sensibili corpi admoveat in eoq; for-
matū detineat. Sed pro illa specie corporis
que videbat̄ extrinsec⁹ succedit memoria
retinēs illā speciem quā per corporis sensum
cōbibit anima: proq; illa visione que foris
erat cum sensus ex corpe visibili formaref:
succedit intus similis visio: cū ex eo qđ me-
moriam tenet: format̄ acies animi z absentia
corpa cogitant̄. Volūtasq; ip̄a quō foris
corpi obiecto formandū sensum admove-
bat: formatūq; iungebat: sic aciem recor-
dantis animi p̄uertit ad memoriā: vt ex eo

quod illa retinuit ista forme: z sit in cogi-
tatione similis visio. Sicut aut̄ rōne discer-
nebat̄ species visibilis: qua sensus corporis
formabatur: et eius similitudo que fiebat
in sensu formato vt esset visio: alioquin ita
erant coniuncte: vt oīno vna eadēq; puta-
ret̄: sic illa phantasia cū anim⁹ cogitat spe-
ciem vis⁹ corporis: cū cōstet ex corporis simili-
tudine: quā memoria tenet: z ea q; inde for-
mat̄ in acie recordantis animi: tñ sic vna z
singularis apparet: vt duo quedā eē nō in-
ueniant̄ nisi iudicāte rōne: qua intelligim⁹
aliud eē illd qđ in memoria manet: etiā cū
aliunde cogitam⁹: z aliud fieri cū recorda-
mur: id est ad memoriā redim⁹: z illic inue-
nim⁹ eandē speciē. Que si iam ibi nō esset:
ita oblitos nos esse diceremus: vt oīno re-
colere nō possem⁹. Si aut̄ acies recordāt̄
nō formaref ex ea re que erat in memoria:
nullo mō fieret visio cogitātis. S; vtriusq;
cōiunctio: id est eius quā memoria tenet: z
eius que inde exprimit̄: vt forme acies re-
cordantis: q; simillime sunt: veluti vnā fa-
cit apparere. Luz aut̄ cogitātis acies auer-
sa inde fuerit: atq; id qđ in memoria cerne-
batur destitit̄ intueri: nihil forme que im-
pressa erat i eadē acie remanebit. Atq; in-
de formabit̄ quo rursus conuersa fuerit: vt
alia cogitatio fiat. Manet tñ illud qđ reli-
quit in memoria: quo rursus cū id recorda-
mur cōuertat̄ z cōuersa forme: atq; vnū
cum eo fiat vnde format̄.

De imaginib⁹ quas cogitatio-
nis acies intuet̄ in phantasia quā
memoria cōcipit. *Ca. iii*

Voluntas vero illa que hac atq; il-
lac fert z refert aciez formandā cō-
iungitq; formatā: si ad interiorem
phantasiā tota cōfluxerit: atq; a presentia
corpm̄ q; circūiacet sensibus atq; ab ipsis
sensib⁹ corporis: animi aciem oīno auerte-
rit: atq; ad eā que intus cernit̄ imaginē pe-
nit⁹ cōuerterit: tanta offendit̄ similitudo
speciei corporalis expressa ex memoria: vt
nec ipsa ratio discernere sinat̄: vtrum foris
corpus ip̄m videat̄: an intus tale aliqd co-
gitet̄. Nam interdū hoīes nimia cogitatōe
rerū visibiliū vel illecti vel territi: etiā eius-
modi repēte voces ediderūt: quasi reuera
in medijs talibus actionib⁹ siue passiōib⁹
versarent̄. Et memini me a quodā audisse
q; tam expressam z quasi solidā speciē semi-
nei corporis in cogitando cernē soleret: vt ei
se q̄si misceri sentiēs: etiā genitalib⁹ flueref.

Tantū habet viriū anima in corpus suū: z tantū valet ad indumēti qualitātē vtendā atq; mutādā: quō hō afficiat indutus qui coheret indumēto suo. Ex eodē genere af- sectionis etiā illud est qđ in somnis p ima- gines illudimur. Sed plurimū differt: vtz sopit sensib⁹ corpis: sicuti sunt dormiētū aut ab interiore cōpage turbat: sicuti sunt furentiū: aut alio quodā mō alienatis: sicuti diuinātiū vel pphetantiū: animi intentio quadā necessitate incurrat in eas que oc- currūt imagines: siue ex memoria: siue alia aliqua occulta vt: p quasdā spiritales mi- xturas similiter spiritualis substātie: an sicut sanis ac vigilātib⁹ interdum ptingit: vt co- gitatōe occupata volūtas se auertat a sen- sibus: atq; ita formet animi acievarh⁹ ima- ginib⁹ sensibiliū reruz: tanq; ipa sensibilia sentiant. Non tñ aut cum appetēdo in ta- lia volūtas intendit: sunt iste impressiōes imaginū: s; etiā cū deuitādi z cauendi cau- sa rapitur anim⁹ in ea cōtūēda que fugiat. Qñ nō solū cupiēdo: s; metuēdo infert vel sensus ipis sensibilib⁹ v⁹ acies animi formā da imaginib⁹ sensibiliū. Itaq; aut metus aut cupiditas: quanto vehemēti⁹ fuerit: tāto expressius format acies: siue sentiētis ex corpe qđ in loco adiacet: siue cogitātis ex imagine corporis: que memoria cōtine- tur. Qđ ergo est ad corpis sensuz aliquod corpus in loco: hoc est ad animi aciem si- militudo corpis in memoria. Et qđ ē aspi- ciētis visio: ad eā speciē corpis ex qua sen- sus format: hoc est visio cogitātis ad ima- ginē corpis in memoria constitutā: ex qua format acies animi. Et qđ est intentio vo- luntatis ad corpus visum: visionēq; copu- landā: vt fiat ibi quedā vnitas triū: q̄uis eoz sit diuersa natura: hoc est eadē volun- tatis intētio ad copulādā imaginē corpis que est in memoria: z visionē cogitātis: id est formā quā cepit acies animi rediēs ad memoriā vt fiat: z hic quedā vnitas ex tri- bus nō iam nature diuersitate discretis: s; vnus eiusdēq; substātie: qz hoc totū intus est: z totū vnus anim⁹. Sicut aut cū forma z species corpis interierit: nō pōt ad eam volūtas sensum reuocare cernētis. Itā cū imago quā memoria gerit obliuione dele- ta est: nō erit quo animi aciem formādā vo- lūtas recordādo retorqueat.

De cogitationib⁹ innoxijs z de his que ab acie recordatiōis abi- gende sunt.

La. v

Ed qz preualet anim⁹ nō solū ob- lita: verū etiā nō sensa nec experta cōfingere ea que nō exciderūt au- gendo: minuēdo: cōmutādo: z p arbitrio cōponēdo: sepe imaginat quasi ita aliquid sit: qđ aut scit: nō ita esse: aut nescit ita esse. In quo genere cauēdū est: ne aut mentia- tur vt decipiat: aut opinet vt decipiatur. Quib⁹ duob⁹ malis euitatis nihil ei obsūt imaginata phātasmatā: sicut nihil obsunt experta sensibilia: z retēta memoriter: si ne- q; cupide appetant si iuuant: neq; turpiter fugiant si offendūt. Cū aut in his volūtas relictis meliorib⁹ auida volutat immūda fit: atq; ita z cū assunt pniciose: z cū absunt pniciosius cogitatur. Male itaq; viuūt: et deformiter fm trinitatē hoīs exterioris: qz z illā trinitatē: que licet interius imagine- tur: exteriora tñ imaginat sensibiliū corpaliū que vtēdoz causa peperit. Nullus em eis vti posset etiā bene: nisi sensarū rez imagi- nes memoria tenerent. Et nisi pars maxi- ma voluntatis in superiorib⁹ atq; interiori- bus habitet: eaq; ipa que cōmodat siue fo- ris corpib⁹: siue intus imaginib⁹ eozū: nisi quicquid in eis capit ad meliorē vriorēq; vitam referat: atq; in eo fine cuius intuitu hec agēda iudicat acquiescat: quid aliū facim⁹: nisi qđ nos aplūs facere phibet di- cens: Nolite cōformari huic sēclō: pter nō est ista trinitas imago dei. Itā quippe: id est corporea creatura q̄ inferior est animā: in ipsa anima fit per- sum corpis: nec tamē est omnino dissimilis. Quid em non pro suo genere ad p suo no- dulo habet similitudinē dei: qñ quidē fecit oīa bona valde: non ob aliud mō qz ipse summe bonus est. In quantū ergo bo- nū est quicquid est intantū scz q̄uis longe distātē: habet tñ nōnullā similitudinē sum- mi boni: z si naturalē vtiq; rectam z ordi- natā: si aut vitiosam: vtiq; turpē atq; per- uersam. Itā z anime in ipsis peccatis suis nō nisi quandā similitudinē dei: superba z prepostera z (vt ita dicam) seruili libertate sectatur. Itā nec primis parentib⁹ nostris persuaderi peccatuz posset: nisi diceretur: Erit sicut dñ. Nō sane oīne quod in crea- turis aliquo mō simile est deo: etiam eius imago dicēda est: s; illa sola: qua superior ipse solus est. Ea quippe de illo prorsus ex- primitur inter quā z ipsum nulla interiecta natura est. Elisionis igitur illius: id est for- me que fit in sensu cernentis quasi parens

Gen.

est forma corporis ex qua fit. Sed parens illa nō vera: vnde nec ista vera proles est. Neq; eī oīno inde gignitur: qm̄ aliud adhibet corpi: vt ex illo formet: id est sensus vidētis. Quocirca id amare: alienari est. Itaq; volūtas q̄ vtrūq; cōiungit quasi parentē z quasi prolez: magis spiritalis est q̄ vtrūlibet illoz. Nam corpus illud qd̄ cernitur oīno spiritale nō est. Visio vō q̄ fit in sensu habet admixturā aliquid spiritale: qz sine anima fieri nō pōt. S; nō totū ita est: qm̄ ille qui format corporis sensus est. Volūtas vero q̄ vtrūq; cōiungit: magis vt dixi spiritalis agnoscit: z ideo tanq; personam spūs insinuare incipit in illa trinitate. Sed magis p̄tinet ad sensum formatū q̄ ad illud corpus vñ format. Sēsus eī animātis z volūtas anime est: nō lapidis: aut alius cuius corporis qd̄ videtur. Nō ergo ab illo quasi parēte pcedit. S; nec ab ista q̄si ple: hoc est visione ac forma q̄ in sensu est. Prius eī q̄ visio fieret: iam erat volūtas: que formandū sensuz cernēdo corpi admouit: s; nōdū erat placitū. Quō eī placeret qd̄ nōdum erat visuz: Placitū aut̄ quēta volūtas est: Ideoq; nec quasi prole visionis possumus dicere voluntatez: q̄a erat ante visionē: nec q̄si parēte: q̄a nō ex volūtatē: corpe formata z exp̄ssa est: finem volūtatē z requiē possum⁹ recte dicere: ad hoc dūtarat vñ scz vidē corpus. Neq; eī p̄pterea nīl aliud: q̄a videt aliqd̄ qd̄ volebat.

De fine voluntatis quo cognoscitur si recta an praua cupiamus.

Capitulum. vi

Non itaq; oīno ip̄a voluntas hominis cuius finis nō est nisi beatitudo: sed ad hoc vñ itez scz subiectū volūtas vidēdi finē nō habet nisi visionē: siue id referat ad aliud: siue nō referat. Si enī nō referat ad aliud visionem: s; tantū voluit vt videret: nō est disputādū quō ostēdat finem voluntatis esse visionē: manifestū est eī. Si aut̄ refert ad aliud: vult vtrūq; aliqd̄: nec iam vidēdi voluntas erit. Aut si vidēdi: nō hoc vidēdi scz subiectum: s; aliud tāq; si velit quisq; videre cicatricē: vt inde doceat vulnus fuisse. Aut si velit videre fenestram: vt per fenestraz videat trāseūtes. Omnes iste atq; alie tales volūtates: suos p̄prios fines habēt: qui referunt ad finē illius volūtatē qua volumus beate viuere: z ad eā quēire vitā q̄ nō referat ad aliud:

s; amātū p̄ seip̄am sufficiat. Voluntas ergo vidēdi: finem habet visionē: z voluntas hanc rez vidēdi: finē habet huius rei visionē. Volūtas itaq; vidēdi cicatricē: finē suū expetit: s; est visionē cicatricis: z ad eā vltra nō p̄tinet. Volūtas eī p̄bandi vulnus fuisse alia volūtas est: q̄uis ex illa religit: cui⁹ ut̄ finis est p̄batio vulneris. Et volūtas vidēdi fenestrā: finē habet fenestre visionē. Altera ē eī que ex ista nectit volūtas: per fenestrā vidēdi trāseūtes: cui⁹ ut̄ finis est visio trāseūtiū. Recte aut̄ sunt volūtates om̄es sibi met religate: si bona est illa quo cūcte referunt: si aut̄ praua est: praua sunt oēs. Et ideo rectarū voluntatū p̄nexio iter est quoddā ascendētū ad beatitudinē: qd̄ certis velut passib⁹ agitur. Prauarū aut̄ atq; distortarū volūtatū implacano: vinculū est quo alligabit q̄ hoc agit: vt projiciat in tenebras exteriores. Beati ergo qui factis z morib⁹ cantāt cāticū gradū: z ve his qui trahūt pctā: sicut testem lōgā. Sic est aut̄ requies volūtatē quē dicim⁹ finē: si adhuc refert ad aliud: quēadmodū possum⁹ dicere requiē pedis esse in ambulādo: cū ponit vñ alius imitat: quo passib⁹ pergit. Si aut̄ aliqd̄ ita placet: vt in eo cū aliqua delectatōe volūtas acquiescat: nōdū est tñ quo illud tendit: s; z hoc refert ad aliud vt deputet: nō tāq; patria ciuis: s; tāq; refectio: vel etiā māsio viatoris.

De ea trinitate q̄ ias nō ex corpe neq; ex corporis sensu s; de memoria nascit cogitātis. Ca. vii

Iam vero in alia trinitate interiore quidē q̄ est ista in sensibilib⁹ z sensibus: s; tñ q̄ inde p̄cepta est: cū iā nō ex corpe sensus corporis: sed ex memoria format acies animi: cū in ip̄a memoria species inheret corporis quod forinsecus sensimus: illā speciem que in memoria est quasi parentē dicim⁹ eius que fit in p̄bātia cogitātis. Erat eī in memoria: z priusq; cogitare a nobis sicut erat corpus in loco: z priusq; sentire vt visio fieret. Sed cū corpus cogitat ex illa quā memoria tenet exprimitur in acie cogitantis: z reminiscēdo format ea species: que quasi proles est ei⁹ quā memoria tenet. Sed neq; illa vera pars: neq; ista vera proles est. Acies quippe animi que format ex memoria cū recordādo aliquid cogitam⁹: non ex ea specie procedit quā meminimus visam: quādo qd̄ez eoz meminisse non possem⁹ nisi vidissem⁹

Prover. 8.
Eccl. 8.

Esa. 5

Acies aut animi que reminiscendo format:
erat etiam prius corpus quod meminimus vi-
deremus: quantomagis prius id memorie
mandaremus. Quod itaque forma que fit in
acie recordatis: ex ea fiat que inest memo-
rie: ipsa tamen acies non inde existit: sed erat an-
te istam. Consequens est autem ut si non est illa ve-
ra pars: nec ista vera sit proles. Sed et illa
quasi pars: et ista quasi proles aliquid insi-
nuat. Unde interiora atque veriora exerci-
tati certius videantur. Difficilius iam pla-
ne discernit: ut voluntas que memorie co-
pulat visionem: non sit alicuius eorum siue pa-
rens siue proles: et hanc discretionis diffi-
cultatem facit eiusdem nature atque substantie
paritas et equalitas. Neque enim sicut foris
facile discernere formatum sensus a sensibili
corpore: et voluntas ab utroque propter natu-
re diversitatem que inest ab invicem omnibus tri-
bus: de qua satis supra disseruimus: ita et hic
potest. Quis enim hec trinitas de qua nunc
querit forinsecus inuenta est animo: intus
tamen agit: et non est quicquam eius propter ipsius ani-
mi naturam. Quo igitur pacto demonstrari potest
voluntatem: nec quasi parentem: nec quasi plem-
em: siue corporee: similitudinis que memoria
pertinet: siue eius que inde cum recordamur ex-
primitur: quoniam utrumque in cogitando ita copu-
lat: ut tanquam unum singulariter appareat: et
discerni nisi ratione non possit. Atque illud pri-
mum videndum est: non esse posse voluntatem remi-
niscendi: nisi vel totum: vel aliquid rei et quod
reminisci volumus: in penetralibus memorie
teneamus. Quod enim omni modo et omni ex parte ob-
liti fuerimus: nec reminiscendi voluntas exori-
tur: quoniam quicquid recordari volumus: recor-
dati iam sumus in memoria nostra esse vel fuisse (
Verbi gratia) Si recordari volo quod heri ce-
nauerim: aut recordatur iam sum cenasse me:
aut si et hoc nondum certe circa ipsum tempus aliquid
recordatur sum: si nihil aliud ipsum saltem he-
sterni die et eius eam partem quam cenari solet:
et quod sit cenare. Nam si nihil tale aliquid recor-
datus essem quod heri cenauerim: recordari
velle non possem. Tamen intelligi potest voluntatem
reminiscendi ab his quidem rebus que memoria
continet procedere: adiunctis simul eis que
inde per recordationem cernendo exprimitur:
id est ex copulatione rei cuiusdam quam recor-
dati sumus: et visionis que inde facta est in
acie cogitatis cum recordati sumus. Sed ipsa
que utrumque copulat voluntas requirit et
aliud quod quasi vicinum est atque contiguum re-
cordati. Tot igitur huius generis trinitates

quot recordationes: quia nulla est earum ubi non
hec tria sunt: illud quod in memoria recordatum
est etiam antequam cogiteretur: et illud quod fit in co-
gitatione cum cernitur: et voluntas utrumque coniu-
gens: et ex utroque ac tertia seipsa unum aliquid
coples. An potius ita cognoscitur una que-
dam in hoc genere trinitas: ut unum aliquid
generaliter dicamus quicquid corporaliu specie-
rum in memoria lateret: et rursus unum aliquid
generale visionem animi talia recordatis
atque cogitatis: quorum duorum copulationi ter-
tia coniungitur copulatrix voluntas: ut sit hoc
totum unum quiddam ex quibusdam tribus.

**De multiplicationibus trinitatum
que ex recordatione patiuntur. Ca. viii**

Ed quoniam non potest acies animi simul
omnia que memoria tenet uno aspectu contueri: alternant vicissim ce-
dendo ac succedendo trinitates cogitationum:
atque ita fit ista innumerabiliter numerosissi-
ma trinitas: nec tamen infinita si numerus
in memoria recordatarum rerum non excedat.
Ex quo enim cepit unusquisque sentire corpora
quolibet corporis sensu etiam si posset adiu-
gere que oblitus est: certus ac determinatus
profecto numerus foret: quoniam innumera-
bilis. Vicinus enim innumerabilia non sunt
infinita: sed etiam que ita finita sunt
tatem numeratis excedant. Sed hinc
tamen aliquanto manifestius potest aliquid
recordatum memoria tenet: et aliud quod
in cogitatione recordatis exprimitur: quoniam
sit utrumque copulatio: unum idemque videtur
quia meminisse non possumus corporum speciem
si tot quot sensimus: et quantas sensimus: et
cut sensimus: ex corporis enim sensu eas in me-
moria comibit animus. Visiones tamen ille co-
gitatum ex his quidem rebus que sunt in memo-
ria: sed tamen innumerabiliter atque omnino infi-
nite multiplicantur atque variantur. Unum quippe
solem memini: quia sicuti est unum vidi. Si vo-
luero autem duos cogito vel tres: vel quot
quot volo: sed ex eadem memoria qua unum
memini: format acies multos cogitatis: et
tamen memini quantum vidi. Si enim maiorem
vel minorem memini quam vidi: iam non memini
quod vidi: et ideo nec memini. Quia vero
memini: tantum memini quantum vidi: vel ma-
iorem tamen per voluntatem cogito: vel minorem: et
ita memini ut vidi. Cogito autem sicut volo
currentem: et ubi volo stantem: unde volo et
quo volo venientem. Quadrum etiam mihi co-
gitare in promptu est: cum meminerim rotu-
m: et cuiuslibet coloris: cum solem viridem

nunc viderim: et ideo non meminerim. Atque ut solent: ita cetera. De autem rerum forme: quoniam corporales atque sensibiles sunt: errat quodam animus cum eas opinatur eo modo foris esse quo modo intus cogitat: vel cum iam interierint foris et adhuc in memoria retinentur: vel cum aliter etiam quod meminimus: non recordandi fide: sed cogitandi varietate formatur. Quod se pessime credamus etiam vera narratibus: quod ipsi sensibus preceperunt. Que cum in ipso auditu quando narratur cogitamus: non videtur ad memoriam retorqueri acies visionis cogitatum: neque enim ea nobis recordantibus: sed alio narrante cogitamus: atque illa trinitas non hic videtur expleri: quod fit cum species in memoria latens et visio recordantis tertia voluntate copulantur. Non enim quod latebat in memoria mea: sed quod audio cogito cum aliquid mihi narratur. Non ipsas voces loquentis dico: ne quisque putet in illam me exisse trinitatem que foris in sensibilibus et in sensibus agit: sed eas cogito corporum species: quas narrans verbis sonisque significat: quod utique non reminiscens: sed audiens cogito. Sed si diligentius consideremus: nec tunc excedit memoria modus. Neque enim vel intelligere possem narrante: si ea que dicit: et si contra tunc primum audire: non tamen generaliter meminisse. Qui enim mihi narratur (scilicet memoria) aliquid motum filia erutum: oleis et narratur qui meminerim species et silvarum et olearum: quas si oblitus es: quod diceret omnino nescire: et ideo narrare illam cogitare non possem. Ita fit ut omnia que alia cogitat: siue ipse aliquid cōtingat: siue audiat: aut legat: vel preterita narrante: vel futura pronuntiant: ad memoriam suam recurrat: et ibi reperiat modum atque mensuram omnium formarum quod cogitans intuetur. Nam neque colorem quem nunc vidit: neque figuram corporis: nec sonum quem nunc audiuit: nec saporem quem nunc gustavit: nec odorem quem nunc olfecit: nec ullam directionem corporis quam nunc sensit potest quisque omnino cogitare. At si propterea nemo aliquid corporale cogitat nisi quod sensit: quia nemo meminit corporale aliquid nisi quod sensit: sicut in corporibus sentiendi: sic in memoria est cogitandi modus. Sensus enim accipit speciem ab eo corpore quod sentimus: et a sensu memoria: a memoria vero acies cogitatis. Voluntas porro sicut adiungit sensui corpori: sic memoriam sensui: sic cogitatis aciem memorie. Que autem conciliat ista atque coniungit: ipsa etiam disiungit: ac separat: id est voluntas. Sed a

sentiendis corporibus motu corporis separatur corporis sensus: ne aliquid sentiamus: aut ut sentire desinamus: veluti cum oculos ab eo quod videre volumus auertimus vel claudimus: sic aures a sonis: sic nares ab odoribus. Ita etiam vel os claudendo: vel aliquid ex ore respuendo a saporibus auertamus. In tactu quoque vel subtrahimus corpus ne tangamus quod nolumus: vel si ita tangamus: abijcimus aut repellimus. Ita motu corporis agit voluntas: ne sensus corporis rebus sensibilibus copuletur. Et agit hoc quantum potest. Nam cum in hac actione propter conditionem servilis mortalitatis difficultate patitur: cruciatus est consequens: ut voluntati nihil reliqui fiat nisi tolerantia. Memoria vero a sensu voluntas auerit: cum in aliud intentum si ei finit inherere presentia. Quod ad auertere facile est cum sepe coram loquentem nobis aliquid aliud cogitando non audisse nobis videmur: falsum est autem. Audiuius enim sed non meminimus: subinde per aurium sensum labentibus vocibus: alienato nutu voluntatis: per quem solent infigi memorie: verius itaque dixerimus cum tale aliquid accidit: non meminimus: quam non audimus. Itaque et legentibus euenit et mihi sepe: ut plecta pagina vel epistola nesciam quid legerim: et repetam. In aliud quippe intento nutu voluntatis: non sic est adhibita memoria sensui corporis: quod ipse sensus adhibitus est litteris. Ita et ambulantes intenti in aliud voluntate nesciunt qua transierint: quod si non vidissent non ambulassent: aut maiore intentione palpando ambulassent: preteritum si per incognita pergeret: sed quia facile ambulauerunt: utique viderunt. Quia vero non sicut sensus oculorum locis quacumque pergebant: ita ipsi sensui memoria iungebatur: nullo modo id quod viderunt etiam recentissimum meminisse potuerunt. Itaque porro ab eo quod in memoria est animi aciem velle auertere: nihil est aliud quam non inde cogitare.

Quoniam in quolibet genere trinitatus voluntas nec parens inueniatur esse nec proles. **Ca. IX**

In hac igitur distributione cum incipimus a specie corporis: et pervenimus usque ad speciem que fit in cōtuitu cogitantis: quatuor species reperiuntur quasi gradatim nate altera ex altera. Secunda de prima: tertia de secunda: quarta de tertia. A specie quippe corporis quod cernit: exoritur ea que

fit in sensu cernētis: et ab hac ea q̄ fit in memoria: et ab ea q̄ fit in acie cogitātis. Quapropter volūtas quasi parētē cū plet copulat. Primo speciē corpis cū ea quā gignit in corpis sensu. Et ipsam rursus cum ea q̄ fit ex illa i memoria. Atq̄ istā quoq̄ tertio cū ea q̄ ex illa parit in cogitantis intuitu. Sed media copula q̄ secūda est: cū sit vicinior nō tā similis ē p̄me q̄ tertia: visiōes enī due sūt: vna sentientis: altera cogitantis. Ut aut possit esse visio cogitantis: ideo fit in memoria. De visione sentientis sile aliqd: quo se ita cōuertat in cogitando acies animi: sicut se in cernēdo p̄uertit ad corp⁹ acies oculorū: p̄pterea duas in h̄ genere trinitates volui cōmendare: vna cū visio sentientis format ex corpore: alia cū visio cogitantis format ex memoria. Adediā vero volui: q̄ ibi nō solet visio dici: cū memorie cōmēdat forma: q̄ fit i sensu cernētis. Ubi q̄ tñ volūtas nō apparet nisi copulatrix q̄ si parētis et prolis. Et ideo vnde cūq̄ pcedat: nec parēs nec ples dici pōt.

Non facile sit cogitanti fingere sibi has spēs quas nō vidit ex earū recordatiōe quas vidit. Ca. x

Hic enī si nō meminim⁹ nisi qd̄ sensim⁹: neq̄ cogitam⁹ nisi qd̄ meminimus: cur plexq̄ falsa cogitam⁹ cū ea q̄ sensim⁹: n̄ vtiq̄ falso meminerim⁹: nisi q̄ volūtas illa quā cōiunctricē ac separtricē huiuscemodi reꝝ iā q̄tū potui demōstrare curauit: formādā cogitātū acie p condita memorie ducit vt libitū ē: et ad cogitanda ea q̄ si meminim⁹ ex eis q̄ meminim⁹ aliud hinc: aliud inde: vt sumat et ipellit: q̄ in vna visiōe cōiunctia faciūt aliqd qd̄ iō falsū dicat: q̄ vñ nō est foris in reꝝ corporea rū natura: vel nō de memoria videt exp̄ssū cū tale nihil nos sensisse meminim⁹. Quis enī vidit cygnū nigrū: et p̄pterea nemo meminit: cogitare tñ q̄s nō pōt: facile est enī illā figurā quā vidēdo cognouimus nigro colore pfundē: quē nihilomin⁹ in alijs corporib⁹ vidim⁹. Et q̄ vtrūq̄ sensim⁹: vtrūq̄ meminimus. Nec autē q̄ drupedeꝝ meminim⁹ q̄ nō vidi. Sed phātasīā talē facillime intueor dū alicui forme volatili q̄lē vidi adiungo alios duos pedes: q̄les itidē vidi. Quapropter dū p̄iuncta cogitam⁹ q̄ sigillatim sensa meminim⁹ videmur nō id qd̄ meminim⁹ cogitare: cū id agam⁹ moderatē memoria vñ sumim⁹ oīa q̄ multipliciter ac varie p̄ nostra volūtatē cōponim⁹. Nā neq̄ ipas ma-

gnitudines corporū q̄s nūq̄ vidimus sine ope memorie cogitam⁹. Q̄tū enī spaciū solet occupare p magnitudinē mundi noster obtur⁹: in tñ extēdimus q̄libet corporum moles: cū eas maxias cogitam⁹. Et rō qd̄ pgit in ampliora: h̄ phantasia nō sequitur. Quippe cū infinitatē q̄s numeri ratio renūciat: quāz nulla visio corpalia cogitantis apprehēdit. Eadē rō docet minutissima etiam corpuscula infinite diuidi: cū tñ ad eas tenuitates vel minutias puentū fuerit: q̄s visas meminimus exiliores minutorēq̄ phātasias iā nō possumus itueri: q̄uis rō nō desinat psequi ac diuidere. Ita nulla corpalia nisi aut ea que meminim⁹ aut ex his que meminim⁹ cogitam⁹.

De mēsurā et numero et pōdere quorū similitudo fit in memoria et visione et volūtatē. Ca. xi

Ad q̄ numerosē cogitari p̄nt q̄ sigillatim sūt imp̄ssa memorie: videtur ad memoriā mēsurā: ad visiōē vero numer⁹ p̄tinere. Quia h̄ innūerabilis sit mltiplicitas talū visiōnū: singulis tñ in memoria p̄script⁹ est intrāsgressibilis modus. Ad mēsurā igit in memoria: in visiōib⁹ numer⁹ apparet: sic in ipis cōiunctisibilib⁹ mēsurā qd̄az est: cui numer⁹ coaptat sensus vidētum: et ex vñ multorū cernētū format aspect⁹: vñ p̄t duorū oculorū numer⁹ pletur rē geminatā specie videat: sic supra mus. In his ḡ rebus vñ visiōes et tur qd̄ā mēsurā est. In ipis autē visiōib⁹ numer⁹. Volūtas vñ q̄ ista cōiungit et ordinat: et quadā vnitatē copulat: nec sentit aut cogitādū appetitū nisi i his reb⁹ vñ visiōes format acq̄lescēs collocat ponderi inuisibilis est. Quapropter hec tria mēsurā: numer⁹ pōdus etiā in ceteris oībus reb⁹ aiad uertēda p̄libauerim. Nūc interim volūtatē copulatricē rei visibilis atq̄ visiōis q̄ parētis et plis: siue in sentiēdo siue in cogitando: nec parentē nec plē dici posse: quōd valui et quib⁹ valui demōstrari. Uñ t̄pus admonet hanc eandē trinitatē in interiore hoīe reḡrere: atq̄ ab isto d̄ quo tādiu locutus suꝝ aiāli atq̄ carnali q̄ exterior dicitur introversus tēdē. Ubi speram⁹ inuenire nos posse fm trinitatē imaginē dei (conat⁹ nō stros illo ipō adiuvātē) quē oīa: sic res ipse indicāt: ita etiā sc̄ta sc̄ptura in mēsurā et numero et pondere disposuisse testat.

ExPLICIT liber vñdecimus.

Incipiunt capla libri duodecimi.

- i Quid sit q̄ etiā in animo nostro intel-
ligendū sit ad exteriorē hominē per-
tinere.
- ii Corporales sensus cōmunes nobis
esse cū pecoribus: sed p̄p̄iū esse ho-
minis de his que sensu corporis cō-
prehēdit secundū eternas iudicare
rationes.
- iii Actiones corpales ita demū esse rec-
tas si eis regendis mētis intellectu-
ale p̄fuerit.
- iiii Quid intersit inter illud quo mēs in-
clinatur ad tpalia: et illud quo p̄te-
platur eterna.
- v De opinione eoz qui coniugio mascu-
li et femine et eoz proli diuinā cōpa-
rant trinitatem.
- vi Quid homo nō ad vnius in trinitate p̄-
sone: sed ad totius trinitatis imagi-
nem sit creatus.
- vii De eo qd̄ ap̄lus dicit virū esse imagi-
nē dei: mulierē autē gloriā viri.
- viii Quibus p̄gressibus mens corporalū
vīu et imagine delectata: ab eternoz
cōtemplatione deficiat.
perniciose relicto cōmuni bono: p̄-
tata querant.
- ix De humana temptatio: et qd̄ pec-
cātū extra corpus habeat.
- x Quibus demutatiōib⁹ homo ab ima-
gine dei in similitudinē pecoris de-
labatur.
- xi Quid compabilis sit primozū hominū
p̄uaricationi mens q̄ ad amorē tē-
poraliū sensu est tracta corporeo.
- xii De eoz sententia qui in vno homine
mentē in p̄sone viri: sensum autē cor-
poris in p̄sone mulieris accipiendū
esse dixerunt.
- xiii In que officia p̄p̄ie sapientia et sciē-
tia dei dant.
- xv De opinione platonis qua credidit
aias aliā vitā priusq̄ corporib⁹ in-
duerent habuisse.

Aurelij augustini episcopi de tri-
nitate liber duodecimus incipit.

Quid sit q̄ etiā in aīo n̄ro intel-
ligendum sit ad exteriorē homi-
nem pertinere.

Capitulum. i

Hec nunc videamus vbi
sit q̄si quoddā hoīs exteri-
oris interiorisq̄ cōfiniū.
Quicquid em̄ habem⁹ in
animo cōmune cū pecore
recte adhuc dicit ad exte-
riorē hominem p̄tinere. Non em̄ solū cor-
pus homo exterior deputabitur: sed adiū-
cta quadā vita sua qua cōpages corporis
et omnes sensus vident: quibus instructus
est ad exteriora sentienda. Quozū sensorū
imagines infixe in memoria: cum recordā-
do reuivunt: res adhuc agit ad exteriorē
hominē p̄tinens. Atq̄ in his oībus nō di-
stamus a pecore: nisi q̄ figura corporis non
promt: s̄ erecti sumus. Qua in re admone-
mur ab eo qui nos fecit: ne meliore n̄ri par-
te: id est animo similes pecoribus simus: a
quibus corporis erectione distamus: non
vt in ea que sublimia sunt in corporibus ani-
mū projiciamus. Nam vel in talibus qui-
etem volūtatis appetere: p̄sternere est ani-
mū: sed sicut corpus ad ea que sunt excel-
sa corporū: id est ad celestia naturaliter ere-
ctū ē: sic anim⁹ que substantia spiritalis est:
ad ea que sunt in spiritalib⁹ excelsa erigen-
dus est: non elatione superbie: sed pietate
iusticie.

Corporales sensus cōmunes no-
bis esse cū pecoribus: s̄ propriū
esse hoīs de his q̄ sensu corporis cō-
prehēdit scdm̄ eternas iudicare ra-
tiones. Ca. ii

Possunt autē et pecora et sentire per
corpis sensus extrinsec⁹ corporalia:
et ea memoria fixa reminisci: atq̄
in eis appetere cōducibilia fugere incōmo-
da: verū ea notare: ac nō solū naturalit̄ ra-
pta: s̄ etiā de industria memorie cōmēdata
retinere: et in obliuionē iāiāq̄ labētia recor-
dādo: atq̄ cogitando rursus imp̄mere: vt
quēadmodū ex eo qd̄ gerit memoria cogi-
tatio format: sic et h̄cipum qd̄ in memoria
est cogitandē firmet. Fictas etiā visiones
hinc atq̄ inde recordata q̄libet sumēdo: et
quasi assumēdo cōponere: inspicere: quē-
admodū in hoc rerū genere q̄ verisimilia
sunt discernant a veris: nō spiritalib⁹ s̄ ip-
sis corporalib⁹. Hec atq̄ h̄mōi q̄uis in sen-
sibilib⁹ atq̄ in eis q̄ inde animus p̄ sensum
corpis traxit agant atq̄ versent: nō sunt t̄i-
rōnis exp̄tia: nec hoīb⁹ pecorib⁹q̄ cō-
munia. S̄ sublimioris rōnis est iudicare
de istis corporalibus: scdm̄ rōnes incorpa-

les et sempiternas. Que nisi supra mentem humanam essent: incommutabiles perfectio non essent: atque in his nisi subiungeretur aliquid nostrum: non secundum eas possemus iudicare de corporalibus. Judicamus autem de corporalibus ex ratione dimensionum atque figurarum quam incommutabiliter manere mens nouit.

Actiones corporales ita demus esse rectas si eis regedis mentis intellectuale profuerit. *Ca. III*

Illa vero nostrum quod in actione corporalium atque temporalium tractandum ita versat: ut non sit nobis commune cum pecore: rationale quidem est: sed ex illa rationali nostre mentis substantia: qua subberemus intelligibili atque incommutabili veritati tanquam ductum et inferioribus tractandis gubernandisque deputatum est. Sicut enim in omnibus pecoribus non inuentum est viro adiutorium simile illi: nisi detractum de illo in coniugium formaretur: ita menti nostre qua superna et interna consulimus veritates: nullum est ad usum rerum corporalium quantum natura hominis satis est simile adiutorium ex animis partibus quas communes cum pecoribus habemus. Et ideo quiddam rationale nostrum non ad unitatis diuortium separatum: sed in auxilium societatis quasi derivatum in sui operis distribuit officium. Et sicut una caro est duorum in masculo et femina: sic intellectum nostrum: et actionem vel primum: et executionem vel rationem: et appetitum rationalem: vel si quod alio modo significantius dici possit: una mentis natura complectitur: ut quemadmodum de illis dictum est: erunt duo in carne una: sic de his dici possit: duo in mente una.

Quid intersit inter illud quod mens inclinatur ad temporalia: et illud quo preplatur eterna. *Ca. IIII*

Cum igitur differimus de natura mentis humane de una quadam re differimus: nec eam in hoc duo quod commemorauimus: nisi per officia geminamus. Itaque cum in ea querimus trinitatem: in tota querimus: non separantes actionem rationalem in temporalibus a contemplatione eternorum: ut tertium aliquid iam queramus quo trinitas impleatur. Sed in tota natura mentis ita trinitatem reperiri opus est: ut si desit actio temporalium cui operi necessarium sit adiutorium: propter quod ad hec inferiora administranda dirigitur aliquid mentis in una nusquam dispersa mente trinitas inueniatur. Et facta iam ista

distributione in eo solo quod ad contemplationem pertinet eternorum: non solum trinitas: sed etiam imago dei. In hoc autem quod derivatum est in actione temporalium: etiam si trinitas possit non tamen imago dei possit inueniri.

De opinione eorum qui coniugio masculi et femine et eorum pluri diuinam comparant trinitatem. *Ca. V*

Primo non mihi videtur probabiliter afferre sententiam quod sic arbitrantur trinitatem imaginis dei in tribus personis quod attinet ad humanam naturam posse reperiri: ut in coniugio masculi et femine atque in eorum prole compleatur. Quod quasi vir ipse patris personam intinet: filius vero quod de illo ita processit ut nasceretur: atque ita tertia personam velut spiritus dicitur esse mulierem: que ita de viro processit: ut non ipsa esset filius aut filia: quibus ea concipiente proles nasceretur. Bixit enim dominus de spiritu sancto quod a patre procedat: et tamen filius non est. In huius igitur opinionis errore hoc solum probabiliter affert: quod in origine facte femine secundum sancte scripture fidem satis ostenditur: non omne quod de aliqua persona ita existit: ut personam alteram faciat filium posse dici: quam quidem de viro persona existit persona mulieris: nec tamen eius filia dicitur. Tera sane ita sunt absurda: sicut videtur: ut facillime redarguantur. Quomodo quale sit spiritus sanctum matrem filii coniugis patris: fortassis quippe reprobis in carnalibus habere offensionem corporis conceptus partusque cogitantur: et hec ipsa castissime cogitentur: quibus multa omnia munda sunt: imundis autem et inmundis quorum polluta sunt: et mens et conscientia: ita nihil est mundum: ut quosdam eorum de virgine secundum carnem natus christus offerat. Sed tamen in spiritualibus illis summe ubi non est aliquid violabile: aut corruptibile. nec natum ex tempore: nec ex informi formatum: si qua dicuntur talia: ad quorum similitudinem etiam ista inferioris creature genera quibus longe remotissime facta sunt: non debet cuiusque sobria perturbare prudentiam: ne cum vanum deuitat horrorem in periculosum incurrat errorem. Assuescat in corporibus ita spiritualium reperire vestigia: ut cum inde sursum versus dulce ratione ascendere ceperit: ut ad ipsam incommutabilem veritatem per quam sunt facta ista perueniat: non secum ad summa pertrahat quod pertinet in infimis. Nec enim erubuit quiddam viro sibi eligere sapientiam. Quia nomen vxoris in prole gignenda corruptibile concubitum in-

Job. 15

Gen. 2

Abi. 3

gerit cogitanti: aut vero ipsa sapiētia seru-
femina est: qz feminini generis vocabulo z
in greca z latina lingua enunciat.

Quod homo nō ad vnus in trinita-
te psonē: sed ad toti⁹ trinitatis ima-
ginē sit creatus. **Ca. vi**

Non ergo ppterea respicimus istaz
sententiā: qz timemus sanctā z in-
uiolabilem caritatē: tanqz cōiugē
dei patris de illo existentē. Sed nō sicut p
Job. i lem ad gignendū verbū: p quod facta sunt
omnia cogitare. Sed qz eam falsam diuina
Gen. i scriptura euidenter ostendit. Dixit em̄ de-
us: Faciamus hominē ad imaginē nostrā:
paulopost aut dictū est: Et fecit de⁹ homi-
nem ad imaginē dei. Nostrā certe qz plura-
lis est numerus: non recte diceret: si homo
ad vni⁹ psonē imaginē fieret: siue patris: si
ue filij: siue spiritus sancti. Sed qz fiebat ad
imaginē trinitatē: ppterea dictū est ad ima-
ginē nostrā. Rursum aut ne in trinitate cre-
dendos arbitraremur tres deos cū sit ea-
dē trinitas vnus de⁹. Et fecit inquit deus
hominē ad imaginē dei: p eo ac si diceret
ad imaginē suā. Sunt em̄ tales vrsitate in
litteris. Aliis locutiōes: quas nōnulli catho-

licē asserūt: nō tñ diligenter ad-
uertunt. Putant ita dictum: Fecit deus
hominē ad imaginē dei: qsi diceret: fecit p⁹ ad ima-
ginē suā. Sic volentes asserere in scripturā
Gen. i dictū etiam filiū: qsi desint alia
manifestissima documēta: vbi
de⁹ de⁹: sed etiā verus de⁹ dicit⁹ ē fili⁹.
Hoc em̄ testimonio dñi aliud soluere in-
uit: sic se implicāt: vt expedire nō pos-
sit. Si em̄ pater fecit ad imaginē filij: ita
nō sit homo imago patris z filij: dissimi-
lis ē patri fili⁹. Si. n. pia fides docet: sicuti
fides docet filiū eē ad equalitatē eēntie si-
milē patri qd ad similitudinē filij factū est:
necesse est etiā ad similitudinē patris factū
sit. Beinde si hominē pater nō ad suā: sed
ad filij fecit imaginē: cur nō ait: Faciam⁹ ho-
minē ad imaginē z similitudinē tuā: sed ait
nostrā: nisi qz trinitatis imago fiebat in ho-
mine: vt hoc modo esset homo imago vni⁹
veri dei: qz ipa trinitas vnus verus deus
est. Locutiones aut sunt innumerabiles ta-
les in scripturis: h̄as ptulisse suffecerit.

Ps. 3 Est in psalmis ita dictū: Domini est salus
z sup populū tuū benedictio tua: quasi al-
teri dictū sit: nō er de quo dixerat: Domi-
ni est salus. Et iterū: A te inquit eruam a tē-
ptatione: z in deo meo sperans trāsgrediar

murū: quasi alteri dixerit a te eruam a tē-
ptatione. Et iterum: Populi sub te cadēt
in corda inimicorū regis. Ac si diceret: In
corda inimicorū tuorū. Et quippe regi di-
xerat: id est dñō nro iesu xpō: populi sub te
cadent: quē regē intelligi voluit: cū diceret
inimicorū regis. Rarius ista in noui testa-
menti litteris inueniunt. Sed tñ ad roma-
nos ap̄ls de filio suo inquit: q̄ fact⁹ est ei ex
Rom. i semine dauid fm carnē: qui predestinatus
est filius dei in virtute scdm spiritū sanctifi-
cationis ex resurrectione mortuorū iesu chri-
sti dñi nri. Tāqz de alio sup diceret. Quid
est em̄ filius dei pdestinat⁹ ex resurrectione
mortuorū iesu christi: nisi eiusdē iesu christi
qui predestinat⁹ est fili⁹ dei in virtute: Er-
go quō hic cū audiui⁹ fili⁹ dei in virtute
iesu christi: aut filius dei fm spiritū sancti-
ficationis iesu christi: aut fili⁹ dei ex resurre-
ctione mortuorū iesu xpī: cū dici potuisset
vrsitate in virtute sua: aut fm spiritū sancti-
ficationis sue: aut ex resurrectione mortuorū
ei⁹: vel mortuorū suorū: nō cogimur intelli-
gere aliā psonā: sed vnā eādēqz scz filij dei
dñi nostri iesu christi. Ita cū audiui⁹: Fe-
cit deus hoīem ad imaginē dei: q̄uis pos-
sit vrsitate dici ad imaginē suā: nō tñ cogi-
mur aliā psonā intelligere in trinitate: si p-
sam vnā eādēqz trinitatē: qui est vn⁹ de⁹:
ad cui⁹ imaginē fact⁹ est homo. Que cum
ita sint: si eandem trinitatis imaginez nō in
vno sed in tribus hoībus acceperim⁹: p⁹re
z matre z filio: nō erat ergo ad imaginē dei
fact⁹ homo anteqz vxor ei fieret: z anteqz fi-
liū ppagarent: qz nondū erat trinitas. An
dicit aliqz. Jā trinitas erat: qz etsi nondū
forma p⁹ria: iā tamē originali natura z mu-
lier erat in latere viri: z fili⁹ in lumbis p⁹ris:
Cur ḡ cū scriptura dixisset: Fecit de⁹ hoīem
ad imaginē dei: cōtexuit dicēs: Fecit deus
eū: masculū z feminā fecit eos: z benedixit
eos. Vel si ita distinguēdū est: z fecit deus
hoīem: vt deinde inferat ad imaginē dei fecit
illū: z tertia subiunctio sit: masculū z femi-
nā fecit eos. Quidā em̄ timuent dicere: fe-
cit eū masculū z feminā: ne quasi mōstruo-
sum aliqd intelligeret: sicuti sūt q̄s herma-
phroditas vocant: cū etiā sic nō mendacif
possit intelligi vtrūqz in numero singulari:
pp̄ id qd dictū ē: Duo in carne vna. Cur
Gen. i ergo vt dicē ceperā in natura hominis ad
imaginē dei facta p⁹ter masculū z feminā si
cōmemorat scriptura: Ad implendā q̄ppe
imaginē trinitatis debuit addere z filiū:

Ps. 44

Roma. i

Gen. i

Gen. i
Ibidem.

Gen. i

Quis adhuc in lūbis patris cōstitutū sicut mulier erat in latere. An forte iā facta erat et mulier: et scriptura breui cōplexione constrinxerat: qđ postea quēadmodū sit factū diligentius explicaret: et propterea fili⁹ cōmemorari nō potuit: qz nondū erat natus: q̄si et hoc nō poterat ea breuitate complecti spiritus sanctus suo loco postea natū filiūz narraturus: sicut mulierē de viri latere assumptā suo postmodū loco narrauit: et tñ hic eā nominare nō pretermisit.

De eo qđ apostolus dicit virum esse imaginē dei: mulierē aut gloriā viri. Ca. vii

Non itaq; ita debemus intelligere hoīez factū ad imaginē sume trinitatis: hoc est ad imaginē dei: vt ea dem imago in tribus intelligat hominib⁹: p̄sertim cum apostolus virū dicat esse imaginē dei: et propterea velamentū ei capitis demat: qđ mulieri adhibēdū monet: ita loquens: Vir quidez nō debet velare caput cū sit imago et gloria dei. Mulier aut gloriā viri est. Quid ergo dicemus ad hęc: Si p̄ sua p̄sona mulier adimplet imaginez trinitatis: cur ea detracta d̄ latere viri adhuc ille imago dicitur? Aut si et vna p̄sona hominis ex tribus potest dici imago dei: sicut in ipsa summa trinitate et vnaqueq; p̄sona de⁹ est: cur et mulier non est imago dei? Nā propterea caput velare precipitur: quod ille qz imago dei est prohibet. Sed vidēdū est quomō nō sit contrariū qđ dicit apostolus: nō mulierē sed virum esse imaginē dei: huic quod scriptū est in genesi: Fecit deus hominē: ad imaginē dei fecit eum: masculū et feminā fecit eos: et benedixit eos. Ad imaginē quippe dei naturā ip̄am humanā factā dicit: que sexu ex vtroq; completur: nec ab intelligēda imagine dei separat feminam. Dicto em̄ qz fecit deus hominē ad imaginē dei: fecit eū inquit masculū et feminam: vel certe alia distinctione: masculū et feminā fecit eos. Quomō ergo p̄ apostolū audiuius virū esse imaginē dei: vnde caput velare prohibet: mulierem aut nō: et ideo ipsa hoc facere iubet: nisi credo illud esse qđ iam dixi: cū de natura humane mētis agerem: mulierē cum viro suo esse imaginē dei: vt vna imago sit tota illa substantia. Cum aut ad adiutorii distribuitur qđ ad eamip̄am solā attinet: nō est imago dei: qz autē ad virum solū attinet: imago dei ē: tam plena aut integra: q̄ in vnū cōiuncta

muliere. Sicut de natura humane mentis diximus: quia etsi tota cōtempletur veritatē imago dei est: et cū ex ea distribuū aliqd: et quadā intentione deriuatur ad actionez rerum temporalū: nihilomin⁹ ex qua parte cōspectā cōsulit veritatem: imago dei est: ex qua vero intendit in agenda inferiora: nō est imago dei. Et qm̄ q̄tūcūq; se extenderit in id quod eternū est: tantomagis inde format ad imaginē dei: et p̄pterea nō est cohibenda vt se inde p̄tineat ac temperet: et ideo vir nō debet velare caput. Quia vero illi rationali actioni que in rebus corporalibus temporalibusq; versat: pericul⁹ est nimia in inferiora p̄gressio: debet habere potestātē sup̄ caput: qđ indicat velamentū quo significatur esse cohibenda. Grata est em̄ sanctis angelis sacra et pia significatio. Nā deus nō ad tēpus videt: nec aliqd noui fit in eius visione atq; scientia: cū aliquid temporaliter ac trāsitorie geritur: sicut inde afficiunt sensus vel carnales animalū et hominū vel etiā celestes angelorū. In isto quippe manifesto sexu masculi et femine: apostolus paulus occultioris cuiusdam rei figurasse m̄tē videtur. Vel hinc intelligi potest: qđ cur viduā esse desolatā sit tibus: et tñ eā sperare debet re in orationib⁹ nocte et die. Mulierē seductā in p̄uicatione facit eri p̄ filioz generationē. Et addit serit in fide et dilectione et sanctificatione sobrietate. Quasi vero possit obere vidue si vel filios nō habuerit: vel habuerit: si in bonis operib⁹ p̄manuerint. Sed qz ea que dicunt opera de tanq; filij sunt vite nostre: fm̄ quam quer cuius vite sit quisq; id est quō agat hec temporalia: quā vitā greci nō zoen: s̄ bion vocāt. Et hec opera bona maxime in officiis misericordie frequentari solent. Opera vero misericordie nihil p̄sunt: siue pagani siue iudeis: qui christo nō credūt. siue quibuscūq; hereticis vel scismaticis: vbi fides et dilectio et sobria sanctificatio nō inuenit: manifestū est qđ apostolus significare voluerit: ideo figurate ac mystice quia de velādo mulieris capite loquebat: qđ nisi ad aliqd secretum sacramēti referat: inanemanabit. Sicut em̄ non solum veracissimatio: sed etiā ipsius apostoli declarat auctoritas: nō fm̄ formam corporis homo factus est ad imaginē dei: sed fm̄ rationalem

mentem. Cogitatio quippe turpiter vana est: que opinatur deum membrorum corporaliū: lineamētis circūscribi: atq; diffiniri.

Porro autē nōne idem beatus apostolus dicit: *Ephe. 4.* Renouamini spiritu mentis vestre: et induite nouū hominē qui sūm deum crea-

tus est. Et alibi apertius: Exuētes vos inquit veterē hominē: cū actibus eius: et induite nouū qui renouatur in agnitione dei scdm imaginem eius qui creauit eū. Si ergo spiritu mentis nostre renouamur: et ipse est nouus homo qui renouat in agnitione dei scdm imaginem eius qui creauit eum: nulli dubiū est nō scdm corpus: neq; secundum quālibet animi partem: sed scdm rationalem mentē vbi potest esse agnitio dei: hominē factum ad imaginē eius qui creauit eum. Scdm hanc autē renouationē efficiamur etiam filij dei per baptismū christi: et induentes nouū hominē: christum vtiq; induimur per fidem. Quis est ergo qui ab hoc cōsortio feminas alienet: cū sint nobiscum gratiē coheredes? Et alio loco idem apostolus dicat: Omnes enī filij dei estis per fidem in christo iesu. Quicūq; enim in christo baptizati estis: christum induistis.

Gal. 3. Neq; grecus: non est seruus: neq; iudeus: neq; masculus neq; femina: vnum estis in christo iesu.

igit fideles femine sexū cor-
derunt: Sed q; ibi renouātur ad
dei vbi sexus nullus est: ibi factus
ad imaginē dei vbi sexus nullus
est in spiritu mentis sue. Cur ergo
crea non debet caput velare quia
est et gloria dei: Mulier autē debet:
gloria viri est: quasi mulier nō renoue
r spiritu mentis sue: qui reuocat in agni-
tione dei scdm imaginē eius qui creauit eū.
Sed quia sexu corporis distat a viro: rite
potuit in eius corporali velamento figura-
ri pars illa rationis: que ad temporalia gu-
bernanda deflectit: vt non maneat imago
dei nisi ex qua parte mēs hominis eternis
rationib; cōspiciendis vel cōsulendis ad-
herescit: quā nō solum masculos: sed etiaz
feminas habere manifestū est. Ergo in eo-
rum mētibus cōmunis natura cognoscit:
in eorū vero corporibus ipsius vnius men-
tis distributio figuratur.

Quibus progressibus mēs cor-
poraliū vīu et imagine delecta-
ta: ab eternorū cōtemplatione de-
ficiat.

Ca. viii

Ascendentibus itaq; introitus q-
busdā gradibus cōsideratiōis per
anime partes: vñ incipit aliquid
occurrere: qd nō sit nobis cōmune cum be-
stijs: inde incipit ratio vbi hō interior iam
possit agnosci. Qui etiā ipse si per illā ratio-
nem cui temporaliū rerū administratio de-
legata est: immoderato progressu nimis in
exteriora prolabit: consentiēte sibi capite
suo: id est nō eam cohibēte atq; refrenāte:
illa que in speculo cōsiliū presidet quasi vi-
rili portione inueterat inter omnes inimi-
cos suos: virtutū inuidos demones cū suo
principe diabolo eternorūq; illa visio: ab
ipso etiam capite cum cōiuge vetitū mādū
cāte subtrahitur: vt lumē oculorū eius nō
sit cum illo. Ac sic ab illa illustratione veri-
tatis ambo nudati: atq; apertis oculis cō-
scientie ad videndū q; inhonesti atq; inde
cori remanserint: tanq; folia dulciū fructu-
um: s; sine ipīs fructibus: ita sine fructu bo-
ni operis bona verba ptererint: vt malevi-
uentes quasi bene loquendo cōtegant tur-
pitudinem suam.

Quoniam se relicto cōmuni bo-
no priuata qrant.

Ca. ix

Pestatem quippe suam diligens
anima a cōmuni vniuerso ad pri-
uatā partem prolabitur: et apostata
illa superbia: quod initū peccati dici-
tur: cū in vniuersitate creature deū rectorē
secuta: legibus eius optime gubernari po-
tuisset: plus aliquid vniuerso appetēs atq;
id sua lege gubernare molita: quia nihil est
amplius vniuersitate in curā partilem tru-
ditur: et sic aliquid amplius cōcupiscendo
minuitur. Unde et auaricia dicitur radix om-
nium malorum. Totūq; illud vbi aliquid
propriū cōtra leges quib; vniuersitas ad-
ministratur agere nititur: per corpus ppi-
um gerit: quod partiliter possidet: atq; ita
formis et motib; corpaliū delectata: qā
intus eas secum nō habet: cum eorū imagi-
nibus quas memorie fixit inuoluit: et phā-
tastica fornicatione turpiter inquinat: om-
nia officia sua ad eos fines referens: quib;
curiose corpalia ac tēporalia p corpis sen-
sus querit. Aut tumido fastu alijs animis
corporeis sensibus deditis esse affectat ex-
cellior: aut cenoso gurgite carnalis volup-
tatis immergitur.

Que sit humana tēptatio: et qd
peccatū extra corpus habeatur.

Capitulum. x

Ergo bona voluntate ad interiora et superiora percipiēda: quod non priuatim: sed communiter ab omnibus quod talia diligunt sine ulla angustia vel inuidia casto possident amplexu: vel sibi vel alijs cōsultit: et si fallat in aliquo per ignorantiam temporalium: quod et hoc temporaliter gerit: et modum agendi non teneat quem debebat: humana temptatio est. Et magnū est hanc vitam sic degere: quam velut viam redeuntes carpinus: ut temptatio nos non apprehendat nisi humana. Hoc enim peccatum extra corpus est: nec fornicationi deputat: et propterea facillime ignoscit. Cum vero propter adipiscēda ea que per corpus sentiuntur propter experiendi vel excellendi vel cōtrectandi cupiditatem: ut in his finem boni sui ponat: aliquid agit: quicquid agat turpiter agit: et fornicat in corpus proprium peccās: et corporearum rerum fallacia simulacra introitus rapiens: et vana meditatione cōponēs: ut ei nec diuinū aliquid nisi tale videatur: priuatim auara setat erroribus: et priuatim prodiga inanitur viribus. Nec ad tam turpes et miserabile fornicationē simul ab exordio persiliret: sed sicut scriptum est. Qui modica spernit paulatim decidet.

Quibus demutationibus homo ab imagine dei in similitudinē pecoris delabitur.

Ca. xi

Quomodo enim coluber non apertis palis sed squamarum minutissimis nissibus reptat: sic lubricus deficiendi mori negligentes minutatim occupat: et incipiens a pueris appetitu similitudinis dei: peruenit ad similitudinē pecorum. Unde et quod nudati stola prima: pelliceas tunicas mortalitate meruerunt. Honor enim hominis verus est imago et similitudo dei: quod non custodit nisi ad ipsum a quo imprimi. Et magis itaque inheret deo: quod dominus diligit proprium. Cupiditate vero experiente prauis sue: quod dā nutu suo ad seipsum tamquam ad medium prouit. Itaque cum vult esse sic ille sub nullo: et ab ipsa sui medietate penaliter ad imaginem appellat: id est ad ea quibus pecora letant: atque ita cum sit honor eius similitudo dei: dedecus autem eius similitudo pecoris: homo in honore positus non intellexit: compatus est iumentis insipientibus: et filius factus est eis. Quia igitur tam longe transiret a sumis ad infima: nisi per medium sui. Cum enim neglecta caritate sapientie quod semper eodem modo manet: concupiscit scientia ex mutabiliū temporalium experimento: inflat non edifi-

cat: Ita pregrauatus animus quasi pondere suo a beatitudine expellitur: et per illud sue medietatis experimentum pena sua discit quod interficit inter bonum desertum. Malumque commissum: nec redire potest effusus ac perditis viribus: nisi gratia conditoris sui ad penitentiam vocatis et peccata donantis. Quis enim infelicem animam liberabit a corpore mortis huius nisi gratia dei per Iesum Christum dominum nostrum. De qua gratia: suo loco quando ipse prestitit differemus.

Quod compabilis sit primorum hominum priuationi mens quod ad amoris temporalium sensu est tracta corporeo.

Ca. xii

Nunc de illa per rationis ad quam pertinet scientia: id est cognitio rerum temporalium atque mutabilium nouandis vite huius actionibus necessaria suscepta: consideracione quantum dominus adiuuat pagam. Sicut enim in illo manifesto coniugio duorum hominum quod primi facti sunt: non māducavit serpens de arboze vetita: sed tantummodo manducandum persuasit. Mulier autem non manducavit sola: sed viro suo dedit: et serpens uerit: quis cum serpente se fecit: et eo sola seducta sit. Ita et in minevno gerit et dinoscit: et secretorum coniugio carnalis: qui corporis sensus intendit se motus: quod nobis pecoribusque conclusus est a ratione sapientie. Corporis corporalia sentiunt: eternorum commutabilia spiritualia ratione sapientie ligunt. Rationi autem scientie appetitus est: quoniam quidē de ipsis corporalibus quod se corporis sentiunt racionant ea quod scientie actionis: si bene ut eam noticiam referant finem summi boni: si autem male: ut eis fruatur bonis talibus in quibus falsa beatitudine quiescat. Cum ergo huic intentioni mens quod in his temporalibus et corporalibus propter actionis officium racionandi viuacitate versat: carnalis ille sensus vel animalis ingerit quandā illecebram fruendi se: id est tanquam bono quodā priuato et proprio: non tanquam publico et comuni: quod est in commutabile bonum: tunc velut serpens alloquitur feminā: huic autem illecebre cōsentire: de ligno phibito māducare est. Si iste sensus si sola cogitationis delectatione contentus est: superioris vero auctoritate persiluit ita membra retinent: ut non exhibeant iniquitatis arma peccato: sic habendum existimo velut cibum vetitum mulier sola comederit. Si autem

consensione malevte dī rebus q̄ p sensū
corpiſ sentiunt: ita decernit qd̄cūq̄ pec-
catuz: vt si potestas sit etiā corpe cōpleat:
intelligenda est illa mulier dedisse viro suo
secū simul edendū illicitū cibū. Necq̄ enī
pōt peccatū nō solū cogitandū suauit: ve-
rū etiā efficaciter perpetrādū mēte decer-
ni: nisi z illa mentis intentio penes quā su-
ma potestas est membra in opus mouēdi:
vel ab ope cobibendi male actioni cedat z
seruiat. Nec sane cū sola cogitatione mens
oblectat illicitis: nō quidē decernēs esse fa-
cienda: tenens tñ z volēs libenter q̄ statim
vt attigerunt animū respui debuerunt: ne-
gandū nō est esse peccatū: sed longe min⁹
q̄ si z opere statuatur implendū. Et ideo
de talibus quoq̄ cogitationibus veniā pe-
tenda est: pectusq̄ percutiendū: atq̄ dicē-
dum: *Dimitte nobis debita nostra: facien-*
dū quoq̄ quod sequit: atq̄ in oratione iū-
gendū: sicut z nos dimittimus debitorib⁹
nostris. Necq̄ em̄ sicut in illis duobus pri-
mis hominib⁹ psonā suā quisq̄ portabat:
mulier cibuz edisset illicitum:
pplio plecteretur. Ita
ine vno: si delectationi-
b⁹ se cōtinuo debet auer-
ter sola pascā: nec faci-
ar mala: sed tantuz suauiter
teneant: quasi mulieres si-
bānari: absit hoc credē. Nec
psona est: vnus homo est: to-
nitur: nisi hec que sine volūate
sed tñ cū volūate animū tali-
ectādī solius cogitationis sentiunt
peccata: p mediatoris gratiā remit-
dec itaq̄ disputatio qua in mēte vni-
usq̄ hoīs quesuimus quod dā ratio-
cōiū cōtemplatiōis z actionis: of-
p̄ quēdā singula distributis: tamē in
roq̄ mētis vnitāte seruata: salua illi⁹ ve-
ritatis historia: quā de duob⁹ p̄mis hoīb⁹
viro scz ei⁹q̄ muliere: de q̄bus p̄pagatuz
est genus humanū: diuina tradit auctori-
tas. Ad hoc tñmō audienda est: vt intelli-
gatur ap̄lus: imaginē dei viro tñ tribuen-
do nō etiā femine: q̄uis in diuerso sexu du-
orū hoīm aliquid tñ significare voluisse qd̄
in vno homine quereretur.

De eorū sententia q̄ in vno hoīe
mentē in psona viri: sensū aut cor-
poris in persona mulieris accipie-
dū esse dixerūt. *Ca. xiii.*

Nec me fugit quosdā qui fuerūt an-
te nos egregij defensores catholi-
ce fidei z diuini eloquij tractato-
res: cum in homine vno cuius vniuersam
animā bonā quendā paradysum esse sense-
runt: duo ista requirerēt: virū mentē: muli-
erem vero dixisse corporis sensum. Et fm̄
hanc aut distributionē qua vir ponit mēs:
sensus vero corporis mulier: vident apte
omnia cōuenire: si cōsiderata tractent: nisi
q̄ in omnibus bestiis z volatilib⁹: scriptuz
est: *Nō esse inuentū viro adiutoriu⁹ simile* *Gen. 2.*
illi: z tunc est ei mulier facta de latere. Pro-
pter qd̄ ego nō putauī p muliere sensū cor-
poris esse ponendū: quē videmus nobis z
bestiis esse cōmunē: sed aliqd̄ volui qd̄ be-
stie nō haberent: sensumq̄ corporis magis p
serpēte intelligendum existimauī: qui legit
sapientior omnib⁹ pecoribus terre. In eis *Gen. 3.*
ippe naturalib⁹ bonis: q̄ nobis z rationa-
lib⁹ animatib⁹ videm⁹ esse cōmunita: viuā-
citate qdā sensus excellit: nō ille de q̄ scrip-
tum est in epistola: que est ad hebreos: vbi
legitur: perfectorum esse solidum cibū: qui *Heb. 5.*
per illum habitū exercitatos habēt sensus
ad sepādū bonū a malo. Illi ippe sensus
nature rationalis sunt ad intelligentiā pri-
nentes: si iste sensus q̄ est quinq̄pertitus in
corpe: per quē nō solū a nobis: verū etiā a
bestiis corporalis species motusq̄ sentitur.
Sed siue isto: siue illo: siue aliquo alio mo-
do accipiendum sit: qd̄ apostolus: virū di- *1. Cor. 13.*
xit imaginē z gloriā dei: mulierem autē
gloriā viri: apparet tamē cum secundum
deū viuimus: mentē nostram in inuisibilia
eius intentā: ex eius eternitate: veritate: ca-
ritate proficenter debere formari. Quid-
dā vero rationalis intentionis nostre: b̄ est
eiusdē mentis in vsum mutabilium corpo-
raliūq̄ rerum: sine quo hec vita nō agit di-
rigendum: non vt conformemur huic secu- *Roma. 12.*
lo finem p̄stituendo in bonis talib⁹: z in ea
de torquēdo beatitudinis appetitū: sed vt
quicqd̄ in vsu temporalū rationabiliter fa-
ciamus: eternorum adipiscendorum contē-
platione faciamus: per ista transeuntes: il-
lis inherentes.

In que officia propria sapiētia
z sciētia dei dantur. *Ca. xiiii.*

Habet em̄ z scientia modū suū bo-
nū: si qd̄ in ea inflat vel inflare as-
solet: eternoz caritate vincat: que
nō inflat: sed vt scimus edificat. Sine sciē-
tia quippe nec virtutes ip̄e q̄bus recte viuūt

pōt haberi: p q̄s hec vita misera sic guber-
netur: vt ad illam que vere beata est perue-
niat eternā. Bistat tamen ab eternorū cō-
templatione actio qua benevitmur tempo-
ralibus rebus: z illa sapientie: hec scientie
deputatur. Quis enim z illa que sapientia
est: possit scientia nuncupari: sicut z ap̄lus
loquitur: vbi dicit: Nunc scio ex parte: tūc
autē cognoscā sicut z cognitus sum: quā
scientiā profecto cōtemplationis dei vult
intelligi: quod sanctorū erit premium sum-
mū: tamē vbi dicit: Alij datur per spiritus
sermo sapientie: alij sermo scientie fm̄ eun-
dem spiritum: hec utiq; duo sine dubitati-
one distinguit: licet nō ibi explicet quid in-
ter sit vnde possit vtrūq; dinosci. Clērū scri-
pturā sanctarum multiplicē copiam scri-
tatur: inueni scriptū esse in libro iob: eodē
sancto viro loquente: Ecce pietas est sapi-
entia: abstinere autem a malis est scientia.
In hac differentia intelligendū est ad cō-
templationē sapientiā: ad actionē scientiā
pertinere. Pietatez quippe hoc loco posu-
it dei cultum: que grece dicitur theosebia.
Nam hoc verbum habet istam sententia:
in codicibus grecis. Et quid est in eternis
excellētius q̄ deus: cuius solius immuta-
bilis est natura: Et q̄s cultus ei⁹: nisi amor
eius: quo nunc desideramus cum videre:
credimusq; z speramus nos esse visuros: z
quātū proficimus videmus nunc per spe-
culū in enigmate: tunc aut in manifestatio-
ne. Hoc est em̄ q̄s aut apostolus paulus:
Facie ad facie. Hoc etiā q̄s iohannes: Bi-
lectissimi nunc filij dei sumus: z nondū ap-
paruit qd̄ erimus: scimus cū apparuerit: si-
miles ei erimus: quoniā videbim⁹ eum si-
cuti est. De his atq; b̄mōi: sermo ipse mihi
videt esse sermo sapientie. Abstinere autē
a malis quoniā iob scientiā dixit esse: rerū
p̄culdubio temporalū est. Quoniā scdm̄
tempus in malis sumus: a quibus abstinere
debemus: vt ad illa bona eterna venia-
mus. Quob̄re quicquid prudēter: fortiter:
temperanter z iuste agimus: ad eam perti-
net scientiam siue disciplinā qua in euitan-
dis malis: bonisq; appetendis actio nostra
versat: z quicquid propter exempla vel ca-
uenda: vel imitanda: z propter quarumq;
rerum q̄ nostris accōmodata sunt vsib⁹ ne-
cessaria documenta: historica cognitione
colligimus. De his ergo sermo cū sit: eum
scientie sermonē puto discernēdū a sermo-
ne sapientie: ad quā p̄tinent ea que nec fu-

erūt: nec futura sunt: sed sunt: z p̄pter e-
nitatem in qua sunt et fuisse z esse et futu-
esse dicunt: sine vlla mutabilitate tempo-
ris. Nō em̄ sic fuerūt vt esse desinerent: aut
futura sunt quasi nunc nō sunt: sed idip̄s
esse semper habuerūt: semp habitura sunt.
Adanent autē nō tanq̄ in spacijs locorū
fixa veluti corpora: sed in natura incorpora-
li: sic intelligibilia presto sunt mentis aspe-
ctibus: sicut ista in locis visibilia vel cōtre-
ctabilia corporis sensib⁹. Non aut soluz rex
sensibilium in locis positaz sine spacijs lo-
calibus manēt intelligibiles incorpalesq;
rōnes: verūetiā motionū in temporibus
transientū: sine temporali transitu stant eti-
am ipse vtiq; intelligibiles insensibiles: ad
quas mentis acie peruenire paucorū est.
Et cum peruenit: q̄tum fieri potest: nō in
eis manet ip̄e peruentor: sed veluti acie ip-
sa reuerberata repellit: z sit rei nō transito-
rie transitoria cogitatio. Que tamē cogita-
tio transiens per disciplinas quibus erudi-
tur animus: memorie cōmendatur: vt sit q̄
redire possit: que cogitatur inde trāsire: q̄-
uis si ad memoriā cogitatio non rediret:
q̄s qd̄ cōmēdauerat ibi i-
dis ad hoc sicut ducta si
inueniret: z vbi primū in-
cet incorporea veritate: v-
descriptuz in memoria fig-
sicut manet (verbi gratia)
ris incorporealis z incōmut-
in ea manet hominis cogita-
eā sine phantasia spaciū locali
uenire. Aut si alicui⁹ artificiosi
ni per moras temporis transcū-
sitas comprehendat: sine tempor-
qdā secreto altoq; silētio: tādū si
gitari pōt q̄diu potest ille cātus a
qd̄ inde rapuerit z si transiēs menti-
ctus z quasi glutiens in ventrem: ita
moria reposuerit: poterit recordand
dāmodo ruminare: z in disciplinam q̄
didicerit traicere. Quod si fuerit oīne
obliuione deletum: rursus doctrina du-
ad id venietur qd̄ penitus exciderat: z in-
inuenietur vt erat.

De opinione platonis qua
didit animas aliam vitam prius
corporibus induerent habuisse.

Capitulum. xv

Vnde plato ille p̄s nobilis: p̄fusa-
dere conat⁹ est virisse hic animas
hominum: z anteq̄ ista corpora gererent.

que discuntur: reminiscuntur
 cognita quod cognoscuntur noua.
 enim puerum quendam nescio quid
 geometria interrogatum sic respondit:
 tanquam esset illius peritissimus discipline.
 Gradatim quippe atque artificiose interro-
 gatus: videbat quod videndum erat: dicebatque
 quod viderat. Sed si recordatio hec esset re-
 rum antea cognitarum: non utique omnes vel pe-
 ne omnes cum illo modo interrogarent: hoc
 possent. Non enim omnes in priore vita geo-
 metre fuerunt: cum tamen rari sint in genere huma-
 no: ut vir possit aliquis inueniri. Sed po-
 tius credendum est mentis intellectualis ita
 condita esse natura: ut rebus intelligibili-
 bus naturali ordine disponere conditor per-
 iuncta: sic ista videat in quadam luce sui ge-
 neris incorporea: quemadmodum oculus car-
 nis videt: que in hac corporea luce circu-
 miacent cuius lucis capax eius congruens
 status. Non enim et ipse ideo sine magi-
 na nigra discernit: quia ista iam noue-
 rit hac carne crearet. Beneque cur
 intelligibilium id fieri potest: ut
 quisque respondeat quod ad
 natura: etiam si eius ignarus
 sensibilibus nullum
 sit in corpore con-
 indicantibus
 uo: Non enim
 nisi pythagoram
 a nonnulla que non fu-
 id iam fuisset in corpore
 alij: eiusmodi ali-
 mos: quas falsas fu-
 is plerumque experimur
 videmur reminisci quasi
 rimus quod nec egimus: o-
 et eo modo affectas esse il-
 vigilantium instinctu spiri-
 atque fallacium: quibus cure
 onibus animarum falsam opini-
 piendos homines firmare vel se-
 conijci potest: quia si vere illa recor-
 ic in alijs antea posita corporibus
 multis ac pene omnibus id contingere
 quidem ut de uiuis mortuos: ita de
 viuis: tanquam de vigilantibus dor-
 mientes: et de dormientibus vigilantes sine
 ratione fieri suspicant. Si ergo hec est sa-
 entie et scientie recta distinctio: ut ad sa-
 cientiam pertineat eternarum rerum cognitio
 intellectualis: ad scientiam vero temporalium rerum
 cognitio rationalis: quod cui proponendum siue post

ponendum sit: non est difficile iudicare. Si autem
 alia est adhibenda discretio qua dinoscantur
 hec duo: que perculdubio distare apud do-
 cet dicens: Alij dant quidem per spiritum sermo
 sapientie: alij sermo scientie secundum eundem
 spiritum. Et si etiam istorum duorum que nos po-
 suimus euidentissima differentia est: quod alia sit
 intellectualis cognitio eternarum rerum: alia
 rationalis temporalium: et huic illam preponen-
 dam esse ambigit nemo. Relinquentibus ita-
 que nobis ea que exterioris sunt hominibus: et ab eis
 que communia cum pecoribus habemus itro-
 sum ascendere cupientibus: antequam ad cogni-
 tionem rerum intelligibilium atque summarum
 que sempiternae sunt veniremus: tempora-
 lium rerum cognitio rationalis occurrit. Eti-
 am in hac igitur inueniamus si possumus ali-
 quam trinitatem: sicut inueniebamus in sensi-
 bus corporis: et in his que per eos in animam
 vel spiritum nostrum imaginabiliter intrauerunt:
 ut per corporalibus rebus quas corporeo for-
 tis positas attingimus sensu: intus corpo-
 rum similitudines haberemus impressas me-
 morie: ex quibus cogitatio formaretur tertia
 voluntate utrumque iungente: sicut formabat
 foris acies oculorum quam voluntas ut visio
 fieret adhibebat rei visibili: et utrumque iunge-
 bat etiam illic ipsa se admouens tertiis. Sed
 non est hoc coartandum in hunc librum: ut in eo
 qui sequitur si deus adiuuerit prouenient pos-
 sit inquiri: et quod inuentum fuerit explicari.

i. Cor. 12

Explicit liber duodecimus.

Incipiunt capitula libri decimiterti.

- i De gemino rationalis mentis officio
 quorum unum ad temporalia: aliud
 pertinet ad eterna.
- ii De fide que licet per corporis sensum
 mente concepta sit: nihil tamen in-
 uenitur habere corporeum.
- iii De voluntate quam et singuli propriam
 et omnes etiam non indicatam possunt
 habere communem.
- iiii De beatitudine quam omnes una vo-
 luntate expetunt: sed non eadem om-
 nes diffinitione nouerunt.
- v An omnes beati sint qui uiuunt ut vo-
 lunt.
- vi Propriorem esse beatitudini volun-
 tatem rectam etiam non adeptam quod
 cupit: quam prauam etiam si quod co-
 cupiuit obtinuit.

- vij Ad verā beatitudinē viā esse p fidē
rectā sine qua nulla cuiq̃ possit for
titudo prodesse.
- viii Perfectā beatitudinē nisi in eterna
vita esse nō posse.
- ix An eternitatis capax sit humana na
tura.
- x An alio modo omnipotēs de⁹ hoīez
eternitati debuerit reformare: q̃ vt
sibi de⁹ fili⁹ naturā vniret humanā
- xj Qua rōne in sanguine xpī iustificen
tur credētes: et quō in hoc sacramē
to tot⁹ sit trinitatis opatio.
- xij Quo merito homo diabolice sit tra
ditus potestati.
- xiii De p̃silio dei quo ei placuit vt ptās di
aboli nō potentia: sed iusticia vin
ceretur.
- xiiii De oīm debito p nihil debentē chri
stum soluto.
- xv In q̃ sit diabolus victus a christo.
- xvi Ad quā vtilitatē fidelīū renatoz ma
la que p originale pctm sunt cōtra
cta conuersa sint.
- xvij De his que p incarnationē xpī sunt
collata credentibus.
- xviii De natiuitate domini ex maria virgi
ne et spiritu sancto.
- xix Quid verbū caro factū qd est xp̃us ie
sus: et sapiētie thesauros in se habe
at et scientie.
- xx Meminē posse sine fide ad verā bea
titudinē peruenire.

Aurelij augustini episcopi de tri
nitate liber tredecimus incipit.

De gemino rationalis mētis of
ficio: quoz vnū ad tpalia: aliud p
tinet ad eterna.

Ca. i

In libro superiore hui⁹ opis
duodecimo satis egimus
discernere rationalis mē
tis officiū in tpalibus re
bus: vbi si sola cognitio:
verū et actio nostra versa
tur ab excellētiore eiusdē mētis officio: qd
ptemplandis eternis reb⁹ impendit: ac so
la cognitioe fruit. Comodius aut fieri pu
to: vt de sc̃pturis sanctis aliqd interferam:
quo facilius possit vtrūq̃ dinosci. Euāge
liū suūz iohannes euāgelista sic exorsus est.
Joh. i In principio erat verbū: et verbū erat apd
dei: et de⁹ erat verbū: hoc erat in principio

apud deū: oīa p ipm facta sūt: et sine
ctū est nihil. Qd factū est in ipso vita
et vita erat lux hoīm: et lux in tenebr̃ luce
et tenebre eā nō cōprehēderūt. Fuit hō in
sus a deo: cui nomē erat iohānes: hic ventū
in testimoniū: vt testimoniū phiberet de lu
mine: vt oēs crederent p illū. Non erat ille
lux: s̃ vt testimoniū phiberet d̃ lumie. Erat
lux vera: q̃ illuminat oēm hoīez veniētē in
hunc mundū. In mundo erat: et mūdus p
ipm fact⁹ est: et mundus eū non cognouit.
In ppria venit et sui eū nō recepit. Quot
quot aut receperūt eū: dedit eis ptatē fili
os dei fieri: his qui credunt in nomine ei⁹.
Qui nō ex sanguinib⁹ neq̃ ex volūate car
nis: neq̃ ex volūate viri: s̃ ex deo nati sūt.
Et ṽbz caro factū est et habitauit in nob.
Et vidimus gloriā eius: gloriā q̃si vnigeni
ti a patre: plenū gratie et veritatis. Hoc to
tū qd ex euāgelio posui: in p̃cedentib⁹ suis
ptib⁹ habet qd imutabile ac sempiternū est:
cui⁹ ptemplatio nos beatos facit. In cōse
quētib⁹ vero: p̃mixta cū tpalib⁹ cōmemo
rant eterna. Ac p̃ aliqua ibi ad scientia
p̃tinēt: aliq̃ ad sapientiā: sic
decimo p̃cessit nra disti
pio erat verbū: et ṽbū e
us erat verbū: s̃ erat in p
Oīa p ipm facta sūt: et sine
qd factū est in ipso vita era
hoīm: et lux in tenebris luce
nō cōprehēderūt. Cōtēplan
et intellectuali mēte cernēdū e
q̃tomagis q̃sq̃ p̃fecerit: tante
bitatōe sapiētior. S̃z p̃pter id
lucet in tenebris: et tenebre eā nō
derūt: fide vtrūq̃ opus erat q̃ cred
videf. Tenebras q̃ppe itelligi voli
sa ab h⁹ luce eāq̃ mun⁹ idonea ptui
da mortalīū: p̃pter qd adūgit et dici
hō missus a deo: cui nomē erat iohāne
venit in testimoniū vt testimonium p
ret de lumine: vt oēs crederēt p illū. I
iam tpaliter gestū est: et ad scientiā ptinet
cognitione historica ptinet. Hōiem aut
annē in phātasia cogitam⁹: que de hūai
nature noticia imp̃ssa est nostre memori
Et hoc eodē mō cogitat: siue q̃ ista nō ci
dūt: siue qui credūt. Vtrūq̃ eū notum est
quid sit homo: cui⁹ exteriorē ptē: id est cor
pus p corpis lumina didicerūt. Interiorē
vero: id est animā in seip̃is: q̃ et ipi homines
sunt: et p humanā cōuersionē cognitā te
nent: vt possint cogitare qd dicit: Fuit hō

omnes: quia et nota sciunt lo-
quendo. Quod autem ibi est: missus
est tenet qui tenet. Et qui fide non te-
net dubitatione ambigunt: aut infideli-
ter derident. Ceterique tamen si non sunt ex nume-
ro nimis insipientium: qui dicunt in corde suo:
non est deus: hec audientes verba utriusque co-
tatur: et quid sit deus: et quod sit mitti a deo: et si
non sicut res se habet certe sicut valet. Fide
vero ipsam quam videt quisque in corde suo
credit: vel non esse: si non credit: aliter novi-
mus: non sicut corpora que videmus oculis cor-
poris: et per ipsorum imagines que memoria tene-
mus: etiam absentia cogitamus: nec sicut ea
que non vidimus: et ex his que vidimus cogi-
tatione utrumque formamus: et memorie co-
mendamur: quo recurramus cum voluerimus:
illuc ea vel potius qualescunque imagines
que ibi fiximus similiter recordatione cer-
amus. Nec sicut hominem visum cuius animam
non videmus ex nostra consuecimus: et ex
qualibus hominem visum: sicut videmus
situemur etiam cogitando. Non
in corde in quo est ab eo cuius
anima scientia: clamatque con-
tra credere iubeamur:
videre non possu-
mus nobis videmus
sensus est fides:
fides: et rerum que
tamen temporaliter sit
infidelibus fide-
que autem et rebus fal-
siquimur enim sicut
res et decepti. Qua-
nda est fides: si cul-
perit: quoniam ea inuenta
inter aut rerum verarum in-
est. Non enim dicendum est pe-
nant vident. Nunquam enim
da est cum diffinita sit in epi-
s fides: dictumque sit ea esse co-
non videtur: Beinde quod sequitur:
testimonium: ut testimonium phi-
sice: ut omnes crederent per illum: actio
is est. Tunc autem testimonium per
de re sempiterna quod est intelli-
ge. Be qui ut testimonium prohiberet ve-
nnes: qui non erat lux: sicut ut testimonium
eret de lumine. Adiungit enim: Erat lux
a: qui illuminat omnem hominem venientem in
de mundum: In mundo erat: et mundus per
ipsum factus est: et mundus enim non cognovit. In
propria venit et sui enim non receperunt. Nec ver-

ba omnia que latina lingua sciunt: ex rebus intelli-
gunt que nouerunt. Quare aliqui nobis inno-
tuerunt per corporis sensus: sicut homo: sic ipse
mundus: cuius tam evidentem magnitudinem
cernimus: sicut eorumque verborum soni. Nam et
auditus sensus est corporis. Alii autem per animi
rationem: sic id quod dictum est: Et sui enim si receperunt.
Intelligit enim: non in eorum crediderunt. Quod quid
sit: nullo corporis sensu: sed animi ratione cogno-
uimus. Ipsorum etiam verborum non solum sonos
sed significaciones: partim per corporis sensum: partim
per animi rationem didicimus. Nec ea verba nunc
primum audiui: sed que iam audieram. Et non so-
lum ipsa: verum etiam que significaret cognita me-
moriam tenebam: et hic agnouimus. Hoc enim
nomen dissyllabum cum dicitur mundus: quoniam so-
nus est: res utique corporalis per corpus inno-
tuit: id est per aurem: sed etiam quod significat per
corpus innotuit: id est per oculos carnis. Mundus
quippe in quantum notus est: videtur non
us est. Ad hoc verbum quattuor syllabarum
quod est crediderunt: sono suo quoniam corpus est
per aurem carnis illabitur. Quod autem significat:
nullo corporis sensu: sed animi ratione cogno-
scitur. Nisi enim quid sit crediderunt per ani-
mum nossemus: non intelligeremus quod non fe-
cerint illi de quibus dictum est: Et sui enim non rece-
perunt. Sonus ergo verbi forinsecus instre-
pit auribus corporis: et attingit sensum qui vo-
catur auditus. Species quoque hominis et
in nobis ipsis nota est: et forinsecus in alijs
adest corporis sensibus oculis cum videtur: au-
ribus cum auditur: tactui cum tenetur et tangitur.
Habet etiam in memoria nostra imaginem su-
am: incorpale quidem: sed corpori simile. Adun-
di denique ipsius mirabilis pulchritudo for-
insecus prelo est: et aspectibus nostris: et ei sen-
sui qui dicitur tactus si quid eius attingimus. Ha-
bet etiam ipse intus in memoria nostra imaginem
suam: ad quam recurramus: cum enim vel septi pa-
rietibus vel etiam in tenebris cogitamus. Sed
de his imaginibus rerum corporalium incorpali-
bus quod habentibus tamen similitudines corporum:
et ad vitam exterioris hominis pertinenti-
bus: iam satis in undecimo libro locuti su-
mus. Nunc autem agimus de homine interi-
ore et eius scientia: ea que rerum est temporalium
et mutabilium: in cuius intentione cum assu-
mitur aliquid: etiam de rebus ad exteriorem
hominem pertinentibus: ad hoc assumendum est ut
aliquid inde doceatur quod rationale adiuvet
scientiam. Ac per hoc rerum quas cunctis cum animan-
tibus irrationalibus habemus: rationalis usus ad
interiorem hominem pertinet: nec recte dici potest

Abi. a.

Abi. a.

cum irrationalibus animantibus eum nobis esse communem.

De fide q̄ licet p̄ corporis sensum mente cōcepta sit: nihil tñ inueniē habere corporeū. **Ca. ii**

Ides vero de qua in hoc libro aliquid diutius disputare certa dispositionis nostre ratione cōpellimur: quā qui habent fideles vocant: et qui non habent infideles: sicut hi qui venientē in p̄p̄tia dei filiū nō receperūt: q̄uis ex auditu in nobis facta sit. Nō tñ ad eū sensum corporis p̄tinet q̄ appellat̄ auditus: qm̄ nō est sonus. nec ad oculos hui⁹ carnis: qm̄ nō est color aut corporis forma. nec ad eū q̄ dicitur tactus: qm̄ corpulētē nihil habet. nec ad ullū sensum corporis: qm̄ cordis res ista nō corporis: nec foris est a nobis: s̄ in intimis nostris: nec eā quisq̄ hoīm videt in alio: s̄ unusq̄sq̄ in semetip̄o. Beniq̄ pōt et simulatione p̄fingi: et putari esse in quo non est. Si iā igit̄ quisq̄ fidē apud seipm̄ videt: in altero aut̄ credit esse eā nō videt: et t̄to firmitus credit: q̄to fructus eius maḡ nouit quos operari solet fides per dilectionem. **D**ob̄rē oībus de quibus euāgelista subiūgit et dicit: Quotq̄ aut̄ receperūt eū: dedit eis p̄tatem filios dei fieri: his q̄ credunt in noīe eius: q̄ nō ex sanguinib⁹: neq̄ ex volūtate carnis: neq̄ ex volūtate viri: s̄ ex deo nati sūt. Fides ista cōmunis ē: nō sicut aliqua corporis forma cōmunis ē ad videndū omnīū oculis quib⁹ p̄p̄sto est (Ex ip̄a q̄ppe vna omnīū cernētium quodāmo informat̄ aspect⁹) s̄ sicut dici pōt oībus hoīb⁹ esse facies hūana cōmunis. Nā hoc ita dicit̄: vt tñ singuli suas habeant. Ex vna sane doctrina imp̄ssam fidē credentiū cordibus singulorū q̄ s̄ idē credūt verissime dicim⁹. S̄ aliud sunt ea que credunt̄: aliud fides qua credunt̄. Illa q̄ppe in rebus sūt que vel esse vel fuisse vt futura esse dicunt̄. hec autem in animo credētis est: ei tñ conspicua cuius est: q̄uis sit et in alijs nō ipsa s̄ similis. Nō. n. numero est vna: s̄ genere. p̄pter similitudinē tñ et nullā diuersitatē magis vnā dicimus esse q̄ multas. Nam et duos homines simillimos cū videmus: vnā faciem dicimus: et miramur ambozq̄. Facilius itaq̄ dicitur multas animas fuisse singulas vtq̄ singulorum: de quibus legimus in actibus apostolorum: q̄ eis fuerit anima vna. q̄ vbi dixit apostolus: Vna fides: tot eas audet quisquam dicere quot

fideles. Et tñ qui dicit: O mulier mi fides tua: et alteri: Hodice fidei quare bitasti: suā cuiq̄ esse significat. S̄ ita vtur eadē credētū fides vna: quēadmodū eadē volentiū volūtas vna: cū et in ipsis q̄ hoc idē volunt sua voluntas sic cuiq̄ conspicua: alterius aut̄ lateat: q̄uis idē velit. Et si aliq̄bus signis sese indicet: credit potius q̄ videt. Unusquisq̄ aut̄ sui animi cōscius nō credit vtq̄ hanc esse suā: sed plane puidet voluntatē.

De volūtate quā et singuli p̄p̄riam et oēs etiā nō indicatā pnt habere cōem. **Ca. iii**

Et quedam sane eiusdē nature videntis et rōne vtentis tanta cōspiratio: vt cū lateat alter quid alter velit: nōnullē tñ sint volūtates omnīū etiā singulis notē. Et cū quisq̄ homo nesciat quid homo alius vnus velit: in quibusdā rebus possit scire quid oēs velint. Vñ illa cuiusdā minū facetissima p̄dicatur vrb̄anitas: Qui cū se p̄misisset in theatro quid in animo haberent: et quid vellent: oēs: alius ludis esse dicturū: atq̄ a ingenti expectatione m̄flueret: suspēsis et silētiatur. Vile vultis emere: quo dicto leuissimi scenientias inuenerūt suas: ei⁹ oīm cōstitutā: et tñ improbiabili fauore p̄lauserūt. Cur na expectatio facta ē illo p̄mitūtatē se esse dicturū: nisi qui minē aliorū hominū voluntate quid ista latuit istum? Nūq̄d q̄? Qua tandē causa: nisi quia sunt: nō incōuenienter in alijs de se quisq̄ ciat: cōpatiente vel p̄spirante vitio tura: Sed aliud est videre voluntā aliud (q̄uis certissima cōiectura) care alienā. Nā cōditā romam tam cebeo in rebus hūanis: q̄ cōstantinopoli cū romam viderim oculis meis: de illa ro nihil noueriz: nisi q̄ alijs testibus credi. Et minus quidē ille vel seipm̄ intueđo vel alios quoq̄ experiēdo: vili velle emere: et care vēdere: omnibus id credidit et cōmune. Sed quoniā reuera vitii est: potest quisq̄ adipisci eiusmodi: vel alieui⁹ alterius vitij qd̄ huic cōtrarium est incurrere pestilentia qua huic resistat et vincat. Nā scio ip̄e hominē cū venalis codex ei fuisset oblatus: p̄chq̄ ei⁹ ignaz: et ideo quiddā

Job. i

Ibidem

Act. 4

Ephe. 4

ne cerneret venditorē auctus
multo amplius erat: nec opinanti
Quid si etiā sit quisq; neq̄cia tāta
offessus: vt vdi vendat q̄ dimiserūt parē-
es: z caro emat q̄ psumant libidines: Nō
st vt opinor incredibilis ista luxuries. Et si
puerant tales reperiant: aut etiā nō ques-
i fortassis occurrāt: q̄ nequicia maiore q̄
beatrica ppositioni vel pnunciationi the-
atrice insultet: magno p̄cio stupra emēdo:
paruo aut rura vendēdo. Largitionis etiā
grā nouim⁹ quosdā emisse frumēta can⁹: z
vilius vendidisse suis ciuib⁹. Illud etiam
q̄d vet⁹ poeta dixit Ennius: oēs mortal-
ese laudari exoptant: p̄fecto z de seipso et
de his q̄s expertus fuerat cōiecit in alijs: z
videt pnunciāsse hominū omniū volūta-
tem. Beniq; si z minus ille dixisset: laudari
vultis: nemo vestrum vult vitupari: si
q̄d esset oīni volūtatis dixisse vide-
tamen qui vitia sua oderint: z in
licet ip̄i: nec ab alijs se lauda-
q; agant obiurgantiū beni-
upantur vt corrigātur.
beati esse vultis: mise-
quod nullus
te. Quicquid
ab hac volū-
satis nota est:

ā oēs vna vo-
eadē oēs dif-
Ca. III
capescende atq; re-
udinis volūtas vna
de tanta existat de ip-
s varietas atq; diuer-
on q̄ aliq; eā nolit: sed
t. Si em̄ oēs eā nossent:
et eē in v̄tute animi: alijs
ate: alijs in v̄traq; z alijs
atq; alibi. Ut em̄ eos que-
delectauit: ita in ea cōstitue-
ā. Quō igit̄ seruētissime amāt
omnes sciūt: Quis pōt amare
Sicut iā de hac re in libr̄ supiori
utau. Cur ergo beatitudo amat
nec tñ scit ab oib⁹: An forte sciunt
sa que sit: s̄ nō oēs sciūt vbi sit: z in-
tentio est: Quasi vero de aliquo mūdi
agat loco: vbi debeat quisq; velle vi-
ere: qui vult beate viuē: ac nō ita querat
vbi sit beatitudo: sicut querit q̄ sit. Nā vti-
s in corporis voluptate est: ille beat⁹ est

q̄ fruit corporis voluptate. Si in virtute ant-
m: ille qui hac fruit. Si i v̄traq; ille q̄ fruit-
tur v̄traq;. Cū itaq; ali⁹ dicit: beate viuere
est voluptate corporis frui. Ali⁹ aut beate vi-
uere est virtute animi frui: nōne aut ambo
nesciūt que sit beata vita: aut nō ambo sci-
unt: Quō ergo ambo amāt eā si nemo po-
test amare q̄d nescit: An forte falsū ē q̄d p
verissimo certissimog; posuim⁹: beate viuere
omnes homines velle: Si em̄ beate vi-
uere est (verbi gratia) fm̄ animi virtutem:
quō beate viuere vult: q̄ s̄ nō vult: Nōne
verius dixerimus: homo iste nō vult beate
viuere: q̄ non vult fm̄ virtutē viuere: q̄d
solū est beate viuē: Non igit̄ oēs beate vi-
uere volūt: imo pauci hoc volūt: si nō ē be-
ate viuere nisi fm̄ virtutem animi viuē: q̄d
multi nolūt. Ita ne falsū erit. Cū nec ip̄is
academici cū oīa dubia sint: academicus
ille cicero dubitauit: q̄ cū vellet in hortēsiō
dialogo ab aliq; re certa de q̄ nullus ambi-
geret sumere sue disputatōis exordiu. Be-
ati certe inq̄t oēs esse volum⁹: absit vt s̄ fal-
sum esse dicam⁹. Quid igit̄: an dicendū ē
etiam si nihil sit aliud beate viuere: q̄ fm̄
virtutem animi viuere: tamē z qui hoc non
vult: beate vult viuere: Nimis quidē s̄ vi-
detur absurdum. Tale est em̄ ac si dicam⁹.
Et qui nō vult beate viuere: beate vult vi-
uere. Istam repugnantia quis audiat: q̄s
ferat: z tamē ad hanc cōtrudit necessitas.
Si z omnes beate velle viuere verū est: et
nō omnes sic volunt viuere: quomō solum
vult beate: verū est.

An omnes beati sint qui viuunt
vt volunt. Ca. V

An forte illud est q̄d nos ab his an-
gustijs possit eruere: vt quoniam
dixim⁹ ibi quosq; posuisse beatam
vitā: q̄d eos maxime delectauit: vt volup-
tas epicuri: virtus zenonē: sic aliū aliquid
aliud: nihil dicam⁹ esse beate viuere: nisi vi-
uere fm̄ delectationē suā: z ideo falsum nō
esse: q̄ omnes beate viuere velint: q̄ oīs
ita volūt: vt quēq; delectat. Nā z hoc po-
pulo si pnunciātū esset in theatro: omnes
id in suis voluntatibus inuenirēt. S; hoc
quog; cicero cum sibi ex aduerso proposu-
isset: ita red arguit: vt qui hoc sentiant: eru-
lescāt. At em̄: Ecce aut nō philosophi q̄-
dem: sed prompti tamen ad disputandū:
omnes aiunt esse beatos: qui viuant vt ip̄i
si velint: hoc ē q̄d nos diximus: vt quosq;
delectat. Sed mox ille subiecit: falsum id

Ps. 9

quidē. Uelle enim quod non deceat: id ipsum mi-
serum est. Nec tam miserum est non adipisci
quod velis: quam adipisci velle quod non oporteat:
preclarissime omnino atque verissime. Quis
namque ita sit mente cecus: et ab omni luce de-
coris alienus: ac tenebris de decoris inuo-
lutus: ut eum qui nequiter vivit ac turpis:
et nullo prohibente: nullo vlciscente: et nullo
saltem reprehendere audente: insuper et laudati-
bus plurimis (quasi sicut ait scriptura divi-
na: Laudat peccator in desideriis anime
sue: et qui iniqua gerit benedicit) implet om-
nes suas facinorosissimas: et flagiciosissi-
mas voluntates: ideo beatum dicat: quod vivit
ut vult: cum profecto quis et sic miser est: mi-
nus tamen esset si nihil eorum que perperam volu-
isset habere potuisset: mala enim voluntate vel
sola quisque miser efficit: sed inferior parte:
qua desiderium male voluntatis impletur.
Quapropter quoniam verum est quod omnes homines
esse beatum velint: idque unum ardentissimo amo-
re appetant: et propter hoc cetera quecumque ap-
petunt: nec quisque potest amare quod omnino quid-
vel quale sit nescit: nec potest nescire quid sit quod
velle se scit: sequitur: ut omnes beatam vitam sci-
ant. Omnes autem beati habent quod volunt: quis
non omnes qui habent quod volunt conti-
nuo sint beati. Continuo autem miseri qui vel
non habent quod volunt: vel id habent quod non
recte volunt. Beatus igitur non est nisi qui et ha-
bet omnia que vult: et nihil vult male.

**Propiorē esse beatitudinē volū-
tatem rectā etiam non adeptam quod
cupit quam pravā etiam si quod concu-
puit obtinuit.** Ca. VI

Cum ergo ex his duobus beata vita
constet: atque omnibus nota: omni-
bus cara sit: quid putemus esse cau-
se: cur horum duorum quando utrumque non pos-
sunt magis eligant homines: ut omnia que vo-
lunt habeant: quam ut omnia bene velint etiam si
non habeant. An ipsa est pravitas generis hu-
mani: cum eos non lateat: nec illam beatum esse
qui quod vult non habet: nec illam qui quod male
vult habet: si illam qui et habet quecumque vult
bona: et nulla vult mala: ex his duobus qui-
bus beata vita perficitur quando utrumque non da-
tur: id eligat potius: unde magis a beata vi-
ta recedit. Longius quippe ab illa est qui-
cumque adipiscitur male concupita: quam qui non
adipiscitur concupita: cum potius eligi debue-
rit voluntas bona atque preponi: etiam non
adepta que appetit. Propter hoc enim bea-
torum qui bene vult quecumque vult: et que ade-

ptus cum fuerit beatus erit. Et ut
mala sed bona beatum faciunt: quando
quorum bonorum habent aliquid idem: idque in-
ui estimandum: eamque ipsam scilicet voluntatem
bonam: qui de bonis quorum capax est huma-
na natura: non de vilius mali perpetratione
vel adeptione gaudere desiderat: et bona
qualia et in hac misera vita esse possunt: pru-
denti: temperanti: forti: et iusta mente sectatur:
et optus dat assequitur: ut etiam in malis sit bo-
nus: et finitis malis omnibus atque impletis
bonis omnibus sit beatus.

**Ad verā beatitudinē viā esse per
de rectā sine qua nulla possit cuius
fortitudo perdesse.** Ca. VII

Ad hoc in ista mortali vita errori-
bus criminibusque plenissima: precipue
fides est necessaria: qua in deum cre-
ditur. Non enim quecumque bona: maximeque
illa quibus quisque sit bonus: et illa quibus
fiet beatus. Unde nisi a deo in hominem ve-
niant: et homini accedant: inveniri pote-
runt. Cum autem ex hac vita ab eo qui in his ni-
hil fidelis et bonus est ventum fuerit ad
terram: tunc erit vere quod nunc est
ut sic homo vivat: quod
male vivere in illa felici-
tate quod deest: aut de-
Quicquid amabit aderit:
quod non aderit: omne quod ibi
summum deus summum bonum
dum amantibus prestat erit: et quod
tissimum ita semper fore certum erit.
fecerunt quidam sibi philosophi si-
que placuit vitas beatas suas: ut
virtute possent: quod communi mort-
tione non poterant: sic scilicet vivere ut
Sentiebant enim aliter beatum esse nen-
se nisi habendo quod vellet: et nihil per-
quod nollet. Quis autem non qualemcumque
qua delectatur (et ideo beatam vocat) ut
esse in sua potestate ut eam possit
perpetuam: et tamen quis ita est: quis vult
tamen molestias quas fortiter toleret: quis eas
lit possitque tolerare si patitur? Quis velit
tormentis vivere: etiam qui potest in eis per pati-
tiam tenendo iusticiam laudabiliter vivere? Tr-
situra cogitauerunt hec mala que ea pertulerunt
vel cupiendo habere: vel timendo amittere
quod amabant: siue nequiter siue laudabiliter.
Ita multi per transitoria mala: ad maius for-
titer tenderunt. Qui profecto spe beati sunt:
etiam cum sunt in transitoriis malis: per que ad
bona si transitoria perveniunt. Sed qui sic spe-

adū beat⁹ est. Expectat nāq;
beatitudinē quā nondū tenet.
o sine vlla spetali: sine vlla tali mer
e cruciat⁹: quātālibet adhibeat toleran
tiā: nō est beatus veraciter: s; miser fortiter.
Neq; em̄ ppter ea miser nō est: qz miserior
esset: si z ipatiente miserā sustineret. Por
ro si ista non patitur que nollet pati in suo
corpore: nec tūc quidē beatus habendus
est: qm̄ nō viuit vt vult. Et em̄ alia omittā
q̄ corpore illeſo ad animi ptinent offensio
nes: sine quib⁹ viuere velim⁹: z sunt inume
rabilia: vellet vtq; si posset ita saluum z in
colume habere corpus: z nullas ex eo pati
molestias: vt id haberet in ptate: aut in ip
sius incorruptiōe corpis: quod qz non ha
bet: ac pēdet in incerto: pfecto nō viuit vt
vult. Quis em̄ per fortitudinē sit paratus
recipere z equo ferre animo q̄cquid aduer
sus acciderit: mauult tñ vt non accidat:
sit facit: atq; ita paratus ē in vtrūq;
ū in ipō est alterum optet: alteruz
vitat incurrerit: ideo volēs se
nō potuit qd volebat. Ne op
et: sed pmi nollet. Quō
quia volēs fortis est
ta: Ideo igitur id
non pōt. Nec ē
miserāda) su
um: gloriātiū
olētes patienter
ūt. Hoc em̄ aiūt
us. Qm̄ non pōt
d possis. Lōmode
at: Sed p̄siliū est
miserior. Beato autē
olūt) nō recte nec ve
ri qd vis. Si em̄ beat⁹
ri potest: qz non vult qd
nō est mortalitatis hui⁹
nisi quando z immortali
nullo mō dari homini pos
beatitudo quereret: qz sine
nō potest esse.
tā beatitudinē nisi in eter
nē nō posse. Ca. viii
Am ergo beati esse omnes hoīes
volunt: verū volunt: pfecto z el
se imortales volunt. Aliter em̄ be
te nō possunt. Beniq; z de immortalita
terrogati: sicut z de beatitudine: om̄es
in se velle respondēt. Sed qualiscūq; be
tudo que pon⁹ vocē q̄ sit in hac vita q
imo vero fingitur: dum immortalitas

desperatur: sine qua vera beatitudo eē nō
potest. Ille quippe beate viuit (qd iam su
peri⁹ diximus: z astruēdo satis fiximus) q̄
viuit vt vult: nec male aliquid vult. Nemo
aut male vult immortalitē: si eius humana
capax est deo donante natura: cuius si ca
pax nō est: nec beatitudinis capax est. Ut
enim homo beate viuat: oportet vt viuat.
Quē porro morientē vita ipsa deserit: bea
ta vita cū illo manere que pōt: Cū aut de
serit aut nolentē deserit: pculdubio aut vo
lentē: aut neutrum. Si nolentē: quomō be
ata vita est: que ita est in voluntate vt non
sit in potestate: Cūq; beat⁹ nemo sit aliqd
volendo nec habēdo: quāto minus est be
atus qui nō honore: nō possediōe: nō qua
libet alia re: sed ipa beata vita nolēs dese
ritur: quādo ei nulla vita erit: Cū z si nul
lus sensus relinquitur quo sit misera: ppte
rea em̄ beata vita discedit: qm̄ tota vita dis
cedit. Miser est tamen q̄ diu sentit: qz scit
se nolentē psumi: ppter qd cetera z qd pre
ceteris diligit. Nō igitur pōt vita z beata
esse: z nolentē deferere: quia beatus nolēs
nemo fit: ac p hoc quantomagis nolentes
deferendo miserū facit. Si aut volentē de
serit: etiā sic quomō beata erat: quā perire
voluit qui habebat: Restat vt dicant neu
trū esse in animo beati: id est eū deserit a be
ata vita: cuz per mortem deserit tota vita:
nec nolle: nec velle: ad vtrūq; enī parato
z equo animo consistere. Sed nec ista bea
ta est vita: que talis est: vt quē beatū facit:
amore eius indigna sit. Quomō enim est
beata vita quā non amat beat⁹: Aut quo
mō amatur: qd vtz vigeat: an pereat indis
ferēter accipit: Nisi forte virtutes quas p
pter solam beatitudinē sic amamus p̄sua
dere nobis audent: vt ipam beatitudinem
nō amemus: Qd si faciunt: etiā ipas vtq;
amare desistimus: quādo illā propter quā
solā istas amauimus: nō amam⁹. Beinde
quomō erit: vera illa tam perfecta: tā exa
minata: tā eliquata: tam certa sentētia: bea
tos esse omnes homines velle si ipi qui iaz
beati sunt: beati esse nec nolūt nec volunt:
Aut si volūt vt veritas clamat: vt natura
cōpellit: cui summe bonus et imutabiliter
beat⁹ creator indidit hoc. Si volūt in quaz
beati esse qui beati sunt: beati vtq; nō esse
nolunt. Si aut beati nō esse nolūt: pculdu
bio nolunt psumi z perire qd beati sūt: nec
nisi viuentes beati esse possunt. Nolūt igit
perire qd viuit. Immortales ergo esse vo

lunt: quicquid vere beati vel sunt vel esse cupiunt. Non autem vivit beate: cui non adest quod vult. Nullo modo igitur esse poterit vitaveraciter beata: nisi fuerit sempiterna. Hanc vtrum capiat humana natura: quam tamen desiderabilem confitemur: non parva questio est. Sed si fides afflit quae inest eis quibus dedit potestatem Iesus filios dei fieri: nulla questio est.

An eternitatis capax sit humana natura. Capitulum. ix.

Humanis quippe argumentationibus hec inuenire conantes: vix pauci magno pediti ingenio: abundantes ocio: doctrinisque subtilissimis eruditi: ad indagandam solius anime immortalitatem pervenire potuerunt. Cui tamen anime beatam vitam non inveniunt stabilem: id est veram. Ad miseras enim quippe vite huius etiam post beatitudinem redire dixerunt. Et qui eorum de hac erubuerunt sententia: et animam purgalam in sempiternam beatitudinem sine corpore collocandam putaverunt: talia de mundi retrogressu eternitate sentiunt: ut hanc de anima sententiam suam ipsi redarguant. Quod hic longum est demonstrare: sed in libro duodecimo de civitate dei: satis a nobis est quantum arbitror explicatum. Fides autem ista totum hominem immortalem futurum: qui utique constat ex anima et corpore: et ob hoc vere beatum: non argumentatione humana: sed divina auctoritate permittit. Et ideo cum dictum esset in evangelio: quod Iesus dederit potestatem filios dei fieri his qui eum receperunt: et quid sit recepisse eum: brevitur fuisse expostum: dicendum credentibus in nomine eius: quoque modo filii fierent dei: effectusque adiunctus: qui non ex sanguinibus: neque ex voluntate carnis: neque ex voluntate viri: sed ex deo nati sunt. ne ista hominum quam videmus et gestamus infirmitas tantam excellentiam desperaret: illico annexum est: et verbum caro factum est: et habitavit in nobis: ut a contrario suaderet quod incredibile videbatur. Si enim natura dei filius propter filios hominum misericordia factus est hominis filius. hoc est enim: verbum caro factum est et habitavit in nobis hominibus: quanto est credibilius natura filios hominis: gratia dei filios dei fieri: et habitare in deo: in quo solo: et de quo solo esse possunt beati participes immortalitatis eius effecti: propter quod persuadendum dei filius particeps nostre mortalitatis effectus est.

An alio modo omnipotens deus hominem eternitati debuerit refo-

mare quod ut sibi dei uniret humanam.

Es itaque qui deo modus alimines a miseria ut unigenitum filium dei sinem fieri vellet induendo carnem: mortalemque factum est sic refellere: ut istum mediator dei et hominum: beatus deus liberare dignatus: alii divine congrui dignitatem damus. Alium modum per cuius potestati cuncta equa sananda nostre miserie committuntur alium non fuisse: nec esse oportet tam necessarium fuit ad extram mentesque mortalium calamitatem abiectas ab immortalitate liberandas: quod ut demonstretur deus: quantumque hoc huius rei tanto isto iudicioque perclarius: quod ut deus bonus: in se manens nobis accipiens quod non detrimentum nostrum detrimentum prius sine ulla nostra perferret: ac si iam nos diligat deus: et sperantibus dona in nostris meritis nostris: imo pro meritis nostris in debitu quod et ea que dicuntur meriti eius. Ut enim fides peritur: caritas dei diffusa in nostris per spiritum sanctum qui et hic est autem datus: quoniam est bene clarificatus. Tunc enim cum misit et misit: quod tunc sicut et ante predictum: Ascendit in captivitatem: dedit dona hominibus. dona sunt merita nostra: quod bonum immortalitatis et beatitudinis. Commendat autem inquit suam deus in nobis: quoniam cum auctores essemus: christus pro nobis. Multo magis iustificati nunc ipsius: salvi erimus ab ira per ipsum dicit et dicit: Si enim cum inimici elati sumus deo per mortem filii eius reconciliati salvi erimus in Quos peccatores dixit per: inimicos dei. et quos per iustitiam iesu christi: eos posteri.

us saluos ab ira
in vita ipsius.
loquo mō pecca
s fuimus: vt ini
aut quidē aplūs
s dei duob⁹ idē
vno velut mitis
mo dicēs: Si em̄
adhuc iuxta tē
Quos infirmos:
Leue aliquid vi
quādo talis est: vt
tñ infirmitas eēt:
aberēt: qui est h
er: nostra autē lo
erbū latina lingua
habere poterat: si
ec aut apostoli sen
adhuc cum infirmi
impijs mortuus ē:
ēnibus: quarum in
alia inimicos dei:
luderit singula. pec
umicos dei referēs

sanguine chri
ntes: et quomo
nto totius trini
Ca. xi.

iustificati in sanguine
is est sanguinis hui⁹
eo iustificent credē
aliati p mortē filij ei⁹:
et nobis deus pater:
nobis: et placatus est
o filius eius vsq; adeo
at: vt p nobis etiā di
ovsq; adeo adhuc ira
s p nobis moreret nō
q alio loco idē ipse do
nquit g dicem⁹ ad hec:
cōtra nos: Qui pprio
nobis omnib⁹ tradidit
etiā cum illo omnia no
uid nisi iaz placat⁹ esset
on parcēs p nobis eum
def hec illi velut aduer
illa morit⁹ p nobis fili⁹:
is pater per mortē eius.
por nos dilexerit pater:
non parcit: ipse p nobis
tē. Sed video q et antea
non solū anteq; p nobis

filius moreret: sed anteq; cōderet mundū:
ipso teste apostolo q dicit: Sicut elegit nos
in ipso ante mūdi constitutionē. Nec filius
patre sibi nō parcente pro nobis velut in
uitus est traditus: quia et de ipso dictū est:
Qui me dilexit et tradidit seipsum pro me.
Omnia ergo simul et pater et filius et ambo
rū spiritus pariter et cōcorditer operant⁹: ta
mē iustificati sumus in christi sanguine: et
recōciliati sumus deo p mortē filij eius. Et
quō id factū sit: vt potero etiā hic quātum
satis videbit explicabo.

Quo merito homo traditus sit
diabolice potestati. Ca. xii.

Q uadā iusticia dei in potestate dia
boli traditū ē genus humanū: pec
cato primi hoīs in omnes vtriusq;
sexus p munionē nascētes originaliter trās
eunte: et parētū primorū debito vniuersos
posteros obligāte. Nec traditio pus i ge
nesi significata est: vbi cū serpēti dictū eēt:
Terrā manducabis: homi dictū ē: Terra
es et in terrā ibis. Et qd dictū est: in terrā
ibis: mors corporis pñciata est: qz nec ipaz
fuerat expturus si pmanisset vt factus est
rectus. Qz vō viuenti ait: Terra es: osten
dit totū hominē in deteri⁹ cōmutatū. Ca.
le est em̄: terra es: quale istud: Nō pmane
bit spiritus me⁹ in hominib⁹ istis: qm̄ caro
sunt. Tūc ergo demonstrauit eū ei traditū:
cui dictū fuerat: terrā māducabis. Aplūs
aut aprius hoc predicat: vbi dicit: Et vos
est essetis mortui delictis et peccatis vris:
in quib⁹ aliquādo ambulastis scdm̄ seculū
mūdi hui⁹: fm̄ principē ptātis aeris. spūs
huius qui nūc operatur in filijs diffidētie:
in quib⁹ et nos omnes aliquādo cōuersati
sum⁹ in desiderijs carnis nostre: facientes
volūtatis carnis et affectionū: et eram⁹ na
tura filij ire: sic et cereri. Filij diffidētie sunt
infideles: et quis hoc nō est anteq; fidelis
fiat: Quocirca omnes homines ab origi
ne sub pncipe sunt potestati aeris: qui ope
rat i filijs diffidētie. Et qd dixi ab origine:
hoc ē qd dic apls natura: et se fuisse et sicut
ceteros. Natura scz vt est deprauata pctō:
nō vt recta creata ē ab initio. Qdodus aut
iste q tradit⁹ est homo in diaboli ptate: nō
ita debet intelligi: tanq; hoc de⁹ fecerit aut
fieri iusserit: s q tñ pmissit: iuste tñ. Illo
em̄ deserēte peccantē: peccati auctor ilico
inuasit. Nec ita sane deus deseruit creatu
rā suā: vt nō se illi exhiberet deū creatantē et
viuificantē: et inter penalia mala etiā bona

Ephe. i

Gal. 2.

Gen. 3
Ibidē

Abi. 3

Gen. 6

Ephe. 2

Ps. 76. malis multa pstantē. Nō em̄ p̄tinuit in ira sua miserationes suas: nec hominē a lege sue p̄tatis amisit: qm̄ in diaboli p̄tate esse p̄misit: qz nec ipse diabolus a potestate omni potētis alien⁹ ē: sicut neqz a bonitate. Nam z maligni angeli vnde qualicūqz subsisterent vita: nisi p̄ eū qui viuificat omnia: Si ergo cōmissio peccatorū p̄ iram dei iustam hominē subdidit diabolo: profecto remissio peccatorū p̄ recōciliationē dei benignā: eruit hominē a diabolo.

De consilio dei quo ei placuit ut potestas diaboli non potentia: sed iusticia vinceret. Ca. xiii.

An autē diabolus potētia dei: si iusticia supandus fuit. Nā quid omnipotente potētius: Aut cui⁹ creature potestas: potestati creatoris compari pōt: Sed cū diabolus vitio p̄uersitatis sue factus sit amator potētie: z desertor oppugnatōis iusticie. sic em̄ z homines eū tanto magis imitant: quātomagis neglecta: vel etiaz perosa iusticia potētie student: eiusqz vel adeptione letātur: vel inflammant cupiditate: placuit deo: ut propter erudendū hoīes de diaboli potestate: nō potētia diaboli: sed iusticia vinceret: atqz ita z homines imitātes christū: iusticia quererēt diabolum vincere: nō potentia. Non qz potētia quasi mali aliquid fugiēda sit: sed ordo seruandus est quo prior est iusticia. Nam quāta potētia potest esse mortaliū: Teneāt ergo mortales iusticiam: potentia immortalibus debetur. Cui cōparata quātalibet eorum hominū qui potentes vocant ī terra: ridicula infirmitas inuenit: et ibi fodit peccatori fouea: vbi vident mali plurimū posse. Cantat autē iustus z dicit: Beatus homo quem tu erudieris domine: z de lege tua docueris eum. Ut mitiget ei a diebus malignis: donec fodiat peccatori fouea. Quoniam non repellet dominus plebem suam: z hereditatē suam non derelinquet. Quoadusqz iusticia cōuertat in iudiciū: z qui habēt eā oēs recto sunt corde. Hoc ē tēpore quo differtur potētia populi dei: nō repellet domin⁹ plebem suam: z hereditatē suā nō derelinquet: qntalibet acerba z indigna ip̄a humilis atqz infirma patiat: quoadusqz iusticia quā nunc habet infirmitas p̄ior: conuertat in iudiciū: hoc est iudicādi accipiat potestatē. Nō iustis in fine seruatur: cum precedentē iusticiā ordine suo fuerit potentia subsecuta. Potētia quippe

adiūcta iusticie: vel iusticie: iudiciariā potestatē iusticia ad voluntatē bonā ab angelis nato christo: z deo: z in terra pax hominibus. Potentia vō sequi depreire. Ideo z in rebus seep̄speris. Secūde autē a fite. Cum em̄ beatum facia disputauimus: due res: beqz velis: non debet esse illi in eadem disputatiōe notabiles rebus que faciunt beatū homo eligat: z velle quoqz: cum prius debeat habere bonam: magnā vō postea na porro voluntas purgat a quibus si vincit homo: a male velit: z bona iam volent. Optandū est itaqz ut iustur: sed cōtra vitia: p̄pter qz tentes nolūt esse homines: vincendos homines. Ut cōvere victi falso vincāt: ne opimōe victores: velit velit fortis: velit temp̄ ut hec veracit possit: atqz appetat ut potentia aduersus seipm̄ p̄ bene vult: z tñ nō potestas: z vera ac plena felicitas: z patiēter expectat.

De omnium debite xp̄m soluto.

Que est igit iusticia? Que: nisi iusticia? Et quō vict⁹ e nihil morte dignū inuenire. Et vtiqz iustū est: ut debito bat liberi dimittant: in eū sine vllō debito occidit: hoc ri dicim⁹ in xp̄i sanguine. Smissionē peccatorū nostrorū quis ille effusus ē. Vti se dic in mortuis liberū. Solus enim: liber est mortu⁹. Hinc z iudicet: Que nō rapui tūc eroli volēs intelligi peccatū: qz vtra licitū. Vnde p̄ os etiā car in euāgelio legis dicit: Et ecce mūdi hui⁹: z in me nihil inueni peccatū. Sed ut sciant oēs in tātē patris mei facio: surgite epergit inde ad passionē: ut p̄

exolueret. Nun-
diabolus vinceret:
ere non iusticia vo-
luit: ut prius age-
it illum esse opus
si enim homo esset:
deus esset: non cre-
ed non potuisse quod
i potestate flatu fu-
utarem. Nunc ho-
qz hō erat: si vo-
uisset: qz deus erat.
humilitate iusticia.
humilitate non peti-
t: ac sic a morte
impotentibus: et
promissa potentia.
fecit moriendo: alte-
ius: qz vsqz ad
peruenire. Et quid
mortuis: et in celis
sus ascendere. Et
postea diabolū vi-
ctum habuit: et ab-
usus. potentia vero: qz
postea mortuus.
viceret: etiam si ab illo
is maioris sit potes-
cere resurgendo: qz
ud ē ppter quod iusti-
tie: cū p remissionē
diaboli potestate: hoc
iusticia diabolus vin-
citate quippe quaz
ali: non ex immortalis po-
te: de q tñ infirmitate
infirmitas est dei: forti-

diabolus victus a
pirulū. xv.

difficile videre diabo-
lū qui ab illo occisus
est. Illud est maius et ad-
ius: videre diabolū vi-
debat: id est qñ xps
i sanguis ille: qñ eius
t omnino peccatū: ad-
usus est peccatorū: ut
rito tenebat: quos pec-
mortis obstrinxit: hos
teret quē nullus peccati
ortū affecit. hac iusticia
lo vincit ē fortis ut va-
apud eū cū ipso et ange-

lis eius fuerit vasa ire: et in vasa misericor-
die verterent. Nec quippe verba ipsius do-
mini nostri Iesu xpi de celo ad se facta: cū
primū vocatus est: narrat apostolus Paulus.
Nunc inter cetera que audiuit: etiam hoc
sibi dictus loquit. Ad hoc enim tibi apparui
ut constituam te ministrum et testem eorum que
a me vides: quibus etiam pro eo tibi liberam
te de populo et de gentibus in quas ego mit-
to te aperire oculos cecorum: ut auertant a
tenebris: et a potestate sathane ad deum: ut
accipiant remissionem peccatorum: et sortem
que in sanctis: et fidem que in me est. Unde
et exhortans idem apostolus credentes: et ad
gratiarum actionem deo patri: qui eruit nos
inquit de potestate tenebrarum: et transtulit
in regnum filii caritatis sue: in quo habemus
redemptionem in remissionem peccatorum. In
hac redemptione tanquam precium pro nobis
datus est sanguis christi: quo accepto dia-
bolus non dicitur est sed ligatus: ut nos ab
eius nexibus solueremur. Nec quēque secum
eorum quos christus ab omni debito liber
indebite fuso suo sanguine redemisset: pec-
catorum retribus inuolutum traheret ad secun-
de ac sempiternae mortis exitum: sed hacte-
nus morerentur ad christi gratiam pertinentes:
precogniti et predestinati et electi ante consti-
tutionem mundi: quatenus pro illis ipse mor-
tuus est christus: carnis tantum morte non
spiritus.

Ad quam utilitatem fidelium regno-
rum mala que per originale peccatum sunt
contracta: conuersa sint. La. xvi.

Quamuis enim et ipsa mors carnis de
peccato primi hominis originaliter
venerit: tamen bonum eius usus glo-
riosissimos martyres fecit. Et ideo non solum
ipsa: sed omnia seculi huius mala dolores: la-
boresque hominum quodque de peccatorum: et maxime
de peccati originalis meritis veniant: vñ facta
est et ipsa vita vinculo mortis obstricta: tñ et
remissis peccatis remanere debuerit: cū quod-
bus homo per veritatem certaret: et vnde exer-
ceretur virtus fidelium: ut nouus homo per te-
stamentum nouum: inter mala huius seculi no-
uo seculo prepararetur: miseriam quam meruit vi-
ta ista damnata sapienter tolerans: et quod finiret
prudenter gratulans. beatitudinem vero quam li-
berata vita futura sine fine habitura ē: fide-
liter et patienter expectans. Diabolus enim a
dominatu et a cordibus fidelium foras missus:
in quorum damnatione atque infidelitate: licet
damnatus etiam ipse regnabat tñ per conditionem

Colo. i

i. Pet.

1. Cor. 10.

mortalitatis huius aduersari sinis: quātū eis expedire nouit. **B**e q̄ sacre littere psonāt p os apostolicū: Fidelis deus q̄ non pmittit vos tēptari supra id qd̄ potestis: sed faciet cum temptatione exitū: vt possitis sustinere. **P**rosunt aut̄ ista mala q̄ fideles pie pferunt: vel ad emendāda peccata: vel ad exercendā pbandāq̄ iusticiā: vel ad demonstrandā vite huius miserā: vt illa vbi erit beatitudo vera atq̄ ppetua et desideret ardētius et instātius inquirat. **S**z circa eos ista seruant: de quib⁹ ap̄ls dicit: Scim⁹ qm̄ diligētibus deū oīa cooperant in bonū: his qui scdm̄ ppositū vocati sunt sancti: **Q**m̄ quos an̄ psciuit: et pdestinauit cōformes fieri imaginis filij sui: vt sit ip̄e primogenit⁹ in multis fratrib⁹. Quos aut̄ pdestinauit: illos et vocauit: et q̄s vocauit: illos et iustificauit. Quos aut̄ iustificauit: ip̄os et glorificauit. **H**orū pdestinatorū nemo cū diabolo pibit: nemo vsq̄ ad mortē s̄ diaboli potestate remanebit. **B**einde sequit⁹: qd̄ iā supra cōmemorauit: Quid ergo dicemus ad hec? **S**i de⁹ p nobis: quis cōtra nos? Qui filio suo pprio nō pepcit: sed p nobis omnib⁹ tradidit illū. Quō non et cum illo oīa nobis donauit? **C**ur ḡ non fieret mors xp̄i: imo cur nō ptermisiss alijs innumerabilib⁹ modis quib⁹ ad nos liberandos vt posset omnipotēs: ip̄a potissimū eligeretur vt fieret: vbi nec de diuinitate eius aliqd̄ immutum est aut mutātū: et de humanitate suscepta tm̄ beneficij collatū est hominibus: vt a dei filio sempiterno eodēq̄ hoīs filio mors tp̄alis indebita redderet: qua eos a sempiterna morte debita liberaret: peccata nostra diabol⁹ tenebat: et p̄ illa nos merito figebat in morte. **B**imisit ea ille qui sua non habebat: et ab illo inmerito est pductus ad mortē. **T**antū valuit sanguis ille vt neminē xp̄o indutū in eterna morte debita detinere debuerit: qui xp̄m morte indebita vel ad t̄pus occidit. **C**ōmendat ergo caritatē suā deus in nobis: qm̄ cū adhuc peccatores essemus: christus p nobis mortuus ē. **M**ultomagis iustificati nunc in sanguine ip̄ius: salui erim⁹ ab ira p ip̄m. **I**ustificati inquit in sanguine ip̄ius. **I**ustificati plane in eo q̄ a pctis oib⁹ liberati. **L**iberati autē a peccatis omib⁹: qm̄ p nobis ē dei fili⁹ qui nullū habebat occisus. **S**alui ḡ erimus ab ira p ip̄m: ab ira vtiq̄ dei que nihil est aliū q̄ iustavindicta. **N**on enim sicut hominis animi perturbatio est ira dei: sed illius ira

est cui dicit alio loco satis autē domine virtutum iudicas. **S**i ergo iusta d̄ le nomen accepit: etiam que recte intelligitur nisi **N**ec inimici eram⁹ deo: iusticie sunt inimica peccatis tales inimicitie finium deo quos ip̄e iustificat. **I**nimicos vtiq̄ dilexit: qm̄ suo nō pepercit: sed p nō adhuc inimici essemus t̄ ergo apostol⁹ secutus ad **I**nimici essem⁹ recōciliati t̄m filij eius: per quā fac peccatorū: multomagis erimus in vita ip̄ius. **I**n mortē reconciliati. **Q**ui t̄m amicis vitam suam: cis dedit mortē suam: **N**on quirit: sed et gloriatur in iesum christū: per quē nūc nē accepimus. **N**on solū sed et gloriatur. **N**ec nec p nos: sed per de christū: per quē nūc pimus: secundū ea c̄ta sunt. **B**einde sub hoc sicut p vnum hominē mundū intrauit: et per in oēs homines mors peccauerūt. et cetera. **D**uobus hoīb⁹ dispū adā per cuius peccatū reditarijs malis posterio altero aut̄ secūdo adam: sed etiā deus est: quo p nō nō debebat: a debitis et p liberati sum⁹. **P**roinde qui tenebat diabolus omnes carnalē cōcupiscentiā genitū vt propter hunc vnū d̄m ip̄ius immaculatā gratiam generatos.

De his que p incarnati sunt collata credenti **Capitū.**

Quā et alia multa quatione: que sup̄bis briter intueāda atq̄ c̄ **Q**uorū est vnū qd̄ demonstrat locū haberet in reb⁹ quas p̄ quidē sic deo cōiungi potuit

Roma. 5

ret vna psona:
 ro: anima & car
 it' qui se ad de
 ndū medios in
 ant homini ppo
 : & maxime qz &
 atus est fili' dei:
 oli psuadeāt: qā
 beinde vt gratia
 entibus meritis
 lares: qz nec ipse
 pūctus vna cū
 assumptus: mor
 dei fieret vllis
 utus. S; ex quo
 est & de': vñ dictū
 Etia; illud est: vt
 ime impedimēto
 tā dei humilitatē
 ri. Biscatq; ho
 o: & quid illi vale
 quādo per talem
 ib' & de' diuinita
 rmitate conuenit.
 tie nobis pberetur
 entia perieramus:
 obediens vsq; ad
 emū tante obedi
 li': q; in carne tan
 itā resurrexit eter
 iusticiā bonitatēq;
 tionalē creaturā su
 supasse gaudebat:
 : qd genus origine
 yniuersum.
 ni ex maria vir
 Ca. xviii.
 qz deus hominē ali
 ei quo esset media
 nū: non de genere
 cato suo genus obli
 sum quē primū cre
 eant alicuius. ppo
 alio quo vellet modo
 o vinceret victor pri
 cauit vt de ipso quod
 e assumere hominem
 humani vinceret ini
 gine: cuius conceptū
 es: non libido puenit.
 pcupiscētia: p quā se
 ceteri: qui trabūt origi
 penit' remotissima cre
 o sancta ē secūdata yu-

ginitas: vt illud quod nascebat ex ppa
 ne primi hominis: tūmodo generis nō etiā
 criminis originē duceret. Nascebat nāq;
 non transgressiōis cōtagione vitiosa natu
 ra: sed omnīū talium vitiorū sola medici
 na. Nascebat inquā homo nullū habens:
 nullū habiturus omnino peccatū: per quē
 renascerent liberandi a peccato qui nasci
 nō possunt sine peccato. Quis em̄ carna
 li cōcupiscētia que inest genitalibus mē
 bris bene vtatur castitas cōiugalīs: habet
 tamē motus nō volūtarios: quibus osten
 dit vel nullam se in paradiso ante peccatū
 esse potuisse: vel nō talē fuisse si fuit: vt ali
 quādo resisteret volūtati. Hūc aut illā ta
 lem esse sentimus: vt repugnās legi mētis:
 etiā si nulla ē causa generadi: stimulos in
 gerat coeundi: vt si ei cedit peccado facie
 tur: si non cedit dissentiedo frenetur. Que
 duo aliena fuisse a paradiso ante peccatū:
 dubitare qd possit. Itā neq; illa honestas
 faciebat aliquid indecor: nec illa felicitas
 patiebatur aliquid impacatū. S; portebat
 itaq; vt ista carnalis cōcupiscētia nulla ibi
 esset omnino: quādo concipiebat virginis
 partus: in quo nihil dīgnū morte fuerat
 inuenturus: & eum tamē occisurus auctor
 mortis: auctoris vite morte vincēdus. Vi
 ctor primi Adā et tenens genus humanū:
 victus a secundo Adam & amittēs genus
 christianū: liberatū ex humano genere ab
 hūano crimine: p eū q non erat in crimine:
 qūis esset ex genere: vt deceptor ille ab eo
 vinceret genere: quod vicerat crimine. Et
 hoc ita gestum est vt homo nō extollat. S;
 qui gloriatur in domino gloriē. Qui em̄
 victus est: homo tantū erat: & ideo vict' ē:
 quia superbe deus esse cupiebat. Qui aut
 vicit: & homo erat & de': & ideo sic vicit na
 tus ex virgine: quia de' humiliter: nō quō
 alios sanctos regebat illuz hominē sed ge
 rebat. Hec tanta dei dona: & si qua alia sūt
 que de hac re nobis et querere nunc & dis
 serere longum est: nisi verbum caro fieret
 nullū essent.

Quod verbum caro factū est qd est
 xps Iesus & sapiētie thesauros in
 se habeat & sciētie. Ca. xix.

Hec aut omnia que p nobis verbū
 caro factū tpaliter & localiter fecit
 & ptulit: scdm distinctionē quā te
 monstrare suscepimus: ad scientiam perti
 net non ad sapiētiam. Qu autē verbum est
 sine tempore: sine loco: est patri coeternum

Roma. 7

2. Cor. 10

Job. i

z vbiq; totū: de quo si quisq; potest quātū
 pōt veracē proferre sermonē: fmo ille erit
 Joh. i sapientie: ac p hoc verbū caro factū quod
 est christus iesus: z sapientie thesauros ha
 bet z sciētie. Itaz scribēs apostolus ad co
 Colo. 2 lossenses: Eolo em̄ vos scire inquit quātū
 certamē habeā p vobis: z p his q̄ sūt la
 o
 dicie: z quicūq; non viderunt faciē meā in
 carne: vt consulēt corda eorum: copula
 ti in caritate z in omnibus diuitijs plenitu
 dinis intellectus ad cognoscendū myste
 riū dei: qd̄ est christ⁹ Iesus: in quo sūt oēs
 thesauri sapiētie et scientie dei absconditi.
 Quaten⁹ nouerat apl⁹ thesauros istos:
 quantū eoz penetrauerat: z in eis ad q̄nta
 puenerat: quis pōt nosse? Ego tñ scōm id
 I. Cor. 12 qd̄ scriptū est: Unicuiq; aut̄ nostrū datur
 manifestatio spūs ad vtilitatē: ali⁹ quidem
 dat⁹ p spiritū sermo sapiētie: ali⁹ sermo sciē
 tie scōm eundē spiritū: si ita inter se distant
 hec duo vt sapiētia diuinis: sciētia hūanis
 attributa sit rebus: vtrūq; agnosco i xpo:
 Joh. i z mecū omnes ei⁹ fideles. Et cū lego: ver
 bum caro factū est z habitauit in nobis: in
 vbo intelligo vbi dei filiū: in carne agno
 sco verum filium hominis filiū: et vtrūq;
 simul in vna psona dei z hominis ineffabi
 li gratie largitate cōiunctū. Propt̄ qd̄ se
 Ibidem quit: z dicit: Et vidim⁹ gloriā ei⁹: gloriā q̄
 si vnigeniti a p̄re plenū gratie et veritatis.
 Si gratiā referamus ad scientiā: veritatez
 ad sapiētiā: puto nos ab illa duarū istaz
 rez distinctione quā cōmendauim⁹ nō ab
 horrere. In reb⁹ em̄ p temp⁹ ortis: illa sū
 ma gratia est q̄ homo i vnitae psonē pū
 ctus est deo: in rebus vō eternis summa ve
 ritas recte tribuit̄ dei verbo. Qz vō idem
 ip̄e vnigenitus a patre plen⁹ gratie z veri
 tatis: id actū est: vt idē ip̄e sit in reb⁹ p no
 bis tēporaliter gestis: cui p eandē fidē mū
 damur: vt eū stabiliter cōtemplemur in re
 bus eternis. Illi autē precipui gentiū phi
 I. Roma. i losophi: qui inuisibilia dei per ea que facta
 sunt intellecta cōspicere potuerunt: tamen
 qz sine mediatore: id ē sine homine christo
 philosophati sunt: quē nec venturū pphē
 tis: nec venisse apostolis crediderūt: veri
 tatē derinuerunt (sicut de illis dictū est) in
 iniquitate. Nō potuerūt em̄ in his rerū in
 finis p̄stituti: nisi querere aliqua media p
 que ad illa que intellexerāt sublimia pueni
 rent: atq; ita in deceptores demones inci
 Ibidē derūt: p quos factū est vt imutaret̄ gloriā
 incorruptibilis dei: in similitudinē imagi

nis corruptibilis hominis
 drupedū z serpentū. In
 etiā idola instituerūt: siue
 tia ergo nostra xps est: sap
 stra idē xps est. Ipse nobis
 poralib⁹ inserit: ip̄e de sem
 veritatē: p ipsum pgimus
 mus p scientiā ad sapiēti
 eodēq; xpo nō recedimus:
 thesauri sapiētie z scientie
 nūc de sciētia loquimur: po
 tum ip̄e donauerit locutur
 sic accipiamus quasi non li
 uis. In sapiētiā que in reb⁹
 illā scientiā que in diuinis.
 tiore cōsuetudine: vtrāq; i
 sciētia dici potest. Nullo m
 apud apostolū: Ali⁹ dat⁹ se
 ali⁹ sermo sciētie: nisi z p p
 nibus hec singula vocaren
 stinctione nūc agimus.

Nemine posse sine
 beatitudine puenire.

Item itaq; vide
 iste plixus esse
 rit: quo perue
 velle omniū hoim es
 fides: qua cor mūdā
 uenitur. Ita sit vt p ist
 volūt ad illā tendendū
 esse qui nolit. Beatos
 in corde suo vidēt: tanta
 ture humane cōspiratio:
 mo qui hoc ex animo suo
 alieno. Beniq; omnes id
 mus. Multi vero immorta
 desperāt: cū id quod omnes
 beatos nullus aliter possit. v
 immortales esse si possent: se
 do quod possint: nō ita viu
 Necessaria est ergo fides vt
 cōsequamur: omnibus hūm
 nis: id ē z animi z corpis. In
 christo esse diffinitaz: qui in c
 rit a mortuis: nō moritur⁹ vlt
 si p illū quēq; liberari a diabo
 remissionē peccatorum. In ci
 partibus necesse est miserā esse
 dēq; ppetuam: que mors est p
 da q̄ vita: eadē fides habet. z
 hoc libro sicut potui pro spac
 disputavi: cuz iam z in quarto
 opis multa d̄ hac re dixerim: i
 aliud: hic ppter aliud. Ibi scil

sus in plenitudi-
 us: ppter eos qui
 qui missus est eq̃
 hic aut ad distun-
 contēplatiua sa-
 ut gradatim ascē-
 rere apud interio-
 cuiusq̃ generi tri-
 exteriorē questiui-
 que de^o est: p no-
 hoc possumus sal-
 ulū contuēdā ex-
 ibus rebus mēte
 erba fidei quis
 mendauerit: nesci
 solēt qui grece ne-
 memoriter: vel la-
 alteri^o lingue qui
 abēt quādā in suo
 i memoria sunt illi
 ido inde non cogi-
 recordatiōis eius
 intas recordantis
 iungit: Nullo mo-
 m hoc agit fm tri-
 is agere: sed pon^o
 meminit: z quādo
 ē: qđ ad sensuz cor-
 auditus: nec aliud
 est sonozū: tali co-
 sat. Si aut qđ ver-
 z recolat: iam qđez
 inis agit: sed nōdū
 is est viuere fm in-
 atem: si ea non dili-
 cipunt: pmutunt.
 enere atq̃ cogitare:
 z conetur etiā redar-
 illa q̃ ibi iungit ea q̃
 ea que in acie cogita-
 plet quidē aliquā tri-
 i: sed nō fm eā viuūt:
 ut falsa non placeāt.
 lant: z que ibi diligē-
 i fm trinitatem interi-
 r. Scdm hoc enim vi-
 git. Quomō autē dili-
 ed tñ credunt: Jā que
 n supioribus libris: et
 iligere qđ penit^o igno-
 ota sunt diligi: qñ dili-
 unc libz istū ita clau-
 am^o q̃ iustus ex fide vi-
 ctione operatur: ita vt

virtutes quoq̃ ipe quibus prudenter: for-
 titer: temperanter: iuste q̃ viuūt: omnes ad
 eandē referantur fidem. Nō cñ aliter po-
 terunt vere esse virtutes: que tamen in hac
 vita nō valent tñ: vt aliquādo non sit hic
 necessaria qualiūcūq̃ remissio peccatorū:
 que non sit nisi p eū qui sanguine suo vicit
 principem peccatorū. Ex hac fide z tali vi-
 ta quecūq̃ notiones sunt in animo fidelis
 hominis: cū memoria cōtinent: z recorda-
 tione inspiciunt: z volūtati placēt: reddūt
 quādā sui generis trinitatē. Sed imago
 dei de qua in ei^o adiutorio post loquemur:
 nondū in ipsa est: qđ tunc melius appare-
 bit cū demonstratū fuerit: vbi sit qđ in futu-
 ro volumine lector expectet.

Explicit liber tertiusdecim^o.

Incipiūt capitula libri quartidecimi.

- i **Que sit hominis vera sapientia.**
- ii **De fide que licet ad eterna pducatur: temporalis tamē est: z cū ad eterni-
tatē ventū fuerit cessatura.**
- iii **Quid illud sit animi: in quo dei ima-
go perpetua est: z eterne species tri-
nitatis.**
- iiii **De natura anime etiā deformis z mi-
sere: nec vitam nec dei imaginē pos-
sit amittere.**
- v **An etiam paruulorū mentes nosse se
possunt.**
- vi **De mens hominis sine cogitatiōe si-
bimet cōspicua esse nō possit.**
- vii **De aliud sit aliquid non nosse: aliud
nō inde cogitare.**
- viii **De principali mentis: in quo intue-
da est sūme imago trinitatis.**
- ix **An virtutes quibus ad eternitatem
tenditur desinant: cū ad eterna per-
duxerint.**
- x **De cognoscibilibus temporalibus:
quorū alia cognitionē nostrā pue-
munt: alia nō pcedunt.**
- xi **An semp memoria pteritarū rerū sit:
an vō etiā p̃sentū.**
- xii **Qua facultate mens rationalis ob-
tineat: vt in eo dei imago resplen-
deat.**
- xiii **De reminiscētia in deū: cuius semp
capax est mētis natura.**
- xiiii **De etiā praua mēs: nec memoria sui
caret: nec cogitatione: nec amore.**

- xy De mutabilitate mētis humane qua
fit vt sicut misera facta ē ex beata:
ita beata possit esse ex misera.
- xvj De reformatōne mentis ad imaginē
dei: et quot modis spiritus appellatio
diuersis assignet naturis.
- xvij Quid sit inter regenerationē baptis-
mi et renouationē qua perficitur de die
in diē in agnitionē dei.
- xviii Posse etiam hominē corpe imaginē
dei accipi: sicut quod verbum caro factum
est: cuius immortalitati omnes san-
cti cōformabuntur.
- xix Qua sui parte homo ad imaginē et si-
militudinē dei factus sit ad quā per-
ficiendo renouatur.

Aurelij Augustini episcopi liber quar-
tus decimus incipit.

Que sit hominis vera sapiētia.
Capitulu. i.

Nunc de sapiētia nobis est
differendū: nō de illa dei
que pculdubio deus est.
(Nā sapiētia dei fili⁹ eius
vnigenitus dicitur) hūc loque-
mur de hominis sapiētia:
vera tamē que sicut deus est: et verus ac pci-
piuus cultus ei⁹ ē: que vno nomie theose-
bia grece appellatur. Quod nomen nostri sicut
iam cōmemorauimus volentes et ipsi vno no-
mine interpretari: pietatē dixerunt: cum pie-
tas apud grecos eusebia vsitatus nūcupetur.
Theosebia vō quia vno verbo pfecte
non potest: melius duobus interpretatur: vt
dicat potius dei cultus. Hanc esse hominis
sapiētiam: quod et in duodecimo hui⁹ operis
volumine iam posuimus: scripture sancte
auctoritate demonstrat: in libro serui dei iob:
vbi legitur dei sapiētiam dixisse homini: Ecce
pietas est sapiētia: abstinere autē a malis
sciētia. Siue etiā vt nonnulli d greco episte-
men interpretati sunt disciplina ē: que vtiq;
a discendo nomen accepit: vnde et sciētia
dici potest. Ad hoc etiam que res discitur vt
sciatur. Quis alia notione in his que pro
peccatis suis mala vnusquisq; patitur vt cor-
rigatur: dici soleat disciplina. Unde illud
est in epistola ad hebreos: Quis est fili-
us: cui non det disciplinā pater eius? Et
illud euident⁹ in eadem: Omnis enim ad
tempus disciplina nō gaudiū videtur esse:
sed tristitie: postea vō fructus pacificus his

qui p eam certant: red-
ergo ipse summa sapiētia
sapiētia est hominis: de qua
Nā sapiētia hui⁹ mūdi
desit. Scdm hanc itaq; sa-
tus est: ait sancta scriptura
pientia: sanitas est orbis
sapiētia sapiētia disputa-
tū quid nā pferri audeat
ne sit nostra de illa impud-
Nōne terrebitur exēplo
ausus nō fuisset sapiētiam
phī potius: id est amatorē
spōdit: a quo id nomē ex-
posteris placuit: vt quāta
sapiētiam pinentib⁹ doctri-
bi vel alijs videret excelle-
vocaret. An ideo sapiētia
hominū nullus audebat:
cato putabāt esse sapiētē:
scriptura nō dicit: que dic-
tē et amabit te. Profecto
re peccatū: quē censet arg-
nec sic quidē sapiētē m-
Satis ē mihi qd etiā ipse
esse etiam philosophi-
entia: de sapiētia di-
illi facere destiterunt
entie potius qd sapiē-
Disputantes autē de
eam dicentes: Sapien-
narum diuinariū sciēti-
q; in libro superiore vtr-
tionē: id est diuinarum
sapiētiam et sciētiam
cui. Ceterum scdm hanc di-
dixit apostolus: Alij datu-
alijs sermo sciētie: ista desit
est: vt rerum diuinariū sciēti-
entia nuncupetur. Human-
prie sciētie nomē obtineat.
mine tertio decimo disputat
quid sciri ab homine pōt in
vbi plurimū supuacue van-
curiositatis est huic sciētie
lud tantūmodo quo fides salu-
veram beatitudinē ducit: gē-
defendit: roboratur. Qua sci-
lent fideles plurimi: quibus po-
plurimū. Aliud est etiam scire
homo credere debeat ppter
vitam beatam: que nō nisi ete-
autem scire quēadmodum be-
opituletur: et contra impios

Job. 28

Heb. 12

Ibidem

culo scientiā vi-
loquerer: ipam
raui: a tempora
guēs: atq; ibi d
vo in hunc librū
mis fidē tempo
crecentiū cordi
i ppter adipiscē
n. Fidē q; de tē
obis etern⁹ fecit:
em tpaliter gessit
eandē eternorū
virtutesq; ipas
ilitate: prudēter:
te viuitur: nisi ad
idē: que tamē ad
r: veras non esse.

d eterna pdu-
u ad eternita-
ura. Ca. II.

sicut scriptum est:
i corpore pegri-
fidē em ambula-
ecto q; du iust⁹ ex
minē interiorē vi-
ozalē fidem ad ve-
d eterna: tamen in
retentiōe: ptempla-
n talis est trinitas:
a sit: ne in rebus tē
atur: que pstitueda
uppe humana cum
dit q; nō videt: nō
det. Nō em semper
t: quādo ista pegri-
namur a domino:
ecesse sit: species illa
bimus facie ad faci-
entes: tñ quia credi-
r: atq; ad speciē nos
se gaudebim⁹. Neq;
credant que non vi-
videātur que crede-
i vite huius mortalis
z credidisse nos ali-
amus memoriter re-
is atq; trāfactis depu-
n in p̄sentibus rebus
rac per hoc etiam tri-
in eiusdē fidei p̄sentis
ia: contuitu: dilectiōe
z p̄terita reperiet esse

non pmanēs. Ex quo colligitur: vt si iam
imago dei est ista trinitas: etiam ipsa nō in
eis que semper sunt: sed in rebus sit haben-
da transeuntibus.

Quid illud sit animi in quo dei
imago perpetua est: z eterne speci-
es trinitatis. Caplm. III.

His aut vt cum anime natura sit
a immortalis: nec ab initio quo crea-
ta est: vnq; deinceps esse desistat:
id quo nihil melius habet nō cū eius imor-
talitate perduret. Quid vō melius in eius
natura creatū ē: q; q ad sui creatoris ima-
ginē facta est: Nō igitur in fidei retentiōe:
p̄templatiōe: dilectione: que nō erit semp:
sed in eo q; semp erit inuenienda est quam
dici oporteat imaginē dei. An adhuc vtz
ita se res habeat aliquāto diligentius atq;
obstrusius p̄scrutabimur: Bici em potest
non perire istam trinitatē: etiam cum fides
ipa transierit: q; sicut nūc eam et memoria
tenemus: z cogitatione cernimus: z volū-
tate diligimus: ita etiam tūc cum eam nos
habuisse memoria tenebim⁹ z recalemus:
z hoc vtrūq; tertia volūtate iungem⁹: ea-
dem trinitas pmanebit. Quoniā si nulluz
in nobis quasi vestigium transiēs relique-
rit: p̄fecto nec i memoria nostra eius aliqd
habebimus q; recurrām⁹ eā p̄teritā recor-
dantes atq; id vtrūq; intentione tertia co-
pulātes: et qd erat scz in memoria nō inde
cogitantib⁹ nobis: z qd inde cogitatiōe for-
matur. Sz qui hoc dicit: non discernit aliā
nūc esse trinitatē: qñ presentē fidē tenem⁹:
videmus: amamus in nobis. aliā tunc fu-
turā: quādo non ipam: sed eius velut ima-
ginariū vestigium in memoria recondituz
recordatiōe cōtuebimur: z duo hec: id est
qd erat i memoria retinētis: et qd inde im-
p̄mitur in acie recordātis: tertia volūtate
iungem⁹. Qd vt possit intelligi: sumam⁹ ex
emplū de corp'alib⁹ rebus: de quib⁹ in libro
vndecimo satis locuti sum⁹. Nēpe ab infe-
riorib⁹ ad supiora ascēdentes: vel ab exte-
riorib⁹ ad interiora igrediētes: p̄mā repper-
im⁹ trinitatē i corpe qd videt: z acie vidē-
tis: q; cū videt inde format: z i volūtatē i-
tentiōe q; vtrūq; p̄iūgit: huic trinitati silem
p̄stituam⁹: cū fides q; nūc inest nobis tāq;
corp⁹ illud in loco: ita in nra memoria p̄sti-
tuta est: de q; informat cogitatio recordāt:
sicut ex illo corpore acies intuentis. Qui-
bus duobus vt trinitas impleat: ānumera-
tur tertia voluntas: que fidem in memoria

constitutā: et quandā eius effigiem incōtui
tu recordatiōis impressam cōnectit et diu-
git: sicut in illa coporalis trinitate visionis
formā corporis qđ videtur: et pfirmationē
que sit in cernentis aspectu: cōiungit intē-
tio voluntatis. Faciam⁹ ergo corpus illud
qđ cernebat interisse dilapsū: nec ei⁹ re-
hiansse aliquid in yllo loco: ad qđ viden-
dū recurrat aspect⁹. Nūquid qđ imago rei
coporalis iam transacte atq; pterite rema-
net in memoria vnde informet recordātis
obtur⁹: atq; id vtrūq; tertia voluntate iun-
gatur eadē trinitas esse dicēda est: que fue-
rat quādo species in loco positi corporis vi-
debat⁹. Nō vtrūq; sed p̄sus alia. Nam p̄ter
qđ illa erat extrinsec⁹: hec intrinsec⁹. illā
p̄fecto faciebat species p̄sentis corporis:
hanc imago p̄teriti. Sic et in hac re de qua
nūc agimus: et p̄pter quā putauim⁹ adhi-
bendum illud exemplum: fides que nūc in
animo nostro ē: velut illud corpus in loco
dum tenetur aspicitur: amat⁹: quandā effi-
cit trinitatē: sed non ipsa erit: quādo fides
hec in animo sicut corpus illud in loco ita
nō erit. Que vō tunc erit: quando eam re-
cordabimur in nobis fuisse nō esse: alia p̄-
fecto erit. Hāc em̄ que nūc est facit res ip̄a
p̄sens: et in animo credentis affixa: at illā q̄
tūc erit faciet rei p̄terite imaginatio i recor-
dantis memoria derelicta. Nec illa igit tri-
nitas q̄ nunc nō est: imago dei erit: nec ista
imago dei est: que tūc non erit. Sed ea est
inueniēda i anima hominis: id est ratōna-
li: siue itellectuali imago creatoris q̄ imor-
taliter imortalitati eius est insita.

Natura anime etia⁹ deformis
et miser: nec vitas: nec dei imaginē
possit amittere. Ca. iiii.

Auam sicut ipsa imortalitas aīe fm̄
quēdam modum dicitur. Habet
quippe et aīa mortē suam: cuz vita
beata caret: que vera anime vita dicēda ē.
Sed imortalis ideo nūcupat⁹: quoniā qua-
licūq; vita etiā si miserrima est: nunq̄ de-
sinīt viuere. Ita q̄uis ratio vel itellectus
nūc in ea sit sopitus: nūc paruus: nūc ma-
gnus appareat: nunq̄ nisi rōnalis et intel-
lectualis est anima humana: ac per hoc si
fm̄ hoc facta est ad imaginē dei: quod vti
ratione et itellectu ad intelligendū et p̄spi-
ciendū deū potest: p̄fecto ab initio quo eē
cepit ista tam magna et mira natura: siue
ita obsoleta sit hec imago vt pene nulla sit:

siue obscura atq; deformi-
chra sit: semp est. Ben-
gnitatē eius miserās diuina
inquit in imagine dei ambul-
ne cōturbatur. Thesaurizat
gregabit ea. Nō itaq; imagi-
tē tribueret: nisi deformē cer-
Nec tantū valere illā deformi-
rat qđ imago est: satis ostēdu
in imagine dei ambulet homi-
ex vtrāq; pte veraciter p̄nu-
sententia: vt quēadmodū dic-
imagine dei ambulat homo:
turbatur: ita dicatur: q̄q; va-
tur homo: tamen in imagine
Nūq̄ em̄ magna natura sit: et
it: qđ summa nō est: et q̄q; vi-
quia sūma nō est: tamen qui-
capax est et eē p̄ticeps pōt: nō
est. Queram⁹ igit in hac ima-
dam sui generis trinitate: a
qui nos fecit ad imaginē sua
ter possumus hec salubrit-
fm̄ sapientiā que ab illo
nire. Sed ea que in sup-
rimē in decimo de anir-
te dixim⁹: si lectoris v-
atq; recolant⁹: vel dil-
in quibus cōscripta su-
desiderabit p̄lixiorē
tione sermonem. Inter
decimo diximus: Homi-
metipsaz. Nihil em̄ tam
quod sibi p̄stest est. Nec i-
p̄sto ē q̄ ipsa sibi. Et alia sa-
ē adhibuim⁹ documēta: qui-
me pbaremus.

An etiā paruulorū n-
se possint. Capitu.

Quid itaq; dicendū ē
mēte ita adhuc parui-
gna demersi rerū igne
mētis tenebras: mens homin-
nouit exhorreat. An etiā ip̄a
denda est: sed intēta nimis i ea
per corporis sensus: tāto maio-
uiore cepit delectationē sentire
re se potest: sed cogitare se nō p-
porro intentōne in ista q̄ foris f-
lia feratur: vel hinc solā conijci-
cis huius hauriēde sic quida el-
q̄ minus cauit⁹ aut nesciēs qui-
sit accidere: nocturnū lumē pos-
cet: infans: in ea parte ad quā te-

ruir possit inflecti:
et aspectus: ut non
bones fieri nouer-
oculis: quā teneris
modā in infirmit. Ita
quātū finit illa etas
tant anime paruulo
offendit aut allicit:
ebemeter aut appe-
ō cogitent: nec pos-
aciāt qz nōdum ad-
lit: vbi precipuū lo-
ue sicut alia prorsus
sit nō se nosse. Aliud
odē volumine ostē-
mutam: que nec in-
se agatur: et nosipfi
Hinc tantū certos
hō de animi sui na-
atqz inuenire qd ve-
let: qz penes seipm.
esciebat: s vñ nō co-
n si qd est in nra me-
e scim: nō nisi in me-
e cogitatioe sibi
possit. Ca. VI.
gitationis vis: ut nec
odā se in conspe-
nisi qñ se cogitat: ac
pectu mentis est: nisi
pa mens qua cogita-
ter possit esse i spe-
gatio. Quō aut qñ
cui suo nō sit: cū sine
quasi aliud sit ipsa:
inuenire nō possuz.
corpis: nō absurde di-
us loco suo fixus est
eius in ea que extra
sidera extendit. Nec
u suo: qñ quidē nō cō-
ulo obiecto: vnde iā
it utiqz qñ se mens in
tatione cōstituit. Mun-
te: aliā partē suā vi-
gatio: sicut alijs mē-
uli: alia mēbra nra cō-
ossunt esse conspectus:
s vel sentiri pōt: Un-
a seipsa: et vbi ponit
te seipam: Non ergo
cōspectu suo nō erat:
blata est. Sed si cōspi-

cienda migrabit: cōspectura vbi manebit:
An quasi geminat ut et illic sit et hic: id est
et vbi conspiciere: et vbi conspici possit: et
in se sit cōspiciēs ante se cōspicua: nihil ho-
rum nobis veritas cōsulta respondet. qñ
qñ isto mō cogitam: nō nisi corporū fictas
imagines cogitam: qz mentē nō esse pau-
cis certissimū est mentib: a quibus pōt de
hac re veritas consuli. Proinde restat: ut
aliqd ptinens ad eius naturā sit aspectus
eius: et in eam qñ se cogitat: nō quasi p loci
spaciū: sed incorporea puerione reuocet.
Cum vō nō se cogitat: nō sit quidē in con-
spectu suo: nec de illa suus formet obtut:
sed tamē nouerit se tanqz ipa sit sibi memo-
ria sui. Sicut multarū disciplinarū peritus
ea que nouit eius memoria cōtinent: nec
est inde aliquid in conspectu mentis eius:
nisi vñ cogitat: cetera in arcana quadā no-
ticia sūt recōdita: que memoria nūcupat.
Ideo trinitatē sic pmedabam: ut illud vñ
format cogitatis obtutus: in memoriā po-
neremus. Ipam vō conformationē tanqz
imaginē q inde imprimi: et illud quo vñ
qz cōiungit amorē seu voluntatē. Mens
igit qñ cogitatioe se cōspicit: intelligit se et
recognoscit. gignit ergo intellectū hunc: et
cognitionē suā. Res quippe incorporea i-
tellecta conspici: et intelligēda cognoscit.
Nec ita sane gignit istā noticiā suā mens:
qñ cogitādo intellectā se cōspicit: tanqz si-
bi ante incognita fuerit. Sed ita sibi nota
erat: quēadmodū note sunt res que memo-
ria continent: etiā si non cogitent. qñ dici-
mus hominē nosse litteras: etiā cū de alijs
rebus nō de litteris cogitat. Hec autē duo
gignēs et genitū dilectioe tertia copulant:
que nihil est aliud qz volūtas fruendo ali-
quid appetēs vel tenens. Ideoqz etiā illis
tribus nominib insinuandā mentis puta-
uimus trinitatē: memoria: intelligētia: vo-
lūtatē. S; qñ mentē sp sui meminisse: sem-
perqz seipsam intelligere: et amare: qz
non semp se cogitare discretam ab eis que
nō sunt quod ipsa est: circa eiusdē libi de-
cimi finem dixim. Querēdū est quo nam
modo ad cogitationē ptineat intellectus:
noticia vō cuiusq rei que inest menti etiā
qñ non de ipsa cogitat: ad solam dicatur
memoriā pertinere. Si enī hoc ita est: non
habebat hec tria: ut et sui meminisset: et se i-
telligeret: et amaret. Sed meminerat tantū
sui: et postea cū cogitare se cepit: tunc se in-
tellerit atqz dilexit.

Quod aliud sit aliquid non nosse ali-
ud non inde cogitare. Ca. vii

Quapropter diligentius illud conside-
remus exemplum quod adhibuimus: ut
ostenderet aliud esse rem quam non
nosse: aliud non cogitare: fierique posse ut no-
uerit homo aliquid quod non cogitat: quoniam aliunde
non inde cogitat. Quare ergo vel plurimum di-
sciplinarum peritus quoniam unam cogitat: aliam
vel alias etiam si non cogitat: nouit tamen. Sed
nunc quid recte possumus dicere: iste musicus
nouit quidem musicam: sed nunc eam non in-
telligit: quia eam non cogitat: intelligit autem
nunc geometriam: hanc enim nunc cogitat: ab-
surdum est quantum apparet ista sententia. Quid
etiam illa si dicamus: iste musicus nouit quidem
musicam: sed nunc eam non amat quoniam eam non
cogitat: amat autem geometriam: quoniam nunc ipsam
cogitat: nonne similis absurda est? Rectissime
vero dicimus: Iste quem perspicis de geo-
metria disputantem: etiam perfectus est musi-
cus: nam et meminit discipline eius: et intel-
ligit eam et diligit: sed quis eam nouerit et
amet: nunc illam non cogitat: quoniam geometriam de
qua disputat cogitat. Hinc admonemur
esse nobis in abdito mentis quarundam rerum
quasdam noticias: et tunc quodam modo proce-
dere in medium: atque in conspectu mentis ve-
lut apertius constitui quoniam cogitant. Tunc enim
seipsa mens: et meminisse: et intelligere: et ama-
re inuenit: etiam unde non cogitabat: quando
aliud cogitabat. Sed unde diu non cogita-
uerimus: et unde cogitare nisi commoniti non
ualemus: id nos nescio quo eodemque miro modo
si potest dici: scire nescimus. Benique recte ab
eo qui commemorat: ei cui commemorat dicitur:
Scis hoc: sed scire te nescis. Commemora-
bo et inuenies te scientem quod te nescire pu-
taueras. Id agunt et littere que de his re-
bus conscripte sunt: quas res duce ratione
veras esse inuenit lector: non quas veras
esse credit ei qui scripsit: sicut legit historia:
sed quas veras esse etiam ipse inuenit: siue
apud se: siue in ipsa mentis luce ueritate. Qui
vero nec admonitus valet ista conueniri: ma-
gna cecitate cordis tenebris ignorantie di-
mersus est altius: et mirabilior diuina opere
indiget: ut possit ad veram sapientiam pueni-
re. Propter hoc itaque volui de cogitatione
adhibere qualecunque documentum: quo posset
ostendi quomodo ex his que memoria conti-
nent recordantis acies informetur: et tale ali-
quid gignatur ubi homo cogitat: quale in illo
erat ubi ante cogitationem meminerat: quare fa-

cilius dinoscitur quomodo
rens prolem spacio
nos referamus ad inte-
qua sui meminit: et in
se intelligit: et interior
git: ubi hec tria simul
runt ex quo esse ceper-
ue non cogitarent: vic-
lius trinitatis: et ad se
re. Sed quare ibi verbum
potest. Cogitamus enim or-
lo interiore verbo quod
tinet linguam: in tribus
cognoscitur: memoria
tat. Hanc autem nunc di-
telligimus cogitantes:
que memorie presto
tur: cogitatio nostra
sive amoris: vel dilecti-
pariterque coniungit:
munis est. Hinc factum
ra sensibilia que per o-
legentium ducem te-
atque inde cum eis in-
ris eam potentiam qu-
rebus: differens illa
tem qua contemplamur
voluminibus egi d-
nens: quorum unum
rius: quod superiori
tiodecimo autem de
manarum rerum scienti-
hac temporalis vita id ag-
eterna: quanta pot-
differunt: quoniam quidem re-
copiosas multorum atque
nibus multis magni-
ctam volumine includit: c-
nitatem: sed nondum quod dei su-
De principali m-
tuenda est summe-
tis.

Nunc vero ad e-
disputationem: y-
humane quo nou-
se considerandum suscepimus
imaginem dei. Quis enim
sit eius nature cuius est
ture eius qua natura mel-
renda: et inuenienda est in
natura nostra nihil habet
mens in seipsa consideranda
ticeps dei: et in ea repper-
Biximus enim eam et a amiss-

imaginē p
st: quo ei
ōr: qđ taz
ei^o est in
minit sui:
m^o: cerni
iam ima
pit memo
qđ aspice
s. Nec ista
ie inde fa
foris iun
isa est quo
ōdūtā: cogi
enit: r de
is: iungēte
s ostēdeba
corpalib^o
p sensuz cor
debant. Be
um^o. Nec si
illa scientia
rioris opib^o
a sapientia.
a sunt in ani
ita: vt sūt fa
r transeunt:
egionib^o cō
erāt oriunt:
nōib^o pprijs:
ro. xij. cōmē
si vere sunt in
ut: vt beate in
talitate viuāt.
ordinē suum:
rie visionis et
Nam quedam
iscentiū. Sunt
cognoscant: sui
gignunt. Sunt
e tpe pterierūt:
a sint: sed eoruz
p visis vel audi
rāsisse. Que si
icut monumēta
ia: vel in litteris
gravis et appro
a: vel in animis
s q̄ppe iam nota
a quorū scientiā
lis quibus nota
Que omnia et qñ
nitatē specie sua
q̄s nosceret: eisq̄

adiuncta cōgnitiōe discētis que tunc esse
incipit qñ discitur: ac tertia voluntate que
vtrūq̄ p̄iungit. Et cū cognita fuerint: alia
trinitas dum recoluntur fit iam interius in
ipso animo ex his imaginibus que cū disce
rent sunt impressē in memoria r informati
one cogitationis ad ea cōuerso recordātis
aspectu: r ex voluntate que tertia duo ista
cōiungit. Ea vō q̄ oriunt in animo vbi nō
fuerūt: sicut fides: r cetera hūmōi: r si adue
ticia vident cum doctrina inferunt: non tñ
foris posita vel foris peracta sunt sicut illa
que credunt: sed intus oīnino in ipso ani
mo esse ceperūt. Fides em̄ nō est qđ credi
tur sed qua credit: r illud credit: illa cōspi
citur. Tamē qz esse cepit in animo qui iam
erat animus anteq̄ ista esse cepisset: adue
ticiū quiddā videt r in p̄teritis habebit:
qñ succedēte specie iā esse destiterit: aliāq̄
nunc trinitatē facit p suaz p̄sentia: retēta:
p̄specta: dilecta: aliā tunc faciet p quoddā
sui vestigiū qđ in memoria p̄teritēs dereli
querit: sicut iam supradictū est.

**An virtutes quibus ad eterna
tem tendis desinant cum ad eterna
perduxerint.** **Ca. ix**

Vtrū aut tunc etiā virtutes quib^o
in hac mortalitate bene viuūt: q̄a r
ip̄e incipiunt esse in animo: qui cū
sine illis prius esset tñ animus erat: desināt
esse cū ad eterna perduxerint: nōnulla que
stio est. Quibusdā em̄ visum est desituras:
r de tribus quidem prudētia: fortitudine:
temperātia: cū hoc dicis: non nihil dici vi
detur. Iusticia vero immortalis est: r magis
tunc perficiet in nobis: q̄ esse cessabit. Be
oibus tñ quattuor magn^o auctor eloquētie
tullius: in hortensio dialogo disputās. Si
nobis inquit cū ex hac vita migrauerimus
in beatorū insulis immortale euum: vt fabule
ferunt: degere liceret: quid opus esset elo
quētia: cū iudicia nulla fierēt: aut ip̄is etiā
virtutib^o: nec em̄ fortitudinis egerem^o nullo
pposito aut labore: aut periculo: nec iusti
cia: cū eēt nihil quod appeteret alicui: nec
temperātia que regeret eas que nulle eēt
libidines: nec prudētia quidē egerem^o nul
lo delecto p̄posito bonorū r malorū. Una
igit essemus beati cōgnitiōe nature r scien
tia: qua sola etiā deorū est vita laudanda.
Ex quo intelligi pōt cetera necessitatē esse:
vñū hoc volūtatis. Ita ille tantus orator
cum philosophiaz predicaret: recolens ea
que a philosophis acceperat: r preclare ac

suauiter explicās in hac tantū vita quāvi-
demus erūnis et errorib⁹ plenā: oēs quat-
tuor necessarias dixit esse virtutes: nullam
vero earū cū ex hac vita emigrauerim⁹ si li-
ceat ibi viuere vbi viuūt beate. Sed bonos
animos sola beatos esse cognitōe et sciētia:
hoc est p̄tēplātōe nature: qua nihil est me-
lius et amabilius: ea est natura que creauit
oēs ceteras instituitq; naturas. Cui regē-
ti esse subditus si iusticie est: immortalis est
omnino iusticia: nec in illa esse beatitudine
desinet: s; talis et tanta erit vt p̄fectior et ma-
ior esse nō possit. Fortassis et alie tres virtu-
tes: prudētia sine vllō iā periculo erroris:
fortitudo sine molestia tolerādoz malozū:
temperātia sine repugnatōe libidinū: erūt
in illa felicitate: vt prudētie sit nullū bonū
deo p̄ponere vel equare fortitudinis: ei fir-
missime coherere: tēperantie nullo defectu
norio delectari. Nunc autē qd agit iusticia
in subueniēdo miseris: qd prudētia in p̄-
cauēdis insidijs: qd fortitudo in p̄ferēdis
molestijs: qd temperātia in coercendis de-
lectatiōib⁹ prauis: nō ibi erit: vbi nihil oī-
no mali erit: ac p̄ hoc ista virtutūz opa que
huic mortali vite sūt necessaria: sicut fides
ad quā referēda sūt: in p̄teritis habebunt.
Et aliam nunc faciūt trinitatē: cū ea p̄sen-
tia tenem⁹: aspicim⁹: amam⁹. aliā tūc factu-
ra sunt: cū ea nō esse: s; fuisse per quedā eo-
rum vestigia que p̄tereūdo in memoria de-
relinquēt reperiē: q; et tunc trinitas erit
cū illud qualecunq; vestigiū et memoriter
retinebit: et agnosceat veracit⁹: et hoc vtrūq;
tertia voluntate iungetur.

De cognoscibilib⁹ t̄pālīb⁹: quo-
rū alia cognitionē nrām pueniūt:
alia nō p̄cedūt. Ca. x

In omniū istarū quas cōmemora-
uim⁹ t̄pālīū rerū sciētia: quedā co-
gnoscibilia et cognitionē interpositiōe t̄pis
antecedūt: sicut sunt ea sensibilia: que iam
erant in rebus anteq; cognoscerent: vel ea
omnia que p̄ historiā cognoscunt. Quedā
vero simul eē incipiunt: velut si aliquid vi-
sibile qd oīno nō erat: ante nostros oculos
oriatur: cognitionē nostrā vtiq; nō p̄cedit:
aut si aliqd sonet vbi adest auditor: simul
p̄fecto incipiūt esse simulq; desinūt: et so-
nus et eius auditus. Clērūtū siue t̄pe p̄ce-
dentia: siue simul eē incipiētia cognoscibi-
lia cognitionē gignūt: nō cognitōe gignū-
tur. Cognitōe vero facta: cū ea que cogno-
scim⁹ posita in memoria recordatiōe reui-

suntur: quis nō vi-
morā retentionē q̄
nem: et hui⁹ vtriusq;
nem: Porro autē in
eī aduenticia sibi
que iam erat venerit
erat: aut nō aliūde
nō aliūde venerit: s;
ta sit ea ip̄a que non
que nō erāt oriūtur:
cogitatiōib⁹ p̄p̄is:
tes: sicut in mente q̄
non erat. Aut post
de seip̄am velut in
videt: si q̄ nō ibi fue-
sceret: cū p̄fecto ex
meminisse: nūq; se i-
re restiterit: sicut iam
ad seip̄am cognitōe
in qua iam et verbū
tur q̄ppe ex ip̄a cogi-
iungente. Vbi ergo
imago q̄ querim⁹

Non semp m-
lit: an etiā p̄sei-

Et dice

Sia qua

que sibi

p̄teritoz est non

virtutib⁹ agerēt

tria ista prudētia

ligētia: p̄ndētia.

telligētia p̄sentib⁹:

tes futuris: quā nō

futuroz: que nō est

desup: vt p̄bet. Et

homīnib⁹ aliis: Cog

lū timide: et incerte p̄

ria vero de p̄teritis: et

bus certa est: s; p̄sentib⁹

bus. Nam corpales ce

aspectib⁹ oculoꝝ. S; c

esse p̄sentū: attēdat qu

in ip̄is secularib⁹ l̄is:

re verboꝝ itegritas q̄

lia passus vlyxes: oblit

discrimine tāto. Virgil

litū diceret vlyxem: qu

luit: nisi q; meminēnt si

eēt: nullo mō sui memi-

sentēs memoria p̄tinere

in rebus p̄teritis ea men

vt valeāt recolere record

ti q; sibi est mēs: memori

ogitatione
e pūgi.
ationalis
so resple
I. XII
nō p̄pterea
minit mens
ōt etiā me
uo facta ē.
it nō facit:
igit ac dili
i sui ad cui
it atq; dili
ū nō factū:
ui⁹ p̄iceps
st: Ecce dei
ce: sed sum.
ēs erit: atq;
Dic. n. dicit
Lūc em̄ ve
est. Gloriz
s. Neq; em̄
it mens par
i dicit iusti
est: sed quaz
Quā cōmē
Ignorantes
volētes cō
lecti. Sic. n.
rātes dei sa
iere: sapiēte
itura non fa
agnas par
ne dubitati
ā de q̄ loqui
e hoīs mens
ē facta. Illa
deus est. Et
quoq; n̄m: si
llo. n. viui⁹
m corpus di
ido posset in
us viui⁹mus:
mentē que fa
hoc accipi ex
ō visibili: sin
h est in ip̄o de
ex ip̄o r̄ p̄ ip̄m
e si in ip̄o sunt
viui⁹nt: r̄ mo
at: Nō tñ oēs
est: Ego sem
o mō quo di
a itaq; homis

miseria est cū illo nō esse: sine q̄ nō pōt esse.
In quo em̄ ē p̄culdubio sine illo nō est. Et
tñ si eius nō meminit: eūq; nō itelligit: nec
diligat: cū illo nō est. Q̄ aut̄ quisq; penit⁹
obliuiscit: nec cōmoueri ei⁹ vtiq; pōt.

**De reminiscētia in deū cuius sp̄
est capax metis natura. Ca. xii**

O visibilib⁹ rebus ad hanc rem su
mam exemplū. Dicit tibi quis
piam quē non recognoscis: Hosti
me: r̄ vt cōmoneat: dicit vbi: qñ: quō tibi
innotuerit: oībusq; adhibitis signis quib⁹
in memoriā reuocaris: si non recognoscis:
ita iam oblitus es: vt oīis illa noticia pe
nitus deleta sit animo: nihilq; aliud restat:
nisi vt credas ei qui tibi hoc dicit: q̄ aliqui
euz noueras: aut ne hoc quidē si fidedign⁹
tibi esse qui loquit nō videt. Si aut̄ remini
sceris: p̄fecto redis in memoriā tuā: r̄ in ea
inuenis qd nō fuerat penitus obliuione de
letū. Redeam⁹ ad illud p̄pter qd adhibui
mus humane p̄uersatiōis exemplū. Inter
cetera psalmus nonus: Cōuertant inquit
p̄ctōres in infernū: oēs gentes que obliui
scunt deū. Porro aut̄ vicesim⁹ r̄ prim⁹: Cō
memorabunt inquit r̄ conuertent ad dñm
vniuersi fines terre. Nō igit sic erāt oblite
iste gentes deū: vt eius nec cōmemorate re
cordarent. Obluiscēdo aut̄ deū tāq; obli
uiscendo vitā suā: p̄uerse fuerāt in mortē:
hoc est in infernū. Commemorate vero cō
uertunt ad dñm tāq; reminiscētes remini
scendo vitā cuius eas habebat obliuio: id
est cui⁹ oblite fuerant. Item legit in nona
gesimotertio: Intelligite nūc qui insipien
tes estis in p̄plo: et stulti aliqui sapite. Qui
plantauit aurē nō audiet: r̄ cetera. Eis em̄
dictū est: qui deum non intelligēdo de illo
vana dixerunt.

**Q̄ etiā praua mens nec memo
ria sui careat nec cognitōe nec amo
re. Ca. xiii**

O dilectiōe aut̄ dei plura repperi
tur i diuinis eloquijs testimonia.
Ibi em̄ r̄ illa duo p̄sequenter intelligunt:
q̄ nemo diligit cuius nō meminit: r̄ qd pe
nit⁹ nescit. Vñ illud ē notissimū p̄cipuūq;
p̄ceptū: Diliges dñm deū tuū. Sic itaq;
cōdita est mens humana: vt nunq; sui nō
meminerit: nunq; se nō intelligat: nunq; se
nō diligit. Sed qm̄ qui odit aliquē nocē
illi studet: non inierito r̄ mens hoīs qñ si
bi nocet odisse se dicit. Nesciēs. n. sibi vult
male: duz nō putat sibi obesse qd vult. S

Ps. 9

Ps. 11

Ps. 93

Deut. 6

tñ male sibi vult: qñ id vult qđ obsit sibi.
 Ps. 10. Unde illud scriptū est: Qui diligit iniqui-
 tatē: odit animā suā. Qui ergo se diligere
 nouit: deū diligit. Qui vero nō diligit deū:
 etiā si se diligit: quod ei naturalit̃ inditum
 est: tñ nō incōueniēter odisse se dicat: cū id
 agit quod sibi aduersat: et seipm tāq̃ suus
 inimicus insequit: qui pfecto est eror: hor-
 rēdus: vt cū sibi homines prodesse velint:
 multi non faciāt nisi quod eis perniciosissi-
 mum est. Similē morbū mutorū animalū
 cum poeta describeret. Bñ inquit meliora
 pñs errorēq̃ hostib⁹ illū: Biscissos nudis
 laniabāt dentibus arcus. Cum morbus il-
 le corporis fuerit: cur dixit errorē: nisi qz om-
 ne animal cuz sibi natura p̃ciliatū sit: vt se
 custodiat quantū potest: talis ille erat mor-
 bus: vt ea quorū salutē appetebant sua mē-
 bra laniarent. Cum aut̃ deū diligit mens:
 et sicut dictū est psequēter meminit: eumq̃
 intelligit: recte illi de proximo suo precipi-
 tur: vt eū sicut se diligit. Jam eū se nō di-
 ligat puerse: s̃ recte cū deū diligit: cui⁹ par-
 ticipatiōe imago illa non solum est: verū
 etiā ex vetustate renouat: et ex deformitate
 reformat: ex infelicitate beatificat. Quis
 se ita diligit: vt si alterutrū pponat: malit
 omnia que infra se diligit p̃dere: q̃ perire:
 tñ superiorē deferendo ad quē soluz possit
 custodire fortitudinē suam: eoq̃ frui lumi-
 ne suo: cui canitur in psalmo: Fortitudinē
 meam ad te custodiā. Et in alio: Accedite
 ad eū: et illuminamini: sic infirma et tenebro-
 sa facta est: vt a se quoq̃ ip̃a in ea q̃ nō sūt
 qđ ip̃a: et quib⁹ superior est ip̃a: infelicius
 laberet p̃ amores quos nō valet vincere: et
 errores a quib⁹ nō videt qua redire. Unde
 iam deo miserante penitus clamat in psal-
 mis: Deseruit me fortitudo mea: et lumen
 oculorū meorū nō est mecum. Nō sane in his
 tātis infirmitatis et erroris malis: amittere
 potuit naturalē memoriā: intellectū et amo-
 rē sui: ppter quod merito dici potuit: qđ su-
 pra cōmemorauī. Quis in imagine dei am-
 bulat homo: tñ vane cōturbatur. Thesau-
 rizat et nescit cui cōgregabit ea. Cur enim
 thesaurizat: nisi qz fortitudo eius deseruit
 eū: p̃ quā deum habens rei nullius indige-
 ret. Et cur nescit cui cōgregabit ea: nisi qā
 lumē oculorū eius nō est cum eo: et ideo nō
 videt qđ veritas ait: Stulte hac nocte ani-
 mam tuā repetēt abs te: hec que prepara-
 sti cuius erūt: Elerūtamē quia etiā talis in
 imagine ambulat homo: et habet memoriā

et intellectū: et amo-
 ci manifestaret qz v-
 et vnū e duobus pe-
 perditurus: aut the-
 uit: aut mentē: quis
 tem: vt thesauros n-
 Thesauri eū menti
 uertere: et mens que
 tur: sine vllis thesat-
 us potest viuere. Er-
 ros: nisi p̃ mentē po-
 puer infans q̃uis d-
 dñs omniū que iuri-
 mente sopita: quo t-
 mente possidebit at-
 quid loquor: qz eis
 optio pponatur: m-
 cum eos nemo p̃ci-
 minib⁹ corporis: q-
 quisq̃ homo: s̃ om̃
 per lumina enim ce-
 quicquid libēter vi-
 re vtrunq̃ non po-
 amittere: nō thes-
 tamē si ab eo sim-
 oculos malit an-
 te nō videat eu-
 Mens quippe
 est: Oculi autē
 sunt. Quis po-
 etiā carne cecun-
 dixi: vt etiā tard-
 uerētur a me: in q-
 littere peruenierin-
 ip̃am etiā infirma
 atq̃ sectando que-
 re porro seip̃am nō
 sciret: id est si sui nō
 ligeret: qz in se imagi-
 vt ei cuius imago est
 eū ordinata est natu-
 rum: vt supra illam n-
 cum illi penitus adh-
 tus. Cui rei attestatu-
 tem adheret domine
 cedēte quippe ista ad-
 re veritatis et beatitu-
 crescente illo in ne-
 dine sua. In illa itaq̃
 heserit: imutabiliter
 debet omne qđ videi-
 na scriptura promitti-
 sideriū eius: bonis in-
 te deo suo cui⁹ imago

ius: tātavber
q̄ peccare de
videt: nō ali-

itis huma-
ra facta est
t esse ex mi

.XV

abitat qm̄ mi
siderat. Nec
nisi quia est
non esset: si
misera bea-
cisset miserā:
nisi peccatus
eā faciet be-
dñi sui? Sz
cui? premiū
ippe dare si-
dabet. Hanc
pit: et pecca-
iusticiā: pro
ere mereret.
plo: quasi de
Quid em̄ ha-
ūt accepisti:
eris: Quan-
: spiritu eius
discit: intimo
affectu pos-
itatio defectu
miniscit bea-
on est: eiusq̄
nec cōmemo-
ledignis litte-
criptis narrā-
tq̄ illud p̄mū
rica traditio-
ui reminiscit.
et non est: nec
erit: ita nūq̄
propter qd̄ ista
ideo remini-
scat qd̄ eum
icubi ante hu-
rimū facta est
i em̄ hoz om̄-
i hoz est: obli-
temorat vt cō-
lucē qua iam
ā mō tangeba-
ij cogitāt eter-
pēdūt: recteq̄
quibus ea tan-

dem regulis indicāt: nisi in quibus vident:
quēadmodū quisq̄ vivere debeat: etiā si
nec ip̄i eodē modo viuāt: vbi eas vident:
Nec em̄ in sua natura: cū pculdubio mē-
te ista videant: eorumq̄ mētes constet esse
mutabiles: has vō regulas imutabiles vi-
deat quisquis in eis et hoc videre potuerit.
Nec in habitu sue mētis cū ille regule sint
iusticie: mentes vero eoz constet esse inui-
stas. Ubi nam sunt iste regule scripte: vbi
quid sit iustum: et iniustus agnoscit vbi cer-
nit habendū esse quod ip̄e nō habet: Ubi
ergo scripte sunt: nisi in libro lucis illi? que
veritas dicit: vnde ois lex iusta describit:
et in cor hominis qui operat iusticiā: nō mi-
grando sed tanq̄ imprimēdo transfert: si-
cut imago ex anulo et in cerā transiit: et anu-
lum nō relinquit. Qui vero non operat: et
tamē videt quod operandū sit: ip̄e est qui
ab illa luce auertit: a qua tamē tāgit. Qui
aut nec videt quēadmodū sit viuendū: ex-
cusabilius quidē peccat: qz nō est trāsgres-
sor cognite legis. Sed etiā ip̄e splendore
aliquoties vbiq̄ presentis veritatis attin-
gitur: qm̄ admonitus p̄fitetur.

**De reformatiōe mentis ad ima-
ginem dei: et quot modis spiritus
appellatio diuersis assignetur na-
turis.** Ca. XVI

Quia vero cōmemorati cōuertunt
ad dominū: ab ea deformitate qua
per cupiditates seculares cōformabantur
huic seculo reformāt ex illo: audiētes apo-
stolū dicentē: Nolite cōformari huic secu-
lo: sed reformamini in nouitate mentis ve-
stre: vt incipiat illa imago ab illo reforma-
ri a quo formata est. Non em̄ reformare se
ip̄am potest: sicut potuit deformari. Dicit
etiā alibi: Renouamini spiritu mentis ve-
stre: et induite nouū hoīem: eū qui fm̄ deū
creatus est: in iusticia et sanctitate veritat̄.
Qz ait: fm̄ deū creatus: hoc alio loco dicit
ad imaginē dei. Sz peccādo iusticiā et sc̄ti-
tatez veritatis amisit: ppter qd̄ hec imago
deformis et decolor facta est: hanc recipit
cū reformat et renouat. Qz aut ait: spiritu
mentis vestre: nō ibi duas res intelligi vo-
luit: quasi aliud sit mēs: aliud spūs mētis.
Sed qz ois mens spūs est: nō autē omnis
spūs mens est. Est em̄ spūs et deus: qui re-
nouari non potest: qz nec veterascere pōt.
Dicitur etiā spiritus in hoīe qui mens nō
sit: ad quē pertinent imaginatiōes similes
corpoz. De quo dicit ad corinthios: vbi

Roma. 12

Ephe. 4

Gen. 1

Ephe. 4

i. Cor. 14 dicit: Si autem orauero lingua: spiritus meus orat: mens autem mea infructuosa est. Hoc. n. ait: quoniam id quod dicit non intelligit: quia nec dici potest: nisi corporalium vocum imagines sonus oris in spiritus cogitatione perveniant. Vicitur et hominis anima spiritus. Unde est in evangelio: Et inclinato capite tradidit spiritum. quo significata est mors corporis: anima exultante. Vicitur spiritus etiam pecoris: quod in ecclesiaste libro salomonis apertissime scriptum est: ubi ait: Quis scit spiritus filiorum hominis si ascendet ipse sursum: et spiritus pecoris si descendet ipse deorsum in terram? Scriptum est etiam in genesi: ubi dicit diluvio mortuam universam carnem que habebat in se spiritum vite. Vicitur spiritus etiam vetus: res apertissime corporalis. Unde illud in psalmis: Ignis grandis: nix: glacies: spiritus tempestatis. Quia ergo tot modis dicitur spiritus: spiritum mentis dicere voluit esse spiritum quod mens vocatur: sicut ait etiam idem apostolus: In expoliatione corporis carnis. Non duas utique res intelligi voluit: quoniam aliud sit caro: aliud corpus carnis. Sed quia corpus multarum rerum nomen est quarum nulla est caro. Multa sunt excepta carne corpora celestia et corpora terrestria. Corpus carnis dixit: corpus quod caro est. Sic itaque spiritum mentis esse spiritum que mens est: alibi quoque apertum etiam imaginem nominavit: scilicet alijs verbis idipsum precipiens: Expoliantes vos inquit veterem hominem cum actibus eius: induite novum qui renouatur in agnitione dei: secundum imaginem eius qui creavit eum. Quod ergo ibi legitur: Induite novum hominem qui secundum deum creatus est: hoc isto loco: Induite novum hominem qui renouatur secundum imaginem eius qui creavit eum. Ibi autem ait: secundum deum: hic vero: secundum imaginem eius qui creavit eum. Pro eo vero quod ibi posuit: In iusticia et sanctitate veritatis: hoc posuit hic: In agnitione dei. Sit ergo ista renovatio reformatioque mentis secundum deum: vel secundum imaginem dei. Si ideo dicitur secundum deum: ne secundum aliam creaturam fieri putetur. Ideo autem secundum imaginem dei: ut in ea re intelligatur fieri hec renovatio: ubi est imago dei: id est in mente. Quod admodum dicimus secundum corpus mortuum: non secundum spiritum eum quod de corpore fidelis et iustus abscedit. Quid enim dicimus secundum corpus mortuum: nisi corpore vel in corpore: non anima vel in anima mortuum? Aut si dicamus: secundum corpus est pulcher: aut secundum corpus fortis: non secundum ani-

ma: quid est aliud pulcher aut fortis loquimur. Non iunctum imaginem si alia sit imago secundum que renouatur.

Quid sit in baptisimo et renouatur de die in dei.

Ane ista in uno sit ipsum mento renovationis remissionem vel unum quantum remittatur: sed quare febribus: aliud bus facta est reual fixum telum de corpore quod eo factum est secundum curatio est cum remissionem fit indulgentiam re languore: quod sit uatione huius in psalmo: ubi iniquitatem tuam sequitur. Qui sanatur quotidianis accuat. De qua re ceteris: Et si exterior renouatur in agnitione dei: te veritatis: sicut sermonia: quod paulo ante initiationem dei: iustitiam: quod de die in diem fert amorem a temporalibus ad intelligibilia. alia: atque ab istis cupit minuere: illisque se caritate insistit. Tantum autem nitus adiuuat. Dei quod ne me nihil potestis facere accessu tenentem medietate huius ultimus quodque deus ad deum quem colimus excipietur ab angustabile corpus in mentem ad gloriam recepturus. gine tunc perfecta erit deo dei perfecta erit et paulus: Eundem nunc te: tunc autem facie ad faciem autem revelata facie glori-

amamur
h: hoc est
Aplius
nunc filij
rim°. Sci-
erim: qm
aret tuc in
imitudi-
le.

corpore
quod ver-
s imor-
rmabu-

VIII
anne aplo
oris dictu
erim° deo:
itate cor-
rrexit: atq;
cif enā ista
mortale cor-
in hac par-
sancti: sed
it: z fide sa-
factum est.
autē inquit
z fieri ima-
it° in mul-
a mortuis:
nata est ca-
it in gloria.
er imortali-
tā illud agi
sicut porta-
r° z imaginē
scdm adam
ortales nos
rmaq; tenea
ginē portare
in fide: nō-
oris quippe
r apostolus:

imaginē et
lit: ad quas

Ca. XIX
e qua dictum
ad imaginez
q; non dictu
aginē trinita-
z quanta po-
dim°. Et ideo
ligēdū est: qd
el erimus: qm

videbimus eum sicuti est: q; de illo dixit de
quo dixerat: filij dei sumus. Et immortalitas
carnis illo perficiet momēto resurrectionis:
de quo ait aplius paulus: In ictu oculi: in
nouissima tuba: z mortui resurgēt incorru-
pti: z nos imutabimur. In ipso nanq; ictu
oculi ante iudiciū resurget in virtute: in in-
corruptōe: in gloria corp⁹ spiritale: quod
nunc seminat in infirmitate: corruptōe: cō-
tumelia corpus animale. Imago vero que
renouat in spiritu mētis in agnitōe dei: nō
exterius s; interius de die in diem ipa per-
ficiet visione: que tunc erit post iudiciū: fa-
cie ad faciē: nunc autē proficit per speculū
in enigmate. Propter cuius pfectionē di-
ctū intelligēdū est: similes ei erimus: quo-
niā videbim⁹ eū sicuti est. Hoc enī donuz
tūc nobis dabit: cū dictū fuerit: Venite be-
nedicti patris mei: possidete paratū vobis
regnū. Tunc quippe tollet impius vt nō vi-
deat claritatē dñi: quando ibunt sinistri in
suppliciu eternum: euntibus dextris in vi-
tam eternā. Hec est autē (sicut ait veritas)
vita eterna: vt cognoscāt te inquit vnū ve-
rum deū: z quē misisti iesum chrištū. Hanc
cōtemplatiuā sapientiā quā pprie puto in
litteris sanctis a scientia distinctā: sapien-
tiam nūcupari: dñtaxat hominis: que qui-
dem illi nō est: nisi ab illo cui⁹ participatōe
vere sapiēs fieri mēs rōnalis z intellectu-
lis potest: Cicero cōmēdās in fine dialogi
hortēsij: Que nobis inqt dies noctesq; cō-
siderantib⁹ acuentibusq; intelligentiā que
est mentis acies: cauētib⁹ nequādo illa
hebescat: id est in philosophia viuētib⁹ ma-
gna spes est. Aut si hoc quod sentim⁹ z sa-
pim⁹ mortale z caducū est: iocundū nobis
perfunctis muneribus humanis occasuz:
neq; molestam extinctionem: z quasi que-
tē vite fore. Aut si vt antiquis philosophis
hisq; maximis longe q; clarissimis placuit:
eternos animos ac diuinos habem⁹: sic ex-
istimandū est quo magis hi fuerint semper
in suo occurſu: id est in ratione z inuestigā-
di cupiditate: z quo min⁹ se admiscuerint
atq; implicuerint hominū vitijs z errorib⁹
hoc vel his faciliore ascensum z redituz in
celū fore. Beinde addēs hanc ipam clau-
sulam repetēdoq; sermonē finiēns: Qua-
propter inquit vt aliqui terminet oratio: si
aut extingui tranqille volum⁹ cū his artub⁹
vixerim⁹: aut si ex hac in aliaz haud paulo
meliorē domū sine mora demigrare: in his
studijs nobis ois opa z cura ponenda est.

Ibidem

i. Cor. 15

i. Cor. 13

i. Job. 5

Bar. 25

Job. 17

Hic miroz hominē tāti ingenij: perfunctis muneribus humanis: hominib⁹ in philoſophia viuentib⁹: que p̄templatiōe veritatis beatos facit: iocundū p̄mittere occaſuz: ſi hoc quod ſentimus ⁊ ſapim⁹ mortale ⁊ caducū eſt: quaſi hoc moriaſ ⁊ intercidaſ qđ nō diligebam⁹: vel potius quod atrociter oderam⁹: vt iocundus nobis ſit eius occaſus. Ceterū hoc nō didicerat a philoſophis quos magnis laudib⁹ predicat: ſi ex illa noua academia vbi ei dubitare etiā de rebus maniſeſtiſſimis placuit: iſta ſentētia redolebat. A philoſophis aut̄ ſicut ipſe cōſitetur maximis longeꝝ clariffimis: eternos animos eſſe acceperat. Eterni quippe nō incōueniēter hac exhortatiōe excitant̄: vt in ſuo curſu repperiant cū venerit vite hui⁹ extremitas: id eſt in rōne ⁊ inueſtigādi cupiditate: minusq; ſe admiſceāt atq; ipſicēt hoīm vitij ⁊ erroribus: vt eis facili⁹ ſit reſreſſus ad reū. S; iſte curſus qđ cōſtituit in amore atq; inueſtigatiōe veritatis: nō ſuffecit miſeris: id eſt hominib⁹: cū iſta ſola ratōe mortalib⁹ ſine fide mediatoris. Qđ in libris ſuperioribus hui⁹ operis: maxime in quarto ⁊. xliij. quantū potui demōſtrare curauī.

ExPLICIT liber quartusdecimus.

Incipiūt capla libri q̄ntidecimi.

- i De excellentia animi ad imaginem creatoris ſui conditi.
- ii De ſummo bono qđ ſemp inueniendū querit ⁊ querendū inuenit.
- iii Quid diſputatum: quidue ſit comprehenſum p̄cedentiū ratiocinatione librorum.
- iiii In quarū rerum cōtemplatiōe ſumma trinitas inquirenda ſit.
- v Omnia que de deo digne dici vidētur poſſe in pauciora conferri vt nihil minus dictum intelligat.
- vi Quomodo etiam ſi vnū aliquid eligatur ex multis: quod digne appelletur deus in vna ip̄a appellatione trinitas deitatis poſſit intelligi.
- vii Quo differat trinitas qđ inuenitur in imagine dei a trinitate que de⁹ eſt.
- viii De ſpeculo in quo per imaginez dei trinitas eius vtcūq; intellecta conſpicitur.
- ix De enigmate ⁊ tropicis locutionibus.

- x Quomodo eſt in cogit ad agnitio aliquatenus
- xi Sicut verbum per vocem ⁊ corporale: itum eſſe per
- xii Quantū diſtinitudine
- xiii De ſcientia dē creature
- xiiii De ſimilitudine dei ⁊ vniuerſalis ⁊ coeterni
- xv Qđ diſſimile: a verbo eterno.
- xvi An volubili eſſe creden
- xvii De ſpūs ſanctis accipit ⁊ caritatis bet in tri
- xviii De excellēti eſt vt ipſi
- xix Qua ratiocinatione
- xx Contra eoſ paterne eſſe dire
- xxi De ſimilitudine que in natura dei facte re
- xxii Tria que ſunt memoria: in eſſe perſone: quod hec hab
- xxiii Qđ vera in dei vera in ei⁹ dē
- xxiiii De his qui nati ter intuentur: eſſe non ſentiu
- xxv Qđ beatos faci eos qui de nati quoniam diſput
- xxvi Intervalla temporis nulla ſunt.
- xxvii Quid quodā ſi diſputatū ſit dicitio filij ⁊ pcc

Incipit liber qu

agine
a. i

que fa-
scenduz
exerce-
enimus
quod est
eris ani-
el intelli-
a rationa
vertineat
animus.
ingue la-
est in
suo quo-
pra hanc
vez que-
eata: sed
solū cre-
ati: verū
m^o ratio-
nū si pos-
disputādo

semp in
ndū in
a. ii

uerim^o ad
nfructuo-
ēadmodū
cor querē-
nfirmami-
lidetur em
iri: z quo-
iam cōtri-
rint inueni-
ē cor iueniē-
ne dñm deū
atur esaias
m z mox vt
propinqua
vias suas:
as. Si ergo
est: Querite
orte q̄redus
olia requirē-
ste: q̄ q̄ sit in-
otuerit inue-
oprehensibi-
nisi qz cessan-
ebensibiliuz
ior meliorqz
q̄ z inueniē-

dū querit: z querēdū inuenit: Nam z que-
ritur vt inueniat dulcius: z inuenit vt que-
ratur auidius. Scdm hoc accipi potest: qd
dictū est in libro ecclesiastico dicere sapiē-
tiam: Qui me manducat adhuc esurient:
z qui bibūt me adhuc sitient. Manducat
enim z bibunt qz inueniūt: z quia esuriunt
ac sitiunt adhuc querūt. Fides querit: itel-
lect^o inuenit. Propter qd ait ppheta: Nisi
crediderit: nō intelligetis. Et rursus: In-
tellectus eum quez inuenit: adhuc querit.
Deus em respexit sup filios hominū: sicut
in psalmo sacro canit: vt videret si est intel-
ligens aut requirēs deū. Ad hoc debet ho-
mo esse intelligēs vt requirat deum. Satis
itaqz rememorati fuim^o in his que deus fe-
cit: vt per ea cognosceret ipe qui fecit. In-
uisibilia em eius per ea que facta sunt intel-
lecta cōspiciūtur. Unde arguūtur in libro
sapiētie qui de his que vident bona nō po-
uerunt scire eū qui est: neqz operib^o atten-
entes agnouerūt artificem: s aut ignem:
aut spiritū: aut citatū aerem: aut gyrū stel-
larum: aut violentiā aquarū: aut lumina-
ria celi: rectores orbis terraz deos putau-
runt: quorū quidem si specie delectati hec
deos putauerūt: sciant quanto dominator
eorz melior est. Speciei enim generator ea
creauit. Aut si virtutē z operationē eorum
mirati sunt: intelligāt ab his quāto qui hec
pstituit fortior est. A magnitudine em spe-
ciei z creature: cognoscibiliter poterit crea-
tor videri. Nec de libro sapientie ppterea
posui: ne me fidelis quispiā frustra z inani-
ter existimet in creatura prius per quasdas
sui generis trinitates quodā mō gradatim
donec ad mentē hominis peruenirē: que-
sisse indicia summe illius trinitat: quā que-
rimus: cū deum querimus.

Quid disputatū quid ve sit com-
phensum pcedentiū ratiocinatiōe
librorum.

Ca. iii

Ad quoniā differendi z ratiocinā-
di necessitas per quattuordecim li-
bros multa nos dicere compulit:
que cuncta simul aspicere nō valemus: vt
ad id qd apprehēdere volum^o ea celeri co-
gitatiōe referam^o: faciā quantū dñō adiu-
uāte potuero: vt quicquid in singulis volu-
minib^o ad cognitionē disputatiōe per duri
remota disputatiōe breuiter cōgerā: z tāqz
sub vno mētē aspectu: nō quēadmodū res
queqz persuasit: s ipa que psuasa sunt po-
nam: ne tam lōge sint a pcedētib^o psequē-

Eccl. 24

Ps. 15

Roma. 1

Sap. 15

Ibidem

tia: vt obliuionē pcedentiū faciat inspectio
 psequentiū: aut certe si fecerit: cito possit qđ
 exciderit relegēdo recolligi. In pmo libro
 fm scripturas sacras: vnitās et equalitas
 summe illius trinitatis ostēdit: In. ij. et iij.
 et iij. eadem: sed de filiū missione et spūsan
 cti diligenter questio ptractata: tres libros
 fecit. Demōstratūq; est: non ideo minores
 mittētem eo qui missus est: qz ille misit: hic
 missus est: cum trinitas que p omnia equa
 lis est: pariter quoq; in sua natura immu
 tabilis: et inuisibilis: et vbiq; presens inse
 parabiliter operet. In. v. ppter eos quib⁹
 ideo videt nō eandē patris et filiū esse sub
 stantiā: qz omne qđ de deo dicit: fm substan
 tiā dici putāt: et ppterea et gignere et gigni:
 vel genitū eē et ingentū: qm diuersa sunt:
 cōtendūt substantias esse diuersas: demō
 strāt nō omne qđ de deo dicit fm substan
 tiam dici: sicut fm substantiā dicit bonus
 et magnus: et si quid aliud ad se dicitur: sed
 dici etiā relatiue: id est nō ad se sed ad ali
 quid qđ ipse nō est: sicut pater ad filiū dicit
 tur: vel dñs ad creaturā sibi seruientē: vbi
 si quid relatiue: id est ad aliquid qđ ipse nō
 est etiā ex tpe dicit: sicuti est: Bñe refugiu
 factus es nobis: nihil ei accidere quo mu
 tetur: sōminino ipm in natura vel essentia
 sua imutabilē pmanere. In. vi. quomō di
 ctus sit xps ore aplico: dei vtus et dei sapiē
 tia: sicut disputat: vt differat eadē questio
 diligētius retractāda: vtz a quo est genit⁹
 xps nō sit ipse sapiētia: sō tantū sapiēte pa
 ter: an sapientia sapiētiā genuerit: sō quod
 libet horū esset: etiā in hoc libro apparuit tri
 nitatis equalitas: et non deus triplex: sō tri
 nitas: nec quasi aliquid duplū esse patrē et
 filiū ad simplū spūscm: vbi nec tria plus
 aliquid sūt q̄ vnū horū. Disputatū est etiā
 quomō possit intelligi qđ ait bilarius eps:
 Eternitas in pfe: species in imagine: vsus
 in munere. In. vii. questio que dilata fue
 rat explicat: ita vt deus qui genuit filiū: nō
 solū sit pater virtutis et sapiētie sue: sō etiam
 ipse vtus atq; sapiētia. Sic et spūsanctus.
 Nec tñ simul tres sunt virtutes: aut tres sa
 pientie: sō vna virtus: et vna sapiētia: sicut
 vnus deus: et vna essentia. Deinde ques
 tum est: quō dicant vna essentia: tres pso
 ne: vel a quibusdā grecis vna essentia: tres
 substantie: et inuenta est elocutiōis necessita
 te dici: vt aliquo vno noīe enunciarent: cū
 querit: qđ tres sint: qz tres esse veraciter pfi
 temur: patrē scz et filiū et spūscm. In. viij.

rōne etiā reddi
 substantia veri
 esse maiorē: sō ne
 ius eē q̄ solū spū
 in eadē trinitate n
 aut omnes simul
 singulos. Deinde
 cōspicit: et p bonū
 bonuz: et p iusticiā
 mus iustus: ab an
 natura non solū it
 mutabilis qđ est d
 telligeret admonu
 patris sanctis deu
 vtcunq; etiā trinit
 re: sicut amans et
 ad imaginē dei: q
 nit disputatio: et in
 nitur: id est mens
 amor quo se notu
 equalia inter se et
 In. x. hoc idē dil
 tum est: atq; ad i
 mente euidentior
 scz et intelligētis
 compertū est: q
 mens nō sui me
 diligeret: q̄uis
 aut se cogitaret
 dem cogitatioē
 nitate cuius h
 ipis etiā corpa
 et distincti in ea
 In. xi. ergo elect
 id qđ inuentū est
 sensib⁹ corpis et no
 atq; ita exterioris ho
 que cernunt extrinsec
 videt: et forma q̄ inde
 primit: et vtrūq; copul
 tatis apparuit. Bñ hec
 lia: nec vni⁹ eē substant
 in ipso animo ab his q̄
 velut introducta inuēt
 vbi apparerēt eadē tria
 Imaginatio corpis qu
 inde informatio cū ad
 gitātis: et vtrūq; diuig
 tis. Sed ideo ista trinit
 minē reperta est pūm
 ta est q̄ sentiunt extrin
 nenda visa est sapientia
 pprie sciētia nūcupat: et
 quedā sui generis trinita

at: nō dū
l putāda.
onez fidei
ois vera:
i partici/
uncta est
o vt trini/
est hō: fm
ne dei: fm
ad imagi/
obi ptem

Summa
Ca. III

eternis in/
lib^o in qua
iōe nobis
nitat: trini
p em diui/
esse deum
tat ad quā
i rerū natu
lūmū cōdi/
s naturalez
sensu pre/
ō itelligēti/
tentib^o po
eformibus:
ruptibilib^o:
alia visibili/
ata miseris
i rebus crea
onim^o: opoz
i sentire atq;
mutariq; nō
oim poten/
mū: optimū:

dici vident^r
et nihil mi/
Ca. V

ixi: z q̄cunq;
tōis humane
dent: z vniuer
s: z psonis sin/
nūt. Quis em̄
tas: vlt patrē vlt
eat dicere: aut
ntē vel intelligē
ter se p̄dicant:
rtalē siue corru
e corporeū: aut
ctissimū: iustissi

mū: speciosissimū: optimū: beatissimū: Si
ergo hec atq; hmoi omnia: z ipa trinitas: z
in ea singuli dici possunt: vbi aut quō trini
tas apparebit: redigam^o itaq; pus hec plu
rima ad aliquā paucitatē. Que vita em̄ di
cit in deo: ipa est essentia eius atq; natura.
Non itq; deus viuit nisi vita qd ipse sibi
est. Nec aut vita nō talis ē: qualis inest ar
bori: vbi nullus est intellect^o: nullus ē sen
sus: nec talis qualis inest pecori. habet em̄
vita pecoris sensum quinquipitū: s̄ intel
lectū habet nullū. At illa vita q̄ deus ē sen
tit atq; intelligit oia: z sentit mente nō cor
pore: qz spūs est deus. Nō aut sicut aia
q̄ habet corpa: p corpus sentit aia. Nō em̄
ex aia constat z corpore. Ac p hoc simplex
illa natura sicut intelligit sentit: sic sentit in
telligit. Idemq; sensus qui intellect^o ē illi.
Nec ita vt aliquē esse desistat: aut cepit. Im
mortalis est em̄: nec frustra de illo dictū est
qz solus habeat immortalitatē. Nā immortali
tas eius vere immortalitas est: in cui^o natura
nulla est cōmutatio. Ipa est etiā vera eter
nitas q̄ est imutabilis deus sine initio: sine
fine psequēter z incorruptibilis. Vna ergo
eademq; res dicit siue dicat eternus de^o:
siue immortalis: siue incorruptibilis: siue
imutabilis. Itemq; cū dicit viues z intelli
gēs: qd est vtiq; sapiēs: hoc idē dicit. Non
em̄ percipit sapiētā q̄ sit sapiēs: s̄ ipē sapiē
tia est. Et hec vita eadēq; virtus siue potē
tia: eadēq; species q̄ potēs atq; speciosus
dicit. Quid em̄ potētius z speciosi^o sapiē
tia: que attingit a fine vsq; ad finē fortiter:
z disponit oia suauiter. Bonitas etiā atq;
iusticia nūqd inter se in natura dei: sicut in
ei^o opib^o distāt: tanq; due diuerse sint q̄lita
tes dei: vna bōitas: alia iusticia: Nō vtiq;
S; q̄ iusticia ipa bonitas: z q̄ bonitas ipa
beatitudo. Incorpalis aut vel incorpore^o
ideo dicit deus: vt spūs credat: vel intelli
gat esse nō corp^o. Proinde si dicam^o: eter
nus: immortalis: incorruptibilis: imutabi
lis: viuus: sapiēs: potēs: speciosus: iustus:
bonus: btūs spūs: hoz oim nouissimū qd
posui: quasi tm̄mō videt significare substā
tiā: cetera vō hui^o substātie qualitates: sed
nō ita est in illa ineffabili simplici^o natura.
Quicquid em̄ fm qualitates illi dici vide
tur: fm substātiā vel essentiā est intelligen
dum. Absit em̄ vt spūs fm substātiā dica
tur deus: z bonus fm qualitatē: s̄ vtrunq;
fm substātiāz. Sic oia cetera q̄ cōmemo
raui^o: vnde in superiorib^o libris multa iā

i. Tbl. 6

Sap. 8

Sap. 6

diximus. De quattuor igitur primis que modo a nobis enumerata atque digesta sunt: id est eternus: immortalis: incorruptibilis: immutabilis: unum aliquid eligamus: quia unum quattuor ista significat: sicut itaque differui: ne per multa distendat intentio: et illud potius quod positum est prius: id est eternus: hoc faciamus et de quattuor secundis: que sunt: viuus: sapiens: potens: speciosus. Et quoniam vita qualicumque inest et pecori cui sapientia non inest: duo vero ista sapientia scilicet atque potentia ita sunt inter se in homine comparata: ut sancta scriptura diceret: Melior est sapiens quam fortis. Speciosa porro etiam corpora dici solent. Unum ex his quattuor quod eligimus: sapiens eligatur: quoniam his hec quattuor in deo non inequalia dicenda sunt. Nomina enim quattuor: res sunt una est. De tertijs vero ultimis quattuor: quibus in deo idem sit iustum esse quod bonum: quod beatum. Idemque spiritum esse: quod iustum et bonum et beatum esse: tamen quia in hominibus potest esse spiritus non beatus: potest et iustus et bonus non dum beatus. Qui vero beatus est: perfectus et iustus et bonus et spiritus est: hoc potius eligamus quod nec in hominibus esse sine illis tribus potest: quod est beatus.

Quo etiam si unum aliquid eligat ex multis quod digne appellet deus: in ipsa una appellatio de trinitas deitatis possit intelligi.

Ca. VI

Nunc igitur cum dicimus eternus: sapiens: beatus: hec tria sunt trinitas que appellat deus. Redigamus quidem illa duodecim in istam paucitatem trium: si eo modo forsitan possumus et hec tria in unum aliquid horum. Nam si una eademque res in dei natura potest esse sapientia et potentia: aut vita et sapientia: cur non una eademque res esse possit in dei natura eternitas et sapientia: aut beatitudo et sapientia? Ac per hoc sicut nihil intererat utrum illa duodecim: an ista tria dicemus: quoniam illa multa in istam redigimus paucitatem. Ita nihil interest utrum tria ista dicamus: an illud unum in cuius singularitate duo cetera similiter redigi posse monstrauimus. Quis itaque disputandi modus: que nam tandem vis intelligendi atque potentia: que viuacitas rationis: que acies cogitationis ostendet: ut alia iam taceamus: hoc unum quod sapientia dicitur deus: quomodo sit trinitas? Neque enim sicut nos de illo precipimus sapientia: ita deus de aliquo: si sua est ipse sapientia: quia non est aliud sapientia eius: aliud essentia: cui hoc est esse quod sapientem esse. Sic itaque quidem in scripturis san-

ctis: christus dei quemadmodum sit in videat facere sapientatum est. Et ad hoc lius sapientia de sapientia de lumine: deus de deo inuenire spiritum sanctum: simul omnes unam sapientiam essentiam. Hanc deus: quomodo intelligimus quomodo credimus? (nam habet habere questionem intelligentiam possumus iste erit modus: Si in intellectu cepit parere: octauus octuimus disputando eius intentionem ad unam simam inmutabilem naturam. Quam tamen sic intuebis esset: et supra sui venerabili mirum apud nos esse. In qua tamen nobis parebat: quia non alio firmam mentis non erat aliqua magnitudinem deum unius: cernebatum est ad caritatem deus dicta est: et amans: et quod amare ineffabilis noster non dum posse contra modum vincebat in istis: finem quam factum est: luter familiariorum contra borantis intentionis contra tunc reflexim. Et in sumus: ut inuisibilia de spicere intellecta possumus. ix. usque ad. xii. librum tum necesse fuerat: aut fuerat: exercitata in in ad summam trinitatem quam nos erigere volumus: in sicut certissimas videtur forinsecus de rebus cor eamque que forinsecus se siue cum illa que oriuntur ad corporis sensus: sicut que sunt artes agere ne cernuntur et scientia mens ipsa qua noui-

est vel se
t eternuz
ut in his
tes: qz in
sta memi
etia tri
spicimus
st patre z
triusqz co
istas ad
s videm
e trinitate
si ita est:
acta sunt
a conspici
z est illic
pectu cre
os imuta
vii. osten
ini ex deo
ibi non
ientia q de
Quis hoc
vbi nulla
Aut vero
cure alia z
nec dilige
ultu z im
ientia scz et
z in hoie
z noticiam
diligat.
que inue
tate que
a. vii
hoie: vt no
vt veteres
ale. Ille er
ho. Et vna
habet illa
iam homi
itia ronalis
t dubiu: ho
pus: habere
c illa tria no
die sunt. Be
ogites: aliqd
s vel oculus
a cogitanda
it in aia mes
us dice trini
ei sic: nec ipa
quisqz ho q
ent eius: sed

fm sola metē imago dei dī vna psona est: z
imago est trinitatis in mēte. Trinitas vero
illa cui imago est: nihil aliud ē tota qz de:
nihil ē tota qz trinitas. Nec aliquid ad na
turā dei ptinet qd ad illā nō ptineat trinita
tem. Et tres psonae sunt vnius essentie: nō
sicut singulus quisqz hō vna psona. Itēqz
in hoc magna distātia est: qz siue mēte di
cam in hoie: eiusqz noticiā z dilectionē: si
ue memoriā: intelligentiā: voluntatē: nihil
mētis meminim nisi p memoriā: nec itelli
gimus nisi p intelligentiā: nec amamus ni
si p volūtātē. At vero in illa trinitate quis
audeat dicere patrem nec seipm nec filiu
nec spm scm intelligere nisi per filiu: vel di
ligere nisi p spm scm: per se aut meminisse
tantūm vel sui vel filij vel spū sancti: eo
demqz mō filiu nec sui nec pīs meminisse
nisi per patrē: nec diligere nisi p spm scm:
per se aut nō nisi intelligē z patrē z seipm
z spm scm. Similiter z spm scm p patrem
meminisse z pīs z filij z sui: z p filiu intelli
gere z patrē z filiu z seipm: per se aut nō ni
si diligere z se z patrem z filium: tanqz me
moria sit pater z sua z filij z spū sancti: fili
us aut intelligentia z sua z pīs z spū san
cti. Spūs vero scūs caritas z sua z patris
z filij. Quis hec in illa trinitate opinari vel
affirmare presumat? Si em solus sibi filius
intelligit vt intelligentia sit: z sibi z patri et
spiritui scō: ad illā redit absurditatē vt pa
ter non sit sapiens de seipō sed de filio: nec
sapiētia sapiētiā genuerit: sed ea sapiētia
pater dicat sapiēs eē quā genuit. Tbi em
nō est intelligētia: nec sapiētia potest esse:
ac per hoc si pater nō intelligit ipē sibi: sed
filius intelligit pī: profecto filius patrē sa
piētē esse facit. Et si hoc est deo esse qd sa
pere: z ea illi essentia est que sapiētia: nō fi
lius a pīe quod verū est: s a filio potius ha
bet pater essentia: qd absurdissimū atqz fal
sissimū est. Hāc absurditatē nos in libro se
ptimo discussisse: cōuicisse: abiecisse: certis
simū est. Est ergo de pater sapiēs: ea qua
ipē sua est sapiētia: z fili sapiētia patris
de sapiētia qd est pater: de quo genit est fi
lius. Quocirca cōsequēter est z intelligēs
pater ea qua ipē sua est intelligentia: neqz
em eēt sapiēs qui nō esset intelligēs: filius
aut intelligētia patris de intelligētia geni
tus qd est pater: hoc z de memoria nō in
cōueniēter dici potest. Quomō est em sa
piēs qui nihil meminit: v sui nō meminit:
Proinde qz sapiētia pater: sapiētia filius:

sicut sibi meminit pater: ita filius: et sic sui et filij meminit pater: memoria non filij: sed sua: ita sui et patris meminit filius: memoria non patris: sed sui. Dilectio quoque ubi nulla est: quod vlla dicat esse sapientiam. Ex quo colligitur ita esse patris dilectionem suam: ut intelligentiam et memoriam suam. Ecce ergo tria illa: id est memoria: intelligentia: dilectio seu voluntas: in illa summa et immutabili essentia quod est deus: non patris et filius et spiritus sanctus sunt: sed pater solus. Et quod filius quoque sapientia est genita de sapientia: sicut nec pater ei: nec spiritus sanctus intelligit: sed ipse sibi: ita nec pater ei meminit: nec spiritus sanctus ei diligit: sed ipse sibi. Sua enim est et ipse memoria: sua intelligentia: sua dilectio. Sed ita se habere: de patre illi est de quo natus est. Spiritus etiam sanctus quod sapientia est: procedens de sapientia: non patrem habet memoriam: et filium intelligentiam: et se dilectionem: neque enim sapientia esset si alius ei meminisset: etiam alius intelligeret: ac tamen modo sibi ipse diligeret. Sed ipse habet hec tria: et ea sic habet: ut si ipsa ipse sit. Tolerantem ut ita sit: inde illi est unde procedit. Quis ergo hominum potest istam sapiam qua novit deus omnia: ita ut nec ea que dicuntur preterita: ibi pretereant: nec ea que dicuntur futura: quasi desint expectent ut veniant: sed et preterita et futura cum presentibus sint cuncta presentia: nec singula cogitent: et ab alijs ad alia cogitanda transeant: sed in uno conspectu simul preesto sunt universa. Quis inquam hominum comprehendit sapientiam: eandemque prudentiam: eandemque sciam: quam quidem a nobis nec nostra comprehendunt. Ea quippe que vel sensibus vel intelligentie nostre assunt: possumus utique conspiceret: ea vero que absunt: et tamen affuerunt: per memoriam novimus que obliti non sumus. Nec ex futuris preterita: sed futura ex preteritis: non tamen firma cognitio conijcimus. Nam quasdam cogitationes nostras quas futuras velut manifesti atque certius: primas quasdam conspiciamus: memoria faciente id agimus: cum agere valemus quantum valeamus: que ad ea non videntur que futura sunt: sed ad preterita pertinere. Quod licet experiri in eis dictis vel canticis: quorum sensum memoris reddimus. Nisi enim providerem cogitatione quod sequitur: non utique dicerem. Et tamen ut provideamus: non providentia nos instruit: sed memoria. Nam donec finiat omne quod dicimus: siue canimus: nihil est quod non pronisus prospectus proferat. Et tamen cum id agimus: non dicimur providenter: sed memoriter canere vel dicere: et qui hoc in multis ita proferendis valet plurimum: non solet eorum providentia: sed memoria pre-

dicari: fieri ista novimus: et certum quanto attentius: to magis noster et perdurat intentio: ut intelligetia: et si non habemus nos utrumque dei: memoria et intelligentia. Ita aspicit: sed una et eadem ineffabili visione comprehendit tanta mentis infirmitas. In hac igitur difficultate clamare ad deum viam tuam ex me: invaluat: mihi quippe intelligo prehensibilis scientie: nec meipsum comprehendere: et tamen in meditatione inqueram faciem tuam.

De speculo in dei trinitas eius

In conspici in corpore. presentia

que oculis carere tanquam spirituali culum in enigmate. Quale sit et quod profecto illud obgo non cernit ut per imaginem utcumque a quibus hoc significat. Nos autem relictos: in eandem gloriam in gloriam tamen dixit: per speculum conspicientes. Quod in grecum: unde in latinam. Ibi quippe speculum videretur a specula de cuius aliquid intuemur: etiam non: satisque apparet apud specula dixisse: gloriam vero ait: In eadem imagine utique imaginem dei vult dicere: ista ipsam scilicet: id quod eadem imago est et gloriatur. Quia quidem non debet imago et gloria dei. Beati libro duodecimo diffinimus ergo dixit: de formam: atque transmissam de forma lucidam: quod et ipsa obli-

Liber

a hoies
malib.
ctu est:
t cuz sit
n rebus
creatore
ma for
e z in ip
ile vitu
s. Et pp
a: de glo
Quis
qd dictu
in glo
mus in
idebim?
Tanq a
s cōferri
nū.
locutio
p̄ls: nūc
uia vero
b incog
nb⁹ est co
s greci tro
etiā nos
ta v̄sitati⁹
imus tro
odoz siue
referant:
atine enū
qd ait apo
grecū vo
erptati sūt
gnificātia.
plures sūt
it enigma.
is: oēs etiā
le p hoc sic
qu⁹ est: ita
e allegoria
ia nisi tro
quale illud
dominam⁹
ij sim⁹. Nā
i inebriant⁹
sum⁹: sobriij
igma. Nāz
romptu est.
licē: obscu
erant tres si
allegoriam
reperit: sed

in facto: cū e duob⁹ filijs abrae: vno de an
cilla: altero de libera: qd nō dictū ē etiā fa
ctu fuit: duo testamēta intelligēda mōstra
uit: qd anteq̄ exponeret obscurū fuit: pin
de allegoria talis quod est generale nomē
posset specialr enigma noiari. S; qz nō so
li qui eas lras nesciūt quib⁹ discunt tropi
querūt qd dixerit ap̄ls: nunc in enigmate
nos videre: verū etiā q̄ sciūt: tñ qd sit illud
enigma vbi nunc videm⁹ nosse dēsiderant:
ex vtroq̄ inueniēda vna est sententia: z ex
illo scz qd ait: Quidem⁹ nūc p speculū: z ex
illo qd addidit: in enigmate. Vna est eniz
cū tota sic dicif: videmus nūc p speculū in
enigmate: pinde quātū mihi videtur sicut
noīe speculi imaginē voluit intelligi: ita no
mine enigmatis q̄uis similitudinē: tñ ob
scurā: z ad p̄spiciendū difficilē. Cū igitur
speculi z enigmatis noīe quecūq̄ silitudi
nes ab apostolo significare itelligi possūt:
q̄ accōmodate sunt ad intelligendū deum
eo mō quo pōt: nihil tñ est accōmodatū q̄
id qd imago ei⁹ nō frustra dicif. Nemo ita
q̄ miret etiā in isto mō videndi q̄ cōcessus
est huic vite: p speculū scz in enigmate la
borare nos vt quōcūq̄ videam⁹. Nomen
q̄ppe hic nō sonaret enigmatis: si esset faci
litas visionis. Et hoc est grādius enigma:
vt nō videam⁹ qd nō videre nō possumus.
Quis enī nō videt cogitationē suā: Et q̄s
videt cogitationē suā: nō oculis carnalib⁹
dico: sed ip̄o interiore cōspectu. Quis nō
eam videt: z quis eā videt: quādo quidem
cogitatio visio est animi quedā: siue assint
ea que oculis quoq̄ corporalibus videan
tur: vel ceteris sentiant⁹ sensib⁹: siue nō as
sint: z eoz silitudines cogitatōe cernant⁹: q̄
nec corpalia sunt: nec corpaliū silitudines.
sicut v̄tutes z vitia: sicut ip̄a deniq̄ cogita
tio cogitat⁹: siue illa q̄ p disciplinas tradun
tur liberalesq̄ doctrinas: siue istoz omniū
cause supiores atq̄ ratiōes in natura imu
tabili cogitent⁹: siue etiā mala z vana ac fal
sa cogitemus: vel nō cōsentiente sensu: vel
errante consensu.

Quomodo per inspectionē ver
bi quod est in cogitatione mentis
humane ad agnitionem verbi qd
deus est aliquatenus possit acce
di.

Ca. x

Ed nūc de his loquamur que no
ta cogitam⁹ z habemus in noticia
etiā si nō cogitemus: siue ad cōtē
platiūā scientiā ptineant: quā pprie sapiē.

i. Cor. 13

Abi. 3.

tiam dicim⁹: siue ad actiua: qua p^{ro}prie sci-
entia n^{on}cupanda esse differimus. Simul
em⁹ vtrūq^{ue} mētis ē vni⁹: et imago dei vna.
Cū vō de inferiore distincti⁹ et seorsuz agit
tūc nō est vocāda imago dei: q^{ui}s et tūc i
ea nōnulla reperiāt silitudo illi⁹ trinitatis:
q^{uo}d i tertio decimo volumie ostēdim⁹. Nūc
ergo simul d^{icitur} vniuersa sciētia hoīs loq^{ui}mur:
i qua nobis nota sūt quecūq^{ue} sunt nota: q^{ui}
vtrūq^{ue} vera sūt: alioq^{ui}n nota nō eēnt. Nemo
em⁹ falsa nouit: nisi cū falsa esse nouit. Q^{uo}d
si nouit: verū nouit. Clerū est em⁹ q^{ui} illa fal-
sa sunt. Be his ergo nūc differim⁹ que no-
ta cogitam⁹: et nota sunt nobis etiaz si non
cogitent a nobis. Sed certe si e^o dicere ve-
lim⁹: nisi cogitata nō possum⁹. Nā et si ver-
ba nō sonēt: in corde suo dic^{it} vtrūq^{ue} q^{uo}d cogi-
tat. Tū illud est in libro sapientie: Dixerūt
ap^{ud} se cogitantes nō recte. Exposuit em⁹ q^{uo}d
sūt: dixerūt apud se: cū addidit: cogitāte.
Huic simile est in euāgelio: q^{ui} quidā scribe
cū audissent a d^{omi}no dictū palytico: Cōfide
fili remittūt tibi peccata tua: dixerūt intra
se: hic blasphemāt. Quid est em⁹: dixerunt
intra se: nisi cogitādo: Beniq^{ue} seq^{ui}t^{ur}: Et cū
vidisset iesus cogitationes eor^{um} dixit: Ut q^{uo}d
cogitatis mala i cordib^{us} v^{ost}ris: Sic mathe⁹.
Lucas aut^{em} hoc idem ita narrat. Leperunt
cogitare scribe et pharisei: dicētes: Quis ē
qui loquit^{ur} blasphemias: Quis pōt dimit-
tere peccata: nisi solus deus: Ut cognouit
aut^{em} cogitationes eor^{um} iesus: rīdens dixit ad
illos: Quid cogitatis in cordibus vestris:
Quale est in libro sapientie: dixerūt cogi-
tātes: tale hic est: cogitauerūt dicētes. Et
illic em⁹ et hic ostendit intra se atq^{ue} in corde
suo dicere: id est cogitādo dicere. Dixerūt
quippe intra se: et dictū est eis: Quid cogi-
tatis: Et de illo diuite cui⁹ vberes fructus
ager attulit: ait ipse d^{omi}ns: Et cogitabat intra
se dicēs: Quedā g^o cogitationes locutiones
sunt cordis: vbi et os eius esse d^{omi}ns ostēdit
cū ait: Nō q^{uo}d intrat in os coinquinat ho-
minē: s^{ed} q^{uo}d p^{ro}cedit ex ore hoc coinquinat ho-
minē. Tūc sentētia duo q^{uo}dā hoīs ora cō-
plexus est: vñū corpis: alterū cordis. Nā
vtrūq^{ue} vnde illi hoīem putauerūt inquinari
in os intrat corpis. Tū aut^{em} d^{omi}ns dixit inq^{ui}-
nari hoīem: de cordis ore p^{ro}cedit. Ita q^{ui}ppe
exposuit ipse q^{uo}d dixerat. Nā paulopost de
hac re discipulis suis: Adhuc iquit et vos
sine intellectu estis: Non intelligitis: quia
omne quod in os intrat in ventrē vadit et
in secessum emittit: Hic certe aptissime de-

mōstrauit
cordis o
re: de co
Be cord
tera. Qu
tū q^{uo}d dici
tiones: id
noticie vi
cum p^{ro} co
aliud visi
vñū est. Q
sunt inter
animo aut
audire. D
tur: sed po
riores hoc
mino sanc
inq^{ui}t intra
xit. Et cū
Tūc erg
one sua co
tabant vi
re verbū:
anteq^{ue} so
uant. hoc
eaz scz q^{uo}d li
nra lingua
gere potes
lum atq^{ue} i
similitudi
pio erat
deus erat
loquimur:
ipā scientia q^{uo}d
vñū q^{uo}d eius
sciētia de qua
gitatio ab ea
corde d^{icitur}:
nec lingue ali
est in eor^{um} quib^{us}
aliq^{uo}d signū q^{uo}d
rūq^{ue} sonū: ali
ille oculis exhi
etiā corpis i
mus innoresce
si quodā mōd
pturis sanctis
in euāgelio s
amen dico vo
me. Aspiciēbā
sitates de quo
discipulis eius
iesus. Inuit
cut ei: Quis est

Liber

at.
iue
nur
ias
ista
one

ni
in
dei

nat
cet:
Mā
diē.
o vt
per
is fit
ibus
assu
t sen
vor
caro
i car
am se
ud ca
cupit
quis
tueat
s: nec
tatur.
ū etiā
urru
c solū
ntile
vocat
p in
sto sūt
luen
ad illū
qualē
idea
actum
de quo
mul
t: Agit
verbum
a nobis
t verbū
i. Et in
dicun
z diuer

sarūq; linguarū per corda z ora dissemina
tur humana. Ideo autē verbum dei dicit:
quia doctrina diuina traditur: non huma
na. Sed illud verbū dei querim⁹ qualiter
cūq; per hanc similitudinē nunc videre: de
quo dictū est: Deus erat verbū: de quo di
ctum est: Omnia p ipsum facta sūt: de quo di
ctū est: Verbū caro factū est: de quo di
ctum est: Fons sapientie verbum dei in ex
cellis. Perueniendū est ergo ad illud ver
bum hominis: ad verbum rationalis ani
mātis: ad verbū nō de deo nate: sed a deo
facte imaginis dei: quod neq; prolatiuum
est in sono: neq; cogitatuū in similitudinē
soni: quod alicuius lingue esse necesse sit: s;
q; omnia quibus significatur signa: prece
dit: z gignitur de scientia que manet in ani
mo: quando eadē scientia intus dicitur si
cuti est. simillima est enī visio cogitōnis:
issioni scientie. Nam qñ per sonū dicitur:
vel p aliquod corpale signum: nō dicit si
cuti est: sed sicut potest videri audiri ve per
corpus. Quādo ergo quod in noticia est:
hoc est in verbo: tunc est verū verbū z ve
ritas: qualis expectat ab homine: vt quod
est in ista. hoc sit z in illo. qđ non est in ista:
non sit et in illo. hic agnoscitur: est est: non
non. Sic accedit quantū potest ista simili
tudo imaginis facte ad illam similitudinē
imaginis nate: qua deus filius patri p om
nia substātiālī similis p̄dicatur. Animad
uertenda est i hoc enigmate etiam ista ver
bi dei similitudo: q; sicut de illo verbo di
ctum est: Omnia p ipsum facta sūt: vbi dē
per vnigenitū verbum suum predicat vni
uersa fecisse: Ita hominis opa nulla sūt: q;
non prius dicunt in corde. Unde scriptū
est: Initium omnis operis verbum. Sed
etiam hic cum verum verbum est: tunc est
initium boni operis. Verum autem verbū
est cum de scientia bene operādi gignitur:
vt etiā ibi seruet: est est: non non: vt si est in
ea scientia qua viuendum est: sit et in ver
bo per quod operandū est. si non. nō. alio
quin mendaciū erit verbum tale: nō veri
tas: z inde peccatū: non opus rectum. Est
z hec in ista similitudine verbi nostri simili
tudo verbi dei: quia potest esse verbū no
strum quod non sequat opus: opus autez
esse non potest: nisi precedat verbum. Sic
et verbum dei potuit esse nulla existēte cre
atura. Creatura vō nulla esse potest nisi p
ipsum per quod facta sunt omnia. Ideoq;
non deus pater: non spiritussanctus: non

Joh. i
Ibidē
Ibidē
Eccl. i

Joh. i

Eccl. 37

Joh. i

Joh. i. ipsa trinitas: sed solus fili⁹ qd est verbu dei
caro factu est: q^uis trinitate faciente: vt se-
quente atq^{ue} imitate verbo nostro: eius exē-
plum recte viueremus: hoc est nullu habē-
tes in verbi nostri vel contemplatione vel
opatione mendaciū. Verū hec huius ima-
ginis est quādoq^{ue} futura pfectio. Ad hāc
consequēdā nos erudit magister bonus fi-
2. Cor. 3 de xpiana: pietatisq^{ue} doctrina: vt reuelata
facie: a legis velamine qd est vmbra futu-
rorū: gloriā dñi speculantes: p speculū scz
intuentes in eandē imaginē trāsfornemur
de gloria in gloriam tanq^{ue} a dñi spiritu: p m-
supiorem de his verbis disputationē. Cū
ergo hac transformatiōe ad pfectum fuerit
1. Joh. 3 hec imago renouata: similes deo erimus
quoniā videbim⁹ eū: nō p speculum sed si-
1. Cor. 13 cuti est: quod dicit apostolus paulus facie
ad faciē. Hunc vō in hoc speculo: in hoc
enigmatē: in hac qualicunq^{ue} similitudine.
quāta sit etiā dissimilitudo: quis potest
plicare: attingam tñ aliqua vt valeo: qui-
bus id possit aduerti.

Quātum distent a vera et perfe-
cta similitudine dei: que in natura
mentis vtcunq^{ue} deo similia reperi-
untur. **Capitulu. xii.**

Primo ipsa scientia de qua veraci-
ter cogitatio nra format: quando
que scim⁹ loquimur. qualis aut qn-
ta potest homini puenire: quālibet peritissi-
mo atq^{ue} doctissimo. exceptis em̄ q in ani-
mum veniūt a sensibus corporis: in quib⁹
tam multa aliter sunt q^{ue} vident: vt eorum
verisimilitudine nimiu cōstipatus: sanus
sibi esse videatur qui insanit. Unde acade-
mica philosophia sic inualuit: vt de omni-
bus dubitās multo miseri⁹ insaniret. His
ergo exceptis que a corporis sensib⁹ in ani-
mū veniunt: quantū rerum remanet q ita
sciamus: sicut nos viuere scim⁹: in q proz-
sus nō metuim⁹: ne aliqua verisimilitudi-
ne forte fallamur: quoniā certū est etiā euz
qui fallitur viuere. Nec in eis visis hec ha-
bent: que obijciunt extrinsecus: vt in eo sic
fallat oculus: quēadmodū fallit cū i aqua
remus videt infractus: z nauigantib⁹ tur-
res moueri: z alia sexcenta que aliter sūt q^{ue}
vident: quia nec per oculū carnis hoc cer-
nitur. Intima scientia est qua nos viuere
scimus: vbi ne illud quidē academicus di-
cere pōt: fortasse dormis z nescis: z in som-
nis vides. Visa quippe somniantū simili-
ma esse visis vigilantū quis ignorat: Sed

qui certū
dicit: scio
siue ergo
ea scienti-
re: z in so-
lud potes-
entiā dic-
sanorū v-
tium: sed
micos di-
viuere. Il-
qui se i u-
laciū v-
scio v v-
et qui fall-
ad hi ma-
qz in x io-
non se ū-
ant i il-
dicit: scio
dicit. p-
uere: du-
tertiū sc-
quintū
quia in-
dere sim-
rabiliter
p̄hendū
numera-
rū nō p-
in vo-
Quis
atur: se-
Et si dic-
re scio: ta-
dere q be-
scire se sci-
pergere. z
nōne siue
nolle verū
tissime dic-
cūq^{ue} fallat
scire se dic-
cognitarū
Qui em̄ t-
scio: z hoc
locutiōe p-
re. Et alie-
cos vale-
tendunt.
sertim qu-
Sunt inc-
uersionis
nt et vol-

cogitari potest qui eum omnibus animalibus et omnibus animis preferunt: quibus per speculum et in enigmate conspiciendo videant: nondum facie ad faciem sicuti est: Numquid deus pater ea ipsa que non per corpus: quod est ei nullum: sed per seipsum scit: aliunde ab aliquo didicit: aut nunciis vel testibus ut ea sciret indiguit: Non utique: Ad omnia quippe scienda que scit: sufficit sibi illa perfectio. Habet quidem nuncios: id est angelos: non tamen qui ei que nescit annuncient (non enim sunt ulla que nesciat) sed bonum eorum est de operibus suis eius consulere veritatem: et hoc est quod ei dicunt nonnulla nunciare: non ut ipse ab eis discat: sed ut ab illo ipsi per verbum eius sine corporali sono: nunciant etiam quod voluerit ab eo missi ad quos voluerit: totum ab illo per verbum eius audientes: id est in eius veritate inveniunt quod sibi faciendum: quid: quibus: et quando nuncandum sit. Nam et nos oramus eum: nec tamen necessitates nostras docemus eum. Fluit enim (ait verbum eius) pater vester quid vobis necessarium sit priusquam petatis ab eo. Nec ista ex aliquo tempore cognovit ut nosset: sed futura omnia temporalia atque in eis etiam quid: et quando ab illo peturi fueramus: et quos et de quibus rebus vel exauditorum vel non exauditorum esset: sine initio ante presciuit. Universas autem creaturas suas et spirituales et corporales: non quod sunt ideo novit: sed ideo sunt quod novit. Non enim nesciuit quod fuerat creaturam. Quia ergo sciuit creavit: non quia creavit sciuit. Nec aliter ea sciuit creata: quam creanda. Non enim eius sapientie aliquid accessit ex eis: sed illis existentibus sicut oportebat et quando oportebat: illa mansit ut erat. Ita et scriptum est in libro ecclesiastico. Antequam crearentur omnia nota sunt illi. Sic et postquam consummata sunt. Sic inquit non aliter: et antequam crearentur: et postquam consummata sunt: sic ei nota sunt. Longe est ergo huic scientie: scientia nostra dissimilis. Que autem scientia dei est: ipsa et sapientia: et que sapientia: ipsa essentia siue substantia. Quia in illius nature simplicitate mirabili: non est aliud sapere quam esse: sed quod est sapere: hoc est et esse: sicut et in superioribus libris sepe iam diximus. Nostra vero scientia in rebus plurimis propterea et amissibilis est et receptibilis: quia non hoc est nobis esse quod scire vel sapere: quoniam esse possumus: etiam si nesciamus: neque sapiamus ea que aliunde didicimus. Propter hoc sicut

Matth. 6.

Ecc. 13

nostra sciētia illi sciētie dei: sic et nostrum
verbū qđ nascit de nostra sciētia dissimile
est illi verbo dei: qđ natū est d̄ patris essen-
tia. Tale est autē ac si dicerē: de patris sci-
entia: de patris sapiētia: vñ qđ ē exp̄ssius:
de patre sciētia: de patre sapientia.

De similitudine et equalitate pa-
tris dei et vnigeniti eius consub-
stantialis et coeterni.

Capitulum xiii.

Verbū ergo dei patris vnigenitus
dei fili⁹: per omnia patri similis et
equalis: deus de deo: lumē de lu-
mine: sapiētia de sapiētia: essentia de essen-
tia: est hoc omnino qđ pater: nō tamen pa-
ter: qz iste filius: ille pater. Ac p hoc nouit
omnia que nouit pater: sed ei nosse de pa-
tre est sicut eē. Nosse em̄ et esse illi vnū est.
Et ideo pater scit esse nō est a filio: ita nec
nosse. Proinde tanq̄ seipsuz dicēs: pater
genuit verbū sibi equale p omnia. Nō em̄
seipm̄ integre pfecteq̄ dixisset: si aliqd̄ mi-
nus: aut amplius esset in eius verbo q̄ in
ipso. Ibi sūme illud agnoscitur: est est: nō
nō. et ideo verbū h̄ vere veritas est: quoniā
quicquid est in ea sciētia de qua genitum
est: et in ipso est. Qđ aut in ea nō est: nec in
ipso est. Et falsum habere aliquid hoc ver-
bū nunq̄ potest: quia imutabiliter sic se ha-
bet vt se habet de quo est. Nō em̄ potest fi-
lius a seipso facere quicquā: nisi qđ viderit
patrē faciēte. potenter hoc non potest: nec
est infirmitas ista: sed firmitas qua falsa eē
nō potest veritas. Nouit itaq̄ omnia de⁹
pater in seipso: nouit in filio. Sed in seipso
tanq̄ seipsum: in filio tanq̄ verbū suū qđ
est de his omnib⁹ que sunt i seipso. Omnia
similiter nouit et filius: in se scilicet tanq̄ ea
que nata sūt: d̄ his que pater nouit in seipso.
In patre aut tanq̄ ea de quibus nata sūt:
que ipse filius nouit in seipso. Sciunt ergo
inuiće pater et filius: sed ille gignendo: ille
nascēdo. Et omnia que sūt in eoz sciētia
in eoz sapiētia: in eoz essentia: vnusquis-
q̄ eorum simul videt: nō p̄ticulari: aut sin-
gularim velut alternante p̄spectu: hñc il-
luc: et inde huc. et rursus inde vel inde i ali-
ud atq̄ aliud: vt aliqua videre non possit
nisi non videns alia: s̄ vt dixi simul omnia
videt: quoz nullū est quod nō semp videt.
Verbū aut nostrū illud qđ nō habet sonū
neq̄ cogitationē soni: sed eius rei quā vi-
dendo intus dicim⁹: et ideo nullius lingue

est: atq̄ in
te illi verb
hoc de no
lud de scie
go tale ver
simile quā
dici potue
Qđ diffi
mutabil
li et etern

Non enim
tes ea dicit
te si vera sū
nō in vbo
nisi qđ de re
isto modo
timur: sed
tamus: no
bitamus: s̄
est. Qua
rum sit vn
nos nou
verum v
mus dicim
sumus: Q
tes et scier
vbi verur
em̄ scimu
fitemur:
dicimus
tos. Uler
et potent
enim pot
derit patr
q̄tur: sed a p
cū ipm̄ pater v
potētia ē: nō
ē: et nō: h̄est e
cēdū est: qđ v
tior. Quid c
verbū vocat:
sio de visioe: v
test eēntia d̄ ei
d̄r maxieq̄ d
est nobis esse
uim⁹ q̄ p men
et obliuioe qu
cū illa iā nō si
mus. Et cū sc
nobis: nos tñ
unē vt nunq̄

et ut
met
ergo
ago
un/
quo/
cum
tur:
nim
d vi
ritaz
oniā
cogi
fit ut
ma:
cogi
i nra
if ha
fusi
ogita
it: po
ppe
uo est
e for
a na
pocat
si p b
qz po
se ver
uid ē
natū:
p hac
a no
fuerit
i ver
i mo
atqz
ne ca
cogi
que p
f. Ac
lia vo
andū
qz de
riusqz
nabile
militu
dei sic
qz for
orme:
qualis
eterna

An volubilitas cogitationis in deo esse credenda sit.

Capitulum. xvi.

Quapropter ita dicit illud dei verbum ut dei cogitatio non dicat: ne aliquid esse quasi volubile credat in deo: quod nunc accipiat: nunc recipiat formam ut verbum sit: eamque possit amittere atque informiter quodammodo volutari. Bene quippe nouerat verba et vim cogitationis inspexerat locutor egregius qui dixit in carmine: secumque volutat euetus belli varios: id est cogitat. Non ergo ille dei filius cogitatio dei: sed verbum dei dicit. Cogitatio quippe nostra pueniens ad id quod scimus atque inde formata verbis nostrum verum est. Et ideo verbum dei sine cogitatione dei debet intelligi: ut forma ipsa simplex intelligatur: non habens aliquid formabile quod esse etiam possit informe. Dicunt quidem etiam in scripturis sanctis cogitationes dei: sed eo locutionis modo: quo ibi et obliuio dei dicit: que utique ad proprietatem in deo nulla est. Quobrem cum tanta sit nunc in isto enigmate dissimilitudo dei et verbi dei: in qua tamen nonnulla similitudo coperta est: illud quoque fatendum est: quod etiam cum similes ei erimus quando videbimus eum sicuti est: quod utique qui dixit: hanc perculdubio quod nunc est dissimilitudinem attendit: nec tunc nature illius erimus equales. Semp enim natura minor est faciente que facta est. Et tunc quidem verbum nostrum non erit falsum: quia neque mentiemur: neque falleremur. Fortassis etiam volubiles non erunt nostre cogitationes ab alijs in alias euntes et redeuntes: sed omnem scientiam nostram vno simul conspectu videbimus. Tunc cum et hoc fuerit: si et hoc fuerit formata erit creatura que formabilis fuit ut nihil iam desit eius forme: ad quam puenire deberet. Sed tunc coequanda non erit illi simplicitati ubi non formabile aliquid formatum vel reformatum est: sed forma neque informis: neque formata ipsa ibi eterna et immutabilisque substantia.

i. Joh. 5

De spiritu sancto qui patri ac filio equalis accipit: et vtriusque spiritus dicitur: et caritatis nomine intelligitur cum quelibet in trinitate persona sit caritas.

Capitulum. xvii.

Atis de patre et filio et quantum per hoc speculum atque in hoc enigmate videre potuimus locuti sumus: nunc de spiritu sancto quantum deo donante

videre concedit differendum est: qui spiritus sanctus secundum scripturas sanctas nec patris solius est: nec filii soli: sed amborum: et ideo communem qua inuicem se diligunt pater et filius: nobis insinuat caritatem. Et autem nos exerceret sermo diuinus: non res in promptu sitas: sed in abdito scrutandas: et ex abdito eruendas: maiore studio fecit inquiri. Non itaque dixit scriptura: spiritus sanctus caritas est: quod si dixisset: non parua partem questionis istius abstulisset: sed dixit:

i. Job. 4 deus caritas est: ut incertum sit: et ideo requirendum: utrum deus pater sit caritas: an deus filius: an deus spiritus sanctus: an deus ipsa trinitas. Neque enim dicturi sumus: non propterea deum dictum esse caritatem quod ipsa caritas nulla sit substantia: que deo digna sit nomine: sed quod deum dei sit: sicut dictum

Ps. 70 est deo: Quonia tu es patientia mea. Neque enim propterea dictum est: quia dei substantia est nostra patientia: sed quod ab ipso: nobis

Ps. 61 est: sicut alibi legitur: quonia ab ipso patientia mea. Hunc quippe sensum facile refellit scri-

Ps. 70 pturam ipsa locutio. Tale est enim: tu es pa-

Ibidem tienti mea: quale est: domine spes mea: et deus

Ps. 58 meus misericordia mea: et multa similia. Non est autem dictum: domine caritas mea: aut tu es caritas mea: aut tu deus caritas mea: si ita dic-

i. Job. 4 tum est: deus caritas est: sicut dictum est:

Job. 4 deus spiritus est. Hoc qui non discernit intellectum a domino: non expositionem querat a nobis. Non enim apertius quicquam possumus di-

i. Job. 4 cere: Deus ergo caritas est. Utrum autem pa-

ter: an filius: an spiritus sanctus: an ipsa trinitas: quia et ipsa non tres domini sed unus deus: hic queritur. Sed iam in hoc libro superius disputavi: non sic accipiendam esse trinitatem que deus est: ex illis tribus que in trinitate nostre mentis ostendimus: ut tandem memoria sit omnium trium pater: et intelligentia omnium trium filius: et caritas omnium trium spiritus sanctus: Quasi pater nec intelligat sibi nec diligat: sed ei filius intelligat: spiritus sanctus ei diligat. ipse autem sibi et illis tantum meminerit. Et filius nec meminerit nec diligat sibi: sed meminerit ei pater: et diligat ei spiritus sanctus: ipse autem et sibi et illis tantum modo diligat. Item spiritus sanctus nec meminerit nec intelligat sibi: sed meminerit ei pater: et intelligat ei filius. ipse autem et sibi et illis non nisi diligat. Sed sic potius ut omnia tria: et omnes et singuli habeant in sua quisque natura. Nec distent in eis ista: sicut in nobis aliud est memoria: aliud est intelli-

gentia: aliquid sit oratio: et sic habet ut qui habet tabulis sumptellecta sunt: tis videre et esse claruerunt et pater dicitur simul omnes ita et caritas spiritus sanctus: et enim et pater sanctus deus. Et tamen non citur verbum de si spiritus sanctus: nec de ritus sanctus addidi primum sanctus pro quod illi pater et dum habent bo dedit: genuit: ut et cederet: et eorum. Mater: sed diligentis ista ut proprie diceretur spiritus sanctus trium carius quod ut habet illa trinitati sit aliud substantia ipsi substantia: siue et tamen pronuncietur. Simul omnia vero scripturarum et propheta Esaias ubi ait: his loquar perge scriptum est: quia eorum scriptis: cum habentes proprie. Moyses: sed propheta usque ad preceptis totiusque proprie te Syna: et

lio lo-
npleri
etis et
nomē
icitur
psal-
ta est.
ul cū
s. Et
ltarū
pro-
aper
ec iō
enter
ctū;
t cari
ver-
t vni
apiē-
voca-
tas z
nige-
apiē-
virtu-
s vbi
enter
Qui
icem
nxit.
Qui
s dile-
dile-
ergo
r deo
o pa-
mus
o q-
on sit
s est:
tus.
ionē
a ipe
ē pro
vt z
deus
erat:
elo-
o ma
a suo
uo de
sum
ē igit
i hoc
o est:

cōtinuo subiecit: z qui manet in dilectione
in deo manet: z deus manet in eo. **U**n su-
pra dixerat: In hoc cognoscimus quia in
ipso manemus z ipe in nobis: qz de spiritu
suo dedit nobis. Ipe ergo significat vbi le-
gitur: deus dilectio est. **D**eus igit spūs san-
ctus qui pcedit ex deo: cū datus fuerit ho-
mini: accēdit eū i dilectionē dei z pximi: z
ipe dilectio est. **N**ō em̄ habet homo vnde
deū diligat: nisi ex deo. **P**rop̄ qd paulo-
post dīc. **N**os diligam⁹: qz ipse p̄or dilexit
nos. **A**plius quoqz paul⁹: **D**ilectio inquit
dei diffusa est in cordibus nostris: p spiritū
sanctū qui datus est nobis.

Ibidē

Ubi. s

Ibidē
Roma. 5

De excellentia caritatis que ita
ex deo est vt ipsa sit deus.

Capitulu. xviii.

Nullū est istū dei dono excellenti⁹.
Solū est qd diuidit inter filios re-
gni eterni: z filios paup̄is eterne.
Bāt z alia p spiritū sanctū munera: sed sine
caritate nihil p̄sunt. **N**isi ergo tātū imper-
tiaf cuiqz spūs sanctus: vt eū dei z pximi fa-
ciat amatozē: a sinistra si trāsser̄ ad dextrā.
Nec spirit⁹ pprie dicit donū nisi ppter di-
lectionē. **Q**uā qui nō habuerit: si linguis
hominū loquat⁹ z angeloz: sonās eramen-
tū est: z cymbalū tinnies. **E**t si habuerit p-
phetiā: z scierit oīa sacramēta: z om̄es sciē-
tiā: z si habuerit omnē fidem: ita vt mōtes
trāsserat: nihil ē. **E**t si distribuerit omnem
substantiā suā: z si tradiderit corp⁹ suū vt
ardeat: nihil ei pdest. **Q**uātū ḡ bonū ē: si-
ne q ad eternā vitā neminē bona tāta pdu-
cunt. **I**pa vō dilectio siue caritas (nā vni⁹
rei est vtrūqz nomē) si habeat eā q nō loq-
tur linguis: nec habz pphetiā: nec oīa scit sa-
cramēta: om̄esqz sciētiā: nec distribuit oīa
sua paup̄ib⁹. **V**l nō habēdo qd distribuat:
vl aliqua ncātate phibitus: nec tradit cor-
pus suū vt ardeat: si talis passiōis nulla tē-
ptatō ē: pducit ad regnū: ita vt ipam fidē
non faciat vtilem nisi caritas. **S**ine carita-
te quippe fides potest quidem esse: sed non
z pdesse. **P**rop̄ quod et apostolus pau-
lus: **I**n christo inquit iesu neqz circūcisio:
neqz p̄pucium aliquid valet: sed fides que
per dilectionē opatur. **S**ic eaz discernens
ab ea fide: qua z demones credunt z cōtre-
miscunt. **D**ilectio igitur que ex deo ē z de⁹
est: pprie spiritus sanct⁹ ē: p quē diffundit⁹
i cordib⁹ nr̄is dei caritas: p quā nos tota
habitat trinitas. **Q**uocirca rectissime spūs

i. Cor. 13

Gal. 5

Iaco. 2

sanctus cū sit deus: vocat etiā donum dei. Quod donū pprie quid nisi caritas intel ligēda est: que pducit ad deum: et sine qua quodlibet aliud donum dei nō pducit ad eum.

Qua ratione donum dei dicat spiritus sanctus. Ca. XIX.

- A** et hoc pbandū est: dei donū di cū esse in sacris litteris spiritūsan ctū. Si et hoc expectat: habemus in euāgelio sūm Iohannē: dñi Jesu christi verba dicētis: Si q̄s sitit: veniat ad me et bibat: Qui credit in me sicut dicit scriptu ra: flumina de ventre eius fluēt aque viue.
- Ioh. 7** Porro euāgelista secutus adiunxit: Hoc autē dixit de spiritu quē accepturi erāt cre dentes in eum. Tūc dicit etiā paul⁹ ap̄lus: Et omnes vnū spiritū potauimus. Et tūc autē donū dei sit appellata aqua ista: qd et spiritus sanct⁹: hoc queritur. Sed sicut hic inuenimus hanc aquā spiritūsanctū esse: ita inuenimus alibi in ipso euāgelio: hanc aquā donū dei appellatā. Nam dñs idem qñ cum muliere samaritana ad puteū lo quebat: cui dixerat: Da mihi bibere: cum illa dixisset q̄ iudei nō contunt samarita nis: respōdit Iesus et dixit ei: Si scires do nū dei: et quis est qui dicit tibi: da mihi bi bere: tu forsitan petisses ab eo: et dedisset ti bi aquā viuā. Dixit ei mulier: Sine neq̄ i quo haurias habes: et puteus altus est: vñ ergo habes aquā viuā: et c. Respōdit Je sus: et dixit ei: Omnis q̄ biberit ex hac aq̄: sitiet iterū: Qui autē biberit ex aqua quam ego dabo ei: nō sitiet in eternū: sed aq̄ quā ego dabo ei: fiet in eo fons aque salientis i vitā eternā. Quia ergo hec aqua viua: sic euāgelista exposuit: spiritus est sanct⁹: pro culdubio spiritus donum dei est. De quo hic domin⁹ ait: Si scires donū dei: et quis est qui dicit tibi: da mihi bibere: tu forsitan petisses ab eo et dedisset tibi aquam viuā.
- Ioh. 7** Nam qd̄ ibi ait: Flumina de ventre eius fluent aque viue: hoc isto loco: Fiet in eo inquit fons aque salientis in vitā eternā.
- Ibidē. 4** Paulus quoq̄ ap̄lus: Unicuiq̄ inq̄t no strum data est gratia scdm mensurā dona tionis christi. Atq̄ vt donationem christi spiritūsanctū ostēderet: secutus adiunxit: Propter qd̄ dicit: Ascēdit i altū captiuauit captiuitatē: dedit dona hoib⁹. Notissimū est autē dñm Jesum cū post resurrectionē a mortuis ascēdisset i celū: dedisse spiritūsan ctum: quo impleti qui crediderūt: linguis

oim gentiū lo cut dona si de mo posuit. Itē Ascendisti in e accepisti dona codices habere sic interpretatū l ap̄ls: quēadme cū ppheta dixerit ap̄ls maluit dic vt ex vtroq̄: scz stolico altero: q̄ nis auctoritas: Tūcq̄ etiā ver z q̄ accepit in l tanq̄ caput mē nibus idem ip̄e q̄ mēbra sua cla quid me psequi ait: Qd̄ vni ex fecistis. Ipse et accepit in te lo dixerūt: et quod est spū bus christi in ppria diuidun bēt omnia: sed donū a quo c beant: id est multa dona hec operat ppria vni in epistola q̄ ptū est: Att rñs virtutib Et hic cū di uit captiuitatē: autem ascendit au scendit in inferiore dit ipse est et qui as vt adimpleret omi dam quidē ap̄los: quosdam vō euan pastores et doctore omnia dona: quia omnes apostoli: et c. Hic autē adi nem sanctorū in c cationem corporū que sicut psalm⁹ c uitatē: quoniā qu captiui tenebant chasti: que domi captiuitatē ipse ca

ipitis
et: eū
galli-
ca ca-
altū
homi-
ro ca-
p: lo-
is z di-
ōstra-
e z ba-
u chri-
tū
at: si-
pecu-
p im-
ictus.
ū sit in
cunias
um pe-
loque
criptu-
ec: ceci-
āt ver-
e fide-
atōes
diebāt
ficātes
bapti-
noduz
rat spi-
ret rati-
s: z hac
a. Cum
issanct-
oratusq;
hannes
aptizabi
donū de-
in domi-
i possem
nctū: Et
raz: que
se spiritū
z diligūt
collige-
que dixi
onēdi sūt
it dictum
ū spiritus
at: qd di-
a. Sic em
e: sic donū
sanctū. In

tantū q̄ donū dei est: inquantū dat eis qui
bus dat. Apud se autē deus est z si nemini
detur: quia deus erat patri z filio coetern⁹
anteq̄ cuiq̄ daret. Nec quia illi dant ipse
datur: ideo minor est illis. Ita enim sicut
donū dei datur: etiā seipsum dat de⁹. **Job. 3**
enim dici potest non esse sue potestatis: de
quo dictū est: Spiritus vbi vult spirat. Et
illud aplicū quod iam supra cōmemora-
ui: Omnia hec opatur vnus atq; idem spi-
ritus: diuidēs ppria vnicuiq; prout vult.
i. Cor. 12
Non est illic conditio dati: z dñatio dan-
tū: sed concordia dati z donantiū. Qua-
propt̄ si sancta scriptura p̄clamar: Deus **i. Job. 4**
caritas est: illa que ex deo est: z in nobis id
agit vt in deo maneam⁹: z ipse in nobis: et
hoc inde cognoscimus: quia de spiritu suo
dedit nobis: ipse spiritus eius est: deus ca-
ritas. Beinde si in donū dei nihil maius
est caritate: z nullū est maius donū dei q̄
spiritus sanctus: quid cōsequētius q̄ vt ipse
sit caritas: que dicit̄ z deus z ex deo? Et si
caritas qua pater diligit filium: z patrē di-
ligit filius: ineffabiliter cōmunionē demō-
strat amboz: quid conuenientius q̄ vt ille
dicatur caritas pprie: qui spiritus est com-
munis ambob⁹? Hoc em̄ sanius creditur
vel intelligi: vt non solus spiritus sanctus
caritas sit in illa trinitate: sed nō frustra p-
prie caritas nuncupet̄: ppter illa que dicta
sunt. Sicut nō solus est in illa trinitate: vel
spiritus vl' sanctus: quia z pater spiritus: z
filius spiritus: z pater sanctus z filius san-
ctus: quod non ambigit pietas: z tamē iste
nō frustra pprie dicitur spiritus sanctus.
Quia enim est cōmunis ambobus: id vo-
catur ipse pprie quod ambo cōmuniter.
Alioquin si in illa trinitate sol⁹ spiritus san-
ctus est caritas: profecto z filius nō solius
patris: verū etiam spiritus sancti fili⁹ inue-
nitur. Ita enim locis innumerabilibus di-
citur z legitur: filius vnigenitus dei patrē:
vt tamen z illud verū sit quod apostol⁹ ait
de deo patre: Qui eruit nos d potestate te-
nebrarū: z transtulit in regnū filij caritatis
sue. Non dixit: filij sui: qd si diceret: verissi-
me diceret: quēadmodū qz sepe dixit veris-
sime dixit: s̄ ait: filij caritatis sue. Fili⁹ q̄ est
etiā spiritus sancti: si nō est i illa trinitate ca-
ritas: nisi spiritus sanct⁹. Quod si absurdū
simū est: restat vt non solus ibi sit caritas
spiritus sanctus: sed propter illa de quibus
satis differui pprie sic vocet̄. Quod autē
dictum est: Filij caritatis sue: nihil aliud

Eolo. i

intelligat q̄ filij sui dilecti: q̄ filij sui postre-
mo substantie sue. Caritas q̄ppe p̄is q̄ in na-
tura eius est ineffabiliter simplici: nihil est
aliud q̄ ei⁹ ip̄a natura atq̄ substantia: vt se-
pe iā diximus: et sepe iterare non piget. Ac
p̄ hoc fili⁹ caritatis eius nullus est ali⁹: q̄ q̄
de substantia ei⁹ est genit⁹.

Contra eos qui vni genitum dei
nō paternę nature: sed voluntatis
filium esse dixerūt. Ca. xx.

Quocirca ridēda est dialectica cu-
nomij: a q̄ eunomiani heretici ex-
orti sūt. Qui cū nō potuissent intel-
ligere: nec credere voluissent vni genitū dei
verbū p̄ qd̄ facta sūt oīa: filiū dei esse natu-
ra: hoc est de substantia patris genitū nō na-
ture vel substantie sue siue essentie dixit esse
filiū: s̄ filiū volūtātē dei: accidentē sc̄z deo:
volēs asserere volēs se qua gigneret filiū:
videlicet: q̄ nos aliqd̄ aliqñ volum⁹ quod
antea nō volebam⁹: quasi nō p̄p̄ ista mu-
tabilis intelligat n̄ra natura: qd̄ absit vt in
deo esse credamus. Neq̄ em̄ ob aliud scri-
ptū est: Multe cogitationes in corde viri:
consiliū aut̄ dñi manet in eternū: nisi vt in-
telligam⁹ siue credam⁹: sicut eternū deum:
ita eternū eius esse p̄siliū: ac p̄ hoc inmuta-
bile sicut ip̄e est. Qd̄ aut̄ de cogitationib⁹:
hoc etiā de voluntatib⁹ verissime dici pōt.
Adite volūtates i corde viri: volūtas aut̄
dñi manet i eternū. Quidā ne filiū cōsiliū vt
volūtātē dei dicerēt vni genitū verbū: ip̄m
p̄siliū seu volūtātē patris idē verbū esse di-
xerunt. Sed meli⁹ quantū estimo dicat cō-
siliū de p̄silio: et volūtas de volūtate: sicut
substantia de substantia: sapiētia de sapiētia:
ne absurditate illa quā refellim⁹ fili⁹ dicat
patrē facere sapientē vel volentē: si nō ha-
bet pater in substantia sua consiliū vel volū-
tatē. Acute sane quidā respondit heretico
versutissime infroganti: vtrū deus filiū vo-
lens an nolēs genuerit: vt si diceret nolēs:
absurdissima dei miseria sequerēt. Si autē
volēs: p̄tinuo qd̄ intēdebat velut iuncta ra-
tione pcluderet: nō nature esse filiū: sed vo-
lūtatis. At ille vigilantissime vicissim q̄si-
uit ab eo: vtrū de⁹ pater volens an nolens
sit deus: vt si respōderet nolēs: sequeretur
illa miseria quā d̄ deo credere magna insa-
nia est. Si aut̄ diceret volēs: r̄sponderet ei: er-
go et ip̄e de⁹ est sua voluntate: non natura.
Quid ergo restabat nisi vt obmutesceret:
et sua interrogatiōe obligatū insolubili vin-
culo se videret. Sed volūtas dei si et p̄p̄ue

dicēda est a
hoc nomē si-
ritas. Nam
tas. Quidē n.
bro fm scrip-
delibus suffi-
sanctū: nec al-
q̄ est pater et i-
scdm̄ easdē sc̄i.
Be creatura ei
valuimus adn-
rebus talibus
p̄ ea que facta
cōsiderent: et
lectualē creatu-
dei: per quā ve-
si possent trini
memoria: inte-
in sua mente
ta quisq̄s vi-
ea: vnde poti-

q̄ natura
pisci: remu-
ligentiā: a
repperit illi
quā sumim-
dam: diligē-
temple: e-
vult. Ele-
tate factē
ita eidē
potius
quoq̄
satis vidē-
De i-
uine q̄
ginem
tuerit.

Ane
est dei
subst
bi verbo suo
bum eius de
quid habet:
est in illo qu
raciter genit
illud iam fa-
litudinē in
do videret in
tis nostre sign
bues omē qd̄
m⁹: intelligēt
gitatiōis info-
verū inuenim⁹

re
tas
co-
ver
x sci
que
que
ipsa
be-
a re-
autē
e vi-
mo-
lū-
ura-
cur-
ita
flū-
qñ
atet-
ā sci
esse
diam
e nō
ētia:
qua
ogi-
o ista
nue-
e ibi
et si
intel-
ve-
cim?
iscen
edi-
ita
itā:
si pa
petē-
a nō

it id
vni?
e qd

it pfo
s quis
a: in-
c sibi
rilla.
elligo
lo ad

memoriā meā acie cogitationis aduerto:
ac sic in corde meo dico qd scio: verbūq;
verū de sciētia mea gignit: vtrūq; meū est:
et sciētia vtrūq; et verbū. Ego em̄ scio: ego di-
co in meo corde qd scio: et qñ in memoria
mea cogitādo iuenio: iā me intelligere: iā
me amare aliqd q̄ intellect⁹ et amor ibi erāt:
et asq; inde cogitarē: intellectū meū et amo-
rem meū inuenio i memoria mea: quo ego
intelligo: ego amo nō ip̄a. Item quādo co-
gitatio mea memor est: et vult redire ad ea
que i memoria liquerat: eaq; intellecta cō-
spicere: atq; int⁹ dicere mea memoria me-
mor est: et mea vult voluntate nō sua. Ip̄e
quoq; amor meus cū meminit atq; intelli-
git quid appetere debeat: quid vitare: per
meā non p suam memoriā meminit: et p in-
telligentiā meā non p suam quicquid intel-
ligeret amat intell. **Q**d breuiter dici
pōt. Ego p oīa tria illa memini: ego intelli-
go: ego diligo: q̄ nec memoria sum: nec in-
telligentia: nec dilectio: sed hec habeo. Ita
ergo dici possunt ab vna psona que habet
hec tria: nō ip̄a est hec tria. In illi⁹ vō sum-
me simplicitate nature que deus est: q̄uis
vnus sit de⁹: tres tñ psonae sunt: pater et fili⁹
et spū sanct⁹. Aliud ē itaq; trinitas res ip̄a:
aliud imago trinitatis in re alia: ppter quā
imaginē sūt illud in q̄ sunt hec tria imago
dicit: sicut imago dicit simul et tabula et qd
in ea pictū ē: s ppter picturā q̄ in ea ē: simul
et tabula noīe imaginis appellat.

Quā vera in dei trinitate vnitas et
q̄ vera in eiusdem vnitate sit trini-
tas. Capitulu. xxiii.

Verū i illa iūma trinitate q̄ incōpa-
bilis reb⁹ oib⁹ afficellit: tāta ē inse-
parabilitas: vt cū trinitas hoīm nō
possit dici vn⁹ hō: in illa vn⁹ deus et dicat⁹
et sit: nec i vno deo sit illa trinitas: s vn⁹ de⁹.
Nec rursus quēadmodū ista imago qd est
hō habēs illa tria vna psona ē: ita illa ē tri-
nitas s tres psonae sunt: p̄ filij: et fili⁹ p̄is: et
spūs p̄is et filij. Quis em̄ memoria hoīs:
et maxime illa quā pecora nō habēt: id est
qua res intelligibiles ita cōtinentur vt nō
in eā per sensus corporis venerint: habeat
p modulo suo in hac imagine trinitatis in-
compabiliter quidē imparē: sed tamē qua-
lemcūq; similitudinē p̄is. Itēq; intelligen-
tia hominis que p intentionē cogitationis
inde format: quādo qd scitur dicit: et nul-
l⁹ lingue cordis verbū ē: habeat i sua ma-
gna disparilitate nōnullā similitudinē filij

et amor hominis et scientia procedens: et memo-
 ria intelligentiaque coniungens: tamquam pariter p-
 lique cōis: vñ nec parēs intelligit esse: nec p-
 les habeat in hac imagine aliquā licet val-
 de imparē similitudinē spūs sancti: non ta-
 mē sicut in ista imagine trinitatis: non hec
 tria vnus homo: sed vñ hominis sunt: ita i-
 p̄a summa trinitate cui⁹ hec imago ē: vñ
 dei sunt illa tria: sed vñ deus est: et tres sūt
 ille nō vna p̄sona. Qd sane mirabiliter in-
 effabile est: vel ineffabiliter mirabile cuz sit
 vna p̄sona hec imago trinitatis: ip̄a vñ sū-
 ma trinitas tres p̄sone sint: inseparabilior est
 illa trinitas p̄sonarū trīs: q̄ hec vñ. Illa
 quippe in natura diuinitatē siue id meli⁹ di-
 cat deitatis qd est: hoc est atq; incōmuta-
 biliter inter se ac semp equalis est. Nec ali-
 quādo nō fuit aut aliter fuit: nec aliquñ non
 erit: aut aliter erit. Ista vñ tria que sunt in
 impari imagine: si nō locis qm̄ non sunt
 corpore. tamen int se nūc i ista vita magni-
 tudinib⁹ separant. Nec enim quia mole
 nulle ibi sūt: ideo nō videm⁹ in alio maio-
 re esse memoriā q̄ intelligentiā. In alio autē
 ecōtra: i alio duo hec amor magnitudine
 superari: siue sint ip̄a duo inter se eq̄lia siue nō
 sint: atq; ita a singlis bina: et a binis singla:
 et a singulis singla: a maiorib⁹ minora vin-
 cunt: et qñ inter se equalia fuerint ab omni
 languore sanata: nec tūc equabit rei natu-
 ra imutabili: ea res q̄ per gratiā nō mutabi-
 tur: qz nō equat creatura creatori: etiā qñ
 ab omni lāguore sanabit. S; hanc nō solū
 icorpale: verū etiā sūme inseparabile vereq;
 imutabile trinitatē: cū venerit visio q̄ facie
 ad faciem repromittit nobis mltō clarius
 certiusq; videbim⁹: q̄ nunc eius imaginē:
 qd nos sumus: p qd tñ speculū et i quo eni-
 gmate qui vident sicut in hac vita videre
 cōcessum est: nō illi sunt qui ea que digessi-
 mus et cōmendauim⁹ in sua mente conspi-
 ciunt: s; illi qui eā tanq̄ imaginē vident: vt
 possint ad eū cuius imago est quomocūq;
 referre qd vident et per imaginē quā cōspi-
 ciēdo vidēt etiā illud videre cōijciendo:
 quoniā nondū possunt facie ad faciē. Nō
 em̄ ait apl⁹: videmus nunc speculū: sed
 videm⁹ nunc per speculum.

De his que natura mētis subti-
 liter intuent: et eā imaginē dei esse
 nō sentiūt.

Ca. xxiii

Quid ergo vident suā mentē quō vi-
 deri pōt: et in ea trinitatē istam de q̄
 multis modis vt potui disputauit:

n
u
v
c
q
e
v
n
e
t
r
i
v
u
o
a
n
n
n
e
c
e
s
o
c
t
h
n
p
n
h
ti
di
inc
em
vt
ter
feli
vid
em
te
se
filii
In
exp
qd
pci
hui

ū: Immo quātus deus est qui dat deū.
leq; enim aliquis discipulorū eius dedit
iritūsanctū. Orabant quippe vt veniret Act. 8
eos quibus manū imponebant: non ipi
im dabant. Quem morē in suis ppositis
tam nūc seruat ecclesia. Beniq; z simon Ibidem
agus offerens apostolis pecuniā: nō ait:
ate et mihi hanc potestātē vt deū spiritū
nctū: sed cuiusq; inquit imposuero ma-
us: accipiat spiritūsanctum. Quia neq;
riptura superius dixerat: videns autem Ibidem
non q; apostoli darent spiritūsanctū: sed
ixerat: videns autē q; p impositionē ma-
iū apostolor; daret spiritūsanctū. Pro-
ter hoc z domin; ipse iesus spiritūsanctū:
solum dedit vt deus: sed etiam accepit
homo. Propterea dictus est plenus gra-
a. Et manifestius de illo scriptū est in acti-
us apostolor;: Quoniā vnxit eū de; spi- Ibidem. jo
ritūsancto. Non vtq; visibili: sed do-
o gratie: quod visibili significat. Vngit
baptizatos vngit ecclesia. Nec sane tūc
nctus est christus spiritūsancto: quando Matth. 3
ip eum baptizatū velut colūba descendit.
Tūc enī corpus suū: id est ecclesiā suā pfi-
urare dignatus est: in q; p;cipue baptizati
ccipiunt spiritūsanctū. Sed ista mystica
inuisibili vnctione tūc intelligēdus ē vn-
tus: quādo verbū dei caro factū est: id est Joh. 1
uādo humana natura sine vllis pcedēti-
us bonorū operū meritis dei verbo est in
tero virginis copulata: ita vt cū illo fieret
na psona: ob hoc enī confitemur natū de
iritūsancto: z virgine maria. Absurdissi-
ū est enī vt credam; eum cū iam triginta
set annorum (eius enim etatis a Joanne
aptizatus est) accepisse spiritūsanctum:
ed venisse illum ad baptisina: sicut sine vl-
o omnino peccato: ita non sine spiritūsan-
cto. Si enim de famulo eius et precursore
Joanne scriptū ē: Spiritūsancto reple- Matth. 3
itur iā inde ab vtero matr; sue: qm; q;uis
munitus a patre: tamē spiritūsanctum in
tero formatus accepit: quid de hoīe chri-
o intelligendū est vel credendū cū car-
is ipsa cōceptio nō carnalis sed spiritalis
uit: In eo etiā q; de illo scriptū ē: q; acce- Act. 1
erit a patre promissione; spiritūsancti et
ffuderit: vtrāq; natura mōstrata ē: z hūa-
a scilicet z diuina: accepit q;ppe vt homo
ffudit vt de;. Nos autē accipere qdē hoc
onum possumus pro modulo nostro: ef-
andere autē super alios non vtq; possu-
mus: sed vt b; fiat: deū super eos a quo b; id

efficit inuocamus. Nunquid ergo possu-
mus querere: vtrū iā pcesserat de patre spi-
ritus sanctus quādo natus ē fili? an nōdū
processerat: et illo nato de vtroq; processit
vbi nulla sūt tempora: sicut potuim⁹ quere-
re vbi inuenimus tempora: voluntatē p̄us
de humana mente procedere: vt querat q̄
inuētū ples vocet: q̄ iā parta seu genita vo-
lūtas illa pficiat: eo sine req̄escēs: vt qui fue-
rat appetit⁹ querētis sit amor fruētis: q̄ iam
de vtroq; id ē de gignēte mēte: et de genita
notiōe tanq̄ de parēte ac ple pcedat: Nō
p̄t p̄sus ista ibi q̄ri vbi nihil ex tpe incho-
atur: vt psequēti pficiat i tpe. Quapropt̄
q̄ p̄t intelligere sine tpe generationē filij d̄
p̄e: intelligat sine tpe pcessionē spūs sancti
d̄ vtroq;. Et q̄ p̄t intelligere in eo qd̄ ait fi-
li? sic h̄z pater vitā i semetip̄o: nō sine vi-
ta erit. Nō vitā dedisse: s̄ ita eū sine tē-
pore genuisse: vt vitā quā pater filio gignē-
do dedit: coeterna sit vite patris q̄ dedit: i-
telligat: sicut h̄z pater in semetip̄o: vt d̄ illo
pcedat spūs sanct⁹: sic dedisse filio vt de illo
pcedat spūs sanctus: et vtrūq; sine tpe: atq;
ita dictū: spiritū sanctū de p̄e pcedere: vt
intelligat: q̄ etiā pcedit de filio: de p̄e esse
et filio. Si em̄ q̄cqd̄ habz de p̄e habet fili?:
de patre habet vtrūq; vt de illo pcedat spūs
sanct⁹. S̄z illa ibi tpa cogitent̄ que habēt
p̄us et poster⁹: qz oīno nulla ibi sunt. Quō-
d̄ non absurdissime fili? diceret amboz: cū
sic filio p̄stat essentiā sine initio t̄pis: sine vl-
la mutabilitate nature de p̄e generatio: ita
spūs sancto p̄stat essentiā sine initio t̄pis: si-
ne vlla mutabilitate nature de vtroq; pces-
sit. Ideo em̄ cū spūs sanctū genitū nō dica-
m⁹: dicere tñ nō audem⁹ ingenitū: ne i hoc
vocabulo vl̄ duos patres i illa trinitate: vl̄
duos q̄ nō sūt d̄ alio q̄spiā suspicet. Pater
em̄ sol⁹ nō ē de alio: idō sol⁹ appellat̄ inge-
nit⁹. Nō qd̄ in scripturis: s̄ in p̄suetudine
disputatiū: et de re tanta sermonē q̄lē value-
rint p̄ferētū. Fili⁹ aut̄ de p̄e nat⁹ ē: et spiri-
tus sanct⁹ de p̄e p̄ncipaliter: et ip̄o sine vllo
t̄pis intervallo dante: cōmuniter de vtroq;
pcedit. Diceret aut̄ fili⁹ patris et filij: si qd̄
abhorret ab oīm sanorū sensibus cū ambo
genuissent. Nō igit̄ ab vtroq; ē genit⁹: s̄ p-
cedit ab vtroq; amboz spūs.

Quid quodā tpe ad pplm̄ dis-
putatū sit d̄ differentiā generatiōis
et processiōis spūs sancti.

Capitulum. xxvii.

Erit qz in illa coeterna et eq̄li et in-

co-
bil-
po-
q̄-
in-
an-
ter-
ni-
S-
sar-
tas-
qd̄-
Si-
nō-
est-
De-
ce-
em̄-
illo-
spū-
ced-
qz-
sun-
pot-
dic-
diff-
si p-
trē-
filii-
cū i-
dit-
trē-
nō t-
ad s-
qz p-
adm-
em̄ p-
cuz v-
pater-
filio v-
tā p-
de illo-
libus-
imagi-
ra sint-
vt tree-
p̄sona-
ma tri-
sac̄r̄ li-
mam-
te tar-
te cuz-
ctis ta-

T

nō potes. Ulex dico: mibi dico: qđ nō pos-
suz scio. Ip̃a tñ tibi ostēdit in te tria illa: in
quib⁹ te sūme ip̃ius q̃ fixis oculis p̃tēplari
nōdū vales: imaginē trinitatis agnoscas.
Ip̃a ostēdit tibi verbū verū esse in te: qñ d̃
sciētia tua gignit: id est qñ quod scim⁹ di-
cim⁹: q̃uis nullius gētis lingua significan-
tē vocē: vel p̃feramus: vel cogitem⁹: sed ex
illo qđ nouim⁹ cogitatio ñra formet⁹: sitq;
in acie cogitatū imago simillima cogitatio-
nis ei⁹ quā memoria p̃tinebat ista duo scz
velut parentē ac plē tertia voluntate siue di-
lectione iungēte. Quā quidē voluntatē de
cogitatioe p̃cedere: nemo eim vult q̃ oīno
qđ vel quale sit nescit: nō tñ esse cogitatio-
nis imaginē: z iō quādz in hac re intelli-
bili natiuitatis z p̃cessionis insinuari distā-
tiā: qm̃ nō hoc est cogitatione p̃spicere qđ
appetere: vel etiā p̃frui. ~~z cernat~~ cernat dis-
cernatq; qui pōt. Potuisti z tu: q̃uis nō po-
tueris: neq; possis explicare sufficienti elo-
quio: quod inter nubila similitudinū cor-
poraliū: que cogitationibus humanis oc-
currere non desinunt vix vidisti. Sed illa
lux que nō est qđ tu: z hoc tibi ostendit ali-
ud esse illas incorporeas similitudines cor-
porū: z aliud esse verū: quod eis reproba-
tis intelligentia cōtuemur: hec z alia simi-
liter certa oculis tuis interioribus lux illa
monstrauit. Que igitur causa est cur acie
fixa ip̃am videre nō possis: nisi vtiq; infir-
mitas. Et quid tibi eā fecit nisi iniquitas.
Quis ergo sanat oēs languores tuos: nisi
qui propiti⁹ sit omnibus iniquitatibus
tuis. Librum itaq; istum iam tandem ali-
quādo preccatione melius q̃ disputatione
concludam.

Domine deus noster: credimus in te
patrem: z filium: z spiritū sanctū. Ne-
q; enim diceret veritas: Ite baptizate om-
nes gētes in noīe patris z filij z spūs sancti:
nisi trinitas esses. Nec baptizari nos iube-
res dñe deus in eius nomine qui nō est do-
minus deus. Neq; diceretur voce diuina:
Audi israel: dominus deus tu⁹ de⁹ vnus
est: nisi trinitas ita esses vt vnus dominus
deus esses. Et si tu de⁹ pater ip̃e esses: et fi-
lius verbū tuum iesus christus ip̃e esses:
z donum vestrū spiritū sanctus: nō legere-
mus in litteris veritatis: Misit deus filiū
suū. Nec tu vnigenite diceres d̃ spiritū san-
cto: Quem mittet pater in nomine meo: et
quē ego mittā vobis a patre. Ad hanc re-
gulam fidei dirigēs intentionē meā quan-

Ps. 102

Mat. 28

Deut. 6

Gal. 4

Ioh. 14

Ibidem

Aurelij Augustini de trinitate
liber explicitus est. Anno domini
MD. cccc. lxxx.

21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100
 101
 102
 103
 104
 105
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525
 526
 527
 528
 529
 530
 531
 532
 533
 534
 535
 536
 537
 538
 539
 540
 541
 54

cognoscere. li. iij. ca. xvj.
 cogitare modeste et sobrie debet homo: cui etiam natura
 mentis sue explicata est de substantia dei. li. v. ca. j.
 redim? incarnationis sacramentum. li. viij. ca. v.
 creatura: qui debeat diligere amore. li. ix. ca. viij.
 cognita quibus causis videntur amari. li. x. ca. ij.
 cogitationes innoxie et quae ab acie recordationis abigen
 cogitati facile est fingere species quas (de sint. li. xj. ca. v.
 non vidit ex recordatione earum quas vidit. li. xj. ca. x.
 corporales sensus nobis communes sunt cum pecoribus: sed proprius
 est hominis de his qui sensu corporis comprehendit finem eter
 nas iudicare rationes. li. xij. ca. ij.
 corporales actiones rectas esse dicimus si eis regendis
 intellectualem mentis profuerit. li. xij. ca. iij.
 collata quae sunt creditibus in christi incarnatione. li. xij. ca.
 cultus dei dicitur sapientia hominis. li. xij. ca. j. (xvij.
 cognoscibilia temporalia: quodam cognitionem nostram perveniunt:
 quedam non perveniunt. li. xij. ca. x.
 Caritas dei donum est excellentius aliis. li. xv. ca. xvij.
 Caritas sola dividit inter filios regni et peccatores. ibidem.
 Creator unus est pater et filius et spiritus sanctus: sic unus deus est. li. v.
 Creatura spiritualis: siue natura corporis sum (ca. xij.
 plures non sunt: quia nec incommutabilis. li. vi.
 Corrector doctorum aliorum siue librorum: qualis esse de
 beat. In penultimo tertij libri.
De deo opinantur. li. j. ca. j.
 Divine trinitatis lectores falluntur quicquid. ibidem.
 Deus nec corporalis: nec spiritualis creatura est. ibidem. et ca. v.
 Deus solus est incommutabilis. ibidem.
 Deum intelligere incommutabile in creatione et miracu
 lorum operatione est difficile. ibidem.
 Deum intelligere indispositio impedit. ibidem.
 Disputandi ordo de divina trinitate. li. j. ca. ij.
 Discere nullus potest pigritari ubi errat. ibidem.
 Deus est unus solus verus pater et filius et spiritus sanctus. li. j. ca. vj.
 Divinitas humano visu et corporali videri non potest.
 Deus non est puerus in hominibus ut desisteret esse deus. li. j. ca. viij.
 Dilectores mundi spiritum sanctum accipe non patris. li. j. ca. viij.
 Deus in futura vita erit omnia in omnibus: quia nihil ab illo
 aliud requiret. li. j. ca. x.
 Deus tales nos amat quales futuri sumus: non quales sumus:
 differentia quae sit quod filius quicquid dicitur equa (ibidem.
 lis patri: quicquid minor. li. j. ca. xj.
 Deus dicitur crucifixus: et quare. li. j. ca. xij.
 Dominus glorie dicitur crucifixus. ibidem.
 Dei filius secundum formam humanam dicitur: sponsus: caput ec
 clesie: non dare gloriam. Sed secundum formam divinam dicitur
 principium quod loquitur: primogenitus omnis creature: dominus
 glorie: dare gloriam. ibidem.
 Difficultate scripture enodatio. li. j. quasi per omnia capitula.
 Diversum iudicium legentium et capacitas dissimilis. li. j. ca. iij.
 Discretio cognitionis quod filius pater sit equalis vel mi
 nor: et horum nescire filium quia scit pater (not. li. j. ca. xj.
 ter: quod intelligit. li. j. ca. xij.
 Dei apparitiones multimode: quarum aliquae missio
 nes dicuntur. li. ij. ca. vij.
 Dei naturam quodam visibilem putaverunt. li. ij. ca. viij.
 Deus trinitas an indistincte personis apparuerit: an ali
 qua persona. li. ij. ca. x.
 Deus in tribus viris ab abraha adoratus. li. ij. ca. xj.
 Deus in duobus angelis a lotum dominus specialiter appella
 batur. li. ij. ca. xij.
 Deum vidit moyses in ore pignus in rubo. li. ij. ca. xij.
 Deum vidit israel in egressu de egypto in columnis. li. ij.
 Deus an per substantiam suam: an per visibilem (ca. xij.
 creaturam moysi apparuerit. li. ij. ca. xvj.

F
F
F
F
F
F
e
F
F
F
Fi
in
Fil
ge
Sz
Fil
Fil
Fil
sa
Fil
Fil
qu
Fo
lie
Fil
Fil
b
Fi
d
Fa
Fu
va
Fic
Fu
re
Fac
cor
Fide
Fide
tan
Fide
Fide
am
mit
Fides
xiii.
Fides
Fides
Fides
Futu
Fili
Fides
rede

G
Brat
vrc

Laudat min⁹ recte quē veritas vīsupat. ibidē.
 Loquebat abraam trib⁹ viris quasi deo. li. ij. ca. xj.
 Ludificat facilliter spūs mali hoies. li. iij. ca. xi.
 Locutio negatiua in quibus valeat in qua qd aliqd
 nō sit ostēdit. li. v. ca. vij.
 Medicina fidelū est in ecclesia. li. j. ca. ij.
Mūdi dilectores spiritūs sanctū accipere non
 possunt. li. j. ca. viij.
 Mansionē cū dilectis nō solū pater vel fili⁹ sed etiā
 spūs sanct⁹ facit. li. j. ca. ix. z quid sit: ad eū veniem⁹
 z mansionē apud eū faciem⁹. ibidē.
 Maria magdalena sedens ad pedes iesu futurā p̄si-
 gnauit cōtemplationē q̄ erit in patria nec auferet.
 li. i. capi. x.
 Martha actiones p̄ntis vite p̄signauit. ibidē.
 Alii in iudicio videbūt iudicē viuorū z mortuorū.
 lib. i. ca. xij.
 Dissio filiū v̄l spūs sancti quō sit intelligēda. li. ij. ca. v.
 Doyser p̄sona dñi iesu xp̄i dicta sunt: ponā te sup
 petram z auferā manū meā z posteriora mea vide
 bis. lib. ij. ca. xvij.
 Mutationes creature sūt cōsuetudinarie siue insoli-
 te nō sūt ex p̄tates ac potēte. li. iij. ca. i.
 Multa mira opere dei ordini cōsuetudinis inter-
 tur. lib. iij. ca. v.
 Miracula q̄ sūt magicis artib⁹. li. iij. ca. vij.
 Mediator vite est xp̄s. li. iij. ca. x.
 Mediator mortis est diabolus. ibidem.
 Dors xp̄i non fuit n̄re necessitatis s̄ sue volūtatis
 atq; p̄tatis. li. iij. ca. xij.
 Dissione in forma serui fili⁹ facit⁹ pater est minor: s̄
 forma dei manet eq̄lis. li. iij. ca. xix.
 Dissum a p̄re filiū z manere coeq̄lē et coeternū zc.
 nō impedit. li. iij. ca. xx.
 Modeste z sobrie debet hō cui etiā natura mentis
 sue inexplicabilis ē de suba dei cogitare. li. v. ca. i.
 Magnitudo indifferēs ē in trinitate. li. viij. ca. i.
 Dēs rex corporearū noticiās p̄ sensus corpis colli-
 git. li. ix. ca. iij. s̄ rex icorporearū p̄ semetipsā. ibidē.
 Dēs seipam p̄ semetipsā cognoscit. ibidē.
 Dēs q̄ se nō nouit se nō amat. ibidē.
 Dēs z amor z noticia h̄ tria vnū sūt. li. ix. ca. iij.
 Dēs z amor z noticia z singula in se manent z oīa
 in oībus. li. ix. ca. v.
 Dēs qua noticia non solum se sed etiā alias possit
 noscere mētes. li. ix. ca. vi.
 Dēs qd scit tota scit. li. x. ca. iij.
 Dēs an sibi sit incognita cū se querit. ibidem.
 Dēntis p̄pria q̄ ignorare nō pōt. li. x. ca. iij.
 Dēs ordinari debet sub eo cui subdēda ē z supra
 ea qb⁹ p̄ponēda est. li. x. ca. v.
 Dēs i qb⁹ se noscere debet z a qb⁹ abstinere. ibidē.
 Dēs se cogitās in qb⁹ possit errare. li. x. ca. vi.
 Dēntis op̄niones diuersorū qd sit. li. x. ca. vij.
 Dēs se querēs scire nihil de se corporeū debet co-
 gitare. li. x. ca. viij.
 Dēs quō cognoscit seipam. li. x. ca. ix.
 Dēs se scire cupiēs nihil eorū de se op̄inari debet:
 de qb⁹ scit esse dubitādū. li. x. ca. x.
 Dēs in se habet memoriā intelligētīā z voluntatē
 velut imaginē quādā trinitatis. li. x. ca. xi.
 Multiplicationes trinitatis que ex recordatiōe pa-
 riunt. li. xi. ca. viij.
 Dēnsure numeri z pōderis silitudo in memoria et
 visione z volūtate apparet. li. xi. ca. xi.

[illegible]

Trinitas summa in q̄r̄u rerū p̄emplatiōe inq̄u
rēda sit. li. xv. ca. liij.

Trinitas q̄ i imagine ē: quō differt a trinitate q̄ de
Trinitatis diuine s̄istudines q̄ in (est. li. xv. ca. vii.
imagine vtrūq̄ rep̄iri poterūt. li. xv. ca. xxi.

Trinitatis inseparabilitas. li. xv. ca. xxii.

Trinitas in v̄nitate z v̄nitas i trinitate inseparab̄lis:
Trinitatis diuine nulla sunt inter (quō sit. ibidē.
ualla tēporū. li. xv. ca. xxvj.

Trinitatē dicim⁹ nō tria p̄ncipia: s̄ v̄nū esse p̄nci⁹

Trinitatē deitatis nullo mō tri⁹ (p̄iū. li. v. ca. xiiij.
plicē esse dicere debem⁹. li. vj. ca. viij.

Trinitatē quō greci exp̄resserunt z quomodo latini.
li. vij. ca. liij.

Tres p̄sone v̄nū essentie quō intelligat. li. vij. ca. vj

Temeritas inordinata impedit cognitionē trinita
tis. li. j. ca. ij.

Triplex causa erroris de deo vel circa deū. li. j. ca. j.

Trinitatē gētes fallunt: q̄ncp̄ p̄uerso amore rōnis

Trinitatē indagare volētes viuacitate in (ibidē.
genij: vel adiutorio artis z h̄mōi: errāt. ibidē.

Trinitatis diuine d̄sp̄sio ordo. li. j. ca. ij.

Trinitas ē v̄nū solus z v̄nū. ibidē.

Trinitas ē v̄nū substantie siue elemente. ibidē.

Trinitas ē sūmū bonū qd̄ solū purgat cernit m̄ri
Trinitatis cognitio haberi p̄t p̄ (bus. ibidē.
pietate z nō temeritate. ibidē.

Trinitate nihil querit laboriosius: nec alicubi errat
piculosius: z nihil possidet fructuosius. li. i. ca. iij.

Trinitas pater z fili⁹ z sp̄s sanct⁹: inseparabili equali
tate insinuat v̄nitatē. li. i. ca. iij.

Trinitas nō est d̄s: sed vnus deus. ibidē.

Trinitas nō est nata de virgine: nec passa: nec cruci
fixa: nec resurrexit: vel ascēdit: s̄ fili⁹. ibidē.

Trinitas nō apparuit in sp̄e colūbe vel descēdit sup
baptizatū xp̄m: neq̄ i sono: neq̄ i linguis igneis i

die p̄tecostes sup discipulos: s̄ t̄m sp̄s sanct⁹. ibidē.

Trinitas nō dicit: tu es fili⁹ meus dilect⁹: cū bap̄t
zaret xp̄s: z in trāsf̄guratiōe: s̄ pat̄ t̄m. ibidē.

Trinitatis p̄sone inseparabiles sunt. ibidē. (dē.

Trinitatē p̄sone isepab̄l̄s opant z quō p̄ intelligit. ibi

Trinitatē q̄rētes quib⁹ mouent q̄stionib⁹. li. i. ca. v.

Trinitate frui ē gaudiū plenū. li. i. ca. viij.

De trinitate quedā dicunt̄ separatim nō t̄m alijs sepa
tis intelligunt. li. i. ca. ix.

Tactus finem facit notionis. ibidē.

Trinitatis quālibet p̄sonā sic puenit nosari: vt z alle
intelligant. li. i. ca. x.

Tradere filiū patri regnū quid sit z quō intelligat.

Tēp̄or̄ ordo in eterna dei sapiētia. (ibidē.

sine tēp̄ore est. li. ij. ca. liij.

Trinitas de⁹: an indiscrete apparuerit p̄ib⁹: an aliq̄

p̄sona. li. ij. ca. x.

Trinitatē essentia nūq̄ oculis corp̄alib⁹ appuit: s̄ p̄

subiectā creaturā significauit qd̄ voluit. li. iij. ca. xi

Triduo d̄s resurrexit. li. iij. ca. vi.

Trinitatē patris z filij z sp̄s sancti v̄nū eiūsdē sub

stantie deū creatorē omnipotentē inseparabiliter d̄

cim⁹ operari. li. iij. ca. xxi.

Trinitas ip̄a s̄c̄ nō ē pl⁹ q̄ q̄q̄ p̄sona. li. viij. ca. i.

Trinitatē querere debem⁹ non quālibet: s̄ eā q̄ de⁹

est. li. ix. ca. i.

Trinitas q̄ ex cogitatis memoria nascit. li. xi. ca. viij

Trinitatis multiplicatiōes que ex recordatione pa
iunt. li. xi. ca. viij.

Trinitatē in quolibet genere voluntas nec parens

Inuenit eē nec ples. li. xi. ca. ix.
 Trinitatē coniugio maris et femine et eorū plī cōparan-
 tes quō errent. li. xij. ca. v.
 Temptatio humana q̄ sit. li. xij. ca. x.
 Tempalia cognoscibilia q̄dam cognitionē nostrā p-
 ueniunt: q̄dam nō pcedūt. li. xij. ca. x.
Vitas eētie i trinitate q̄renda ē. li. i. ca. iij.
 Utile ē fieri plures libros diuerso stilo si diuer-
 sitatē insinuat pater et fili⁹ et spūs (sa fide. ibidē.
 sanctus inseparabili equalitate. li. i. ca. iij.
 Un⁹ ē de⁹ sol⁹ et ver⁹ p̄ et fili⁹ et spūs sanct⁹. li. i. ca. vi.
 Visu hūano et corporali de⁹ videri nō pōt. li. i. ca. vi.
 Visio hui⁹ t̄pis quasi p speculū. li. i. ca. viij.
 Visio futura erit facie ad faciē. ibidē.
 Vita etna ē cognoscere patrē et filiū et spūs sc̄m. ibidē.
 Vidēs filiū videt etiā patrē. ibidē.
 Utile fuit credentibus vt x̄ps ascendendo formā sui
 subtraheret eorū aspectib⁹. li. i. ca. viij.
 Visio dei est finis oīm bonarū actiōnū. q̄es sempi-
 terna et gaudiū qd nūq̄ aufert. li. i. ca. x.
 Quaqueq; psona in trinitate nō hōmīnē la: vt et
 alie illic intelligant. ibidē.
 Unigenitus dei fili⁹ minor dicit̄ patrē ppter formā
 serui qui in forma dei ē. qualis. li. i. ca. vij.
 Utile fuit fidelib⁹ p̄pali⁹ ascendere. li. i. ca. ix.
 Quis p̄prie filij dei et filij hoīs siue i glā siue in hu-
 militate vna est p̄ris et (militate qd sit. li. i. ca. xij.
 filij et spūs sc̄i: et inseparabilis opatio. li. i. ca. iij.
 Vidit isrl̄ deū in colūna nubis et ignis. li. ij. ca. xij.
 Vere mediator est x̄pus. li. iij. ca. x.
 Unitas spūs sancti cū patrē et filio. li. vi. ca. v.
 Vera dilectio quid sit. li. viij. ca. vij.
 Verbu⁹ amore cōcipit. li. ix. ca. vij.
 Verbu⁹ mente ex eterna cōcipit veritate. ibidē.
 Volūtatē finis q̄ cognoscit si recta an pua cupiam⁹
 Vir imago dei dicit̄ et nō mulier (li. xi. ca. vi.
 et quō intelligit. li. xij. ca. vij.
 Volūtatē singuli habēt p̄p̄iam: possunt tñ omnes
 nō indicatā habere cōmunem. li. xij. ca. iij.
 Via ad verā b̄ritudinē est p fidem. li. xij. ca. vij.
 Vita anime est vita beata. li. xij. ca. iij.
 Virtutes q̄ desināt esse cū ad etna pduxerint. li. xij.
 Verbu⁹ qd ē in cogitatione mētis hūane ad (ca. ix.
 agnitiōē x̄bi qd ē de⁹ aliq̄t adducit. li. xv. ca. x.
 Verbu⁹ hoīs manifestat p vocē: ita verbu⁹ dei p carnē.
 li. xv. ca. xi.
 Verbu⁹ v̄p̄ gignit cū qd sc̄m⁹ loq̄mur. li. xv. ca. xij.
 Verbi dei incommutabil⁹ et n̄i cōmutabilis dissimili-
 solubilitas cogitationis in (tudo. li. xv. ca. xv.
 deo credenda non est. li. xv. ca. xvi.
 Vita futura qualis erit. li. xv. ca. xvj.
 Unitas filij cū p̄re et n̄ra iūicē nobiscū. li. vi. ca. iij.
P̄m dicere nō ē deū v̄p̄: aut nō vnū cū p̄re
 et solū: aut nō immortalē: errat. li. i. ca. v.
 X̄pus eiusdē substantie est cū patrē. ibidē.
 X̄pus dicit̄ petra. li. ij. ca. v.
 X̄pus significat lapidē quē iacob erexit. ibidē (de.
 X̄ps significat isaac portatē ligna ad se imolādū. ibi
 X̄pus p nob effect⁹ ē v̄p̄ et perfectū sacrificiū. li. iij.
 X̄pm dei p̄tutē et dei sapientiā (ca. xij.
 dicit apostolus qd sit. li. vi. ca. i.
 X̄ps vicit nat⁹ ex virgine. li. xij. ca. xvij.
 X̄ps in se h̄z thesaurū sapie et sciētie. li. xij. ca. xix.
Idolatre dicit̄ qd idol latriā exhibēt. li. i. ca. vi.
 Imaginē quandā trinitatē i mēte rep̄re possu-
 m⁹ quātū ad memoriā: intelligentiā et volun-

qu
 ima
 In in
 q̄i i
 ima
 Imag
 mate
 Imag
 In
 li. xv

Equo
 Li
 Dira
 De
 Quo
 P
 Nec
 Y
 Q
 De
 In
 In
 In

25292

1.000

14 000 000

95 K 192

